
This is a reproduction of a library book that was digitized by Google as part of an ongoing effort to preserve the information in books and make it universally accessible.

Google™ books

<http://books.google.com>

Austr. 5452 f

1897

OKMÁNYTÁR

AZ 1848—9-ki

ERDÉLYI ESEMÉNYEKHEZ.

ÖSSZEGYÜJTÉ

KÖVÁRI LÁSZLÓ.

614

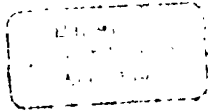
KOLOZSVÁRTT,
DEMJÉN LÁSZLÓ BIZOMÁNYA.

MDCCLXI.

A/54/393

Nyomatott Gámán Jánosnál. 1861.

I.

Az ellenzék és conservatív párt között alapított, s szét- küldött program.

Azon események által, melyek Európa csendét felforgatással fenyegetik, felszólítva érzők magunkat mi, kik itt Kolozsvárt jelen vagyunk, egy minden pártszínezet nélküli nagy gyűlésbe egyesülni, s hazánk jövőjét, a csendet és békét csak úgy remélvén biztosíthatni, ha a felelődekenység fátyolát vetjük a multra, kezet nyújtunk egymásnak arra, hogy a közgyűléseken a következő tárgyakat igyekezzünk kivinni :

1-ör Hazánk jövőjét s önfenntartásunkat csak is a két testvérhaza egyesülése által látjuk biztosítva, ez által látjuk megerősítve az ausztri i háznak kormányát is, melyhez alkotányos kapcsolatot Hazánk fennmaradhatása nélkülözhetetlen feltételének tekintjük, melynél fogva a testvérhon középponti megyéjét felszólítandónak véljük arra, hogy eszközölje követői által : miként a testvérhon elfogadván azon baráti kezet, melyet néki Erdély a közeli chbi országgyűlésen nyújtott, az Unio létesítésén munkálódjék.

2-ör Szorgalmazzanak a megyék minél előbb országgyűlést, melynek fő teendői közé sorozandók.

a) Köztereh-viselés.

b) A nemességnek minden terében u. m. adóban, katonai élelmezésben, katonaaállításban való osztozása.

c) Törvény előtti egyenlőség.

d) Az urbéri viszonyokból való végképpeni kibontakozás hogy az urbéres osztály illő megváltása eszközöltetvén az birtok által is köttessék a honhoz.

e) A Székely nemzet nyomasztó sérelmeinek siető orvoslása.

Ezek azok a melyekl en megegyeztünk, s melyeknek létrehozásán teljes erőnkbl igyekezendünk, s arra szólítjuk fel ezen leve-
lünk által minden hazánkiát, hogy a czél nagy szentségét átlátva,
nyújtson segédkezeket annak elérésére, s elfeledve minden pártkér-
éseket, ezeknek határozatba vételére fordítsa minden figyelmét.

Végre az ügy szentségére szólítunk fel mindenkit, kinek a
haza java szíven fekszik, feledjünk minden pártviszályt, önzést, s
egyesítsük erőnket a nagyszerű czél elérésére, s teljes erőnk meg-
feszítésével arra, hogy a testvérhon példájára, hol minden mozgal-
mak a legnagyobb renddel s a közcsend megháborítása nélkül men-
tek véghez, itt e kisebb testvérhazában is a csend és rend sehol
meg ne háborittassék : csak így lehetővé remélünk, hogy elérjük
azon szent czélt, mely mindnyájunknak szíven fekszik, a békés át-
alakulást.

Annak bizonyosságára : hogy ez a fennemlitett gyűlésbl költ,
aláírjuk. Kolozsvárti márcz. 20. 1848.

B. Jósika Lajos.

Id. Bethlen János.

II.

**Kolozsvár felirata a főkormányzésekhez az iránt, hogy en-
gedje meg a nemzetörtség felállítását, hijjon össze ország-
gyűlést s a sajtónak engedjen szabadabb mozgást.**

Felséges királyi főkormányzések! Azon rendki-
vüli világesemények, melyek a közelebbi időkben életbe léptek; azon
aggasztó körülmény, mely szerint az osztrák nagy birodalom több
tartományaiban is rend- és csendzavarások történtek; azon őszinte
hű ragaszkodás és mély hódolat, melylyel urunk ő felségéhez és az
osztrák felséges uralkodóházhoz eleitől fogva viseltetünk; azon sze-
retet, melylyel kedves hazánkhoz, szülőtte városunkhoz, hazánk és
városunk alkotmányához oly szorosán köttetünk; azon megfontolás
végre, hogy polgári alkotmányunk, szeretett hazánk, városunk ép-
ségben fentartása, felvirágzása, a hazafiak és polgáraink jólléte és
előmenetele, urunk ő fige és az osztrák felséges uralkodóház szelid
atyai országlásának rendíthetlen fennmaradásától függ: mulasztá-

atlan polgári kötelességünké teszik, városunk békét és rendet szerető alkotmányos polgárai nevében a f. kir. főkörmányszék előtt a bizalom legtisztább szavaival alázatosan kijelenteni : miként uralkodó fels. fejedelmünkhöz, a felséges osztrák házhoz, valamint eddig, ugy ennekutána is bármí viszontagságok között tántoríthatatlan hűséggel ragaszkodunk ; fejedelmi székét külellenség és belviszályok ellen oltalmazzuk, s az alkotmányos monarchiai igazgatásért — mint egyedül üdvösért — szívvérünket is feláldozzuk.

Midőn azonban ezen hű ragaszkodásunkat és mély hódolatunkat, a f. kir. kormányzék előtt kinyilatkoztatjuk, azon fiúi bizalomtól és polgári kötelességtől, melylyel hódolati esküünknel és hódolati bizalmunknál fogva urunk ő flgéhez tartozunk, vezetettve, eltitkolhatónak nem tartjuk, mikép a jelen körülmények között, midőn az ingerültségnek némi jelei már is mutatkoznak, és a történhető kitérés bennünk méltó aggodalmat gerjeszt, az uralkodás, közcsend, élet- és vagyonbátorság fenntartása, részint azok megzavarhatása megelőzése tekintetéből, nemzeti polgári őrsereg felállításáról gondoskodni kénytelen kötelességünknek ismerjük, mely a közbátorság épségben fenntartásáról erélyesen gondoskodjék; egyuttal alázatosan jelentjük, hogy ezen polgári őrsereg felállíthatása eszközzésére választmányt is neveztünk.

Továbbá helyhatósági intézkedésünkén kívül az egész honra kiterjedő országos rendelkezések is mellözhetlenek levén, alázatos tisztelettel kérjük a felséges kir. főkörmányszéket, méltóztassék ki- eszközölni, hogy az országgyűlés legsietőbben hivassék egybe, hol felséges fejedelmünkhöz a sürgetőleg teendő felett a hon minden lakói megnyugtására törvényes intézkedések tétethessenek, s hol

Jelesen a törvény előtti egyenlőség, közteherviselés törvény- nyé alakítása, a kor kívánatával és az emberiség jogával megegyezőleg intéztessék el.

Ezen kívül a trón, alkotmány és nemzetiség rendíthetlen állását egyedül csak Erdélynek Magyarhonnali egyesülése biztosíthatván, a két hon unioja törvényszabta uton eszközöltessék.

Végre a szellemi szabad közlekedés az alkotmánynak életere levén, addig is, mig az unio utján és a maga rendén teljes sajtószabadság létesíthetnének, a hírlapi sajtónak szabadabb mozgalom engedessék.

Felséges kir. fő kormány! Polgári hűségünket, a felséges fejedelemért, és az osztrák felséges uralkodóházáért számtalanszor pecsételtük vérünkkel, azon polgári hűségünket teszszük le most is a felséges trón elibe, de mint alkotmányos polgárokhoz illik, fel kelle tárnunk melléje az általunk czélravezetőknek gondolt eszközöket is; — alázattal folyamodunk azért a felséges kir. fő kormányhoz, hogy mérlegelve az időt és körülményeket, tántoríthatatlan állandó hűségünkről atyáskodó felséges fejedelmünket bizonyossá tenni és alázatos kérelmünk tárgyában siető intézkedését megtenni méltóztassék. Márczius 21. 1848.

Kolozsvár város közönsége.

III.

Az erdélyi fő kormánysszék rendelete, melyben az országgyűlés egybehívásáról Udvarhelysszék küldöttségét értesíti.

Ő császári s Apostoli Királyi Felsége, Erdély Nagy Fejedelme, Székelyek Ispánja, legkegyelmesebb urunk nevében! Nemes Udvarhelysszék Rendeinek! A legközelebbi napokban, Európa több országában, különösen pedig a szomszéd nemes Magyarhonban felmerült események következtében, nem csak ezen fő városban, hanem e Nagy Fejedelemség különböző részeiben is ingerültségek és mozgalmak mutatkozáván; az ezen ingerültség- és nyugtalanságból következhető roszaknak megelőzése, és az általánosan aggasztólag meglepett kedélyeknek megnyugtató véget, azon közkívánatot is tekintve, mely az országgyűlés mentől előbbi összehívása iránt naponkint terjed, és a mire én aláírt királyi kormányzó, több törvényhatóságok, közelebről pedig maga a királyi fő kormánysszék által is egyes akarattal felszólítottam; az 1692-ik évben kelt királyi kormányzói utasítás 8-ik pontjából kifolyólag szükségesnek láttam, az ő flge által különben is már megígért országgyűlést, ő flge kegyelmes helybenhagyása reménye alatt kihirdettetni, annak helyéül ezen szabad királyi K o l o z s v á r városát, napjául pedig a következő május 29-ét határozván.

Miről is e Nemes Szék czennel oly rendelettel értesítettik, hogy az irt helyen és napen, az ország közcsendességének és bátorságának fenntartása iránti tanácskozás végett, az 1791 : 11. tör-

vénycikk értelmében választandó értelmes követei által törvényt szabta büntetés terhe alatt megjelenni köteletségének ismerje. Kelt az Erdélyi Nagy Fejedelemség királyi főkormányzékének, Kolozsvártt Ezernyolczszáz negyvennyolczadik év aprilis hó tizenegyedik napján tartott üléséből.

Gr. Teleki József, s. k.

Gr. László László, s. k.

kancellár.

Gr. Wass Albert s. k.

titoknok.

IV.

Az erdélyi országgyűlést egybehívó kir. leirat.

Első Ferdinánd, Istennek kegyelméből Ausztriai császár, Magyar- és Csehország e néven ötödik apostoli Királya, ugy Lombardia, Velence, Galliczia, Lodomeria és Illyria királya, Ausztria Főhercege, Erdély Nagy-Fejedelme és Székelyek grófja sat. Méltóságos, Tisztelendő, Tekintetes, Nagyságos, Tiszteletes és Vitézlő, Nemes, Okos, Értelmes Őszintén kedvelt Hiveink! A jelenkor eseményei többféle fontosságu törvényes intézkedéseket igényelvén, hogy atyai szivünk vonzalmai szerint, kedvelt Erdély Nagy-Fejedelemségünk Karaival és Rendeivel tanácskozhassunk, folyó 1848-ik évi pünkösdi hava 29-kére szabad királyi Kolozsvár városunkban közországgyűlést rendelendőnek és hirdetendőnek elhatároztuk, és arra tekintetes és nagyságos Puchner Antal, valóságos belső titkos tanácsosunkat, Mária Theresia jeles katonai rend lovagát, Leopold császári rend közép keresztjét, orosz császári Sz. György és Sz. Wladimir rendek 4-ik osztályu, ugy a pápai Sz. György rend nagy- és a szicíliai királyi Sz. György katonai rend középkeresztjes vitézét, altábornagyunkat, harmadik sorszámu gyalog ezred tulajdonosát, és az említett Nagy-Fejedelemségünkben hadi-főkormányzónkat, teljes hatalmu királyi biztosunknak kineveztük. Mi végre kegyes királyi előterjesztményeinket Nektek hű Karainknak és Rendeinknek a következőkben nyilváníjuk; és pedig:

1-ör, hogy minden más tárgy feletti tanácskozást megelőzőleg az ürességbe jött erdélyi Udvari Koriátnoki hivatalra a választást az 1791-ik évi 20-ik törvényczikk értelmében vigyék véghez és azt Előnkbe, kegyelmes kinevezésünk mellett, haladék nélkül terjeszszék fel. Nem különben

2-or, hogy azon Nagy-Fejedelemségbeni királyi táblánknál megüresült Elnöki hivatalra is hasonlólag válaszszatok és azon választást Felsőgünkhöz megerősítés végett küldjétek fel.

3-or, hogy Erdélynek Magyarországgali egyesítése kérdésére nézve, a közelebbi mult országgyűlés végével, jelesen 1847-ik év Szent András hava 3-kán kelt felirástok nyomán, a fennálló honi törvényekhez, a három nemzet alkotmányos viszonyaihoz és a tárgy fontosságához képest komolyan tanácskozzatok.

4-er, hogy minekutána abbeli atyai szándékunkat, miszerint az urbéreszek sorsán minden módon és mennél előbb segítve legyen, folyó évi Sz. György hava 3-án királyi kormányzékunkhoz intézett kegyelmes leiratunkban kinyilatkoztattuk, ehhez képest létező urbéri viszonyoknak, a jelen körülményeket tekintve, az illető földesuraknak adandó méltányos kárpótlás melletti megszüntetése iránt tanácskozzatokot akkép siettessétek, hogy az e tárgyban legfelsőbb jóváhagyásunk alá terjesztendő és általunk megerősítendő törvényeket, még a jelen országgyűlés folyama alatt kihirdetni és teljesedésbe vétetni lehessen.

5-ör, hogy a közterheknek az ország minden lakosai között személykülönbség nélküli aránylagos hordozása iránt, czélszerűleg tanácskozzatokot,

6-or arról is végezzetek, hogy Erdélynek nagy részét lakó oláhok állapota, mind polgári, mind vallási jogok tekintetében, hozandó törvény által biztosítsák; és

7-er, hogy a szabad sajtóvali élés és ebbéli kihágások korlátozása iránt czélarányos törvényjavaslatot terjeszszetek fel.

És ezek azok, mikre nézve, kedvelt Karaink és Rendeink, komoly tanácskozzatokot, a haza állandó javára czélzó, tapasztalt buzgóságtok szerint, teljes bizodalommal felhívjuk.

Kikhez egyébiránt császári királyi kegyelmünk- és kegyelmességünkkel állandóan hajlandók maradunk. Kelt birodalmi fővá-

rosunkban Bécsben, Ausztriában, pünkösöd hava ötödik napján, az Ur ezer nyolczszáz negyvennyolczadik, uralkodásunknak pedig tizennegyedik évében.

FERDINÁND.

B. Apor Lászlár.

Ő császári királyi apostoli Felségének saját parancsára:
Szentgyörgyi Imre.

V.

Az erdélyi főhadai kormányzáság körirata, melyben a katonák esküjét az alkotmányra elrendeli.

Laut hohen Erlasses des Kriegs-Ministeriums von 20-ten April l. J. Nro 645—M. K. haben Seine Majestät der Kaiser zu befehlen geruht, das der Schwur der Armee auf die Verfassung in den Fahneneid aufgenommen werde.

In Folge dieses Allerhöchsten Befehls ist in der durch das Dienst-Reglement 2-ten Theil dermalen vorgeschriebenen Eidesformel nach den Worten „Wir schwören u. s. w. treu und gehorsam zu sein“ der Ausdruck einzuschalten: „die Verfassung zu beobachten und zu beschützen.“

Hiernach ist die gedachte Eidesformel in allen Reglements und Dienst-Exemplaren, wo sie vorkömmt zu rectificiren, und der Militär-Eid von nun an bei allen Musterungen, Revisionen, Assentirungen und überhaupt allen Gelegenheiten, wo derselbe abgenommen wird, in dieser Fassung zu leisten. Hermannstadt am 7. Mai, 1848.

Anton Freiherr v. Puchner.

Feldmarschall-Lieutenant, und kommandirender General.

VI.

A kolozsvári nemzetörtség tiltakozik azon gyanusítás ellen, mintha az országgyűlési követek szabadon nem foghatnának nyilatkozhatni.

Méltatlanságnál egyebet nem költhetett fel bennünk a szász burocráciának azon újabb ármánya, miszerint azt terjeszti, hogy a szász nemzet követeinek személye a leendő országgyűlés alatt városunkban nem lenne bátorságban. Mi e vádat alaptalan gyanusításnak s polgári becsületünk megferlőztetésére irányzott rágalomnak nyilvánítjuk.

Uraim, mi egy alkotmányos ország polgárai vagyunk, a *Salvus Conductus* értjük, s midőn köztünk a béke és rend biztosítására fogtunk fegyvert, nemcsak ezt, hanem alkotmányos országunk jogait sem engedjük városunkban senki által megsértetni. Kolozsvártt, május 15-kén 1848.

**A kolozsvári nemzeti polgári őrsereg
tizenhárom századja.**

VII.

Saguna András. görög-nem-egyesült püspök körlevele hívekhez.

T. Szerkesztőség! Kérem a t. szerkesztőséget, sziveskodjék a Balázsfalván folyó év és hó $16\frac{1}{4}$ -án következőleg éppen nemzeti gyűlésünk alatt az ott egybegyűlt híveimhez intézett s ezennel ide mellékelt főpásztori körlevelémnek helyet adni lapjában; hogy láthassa s ítélhesse meg minden polgártársunk, mennyire illik reám azon vád, mely az Erdélyi Híradó 370. számában így hangzik: Beszélt az előtt Saguna is ily szellemben, azonban számtalanszor említé föl azt, hogy szabadságukat csak a császártól várhatják, és a hasonlóképp javukon fáradandó országgyűlést csupán futólag érintette.“

Körlevél. Krisztusban kedves fiaim! Minthogy híveink közül sokan tudni akarják az én főpásztori tanácsomat, őket érdeklő

dolgaik iránt, ezennel mindenek előtt bizonyossá teszem minden Krisztusban szeretett fiaimat, hogy felséges fejedelmünk Ferdinánd k. kir. leiratot méltóztatott kegyelmesen a Kolozsvárti folyó év és hó^{29/17} napján tartandó országgyűlésre küldeni, miszerint a job-
bágyság és urbéri viszonyok megszüntetése és eltörlése iránt tör-
vény hozassék, ő felsége által megerősíttessék, és teljesezésbe vé-
tessék. Minthogy minden előljáróitok és földesuratok hasonlóképp
atyailag kívánják, hogy a ti sorsotok s papjainké megjobbítsassék,
részemről arra oktatlak titeket főpásztorilag, hogy ezután is legye-
tek mint eddig isteni félelemmel, fejedelmünkhez hivek, tisztelettel,
s engedelmisséggel világi előljáróitokhoz. Tudjátok meg, hogy a
szegénység terhei nem sokára megkönnyebbíttetnek, de csak az az
egy szükséges, hogy mindaddig legyetek engedelmesek ti földes-
uraitoknak, valamig törvény útján megkönnyebbíttetik sorsotok.

Ezt Krisztusban szeretett fiaim annyival nagyobb készséggel
teljesítétek, mennyivel inkább önmagatok látjátok, hogy földesu-
raitok kívánják boldogságotokat. És így ha meghallgatjátok s teljesí-
tenditek tanácsomat, tudjátok meg, hogy gyermekeitek, unokáitok,
s minden maradékaitok áldani fognak titeket sirhalmaitokban. Végül
mindnyájatokra, nagyok s kicsinyekre főpásztori áldásomat mond-
ván s esedezván boldogságotokért a mi atyánkhoz, ki vagyon a meny-
nyekben, maradok mindnyájatoknak, Balázsfalván május^{16/4} 1848.

jótakarótok,
Saguna András. s. k.
püspök.

VIII.

**Magyarország miniszterelnöke a szabad székely székekhez,
és székelyhatárhozi ezredekhez, hogy a már felkelt szerbek
ellenében kiszálljanak.**

Évezredet felülmuló idő kapcsolta a székely és magyar nem-
zetnek egy törzsről fakadott sarjadékát egybe; érdekünk, jó és bal-
szerencsénk, hajdan óta mindenkor egy volt. Némely politikai hibás
nézetek, talán saját botlásunk is, bennünket egymástól egy időre

külön szakasztának ugyan, de a testvéri szeretet, atyafiság és rokonszenv kapcsát, mind a mellett megingatni semmi vihar, semmi ellenmüködés mindeddig képes nem vala.

A magyar hon, magyar nemzet felett tornyosodó fergeleg aggasztó veszéllyel fenyeget; minden órán kitörésre hajlik. A vész harangja megkondult. Némely idegen nemzetiségek megirigylék a békés nyugalmat, melyet Árpád nemzete a Duna s Tisza partjain századok óta élvezett.

Tisztelt polgártársaim! Bár a két testvérhonnak tetteges egyesülése, melyet legforróbb vágyunkként öröklénk öseinkről, mindeddig meg nem történt is, elvileg azonban elfogadva, kegyelmes urunk királyunk változhatlan szavával szentesítve van. — Ezért, mint Magyarország első független miniszterelnöke, s ideiglenes hadiministere, bizva a vitéz székely nemzetnek világszerte elismert rendületlen harciasságában, s magyar testvérei iránti ingadozatlan szeretetében, hivatalos tisztelnél fogva saját felelősségem alatt, sietek önöket felszólítani, hogy miként erről az erdélyi főhadi kormányzót mai nap már értesítettem, addig is, mig e rendeletemre felséges urunk királyunk jóváhagyását pótlólagosan megnyerném, e levelem vételével tüstént Magyarországra, a Szeged tájékára telepítendő elhatározott 12,000 fegyveres katonaságból állandó táborba siessenek, hol, valamint az átkelő helyeken is, illető élelmökről, s fogadtatásokról, már kellőleg gondoskodva van.

Ügyünk közös, a koczka egyaránt fordul mind a két testvérnemzetnek, ne hagyják önök hazafiui meleg szavamat hidegen s részvéttlenül elhangzani. Pest, május 19-én 1848.

Gr. Batthyány Lajos.

IX.

Gr. Batthyány Lajos, minisztereink átírata b. Puchner főhadi kormányzóhoz, hogy a székelyekhez intézett felszólítását foganatba vétesse.

Báró Puchner erdélyi főhadikormányzó urhoz. A felséges udvarnak Bécsből az ott kiütött lázadások miatt Innsbruck-

ba visszavonulása a hirtelen értekezést egy időre megakadályozta; Magyarországot pedig s ez által az öszszes monarchiát a mindenfelől előtornyosodó viharok a legnagyobb veszelylyel fenyegetik. Miután tehát ily körülmények között a dolog halasztást nem szenvedhet, mint Magyarországnak miniszterelnöke s ideiglenes hadi minisztere, szoros kötelességemnek éreztem addig is, míg e részben a legfelsőbb jóváhagyást utólagosan megnyerném, a haza s ez által az öszszes monarchiának megmentése végett a székely nemzethez és katonasághoz a másolatban idezárt felszólítást intézni, kérve-kérvén főhadikormányzó urat, hogy a menyinyiben Magyarországnak Erdélylyeli egyesülése, habár még tetteleg végrehajtva nem is, de elvileg elfogadva, s ő fölsége által is szentesítve van, ezen felszólításomnak ismert hazailui buzgalmánál fogva, mentől dusabb sikert eszközteni részéről sziveskedjék; máskülönben kénytelen vagyok kinyilatkoztatni, hogy ha szavam főhadikormányzó ur előtt részvételemül hangzanék el, s ezen nagyfontosságú tárgy elhanyagolása miatt a hazára, az öszszes monarchia s a dynastiára bármily veszély hárulna, a felelet terhe nem én reám, hanem főhadikormányzó urra fog nehezenni. Pest május 19. 1848.

Gr. Batthyány Lajos.

X.

Az erdélyi udvari kanzellária személyzete tiltakozik azon gyanusítás ellen, mintha az uniót nem óhajtaná.

C z á f o l a t. A „Pester Zeitung“ idei 675-dik számában egy a magyar ministeriumhoz — ein Deutscher aus Siebenbürgen — aláírással intézett czikket olvasánk, melyben több fonák állítások között az is felhozatik, mintha az erdélyi kanzelláriának 48 hivatalnokai a királyhoz egy unio elleni petitiót nyujtottak volna be. Mi alólirtak az igazság és becsületünk érzetéből kiindulva fölhivatva érezzük magunkat, egyfelől ezen merőben alaptalan és hamis állítás ellen ünnepélyes óvást jelenteni; másfelől pedig őszintén nyilvánítani, miszerint mi a Magyarhonnal való egyesülést nem hogy ily zínü petitiók nyomán gátolni szandékoznánk, hanem az egyesülés

jótekmény hatásu eszméjét hő kebelvel felkarolva, annak mielőbbi létrejöttét szívünk mélyéből óhajtjuk. — A fennebbi állítás alapatlanságát még azon körülmény is igazolja, miszerint az erdélyi kancelláriai hivatalnokok száma, — a gyakornokokat ide nem értve. kik ugy is nagyobbára már régen hazájukba távoztak. — összesen sem rug 48-ra és így a kérdéses unio elleni petitió csakis az itt létező száz egyének műhelyéből került; mely rossz irányu száz koholmány méltó megítélését a két Magyarhon közvéleményére bizzuk. Kelt Bécsben, május 24-kén 1848. Ferenczi Ferencz, Csüpe László, Soós Károly, Bakcsi Ferencz, Török János, Bergai Lajos, Koszta László, Miskolczi Antal, Zudor Károly, Laskai Károly, Bod Péter, Nopcsa Samu, Vajda András, Janka Henrik, Bajcsi Lajos, Lázár Mihály, Cserényi Károly, Deáki Fülöp Samu, Magardics Károly, Lázár Imre, Bányai Miklós, Issekutz Bogd. Adeodat, Herman Dániel Károly, Pataki Sándor, K. Horváth István, Bogya György, Szacsvai Zsigmond, Czák Károly, Dobokai Antal, Juhász Albert, Janka Lajos, Gyulai Samu, Radnóthfái Nagy Samu, Tordai Jászló.

XI.

Királyi kézirat, melyben István nádor értesittetik ő felsége Magyarhonba jöveteléről.

Kedves öcsém István főherczeg! Midőn a hűség és ragaszkodás érzelmeit, melyeket kedveltséged a magyar nemzet nevében előmbe terjeszt, — azon örömteljes meggyőződéstől áthatva fogadnám, miszerint magyarjaimnak századok óta állandóan tanusított hűség jelen idő viszontagságai közt is helytálland, ezen felhatalmazom kedveltségedet, Magyarországom s hozzákapcsolt részei lakóainak kinyilatkoztatni, hogy ezen érzelmek keblemben hű viszhangra találtak; s erősen el vagyok határozva, azonnal, mihelyt lehetséges, minden esetre a legközelebbi magyar országgyűlés megnyitására családommal együtt, hiv magyarjaim körébe jöni, s hosszas ott maradás által a nemzet ebbeli ohajtásának megfelelni. Innsbruck, majus 29-én 1848.

Ferdinánd, n. k.

XII.

Királyi leirat, erdélyi főkörmányzó gr. Teleky Józsefhez, mely tudatja, hogy Erdély is főhg István nádor királyi helytartó hatósága alá van rendelve.

Kedves gróf Teleky ! Azon felhívást, melyet magyar miniszterelnököm, gr. Batyányi Lajos f. é. máj. 19-éről a székely székekhez és határőrséghez és erdélyországi hadi főparancsnokomhoz, hű érzéssel kormány és monarchia fenntartásának érdekében intézett, helybenhagyván kegyelmesen, midőn e mai napról kelt parancsomban ugyancsak erdélyországi hadi főparancsnokomnak meghagytam, hogy főherczeg István nádor s kir. helytartó kedves öcsém rendkívüli esetekben kiadandó rendeleteit, az Erdélyországbeli katonai erőnek mind két országban alkalmazására nézve pontosan és tüstént teljesítse ; egyszersmind önnek is meghagyom, hogy miután a többfelől tornyosuló vészek elhárítására minden hű népeim s kormányaim összemunkálása szükséges, úgy tekintse kedves öcsémet István főherczeget, magyarországi nádoromat s királyi helytartómat, mint a kinek hatóságát ezuttal kedves Erdélyemre is kiterjesztettem, következőleg rendeletei azon engedelmességgel és pontossággal teljesíttessenek, mintha azok saját nevem alatt kelendettek volna.— E kegyelmes rendeletemről tartozván ön minden hatóságokat és hivatalbelieket kellőleg értesíteni. Kelt Insbruch városában, május 29-én 1848.

Ferdinánd.

XIII.

Királyi rendelet, erdélyi főhadi parancsnok b. Puchner altábornagyhoz, hogy a magyar miniszterelnökököt támogassa.

B. Puchner erdélyi hadi főkörmányzóhoz. Midőn azon felhívást, melyet magyar miniszterelnököm, gróf Batthyány Lajos, koronám s az összes monarchia érdekében f. évi május 19-én a székely nemzethez és határezredekhez és egyszersmind önhöz is intézett, utólagosan jóváhagynám, meghagyom önnek egy részről, hogy ezen

felhívás kívánt sikerét eszközölni mindenkép törekedjék; más részről, hogy öcsém István főherczeg, mint királyi helytartónak az Erdélyben állomásozó katonaság rendkívüli esetekbeni használata iránt kiadandó utasításainak ezentul pontosan és késedelem nélkül engedelmeskedjék, miről egyuttal hadiministeremet is tudósítom. Insbruck, május 29-én 1848.

Ferdinánd. m. k.

XIV.

A magyarhoni 184 $\frac{7}{8}$ -i országgyűlés VII. törvényczikke Magyarország és Erdély egyesítéséről.

A magyar koronához tartozó Erdélynek Magyarországgal egy kormányzás alatti teljes egyesültét, nemzetegység és jogazonosság tökéletes jogalapon követelvén, a két testvérhon érdekeinek a a közelebb tartandó országgyűléseni képviseltetését pedig a jelen kor eseményei sürgetőleg igényelvén, ezeknek sikeresítésére határoztatik:

1. §. Az erdélyi mult országgyűlésre meghiva volt kir. hivatalosak a magyarországi főrendi táblán ülésel és szavazattal ruháztatván fel; ide nem értvén a királyi kormányzések, kir. ítélőtábla tagjait, és katonai egyéneket.

2. §. Erdélyt — a visszakapcsolt részeket ide nem értve — a legközelebbi közös hongyülésen 69 szavazat illeti.

3. §. Ezen szavazatok a törvényhatóságok között következőleg osztatnak fel:

A kilencz magyar, öt székely és tizenegy százsz megyéket, székeket és vidékeket, valamint Kolozsvár, Maros-Vásárhely és Fejérvár szabad kir. városokat két-két — összesen 56 szavazat — a többi képviselői jogot gyakorló városokat — számszerint 13-at — egyenként egy-egy szavazat illeti.

4. §. A felelős miniszteriumnak köteleességévé tétetik, hogy minden kitelhető törvényes eszközöket felhasználva, magát úgy az e végett a mult erdélyi országgyűlésen kinevezett bizottmánnyal, mint szintén az Erdélyben hovahamarább összegyűlendő országgyű-

léssel érintkezésbe tegye; mindenesetre pedig, úgy az egyesülés teljes végrehajtására szükséges lépéseket megtegye, mint szintén e tárgyban kimerítő törv. javaslatokat terjeszzen a legközelebbi hongyűlés elibe, vezérelvül mondatván ki, miszerint:

5. §. Magyarhon Erdély mindazon külön törvényeit, és szabadságait, melyek a mellett, hogy a teljes egyesülést nem akadályozzák, a nemzeti szabadságnak, és jogegyenlőségnek kedvezők, elfogadni és fentartani kész.

6. §. A fennebbi rendelkezés mind a királyi hivatalosokra, mind a képviselőkre nézve, Erdély hovahamarébb összehívandó országgyűlésének megegyezésétől feltételeztetik, s csak a közelebbi magyar hongyűlésre terjed, azontúl az erdélyi érdekek képviseltségének elrendezése, azon egyesült törvényhozás feladata leend.

XV.

Az erdélyi román nemzet folyó 1848-ik év május 15-én Balásfalván tartott közgyűlésének jegyzőkönyve.

Egybegyűlvén a román nemzet egész Erdélyből május 15^{1/3}-án 1848-dik évben Balásfalvára maga szükségei felett értekezendő, valamint a módról, miként lehetne azokat javítani: Mindenekelőtt reggeli 6 órakor a szentlélek meghívásával az isteni tisztelet püspök Leményi János ur által több lelkészek segítségével a székesegyházban véghezvitetett. 9^{1/2} órakor kormányzékbi biztosok, kormányzékbi tanácsos Szabó Lajos és főispán b. Bánfi Miklós a templom előtti gyűlésre meghivatván, a gyűlés megnyitására szóló kormányzékbi rendeletek felolvastattak. Annakutána püspök Saguna András ur felolvasta a kormányzék által előterjesztett utasítás pontjait ugymint:

a) Hogy a gyűlés tanácskozásai szabadok lesznek;

b) Azoknak beszédei, kik a gyűlésbe fognak beszélni a fejedelem iránti hűségből induljanak ki, és az előljárók iránti tiszteletből; jó reménységgel táplálván a népet, hogy a román nemzet az igazság, szabadság, egyenlőség és testvériség elvéből kiindulva rövid idő alatt a császár ő Felségitől megnyerendi a mit óhajt.

Annakutána mindnyájan felállván elmentek a Balásfalván feljűli

rétre, a hol a püspök urakon kívül, kik elnököknek voltak nevezve és a gyűléstől tapssal fogadtattak, még két al-elnök választott: Barnutiu Simon és Baritz György urak, annakutána 10 titoknok: kanonok Cipáriu Timote, esperest Popazu János, A. T. Laureanu, Boér Demeter, Bologa Jakab, Dunka Pál, Angyal György, Babb János, Manu Péter és Brán János.

Püspök Saguna András ur indítványára gyűlésbe hivattak tábornok Schurter és a biztos urak, hogy azon imán legyenek jelen, mely fog tartatni felséges császáruk és fejedelmünk I. Ferdinánd életéért, mely ima be is végeztetett az ágyuk háromszoros durrogása között, a tábornok ur fel volt szólítva, hogy mutatná bé a román szivek kívánságát főhadi vezér ő nagyméltóságának, mi megis ígértetett ő uraságától, valamint a biztos urak a felséges k. koronászeknek.

1-ső ülés május 15/3-án.

Leményi János és Saguna András püspök urak elnöksége alatt.

1. A gyűlés dolgai elkezdődtek Barnutiu Simon indítványával, mely indítvány következtében egyes akarattal elfogadtattak és határozattak a következők:

a) A hely, a hol az erdélyi román nemzet közgyűlése tartott, azaz a Balásfalván feljüli rét minden időkre: Szabadságmezőnek neveztetett.

b) A román nemzet nyilatkozott, hogy örökre állandó hiva akar maradni a Felsőleges ausztriai császárnak Erdély Nagy-Fejedelmének, és a felséges ausztriai háznak.

c) A román nemzet önálló nemzetnek nyilatkozott magát, és Erdélyország kiegészítő részének az egyenlőség elvénél fogva.

d) A román nemzet a császár, haza és a román nemzet iránti hűségküjét tette le.

e) Az esküforma kiigazítva és kijavítva:

Én N.N. esküszöm Atyának, Fiunak és Szent-léleknek nevében az Élő Istennek, hogy mindenkor hűséges leszek az ausztriai császárnak, erdélyi nagyfejedelemnek, 1-ső Ferdinándnak és a felséges ausztriai háznak; ő Felsőlege és a haza ellenségeinek ellensége és barátinak barátja leszek; hogy mint román támogatni igazságos és törvényes uton a mi román nemzetünket, és minden erőmből oltal-

mazni fogom, akárminémű megtámadások és nyomások ellen, soha se fogok cselekedni a román nemzet jogai és érdekei ellen, hanem megtartani és védelmezni fogom a mi román hitünket és nyelvünket, valamint a szabadságot, egyenlőséget és testvériséget; ezen elvek szerint fogom tisztelni Erdély minden nemzeteit, hasonló tiszteletet kívánván tőlük, nem fogom megpróbálni senkit is megtámadni, de nem is fogom szenvedni, hogy elnyomjon valaki; tehetőségem szerint a jobbágyság megszüntetésére fogok munkálkodni, az ipar és kereskedés felszabadítására, az igazság fenntartására, az emberiség, román nemzet és hazánk java előmozdítására. Isten engem úgy segítse, és úgy adja meg lelkem üdvességét. Amen!

Ezen esküt letette az egész román nemzet közgyűlése egész ünnepélylyel; császári lobogó sárga és fekete, és román nemzeti kék, veres és fejjér.

2. folyó év május $14\frac{1}{2}$ az a végett kinevezett bizottmány, hogy időnyerés tekintetéből az előleges tanácskozásba a k. kormányshoz ügyvéd Mikes Ferencz testvérünk kiszabadítása iránt küldendő kérést készítsen, ki most fogságban van azért, hogy a néphez szóltott szabadság, egyenlőség és testvériség elveiből kiindulva, felolvasta a kérelem fogalmát, mely jónak találtván, helybenhagyatott, és a titoknokság felszólított, hogy késedelem nélkül tisztába leírja, és írja alá a két elnök ur és két titoknok, és adják által a kormányshoz biztos uraknak, kik egy a magok részéről teendő jelentés mellett sürgöny által terjeszszék a királyi kormányshoz eleibe, mi megis történt a délutáni előleges tanácskozásban—, és később haladván az idő, az napra megszűnt az ülés, meghatározatván egyszersemind, hogy a következő napra ismét meg fog nyitni az ülés délelőtti 8 órákor.

II-ik ülés május $4\frac{1}{16}$.

A rendes előülés alatt.

Püspök Leményi János ur elfoglalván székét, megvallja, hogy a népen keresztül menve hallotta a népet egy szájjal kiabálni, hogy nem akarja Erdély unióját Magyarországgal, és következőleg enunciólta, hogy a mai napon az unióról nem lehet szó. Ennekután észrevétel tétetett a gyűlés több tagjai részéről, hogy az unió kérdése tétessék félre, míg a román nemzetnek nem lesznek képv-

selői az országgyűlésen, mert igazság szerint csakis ott lehet vitatkozni és határozni ezen kérdés felett. Felolvastatott, megjobbított és megállíttatott a f. é. május 3-róli jegyzőkönyv, a rendes előülés alatt annakutána elkezdődvén a vitatkozások a románok kéréseikre nézve a következők határozattak meg :

1. A román nemzet a szabadság, egyenlőség és testvériség elveire támaszkodva, nemzete függetlenségét követeli politikai tekintetben, hogy képezve legyen a maga nevében, hogy a román nemzetnek legyenek tulajdon képviselői az országgyűlésen számához képest aránylagosan, tulajdon hivatalnokai legyenek az igazgatás minden fokában, a törvényhozásban úgy mint a katonaiiban, használhassa maga nyelvét minden dolgokban melyek őtet illetik, a törvényhozásban úgy mint az igazgatásban. Ő követel minden esztendőben egy nemzeti gyűlést.

Ehez püspöki helytartó Sulutz ur hozzáadta, hogy ennekutána a többi nemzetek a magok törvényes dolgaikban és nyelvökben az oláhokat románoknak nevezzék, nem pedig oláhoknak és valachoknak.

2. A román nemzet követeli, hogy az oláh egyház minden felekezet különbség nélkül független legyen és maradjon akármely más egyháztól, jogokban és hasznokban egyenlő legyen Erdély többi egyházaival. Ő követeli az érsekséget és az évenként tartandó közzsínotat a régi jog szerint, mely zsinatban képviselők legyenek az egyházi és polgári rendből. Azon zsinatban választassanak a román püspökök is, szabadon választás utján, minden előterjesztés (candidatio) nélkül.

A románoknak régi joguk megemlítésére, miszerint érsekjek és évenkénti egyházi közgyűlések (zsinat) legyen, a nép által kiáltatott az erdélyi román érsekség közakarattal. Ha a többi felekezetek és nemzetek püspökeinek mint egyházi képviselőknök az országgyűlésen helyek lészen, ha a káptalanok képviselve lesznek, a román nemzet azokat a jogokat kéri püspökjei és káptalanai részére.

3. A román nemzet elérvén az emberiség egyéni jogai érzetét, minden késedelem nélkül kéri az urbéri viszonyok megszüntetését, minden az urbéres részéről történhető kárpótlás nélkül, valamint a vármegyékben úgy vidékekben, székekben és katonai ör-

vidékekben. Ő egyuttal kéri a dézmák eltörlését mint egy adakozási eszközt, mely akadályozza a földmívelést.

Ehez Barnuti ur azt az észrevételt tette, hogy a jobbgáyság mentől előbb el fog törlötetni, mégis mig felsőbb helyről tökéletes határozat érkezend, az urbéresék teljesítsék minden földesurak iránti tartozásukat, és legyenek várakozással. Eztet kötelességévé tette a népnek püspök Saguna András ur, és a nép mondotta: hogy jól van! csak hogy mentől előbb meg legyen.

4. A román nemzet kívánja a kereskedés és ipartüzési szabadságot, a czéhok és kiváltságok eltörlésével, és azon akadályokéval, melyek gátolják a szomszéd országokkai kereskedést, a hova tartozik a vámok eltörlése.

5. A román nemzet kívánja, hogy azon adó, mely egy idő óta azon marhákra tétetett, melyek határaink szüke miatt a szomszéd országokban nagy költségekkel, kimondhatatlan nehézségekkel, és tulajdon életveszélylyel tartatnak, mintegy világos akadály a szorgalomnak és activ kereskedésnek, tökéletesen törlötessék el, és a felséges ausztriai ház a török porta és a román fejedelemségek között a marhagazdaságra nézve kötött szerződészek egész szigorral tartassanak meg.

6. A román nemzet kéri a tizede eltörlését (Zehend) azon érczeknek, melyek honunkba találtatnak, mely tized a bányamívelésnek valóságos akadály, minden bányatulajdonosnak bányász (urbarius, metalurgus) különbség nélkül, a bányák határára nézve azon jog adassék.

7. A román nemzet kéri a szólásszabadságot, írni és nyomtatni minden censura nélkül, következőleg követeli a sajtószabadságot mindenféle könyvek, hirlapok és egyebek hirdetésére nézve, miden cautio nélkül, mely ne kéretessék se a hirlapszerkesztöktől se a könyvnyomóktól.

8. A román nemzet kéri a személyes szabadságot, senki se fogathassék el policziai szin alatt, ehez kapcsolólag kér gyűléstartási szabadságot, hogy az emberek semmi gyanu alá ne esheessenek, ha egybegyűlnék csak hogy beszéljenek és békességesen értekezzenek magok között.

9. A román nemzet kér esküdtszéki törvényszéket (Jury) nyilvánossággal szóbeli perfolyam mellett.

10. A román nemzet kéri a nép felfegyverkezését vagyis nemzeti őrsereget, a hon bel és külvédelmére : az oláh katonaságnak oláh tisztei legyenek, ehhez hozzáadta kanonok Rác, hogy míg a szélbeli katonaság fennáll, örökségi egyenlenségek igaztassanak el, és egy családból csak egy katonáskodjék mint régebben volt, mikor felállítottak; továbbá, hogy a szélbeli katonaság beleolvadjon a nemzeti őrseregbe, mikor ez fel fog állítani.

11. A román nemzet egy elegy biztosság kinevezését kéri, mely álljon románokból és Erdély más nemzeteiből, mely vizsgálja a telkek, erdők és metalis egyenlenségeket, úgy szintén a közhe-lyek, urbéres telkek és egyéb ily szintükből származottakat.

Ehez hozzáadattott : a királyföldön lakó románok nem elégesz- nek meg se azon négy pontokkal, melyeket adott a szász nemzet, és engedményeknek nevezik, se azzal, mi kéretett a püspökök által az 1842-iki országos gyűlésnek beadott kérelvében, hanem töké- letes egyenlőséget kérnek mindenekben, és az elnyomásokra és el- foglalt birtokra nézve hozzáadattak a következők :

A királyi földön románok kívánják, hogy egy részre hajlatlan elegy biztosság által azon határok, melyeket a szász községek el- foglaltak az oláh községektől, adassanak az oláhoknak vissza; sza- bad királyvárosi és mezővárosi királyföldön levő községek, me- lyek birnak az oláh határookban havasokat, erdőket, malmokat és telkeket, ha nem tudnák hitelt érdemlő adatokkal három hónap alatt azon biztosság előtt bebizonyítani, hogy azok valóságosan az ők tulajdonuk, adattassanak vissza az oláh községeknek, a visszaélő- leg vett jövedelemmel együtt.

A mint közönségesen tudva van, a szász nemzet a királyi föl- dőn több uradalmakat bir, melyeknek jövedelmei csak a szász nem- zet pénztárába szivárogtak be, azon czim alatt, hogy csak a szászok védjék a határokat a szomszéd országok felől, hanem az ország szé- leit csak a románok védték, az oláhalubeli plajások és a román szélbeli katonák, és a királyi földön levő terület ismét a románok hordozták mint számosabb rész, annál fogva az igazság csalhatatlan kérvénye, hogy minden jövedelmek, melyek ezen uradalmak- ból a szász városok nemzeti pénztárába befolytak, adattassanak vissza a románoknak, hogy abból alakuljon egy román nemzeti pénzalap, hogy abból segíthessék magokat a románok közönsége- sen, a civilisták úgy mint a katonák.

A királyi földön a szász templomok számára a közhelyekből elfoglalt telkek osztassanak fel a román családok és egyházak között minden különbség nélkül, és a hol egy felosztatlan határon két község, ugymint szász és román találhatik, határjelek által osztassék fel e családok arányához képest a két közönség között.

12. A román nemzet kéri a papok élélmezését az álladalom pénztárából a többi nemzetek papjaival egyenlőleg.

13. A román nemzet kéri a román iskolák létesítését minden falukban és városokban, a gymnasiumok, katonai, technikai intézetek, és papi neveldek, valamint egy román egyetemet az álladalom pénztárából alapítva, az adózó nép arányához képest, egész joggal magának tanárokat és igazgatókat választani, és tanulmányait rendezhetni egy oskolai terv szerint, taníthatási joggal (docere).

14. A román nemzet követeli a közterhek hórdozását állása és vagyonához képest, és a kiváltságok eltörlését.

15. A román nemzet kívánja, hogy Erdélyre nézve az erdélyi nemzetek alkotmányos gyűlése által egy új alkotmány készíttessék, mely alkotmány alakuljon az igazság, szabadság, egyenlőség és testvériség elvein, új törvénykezési, büntető, kereskedési sat. rendszer dolgoztassék ki mind azon elvek szerint.

16. A román nemzet kéri, hogy az illető nemzetek semmiképen vitatás alá ne vegyék az unio ügyét Magyarországgal, míg a román nemzet nem lesz mint alkotmányos nemzet tanácskozási és elhatározási szavazattal az országgyűlésen képviseltetve, ellenkező esetben ha csakugyan Erdély országgyűlése az unio tárgyalásába nálunk nélkül (de nobis sine nobis) belé ereszkednék, akkor az oláh nemzet ünnepélyes óvást teszen.

Minekutána ezek mind elfogadtattak, a gyűlés által két követtség választása indítványoztatott, mely a nemzet kérését egyik Bécsbe a császárnak, a másik Kolozsvárra az országgyűlésnek elvigye, és egy állandó comitét, mely Szebenbe lévén, fogadja el a válaszokat, melyeket a követek a császártól és országgyűléstől hoznak, és hogy egybehívja a nemzeti közgyűlést, hogy annak tudtára lehessen adni.

A Felsőséghez küldendő követek száma legyen legalább 30, az országgyűlésre menőké legalább 100, az állandó comitéé legalább 12.

Mind a két biztosság követei legyenek papok, tudósok, nemesek, katonák, kereskedők és földmivelők közül.

Bécsbe a császárhoz menendő követekül választottak : Püspök Ságuna András ur elnökül, Noptsa László volt hunyadm. főisp. alelnökül ; Rácz Vazul kanonok, Cipariu Timote, Sterka Sulutz Sándor püspöki helytartó, Fulé Móses esperest, Igián József esp., Popasu János esp., Angyal György, A. Treb. Laureani, Baritz György szerkesztő, Boér Demeter tanár, Majorescu Vasul tanár. sat.

Az országgyűlési követségre nézve választottak : Püspök Leményi János ur elnök, Boér Ferencz alsófejér vármegyei főbiró, Pap János esperest, Trombitás Parten esp., Pap Péter esp., Pap András tanár, Pap Agoston t., Dragomir János lelkész, Kirila János. sat.

A gyűlés által meghatározottat, hogy az országgyűléshez intézendő kérelvébe kéretessék, hogy az országgyűlés minekelőtte egyéb tárgyakkal foglalná el magát, tárgyalná a románok ügyét.

A kinevezett követek vigyék el a kérést az országgyűlésre és ne legyen más teendője, mint a kérést az illető helyen beadni, a nélkül, hogy vitatkozásokba beléereszkednék.

A Szebenbe leendő comitéra nézve : püspök Ságuna András ur elnök, Barnutiu Simon alelnök, Fule Móses esperest, Moga János esperest, Panovits János esp., Bodila Péter csp., Maniu Péter fogalmazó, Dunka Pál fog., Maniu Miklós lelkész, Pumnulu Áron tanár, Papiu Ilarianu Sándor irnok, Butyán János ügyvéd, Janku Ábrahám ügyvéd, Pipos János irnok, Puskás János jogász, Batrimanu Sándor tan., Vajda Gábor irnok, Popovits Sabbas lelk., Balecesku Miklós tan., Szuts János irn., Moldoveanu István, Roman Konst. tan., Timasu Vaszil irnok, Mikes Ferencz ügyv., Pents Miklós ügyv., és mások, kiket a gyűlésre nézve hasznosoknak és alkalmasoknak fognak itélni.

III-dik ülés.

A rendes előülés alatt felolvasottat a május 4-én tartott ülés jegyzőkönyve, mely a fennebbi mód szerint az elnökök, alelnökök, és titoknokok aláírása által megerősített.

Leményi János, s. k. (P. H.) Ságuna András s. k.
fogarasi püspök, püspök,
mint a román nemzet közgyűlése elnökei.

Barnutiu Simon s. k. 2-dik évbeli jogász Szebenben, és alelnök, Cipariu Timote s. k. titoknok, Man Péter s. k. tit., Popasu János s. k. tit., Boér Demeter, s. k. tit., Angyal György s. k. tit., Baritz György s. k. alelnök, A. Treb. Laureani s. k. tit., Dunka Pál s. k. tit., Brán János Pap de Lemény s. k. tit., Babb János s. k. tit., Bologa Jakab s. k. titoknok.

Felsőbb parancsnál fogva fordította

Babb János, főkormányászei román nyelvből fordító.

XVI.

Egy szász tekintély nyilatkozata az unió mellett.

Szokásom levén a kormány nézeteinek hódolni, s a többség kívánatait, mikor csak lehet, támogatni, ez utat szándékom követni Erdély és Magyarországnak szóba hozott egyesülését illetőleg is; és miután egyfelől ő felsége legkegyelmesebb uralkodónk, a Magyarhon részéről ez ügyben felterjesztett törvényczikket jóváhagyni s ez által az egyesülésbe való beleegyezését már előre kimondani méltóztatott; másfelől pedig több magyar és székely törvényhatóság meghatározta a Magyarhonnali egyesülést: én is nyíltan és minden himezés nélkül mellé nyilatkozom.

Szeben, apr. 20. 1848.

Bedeus József, tart. főbiztos.

XVII.

Az 1848. máj. 29-én Kolozsvártt kezdődött s jul. 18-án végződött erdélyi országgyűlés törvényczikkelyei.

Mi Első Ferdinánd, Istennek kegyelméből Ausztriai Császár, Magyar- és Csehország e néven ötödik apostoli királya, ugy Lombardia, Velence, Galliczia, Lodoméria és Illyria királya, Ausztria főhercege, Erdély Nagyfejedelme és Székelyek grófjasat. Emlékezetül adjuk, ezennel jelentvén mindeneknek, kiket illet: hogy minckutána Mi, azon gondoskodásunknál fogva, melylyel Erdély Nagy-Fejedelemségünkhez viseltetünk, a folyó 1848. évi Pünkösdi hava 29-dik napjára, szabad királyi Kolozsvár városunkba, nevezett Fejedelemségünk három Nemzete minden Karainak és Rendeinek a szokott módon tartandó országgyűlést rendeltünk, és hirdettünk; és az ottan egybegyűlt hű Karaink és Rendeink, az említett Fejedelemségnek egyéb közdolgai tárgyalása mellett, azon Nagy-Fejedelemségnek kedvelt Magyarországunkkali egybekapcsolásáról szóló törvényczikket, közértelemmel és szavazattal alkották, és azt illető feliratban őszintén kedvelt hívünk Tekintetes és Nagyságos báró Puchner Antal, valóságos belső titkos tanácsosunk, Mária Thérézia jeles katonai rend Lovaga, Leopold császári rend középkeresztese, Orosz császári Szent György, és Szent Wladimir rendek

4-dik osztályu, ugy a pápai Szent György rend nagy, és Siciliai királyi Szent György katonai rend középkeresztes vitéze, Al-Tábornagyunk, 3-dik számú gyalog ezredünk tulajdonosa, és az említett Nagy-Fejedelemségünkben Hadi-Főkormányzónk, mint az ezen országgyűlésre küldött teljes hatalmu királyi Biztosunk utján, legfelsőbb helybenhagyás, és megerősítés végett Előnkbe alázatosan felterjesztették volna : Mi hű Karaink és Rendeink, és az igen kedvelt egész Fejedelemségünkhöz vonzó atyai indulatunknál fogva, ugyanazoknak az érintett törvényczikk megerősítése iránt Előnkbe terjesztett alázatos kérésére kegyesen hajolván, a maga rendén nekünk bemutatott, s általunk a tárgy fontosságához képest éretten megvizsgált, és kegyelmesen helybenhagyott említett törvényczikket a Karoknak és Rendeknek kegyelmes leiratunk mellett a végett leküldöttük, hogy azt közgyűlésökben felolvastatván, kihirdettetvén, a szokott alakban hitelesítés és legfelsőbb aláírásunk végett Felségünk elébe terjeszszék. Minek teljesítéseül az említett Karok és Rendek, az általunk már megerősített, elfogadott s kihirdetett törvényczikket, a Karok és Rendek elnöke, és az ítélőmesterek aláírásaival, és a nemzeti pecsétekkel megerősítve, a szokott alakban folyó év Szent István hó tizenkilencedik napján költ alázatos felírásuk mellett Nekünk egyszersmind bemutatták, esedezvén Felségünk előtt : miszerint azon törvényczikket, és abban foglaltakat helyesnek, kedvesnek, és elfogadottnak vallván, és ahhoz királyi megegyezésünket adván, királyi hatalmunkkal kegyesen elfogadni, helybenhagyni, s megerősíteni, és azt említett Fejedelemségünk több törvényei sorába iktatván, mind Minmagunk megtartani, mind minden mások által is megtartatni méltóztatnánk. Mely törvényczikknek tartalma ez :

Törvényczikk. Miután dicsőn országló I-ső Ferdinánd, Ausztriai Császár s Magyarország e néven V-ik Apostoli Királya, Erdély Nagyfejedelme és a Székelyek Ispánja, legkegyelmesebb Urunk és Királyunk Ő Felsége az elenyészett 1847-dik esztendei Szent András hó 7-dik napjára hirdetett s folytatólag e jelen 1848-ik évre általment magyarhoni országgyűlésen alkotott, az összes magyar népnek jogban és érdekekben egyesítése, az ország törvényes önállása s függetlensége, a pragmatica sanctio által vele válhatlan kapcsolatban álló tartományok iránti törvényes viszonyaink elintézésé-

se, a nemzet alkotmányos életének a kor igényei s a körülmények sürgős volta által szükségelt kifejtése, s a szellemi erők és anyagi tehetség ez alapokon elérhetése céljaira intézett több üdvös törvényczikkelyek sorában, s jelesen a VII-ik törvényczikkben, a magyar koronához tartozó Erdélynek Magyarországgal egy kormányzás alatti teljes egyesülését kimondván, és kegyelmesen megerősítvén, hű magyar népe, s e Nagyfejedelemségnek is régi és többszörösen kijelentett hő óhajtásai teljesültére hajló kegyes indulatjából, Erdély hű Karait és Rendeit e folyó 1848-dik évi Pünkösdhő 29-dik napjára Kolozsvár szabad királyi városában országgyűlésre egybehívni s ezen országgyűlésre leküldött kegyelmes királyi előadásai sorában egyik tanácskozási tárgyul Erdélynek Magyarországgal egyesülését is kitűzni méltóztatott volna, a Karok és Rendei Ő Felségének kegyelmes akarátát, s a testvér Magyarhonnak a már érintett magyarhoni törvényczikk által nyilvánult testvéries rokonszenvét lelkesedett örömmel fogadván, a mostoha sors által kettészakasztott honnak viszont egygyé alakításáról, tökéletesen egybehangzó értelemmel s egyes akarrattal hozták és alkották az ide alább beiktatott törvényczikket; melyet Ő Felsége megerősítése alá alattvalói hódolattal felterjesztvén, s a kegyelmes királyi megerősítést Ő Felségének Innsbruckban folyó évi Junius 10-kéről kelt királyi leirata által meg is nyervén, azt legfelsőbb királyi szentesítés végett ezennel felterjesztjük, alázatosan esedezvén, hogy Ő Felsége ezen törvényczikket legfelsőbb királyi aláírásával szentesíteni, törvényeink könyvébe iktattatni, s mind Ő Felsége kegyelmesen megtartani, mind mások által sértellenül megtartatni méltóztatassék; mely törvényczikk imigy következik :

I. Törvényczikk. Magyarország és Erdély egygyéalakulásáról.

A magyarországi törvényhozásnak a honcgség tárgyában folyó 1848-dik évben hozott VII. törvényczikkelyét Erdélyország hű rokonérzettel fogadván, Erdélynek Magyarhonnal egygyé alakulását a *pragmatica sancti*óban szentesített birodalmi kapcsolatnak ép-ségben tartása mellett, és teljes kiterjedésében magáévá tévén; — ennek következtében, valamint a testvér Magyarhonnban minden lakosok jogegyenlősége kimondva és életbe léptetve van,

ugyazon módon, itt is, e hazának minden lakosaira nézve, nemzet-, nyelv- és valláskülönbség nélkül örök és változhatatlan elvül elismertetik, és az evvel ellenkező eddigi törvények ezennel eltöröltetteknek nyilváníttatnak.

Az említett VII-dik törvénycikkely alkalmazásául következő meghatározások tételnek.

1. §. A képviseleti joggal bíró erdélyi városok száma, Kolozsvár, Marosvásárhely és Gyulafejérvár királyi városokon kívül 15 s ezek közül is kettő, tudniillik Szamosujvár és Erzsébetváros, szintén szabad királyi város lévén, az említett VII. törvénycikkely 3-ik §-ába csuszott számításbeli vétség helyrehozásával, az ugyanott kimondott vezéreszméhez képest az erdélyi szavazatok száma nem 69, hanem 73.

2. §. Királyi kormányzó gróf Teleki József, s ennek meg nem jelenhetése esetében országos elnök b. Kemény Ferencz elnöklete alatt Thoroczka Miklós gróf, főispán, Balázi József, főkirálybíró, Leményi János, fogarasi püspök, Id. Bethlen János gróf, Jósika Miklós báró, Kemény Domokos báró, Teleki Domokos gróf, Horváth István, királyi hivatalosok; Kemény Dénes báró, Zeyk József, Véér Farkas, Ifj. Bethlen János gróf, Pálfi János, Mikó Mihály, Berde Mózes, Schmidt Konrád, Goosz Károly, Roth Illés, Löw Vilmos, Gyergyai Ferencz, Wesselényi Miklós báró, Szász Károly, Teleki László gróf, Demeter József, Hankó Dániel, Boheczel Sándor követek; Ságuna András g. n. e. püspök és Debreczeni Márton, kincstári tanácsos személyeikben egy országos bizottmány neveztetik ki, mely bizottmány a teljes egygyéalakulás részletei iránt a magyar miniszteriumot fel fogja világosítani, Erdély érdekének Magyarországba illesztésén közremunkálni, és a közelebbi közös honygyűlésre a miniszterium által e tárgyban előterjesztendő törvényjavaslatra anyagot nyújtani.

3. Erdélyben a közigazgatás és igazságszolgáltatás folyama és személyzeti szerkezete, a közelebbi közös honygyűlés általi elrendezésig, jelen helyzetében marad. Az udvari Cancellaria functiója ellenben teljesen megszűnend; és azon hatóság, melyet ő Felsége a folyó 1848-ik évi magyarországi III. törvénycikk értelmében Nádor ő Fenségére és a magyar Miniszteriumra ruházni kegyeskedett, Erdélyre is kiterjedend mind polgári, mind egyházi,

mind kincstári, mind katonai igazgatás tekintetében, és általán az igazgatás minden ágaira nézve.

4. §. A közigazgatásnak a ministeri felelősséggel öszhangzásba hozatala tekintetéből, a folyó 1848-dik évi magyarországi XXXI-dik törvénycikkelyvel öszhangzásban, a törvény útján kívüli elmozdithatlanság a kormányi kinevezéstől függő közhivatalok közül csak az igazság szolgáltatására rendelt birói hivatalokra szoríttatik.

B e f e j e z é s. Mi tehát kegyelmesen meghallgatván és kegyelmesen elfogadván említett hiveinknek, fennevezett Erdély örökös nagyfejedelemségünk három nemzete Karainak és Rendeinek alázatos könyörgését és esedezését, azon felhivott, Nekünk e fent érintett módon törvényes alakban bemutatott törvénycikket ezen levelünkbe szórul szóra beiktatni és beiratni rendeltük, s azt, és egyenként az abban foglaltakat helyeseknek, kedveseknek és elfogadottaknak vallván, hozzájuk császári, királyi és fejedelmi meg egyezésünket és jóváhagyásunkat adtuk, s azokat királyi hatalmunknál fogva elfogadtuk, helybenhagytuk, helyeslettük, és kegyelmesen megerősítettük; biztosítván az előlemlített hű Karokat és Rendeket a felől, hogy az erdélyi Nagyfejedelemség törvényei sorába beiktatott ezen törvénycikket mind Magunk megtartjuk, mind pedig minden más hiveink által megtartatjuk, miként is azt jelen levelünk ereje s tanúsága szerint elfogadjuk, helybenhagyjuk, helyeseljük és megerősítjük.

Kelt Innsbruckban, Szent Jakab hava tizennegyedik napján, az Urnak ezernyolczszáz negyvennyolczadik, országulásunk pedig tizennegyedik évében.

FERDINÁND s. k.

P. H.

B. Apor Lázár, s. k.

Czák Károly s. k.

XVIII.

Az országgyűlés felirata ő felségéhez az unio-törvénycikk mellett.

Szentséges császári, királyi és apostoli felség! Legkegyelmesebb urunk! A felséged e jelen országgyűlésre leküldött kegyelmes királyi elő-

terjesztésének három első pontját azon szoros függésben találván egymáshoz, hogy a harmadik célszerű megoldása által, a két első feleslegessé válik: az említett három pontot kapcsolatban kívántuk fölvenni s legelőbb is a 3-ik pontról intézkedni s tanácskozásunk eredményét bátrak vagyunk felséged elébe terjeszteni,

Magyarhonnak kétfelé szakadása volt a legnagyobb csapás a magyar nemzetet s míg az erősb testvér nem tudott alkotmányos élete mellett elég erőt fejteni ki, Erdély csak senyedett s napról napra hanyatlott.

Ennek érzete szülte bennünk a két hon egygyé alakítása iránti vágyat, egyedül a két hon egyesítése által látván mind alkotmányos szabadságunkat biztosítva, mind pedig a felséged trónját kemény s ingatlan alapokra helyezve s ezen ohajtásunk az újabb időben, midőn Magyarhon széles s szilárd alapokra helyezé alkotmányát, újabb táplálékot nyert.

A legnagyobb öröm dagasztá tehát keblünket, midőn Magyarhon a f. é. VII. törvénycikkelyt följajánlá, látván, hogy testvérünk minket is részesíteni kíván javadalmakban, melyeket felséged kegyessége által nyert.

S a legnagyobb háládatosság felséged irányában, midőn látók, hogy felséged ezen törvénycikket szentesíteni kegyeskedett.

Ugy tekintjük mi ezen felséged által szentesített törvénycikket, mint a jelen, általunk most fölterjesztett törvénycikk szentesítésének biztosítékát; mert a magyar korona tagjai vagyunk s hazánk egész boldogságát abban helyezi, hogy a magyar király és erdélyi fejedelem a felséged személyében egyesül s megadta már nekünk felséged mint magyar király azt, a miért most ugyancsak felségednél, mint erdélyi fejedelelemnél, esedezünk.

Magyarhon felett viharteljes fellegek tornyosulnak; mi forrón ohajtjuk részt venni azoknak eloszlatásában; csak összesített erővel lehetvén reményelni a fenyegető zivatar legyőzését s felséged trónja szilárdítását.

Könyörgünk annakokáért felségednek: méltóztat a Magyarországnak és Erdély egygyé alakulásáról szóló törvénycikket haladék nélkül szentesíteni s oly rendelést adni magyar ministeriumának, hogy az Erdély kormányát rögtön átvegye.

Engedje felséged, hogy ezen alázatos kérésünkhöz még egy könyörgésünket mellékelhessük.

Felséged elhagyá azon várost, mely századokon keresztül lakhelyül szolgált elődeinek s a vészteljes harczmező közelébe változtatta lakását. Mi aggódva kísértük felségedet gondolatunkban oda s a leghőbb ragaszkodással könyörgünk felségednek: kegyeskedjék fenséges családjával együtt mindig hű magyaraihoz Budapestre jöni. Budapest lesz felségednek legbiztosabb lakhelye, mert Magyarhon összes népessége lesz az őrsereg, mely felségedért s fenséges családjáért kész utolsó csepp vérét is kiontani. Legalázatosabb s örökös hű alattvalói és szolgálói. Kolozsvár, máj. 30. 1848.

Erdély Nagyfejedelemség három nemzetből álló
Karai és Rendei
közönségesen.

XIX.

Az országgyűlés felirata a nádor ő felségéhez és magyar ministeriumhoz, az unio-törvényozikk mellett.

Fenséges cs. k. főherczeg nádor, teljes hatalmu királyi helytartó és tisztelt ministerium! Erdélynek törvényesen egybegyűlt KK. és RR.-i f. év pünkösthava 30-án törvényt alkotánk Magyarország és Erdély egygyé alakításáról, melyet ide zárva azon kérelemmel juttatunk cs. k. felséged és a tisztelt miniszterium elébe: hogy annak haladéktalan megerősítését ő felségénél kieszközölni méltóztassék.

A mohácsi vérnapon magyar elődeink között kiűtött szerencsétlen viszátkodás ejté hazánk és nemzetiségünk szívéen a legsajgóbb sebet. E sérvet századok lefolyta alatt sem véráldozat, sem a béke áldása, mely 32 év óta lebeg felettünk, béhegeszteni nem tudák.

Nem; mert átkos visszavonás szülvén a bojt, csak testvéri egyetértés és teljes összeolvadás szüntethetik meg azt örökre.

Ugyanezért lelkünk legőszintébb örömeének kitörő lelkesedésével ragadók meg nagyobb testvérünknek jobbját, melyet felénk nyujta, e folyó évben Magyarország és Erdély egyesítéséről alkotott s ő felsége által szentesített törvénczikkében.

Cs. kir. fenséged és a tisztelt ministerium, szintugy mint mi, ismerik azon ellenséges mozgalmakat, melyek a magyar földet körülövedzik; azon vétkes bujtogatásokat és pártoskodásokat, melyek mind a két haza kebelében mutatkoznak; s általában azon vést, mely nemzeti létünket fenyegeti.

Részint tehát azért is, hogy e véstnek elejét lehessen venni, lön már jul. 2-ára kihirdetve Pestre az országgyűlés, melyen hogy Erdély is képviselve legyen, erős és tántoríthatlan akaratunk. De hogy követaink e közös nemzeti gyűlésen már mint népképviselők jelenhessenek meg, esedezünk cs. kir. fenségednek és a tisztelt ministeriumnak, megtekintve az idő rövidségét, akint intézkedni, hogy ezen ohajtásunk teljesülve, a két magyar haza összeolvadása mentől előbb létre jöhessen, melyet annyival inkább ohajtunk, mivel cs. kir. fenséged és a tisztelt ministerium iránt Erdély minden lakosai teljes bizalommal ragaszkodunk. Legalázatosabb s örökös hű alattvalói és szolgálói. Kolozsvár, május 30. 1848.

Erdély Nagyfejedelemség három nemzetből álló
Karai és Rendei
 közönségesen.

XX.

A jul. 2-iki országos ülés törvényozikkelyei.

A) II. Törvényozikkely. A legközelebbi hongyülésre küldendő követek népképvisélet alapjáni választásáról.

A folyó év julius 2-ára már kihirdetett, Pesten tartandó közös hongyülésre küldendő erdélyi követek népképvisélet alapjáni választása, a rögtönös alkalmazás lehetségesítését is tekintetbe vévén, csupán ez egy esetre következően lesz intézendő.

1. §. Nem részesülnek a választási jog gyakorlatában általán
  - a) Nőszemélyek.
  - b) Külföldiek, kik meghonosulva nincsenek.
  - c) Gazdai, szülői, vagy gyámhatalom alatt álló egyének.
  - d) Olyanok, kik bünpörbéli ítélet nyomán fenyték alatt vannak. Egyébiránt

2. §. A bevett vallások követői közt (kik közé a görög nem egyesült szertartásúak is értetendők) a születés általán sehol semmi különbséget nem tesz.

3. §. A mi a külön képviseleti joggal felruházott városokat illeti, ezekben választási joggal fognak birni :

a) mindazon lakosok, kik 300 ezüst forint értékű házat vagy földet kizáró tulajdonul, vagy hitveseikkel s illetően kiskorú gyermekeikkel közösen birnak.

b) Kik mint kézművesek, kereskedők, gyárosok megtelepedve vannak, ha tulajdon műhelylyel, kereskedési teleppel, vagy gyárral birnak, s ha kézművesek, folytonosan legalább egy segéddel dolgoznak.

c) Kik, habár a fennebbi osztályokba nem esnek is, saját földbirtokukból vagy tőkéjükből erdő 100 ezüst forint évenkénti állandó s biztos jövedelmet kimutatni képesek.

d) Jövedelmekre való tekintet nélkül: a tudorok, sebészek, ügyvédek, mérnökök, akadémiai művészek, tanárok, a magyar tudós társaság tagjai, gyógyszerészek, lelkészek, segédlelkészek és iskolatanítók, ott, a hol állandó lakásuk van.

e) Kik eddig városi polgárok voltak, ha a fennebbi pontokban irt képességgel nem birnak is.

4. §. Vármegyéken, Fogaras-vidéken és a székely székekben választó joggal fognak birni :

a) mindazok, kik az 1791-beli 12-ik törv. czikkely szerint közgyűléseken szavazattal bírván, az országgyűlési követek választásába is befolyni eddig is jogosítva voltak, haszinte ezen jog gyakorlatában ezelőtt korlátolva is lettek volna.

b) Külön képviseleti joggal föl nem ruházott városok lakosai közül mindazok, kik ezen törv. czikkely 3. §-ban irt cathgoriák közül valamelyikbe tartoznak.

c) Rendezett tanácssal el nem látott községekben mindazon lakosok, kikre a folyó 1848-ik évre az adóajtstrom szerint fejpénzen felül legalább 8 pengő forint adó van kivetve; és ezeken kívül mindenik község, mely az 1791-beli 12. törv. czikk nyomán jogosítottakon kívül legalább 100 füstöt számlál, befoly a követválasztásba, szabadon választott két képviselő által. Kisebb községek pedig 1 képviselő által.

5. §. Szász törvényhatóságokban városok és helységek lakosai azon székben vagy vidékben, melyben megtelepedve vannak, valamint eddig, úgy most is, együtt és minden nemzet- és valláskülönbőség nélkül fogják a választási jogot azon módon gyakorolni, mely a képviseleti joggal nem bíró magyar és székely törvényhatóságokbeli városok és falusi községek lakosaira nézve a 4-dik §. b) és c) pontja alatt írva van.

6. §. Követté választható minden, ki akárhol Magyarhonban választói joggal bír, ha életének 24-ik évét betöltötte és a törvény azon rendeletének, mlszerint törvényhozási nyelv egyedül a magyar, megfelelni képes.

7. §. A képviselőházban egyenlő szavazattal birandó 73 erdélyi követek a legközelebbi hongyülésre következő felosztással fognak választatni :

a) Egyes községek által küldendő követek : 1. Kolozsvár küld 2. 2. M. Vásárhely 2. 3. Gyula-Fejérvár 2. 4. Szamosujvár 2. 5. Erzsébetváros 2. 6. Abrudbánya 1. 7. Vizakna 1. 8. Vajda-Hunyad 1. 9. Kézdi-Vásárhely 1. 10. Hátszeg 1. 11. Sepsi-Sz.-György 1. 12. Udvarhely 1. 13. Ilyefalva 1. 14. Csik-Szereda 1. 15. Bereczk 1. 16. Szék 1. 17. Oláhfalu 1. 18. Kolozs 1.

b) Megyék, székely és szász székek, magyar és szász vidékek, szám szerint 25-ön, két két és így összesen 50 követeket küldenek, kiknek választása a kebelbeli városok közül csak azok folynak be, melyek saját követküldési joggal fennebb felruházva nincsenek.

8. §. A hol a törvényhatóság a szózatolás közbeni rend fenntartása érdekében szükségesnek találja, minden egyes követválasztására külön választó-kerület alakíthatatik, tekintettel a területi és népességi arányra.

9. §. Mindenik országgyűlési követnek az országos pénztárból 5 pengő forint napi díj, és lakbér fejében 400 pengő forint fiztetetik.

10. §. Jelen törvény rendeletének foganatosítására a királyi kormányzék oly megbizással hatalmaztatik fel, hogy a szózatjoggal bíró tagok összeiratását s illetően megválasztását, minden e körül előfordulható nehézségek elhárítása s a szózatlások közbeni rend fenntartására szükséges intézkedések mellett (a magyarországi folyó

1848-ik évi 5. törvénycikk rendszabásait is, mennyiben azok ezen törvénycikkben irt vezéreszmékkal és körülményekkel összeférők, személyben tartva) haladéktalanul eszközölje, és általán a választások minden előkészületeit hováhamarább befejeztesse: hogy azok következtében a követválasztások illő időben megtörténhessenek.

B.) III. Törvénycikk. Nemzeti fegyveres erőről.

1. §. A közbátorság biztosítása végett Erdélyben is a lehető legrövidebb idő alatt alakíttassék Nemzeti Őrsereg, melynek egy része mozdítható állapotba fog tartatni és ez rendes zsoldot huzni.

2. §. Ezen alakítandó nemzeti mozdítható őrségnek száma és ennek, valamint az összes nemzeti őrseregnek is felfegyverzése, begyakoroltatása és rendezése felőli intézkedésre, mint elrendeltetése szerénti alkalmazására is a felelős miniszterium felhatalmazatik.

3. §. A jelenleg fegyvert viselő székelyek jelen törvénycikk erejénél fogva nemzetőröknek tekintetnek. — ennek folytában

4. §. A közöttük eddig főnállott törvénytelen katonáskodási viszonyok merőben eltöröltetnek és polgári, ugy családi, mint vagyoni viszonyaikat illető jogaikba vissza és a polgári törvényhatóság alá rendeltetnek s ettől függenek. Azonban

5. §. A jelen súlyos körülmények között, mivel a hon kül és bel bátorsága mindenfelől fenyegettetik, mivel az ország minden lakosai a közveszély fegyverrel meggátolására kötelesek, azért a fegyvert viselő (effectiv standbeli) székelység mint nemzetőr köteles katonai rendes fegyelem mellett katonáskodni, és a király és hon bizton számot is tart arra, hogy a hon védelme körüli kötelességét egész készséggel és buzgósággal teljesítendő; önként értetik azonban, hogy ezen kötelezettsége jelen alakjában csakis a közlelbbi közös hongyülésnek a honvédelem tárgyában teendő intézkedéseig tartand. — Mely közidőre is rendeltetik,

a) Ezen fegyveres (effectiv Stand) őrség, valamint szolgálata, ugy gyakorlatai alkalmával is mindenkor rendes zsoldot huzand, midőn pedig törvényhatósága határain kívül rendeltetnék, a rendes zsoldon kívül ruházattal is elláttatik, a köztár eszközeiből.

b) Tiszteknek ezentul csak magyarul tudó hazafiak alkalmaztatnak, a meglevő al- és főtiszték közül pedig, a kik más helyre nem alkalmaztathatnának, rangjuk, fizetésök iránt biztosittatnak.

6. §. A miniszterium intézkedni fog, hogy a hivatalos irások, jegyzőkönyvek és parancsszavak magyarul legyenek.

7. §. A fegyveres székelyeken (effectiv standbeliek) kívüli minden székelyek a közöttök lakó primorokkal, nemesekkel és minden más lakosokkal egyenlő nemzetőri kötelezettség alá helyeztetnek, és ennek folytán rendeltetik ezeknek haladék nélküli őrsereggé alakítása, felfegyverzése s egyenlő szolgálat teljesítése, az ország minden nemzetőreivel együtt.

8. §. E törvényben kifejezett irányeszmék szerénti haladék nélküli intézkedésre a miniszterium felhatalmaztatik.

9. §. A székelységen kívüli határőrségnek azon részére, hol polgári helyhatóság is van, a fönnebb irtak értelme által kiterjed, a többire nézve pedig addig is, mig állapotjuknak hazánk alkotmányos rendszeréhez illesztése a törvényhozás által lehető legrövidebb idő alatt eszközölthetnék, az 5. §. a) pontja alatti kedvezés oly hozzáadással terjesztetik ki, hogy a hol az őrkatonák eddig ruházattal általán el voltak látva, azon könnyebbségben ezután is megtartatnak; — e seregnek is a trón és haza megtartása körüli eddigi hű szolgálatára a törvényhozás bizton számít és arra ezennel kötelezi is.

XXI.

C) A részek — május havában már megtörtént — visszakapcsolása iránti kir. leirat s magyarhoni törvényozikk.

Első Ferdinánd, Istennek kegyelméből ausztriai császár, Magyar- és Csehország e néven ötödik apostoli királya, ugy Lombárdia, Velence, Galliczia, Lodomér és Illyria királya, Ausztria főhercege, Erdély nagyfejedeleme és székelyek grófja sat. Méltóságos, tisztelendő, tekintetes, nagyságos, nemzetes, tiszteletes és vitézlő, nemes, okos, értelmes, őszintén kedvelt hiveink! — Miatán nagyon kedvelt Magyarországnunk 1836. évbeni országgyűlésén hozott és kegyelmes királyi helybenhagyásunkkal megerősített 21-ik törvényczikk creje által Erdélynek Kraszna, Középszolnok, Zaránd vármegyék és Kövár vidéke, ugy Zilah városa „Visszacsatolt részeknek“ nevezett hatóságait Magyarországhoz visszakapcsolatni végeztük: ezen említett országunk hű Rendeinek a közelebb eloszlott ország-

gyűlésből intézett alázatos kérelmére az érintett 1836-ik 21-ik törvényczikk teljesedésbe vétele iránt fölterjesztett új törvényczikkét kegyelmes királyi helybenhagyásunkkal megerősítettük.

Melyre nézve veletek, hű Karaink és Rendeink! ez érdemben a mult 1847. év Szentandrás hava 3-án hozzánk tett fölterjesztésekre a magyarhoni már említett, általunk megerősített törvényczikket szükséges tudásul ezennel közöljük.

Kikhez egyébiránt királyi kegyelmünk- és kegyelmességünkkel állandóan hajlandók maradunk. Kelt birodalmi fővárosunkban Bécsben, Ausztriában, pünkösdi hava tizenötödik napján, az ur ezer nyolczszáz negyvennyolczadik, uralkodásunknak pedig tizennegyedik évében.

FERDINÁND.

B. Apor László,

Ő cs. k. apostoli felségének saját parancsára.
Konradsheimi Konrád András.

Törvényjavaslat: az 1836. — 21. t. cz. fogantatásáról.

Ő felsége az 1836. 21. t. cz. azonnali végrehajtását nádor királyi helytartó ő fensége közbenjárására kegyelmesen elrendelvén, ennek következtében rendeltetik:

1. §. Kraszna-, Közép-Szolnok- és Zaránd-vármegyék, Kővár-vidéke és Zilah városa, a jelen törvénynek azon törvényhatóságokbani kihirdetése napjától minden tekintetben Magyarország elválhatlan egészítő részeit képezik, s ennek következtében

2. §. A nevezett hatóságoknak az erdélyi kormányzék, kincstár s főtörvényszék iránti minden függése s minden viszonyai végkép megszüntetvén: azok a magyar felelős miniszterium s magyar főtörvényszékek hatósága alá helyeztetnek.

3. §. A visszacsatolási viszonyok részleteinek ezen alapon törvény, igazság és méltányosság szerinti ideglenes szabályozása a jövő törvényhozásnak végelhatározás végett teendő jelentés kötelelessége mellett a miniszteriumra bízatik, melynek hatósága a visszacsatolt részekre nézve a jelen törvény királyi szentesítésével azonnal életbe lép.

4. §. A miniszterium a jelen törvénynek haladéktalan végrehajtásához szükséges intézkedésekre felhatalmaztatik.

A jun. 6-ki országos ülés törvényozikkelyei.

IV. Törvénycikkely. Az urbériségeken fekdűt ur i szolgálat dēzma és pénz fizetések kisajátítás áról.

Az urbériségeken (colonicaturákon) eddig fekdűt ur i szolgálat (robott) dēzma és pénzbeli fizetések e törvény által eltöröltetnek.

1. §. A törvényhozás a magán földesurak kármentesítését a nemzeti közbecsület védpaizsa alá helyezi.

2. §. Ő Felsége a magán földesuraknak akkénti kármentesítése iránt, hogy az eddigi urbéri tartozásokkal felérő tőkeérték részökre a közállomány által hiány nélkül kifizetessék, a legközelebbi országgyűlésnek részletesen kidolgozandó törvényjavaslatot fog magyar ministeriuma által előterjesztetni.

3. §. A földesurak által eddig vett dēzma szedése megszűnven, önként következően, elenyészik a földesurak kötelezettsége is ugyanazon dēzma után jött királyi haszonbér ezután i fizetésére nézve.

4. §. A helységek polgárai (eddigi jobbágyok és zsellérek) azon telkek és földek használatában, melyek kezekben találatnak, bárminő természetűek legyenek is azok, nem fognak bíróság közbejötté nélkül háborgattathatni, sem legeltetési, faizási, nádlási rendes és folytonos eddigi haszonvételeikben megszorittatni, — mindazonáltal, ha valamely telek és föld, melynek természete kérdés alá jött, a következő §-ban irt bíróság elítélése nyomán tiszta major-ságnak találatik: az illető urbéres az elmaradott haszonvételt is megtéríteni köteles lesz. Építményekre fordítandó fa adása azonban ezentul megszünttetetik; egyszersmind az erdők jó karban tartására felügyelni a törvényhatóságoknak szoros köteleességökké tétetik.

5. §. A magyar ministerium egy főbíróságot és albiróságot, szükséges számmal fog haladéktalanul alkotni és működésbe tenni a végre: hogy azon eseteket, melyekben a földesurak és a volt urbéreseik közt a föld természete fölött kérdés forog fenn, az erdélyi törvények és magánjog elvei szerint summásan elítéljék. — Ezen utoni ítéletnyerés előtt, valamint földjétől, a mely kezén van, meg nem foszthatatik, úgy általán semminemű praestatióra nem kényszerittetetik (a következő 6. §-ban irtak kivételével) egy urbéres is.

6. §. Székely földön a tiszta majorságok közé értetik a székely örökség (siculica haereditas); ennél fogva, minthogy az adófizető és fegyvert viselő székelyek jószágai köztudat szerint többnyire tiszta székely örökségek, az ezeken lakó colonusokra azon mentesség, mely más urbéresekre nézve e törvény nyomán rögtön életbe lép csak azon esetben terjedhet ki, ha az említett adófizető és fegyvert viselő székely tulajdonosok az ezelőtti §-ban irt bíróságok előtt be nem bizonyíthatnák: hogy valamely telek és föld, mely colonusaik kezén van, majorság vagy székely örökség.

7. §. Öszszesítés és birtok-elkülönzés törvényes utoni eszközhetése nyilván fennhagyatik, miről részletileg intézkedni a következőbbi közös törvényhozás feladata leendő.

8. §. Szőlők, mennyiben nem urbéri állományok közé tartozott helyekből fölfogvák, a dézmaadás alól kivett helyek közé nem értetnek; a korcsmajog és egyéb kisebb királyi javadalmak (regalék) eddigi birtokosaik használatában hagyatnak.

9. §. Uri és harmadnapos székek megszüntetettvén, a helységek polgárainak mind polgári, mind bünperei illető helyhatósági törvényszékekre utasíttatnak.

10. §. Oly földbirtokos ellen, kinek birtokához e törvény kihirdetése előtti urbériség volt kapcsolva, semmi ezen törvény kihirdetése előtti adóssági követelések — a kereskedői és mesteremberi kamatlan contók kivételével — a törvény további rendelkezéig föl nem mondhatók és csupán a törvényes kamatok nem fizetése iránti követelések vétethetnek föl rajta birói eljárás útján; az adósságtökére nézve a statustól nyereendő kárpótlék is biztosítéki alapon szolgálván.

V. Törvényczikkely. Az urbéri kisajátított magán uri javadalmak statusadóssággá változtatásáról.

1. §. A magyarországi, folyó 1848-dik évi XII-ik törvényczikket Erdély törvényhozása is ezennel egész kiterjedésében magáévá teszi — minek folytán

2. §. Az erdélyi volt urbéresek kisajátított tartozásainak volt földesuraik részére leendő kármentesítése alapjául ő felsége kegyes jóváhagyásával az Erdély keblébeni kincstári és országos egyéb jövedelmek általán, különösen pedig mennyire kierők leendenek,

a sóaknak jövedelmei köttetnek le kijelölt hypotheke gyanánt; melyek is alapjául lesznek szolgálandók e kármentesítés czélszerűbb foganatosítása végett netalán fölveendő országos kölcsönnek is; mi iránt a magyar miniszterium (melynek igazgatása alá e kármentesítés kezelése minden esetre tartozni fog) az előbbi §-ban elfogadott magyarországi törvény nyomán és a legközelebbi hongyülésen törvényjavaslatot terjesztend elő.

3. §. Az elfogadott magyarországi XII-dik törvényczikk 4-dik §-ának Erdélyre alkalmazásául az igazság-ministerium a földesuri kisajátított haszon megbecsülésének helyessége ellen támadható kifogások summás megítélésére Erdély számára is — mely e részben 6-dik kerületként tekintendő — egy 5 tagból álló és a status által díjazandó választmányt nevezend haladék nélkül ki.

XXI.

Az unio törvényczikkhez megerősítő kir. leirat.

F e r d i n á n d, Isten kegyelméből ausztriai császár, Magyarország és Csehország e néven ötödik, Dalmát-, Horváth-, Tót-, Halics-, Lodomérországok apostoli királya, Lombardia, Velence és Ilyria királya, Erdély nagyfejedeleme és székelyek ispánja sat. Méltóságos, tisztelendő, nagyságos, nemes, nemzetes és vitézlk okos és gondos őszintén s illetleg kedvelt hiveink!

Erdély nagyfejedelemségünknek Magyarországgal egygyé-
alakításáról szóló és általuk hű karaink és rendeink által folyó év pünkösdi hava 30-kán kelt alázatos felirástuk mellett megerősítés végett előnkbe felterjesztett törvényjavaslatot általánosan kegyelmesen megerősítettük; — melyet ezennel oly meghagyással küldünk vissza, hogy azt legfelsőbb királyi megszentetésünk végett felségünk elébe felküldeni siessetek.

Kiknek többire császári királyi kegyelmünkkel kegyesen hajlandók maradunk. Kelt Insbruck városunkban, junius hó tizedik napján, az urnak ezer nyolczszáz negyvennyolczadik, országlásunknak pedig tizenegyedik évében.

FERDINÁND, m. k.

B. Apor Lázár, m. k.

Ő császári királyi apostoli Felségének saját parancsára:
Szentgyörgyi Imre, m. k.

XXIV.

Az erdélyi további törv. czikkek megerősítését főherceg István nádorra bizó kir. leirat.

Ferdinánd, Isten kegyelméből ausztriai császár, Magyar- és Csehország e néven Ötödik, Dalmát-, Horvát-, Tót-, Halics-, Lodomérországok Apostoli Királya, Lombardia, Velence és Illyria Királya, Erdély Nagyfejedelme és Székelyek Ispánja stb. Méltóságos, Tisztelendő, Nagyságos, Nemes, Nemzetes és Vitézlő, okos és gondos, őszintén s illetőleg kedvelt Híveink! Miután Erdély Nagyfejedelemségünknek Magyarországgal egygyé alakításáról általatok hű KK-ink RR-ink által alkotott törvényjavaslatot, folyó év pünkösdhő 30-án kelt alázatos felirástok következtésül, az arról mai napon tihozzátok bocsátott királyi leiratnak értelmében megerősítettük, — hogy e folyó év július hó 2-dik napjára kitűzött magyarországi közös országos gyűlésen Erdély is követei által megjelenhessen, — s e végre a választások kellő időben az illető törvényhatóságok által végbe vitethessenek, — kedves öcsénket Istvánt ausztriai főherceget, Magyarország nádorispánját, és ugyanott királyi helytartónkat ezennel meghatalmazzuk, hogy azon törvényjavaslatokra nézve, melyeket Ti hű KK-ink és RR-ink a választás módjáról alkotandatok, önbeltása szerint a királyi szentesítést megadja. — Melyhez képest a teljesítendőket teljesíteni el ne mulasztátok.

Kiknek többire Császári Királyi kegyelmünkkel kegyesen hajlandók maradunk. Kelt Innsbruck városunkban, június hó 10-ik napján, az Urnak ezer nyolczszáz negyvennyolczadik, országlásunknak pedig tizennegyedik évében.

FERDINÁND.

B. Apor Lázár,

Ő császári királyi apostoli Felségének saját parancsára:
Szentgyörgyi Imre.

XXV.

Némely szász és oláh nemzetbeli kérelmezőknek adott királyi szóbeli válasz az unio kérdésében.

I. A szász kérelmezők előterjesztésére. „Miatán erdélyi nagyfejedelemségemnek Magyarországgal egybekapcsolása az erdélyi rendek által valamennyi szász követek hozzájárulásával egyhangulag elhatározott, és általam meg is erősített volt, ez által pedig Erdélyben levő szász alattvalóimnak sem nemzetisége sem pedig szabadalmi veszélyeztetve, sőt inkább megszilárdítva és megerősítve volnának, örvendek önöknek nyilváníthatni, hogy aggodalmaik alaptalanok, és én önöket azon fogadással bocsátom utnak hazájukba, hogy én hiv szászaimat, valamint eddig, úgy ezután is jogaikban és szabadságaikban oltalmazni fogom, kiket királyi kegyemről és indulatomról biztosítok.“

II. Királyi válasz a balázsfalvi oláh nemzeti gyűlés küldöttei előterjesztésére. „Mint hogy római hitű alattvalóim által a balázsfalvi nemzeti gyűlésben szerkesztett folyamodványnak érdeme az erdélyi országgyűlésen egyhangulag elhatározott, s általam a legutóbbi magy. országgyűlésen alkotott VII. törv. cz. képest előlegesen is szentesített egybekapcsolás által megszűnt volna, — örvendek az itt levő küldötteket biztosíthatni, hogy az illető törvénycikk által, mely különbség nélkül nemzetiség-, nyelv- és vallásra nézve minden erdélyi lakosoknak ugyanazon szabadságokat és jogokat adja, — kívánatainknak legnagyobb részben elégtételt, azért is jövődö boldogságuk csupán e törvény végrehajtásától függ: egyéb-iránt tántoríthatlan hűségük iránt nyilvánított érzésüket kedvesen fogadom, és önöket királyi kegyem és indulatom felől biztosítom.“

XXVI.

Királyi szózat a határőrökhez.

Mi első Ferdinánd, Isten kedvező kegyelméből ausztriai császár, Magyar- és Csehország apostoli, ugy Horvát-, Tót-, Dalmát-, Galiczia- és Lodomérországok e néven ötödik királya,

Ráma, Szerb és Bolgárország, nemkülönbén Lombárdia, Velence, Illyria és Jeruzsálem királya, Ausztria főhercege stb. adjuk ezenel tudokra határőreinknek :

Miután mi hajlandóknak éreztük magunkat, hogy Magyarországunknak és a hozzákapcsolt Horvát- és Tótországnak saját s Budán székelő felelős miniszteriumot adjunk, a ti hazátok jobb kormányzása, s ügyeitek gyorsabb elintézése tekintetéből egyuttal arra is elhatároztuk magunkat, hogy az ugy mondatott határőrvidéket, ezen miniszteriumnak, mely minden tettért Nekünk és az egész országnak felelős, alárendeljük, s jövendőben minden parancsainkat nem a hadi tanács, hanem fenséges főherczeg István, Magyarország nádora s királyi helytartónk és a magyar hadügyminiszterium utján juttassuk hozzátok; ezen parancsok iránti hódoló készségül tehát mutassátok hozzánk továbbra is azon engedelmességet, melyet irántunk és a haza iránt eddigelő oly hű szófogadással bizonyítottatok.

Határőrök! Szívünknek jól esik, hogy nektek kitartó hűségtek és vitézségtek velünk annyiszor éreztetett bizonyítványaiért, a méltó jutalmat megadhatjuk.

Miután ti nemzetiségtek, vallástok és nyelvetek sérthetlensége felől, általunk és az ország alkotványa által, örök időkre biztositva vagytok, királyi helytartónknak és magyar miniszteriumunknak egyuttal szent kötelességévé tettük, hogy kívánataitokat meghallgassák, a mire szükségtök van, megismerjék, s benneteket azután mindazon könnyítésekben és kedvezményekben haladéktalanul részeseltessenek, melyek az új törvényekkel és katonai kormányzások természetével összeférők, és a melyekben a kapcsolt országok számára adott alkotmány által minden hű polgár egyaránt osztozik; másrésről azonban titeket is felszólítunk, hogy kir. helytartónknak, és a magyar miniszteriumnak, mint jelenleges alkotmányserü organumainknak, mindenkor és mindenben szót fogadjatok, s ellenszegülés által a magatok és maradékaitok javát kockára ne tegyétek, s császári házunk iránt mindenha mutatott tántorithatlan ragaszkodástok historiai hírét be ne szenynezzétek. Királyi helytartónknak és magyar miniszteriumunknak továbbá kötelességében álland, egyházi szolgálótok jobb és biztosabb állásáról, nemkülönbén nemzeti iskoláitok felvirágzásáról haladéktalanul gondoskodni, s végre a

katonai községekkel s minden egyéb, a határőrvidéken lakó polgárokkal mindazon alkotmányos szabadságokat megosztani, melyekkel az ország többi városai és polgárai törvényesen meg vannak örvendeztetve.

Végezetre tudatokra adjuk, miszerint Mi altábornagy és tótországi hadi főkormányzónkat, báró Hrabowszkyt, Horváth- és Tóthországban királyi biztosul kineveztük, azon meghagyással, hogy a magyar koronától elszakadásra czélzó bujtogatások, különösen pedig báró Jellachich József horvátországi bánnak, mind világos utasításainkba és parancsainkba, mind a törvényekbe ütköző magaviselete felett tartson nyomozást, kit mi ezeknél fogva addig, míg magát teljesen nem igazolandja, a báni méltóságtól és mindenféle katonai tisztségtől felfüggesztünk, s nektek ezennel megparancsoljuk, hogy báró Jellachich Józsefnek semmiben ne engedelmeskedjete, ellenben báró Hrabowszky cs. k. altábornagyunknak, föltétlenül mindenben szót fogadjatok. Kelt Innsbruck városában, jun. 10. 1848.

FERDINÁND s. k.

XXVII

A jun. 10-ki orsz. ülés törvényczikkelyei, melyek azonban megerősítetlen maradtak.

VI. Törvényczikkely. Az urbéri viszonyok elenyésztetésének testületek irányában ni következőséről és a IV-ik törvényczikkely rendelkezése alá foglalt dézmákon kivüli egyéb dézmáról.

1. §. Azon igényeknek, melyek az urbériségeken eddig fekdtek, és a IV-ik törvényczikkely által testületek irányában is teljesen megszüntetett uri szolgálat, dézma és pénzbeli fizetések, ugy a testületek birtokába akár örökös szerződés, akár királyi adomány által jutott, s szintén eltörölt fiscusi dézmák fejébeni kárpótlék iránt, testületeket illetően, fennforoghatnak, — a legközelebbi közös törvényhozás általi elintézése végett a miniszterium törvényjavaslatot fog az I-ső törvényczikkely 2-dik §-hoz képest

előterjeszteni; mely alkalommal a szász nemzet törvényszerű ígé-
nyeire is tekintet leend.

2. §. Minden dézma, melylyel akárki is mint tulajdonjoggal
birt helyén fektűt járandósággal eddig tartozott, általán és minden
különbség nélkül eltöröltetik.

3. §. Az előbbi § rendszabályából önként következően meg-
szüntettetik azon confirmationis taxa és census cathedraticus, mely
azon lelkészek által, kik eddig a szász törvényhatóságokban a déz-
mában részesültek — fizettetett; — megszüntettetik a principis
legatum név alatt ismeretes hagyományozási kötelezettség; és meg-
szüntettetik általán minden olyan teherviselés, mely akár testület,
akár egyén részéről a dézmaszedés fejében teljesített eddig.

4. §. A szász törvényhatóságokbeli lelkészek, minthogy e
telőfélbeni évre a census cathedraticust már nagy részint megfi-
zették, ez évi szolgálataiknak ellenben még eddig szinte semmi
jutalmát nem vették, — egy általános rögtönös rendezési lehetet-
lenséget is tekintetbe vevén, — nem ugyan dézmajárandóság czime
alatt — mely örökre el van törölve, hanem mint e folyó évre illő
papi bért, venni fogják az idén saját vallásokbeli hallgatóiktól mind
azt, a mit eddigelő csupán azoktól kaptak.

5. §. Az előbbi § rendszabálya szász törvényhatóságokbeli
némely lelkészek jövedelmét aránytalanul megrövidítvén, hogy ezen
szász lelkészek szintugy, valamint a dézmák általános eltörlése
nyomán életmódjuk szükséges mennyiségétől elesett minden más
egyházi személyek is illő kepe nélkül ez évben se maradjanak, a
felől a miniszterium (addig is, míg a közös törvényhozás a magyar-
országi, folyó 1848-ki XXII-ik t. cikk 3-ik §-sa nyomán intéz-
kedhetnék) az illető hatóságok közvetítésével haladéktalanul rendel-
kezendik; valamint arról is: hogy a szebeni árva- és lelenczház
növendékeinek mellözhetlen szükségei, mennyiben azok más fönn-
maradó kulfőköl ki nem telnének — az álladalom által pótoltassanak.

6. §. Mennyiben fiscusi dézma magáncsaládok birtokába akár
örökös szerződés, akár királyi adomány által jutott, a tulajdonos
magáncsaládoknak a közálladalom által leendő kármentesítése biz-
tosítottván, ezen kármentesítés iránt ő Felsőége, magyar miniszte-
riuma által a legközelebbi országgyűlés elébe részletes törvényja-
vaslatot fog előterjeszteni.

VII. Törvénczikkely. A közös teherviselésről.

A magyarországi, folyó 1848-dik évi VIII-dik t. cikk egész kiterjedésében elfogadtatván, annak kötelező ereje ezennel Erdélyre is kiterjesztetik.

VIII. Törvénczikkely. Sajtótörvény.

A magyarországi törvényhozás folyó 1848-dik évi XVIII-dik törvénczikke ideiglen Erdélyre is kiterjesztetik.

IX. Törvénczikkely. A bevett vallások teljes jogegyenlőségéről.

1. §. E hazában törvényesen bevett minden vallásfelekezetek (melyek közé a nem egyesült görög szertartásuk is értetnek) nemzetkülönbség nélkül teljes és tökéletes jogegyenlőséggel birnak, mind vallásgyakorlási, mind vegyes-házassági viszonyok, mind politikai igények tekintetében.

2. §. A hat heti oktatás és különböző vallásuaknak egymás iskoláiban tanulhatások iránti minden megszorítás meg van szüntetve. Térítési izgatások és vallásbeli versenytést előidézö tények, mint büntettek lesznek fenytendök.

X. Törvénczikkely. A közlekedések előmozdításáról.

A folyó 1848-dik évi magyarországi XXX-dik törvénczikkben közlekedés előmozdítására tett intézkedést, az abban utalványozott alapból arányosan háromlandó terü elvállalása mellett, azon meggyözdödéssel nyilvánítja a törvényhozó testület Erdélyre is kiterjedőnek, hogy annak jótékonyágai Magyarhon e részében is mihamarább élvezendö eredményekben fognak jelentkezni.

XI. Törvénczikkely. Sóárról és sós-kutakról.

1. §. A kösó ára az Unio következtében feljebb nem emeltetik.

2. §. A sós-kútak a hazai törvények értelmében szabadon lesznek használhatók.

3. §. Addig is, mig a só áráról országosan rendelkezni lehetne, az apró-só vízbe vetése betiltatik, s ezen sónak ára ideiglenesen is szállittassék le a lehetőségig a miniszterium által.

XXVIII.

**A magyar miniszterium szerenóséltető irata az erdélyi KK.
és RR.-hez.**

Erdély országosan egybesereglett Karainak és Rendeinek! Erdélynek Magyarországgali egyesülése forró örömmel tölté lelkünket. Boldogítóbb és egyuttal fontosabb eseménynek hire nem juthatott hozzánk.

Meg voltunk lepetve nem az örömmel véletlenségétől — mert mi teljes hittel reméltük a testvér-nemzet egygyéőlekezését, — de meg voltunk lepetve azon büszke öntudat nagyságától, hogy egyesülten, e hazát többé sem ármány, sem erőszak nem leend megdönteni képes.

S nem késtünk mindent elkövetni, hogy az egyesülés iránti törvény a Fejedelem által is szentesitessék. A miniszterelnök rögtön utazott az országos küldöttekkel koronás királyunkhoz, hogy fejedelmi szavát és áldását sietve kikérje a testvéri frigyre. És nem tért elébb vissza, mint a bevégzett viszontegyesülésben meghozta jövőendő nagyságunk örök alapját.

Mig hajdan e két hon egy vala, mindnyájunkat nagyság, fény és nemzeti dicsőség környezett. A mely nap elszakadtunk egymástól, azon nap kezdtünk gyengülni, aljasulni és szolgaságba jutni. Egyesült erőnken megtört a hódítók hatalma, szétválasztva egyenként róbokká lettünk és eltűntünk az önálló nemzetek sorából.

Minket Isten, közös vérkötelék és nemzeti multunk testvéreké parancsol lenni, nemcsak szomszédokká, mint eddigelé voltunk. A szomszéd nem sokat törődik szomszéd sorsával. Mi Erdélynek és Magyarországnak minden lakosai több vagyunk egymásnak. Testvérek vagyunk — a kik szeretik egymást, közös boldogságot akarnak, s egyik a másik javáért élni kíván és halni tartozik.

Az unio a nemzeti testvériségnek újabb, nyilvános elismerése Európa színe előtt. A mit a vér egyesített, ezredéves közös történet örömei és fájdalmai szentesítettek, — azt ma örökké megtartandónak nyíltan bevalljuk a világ előtt.

És a két honnak s minden népeinek egyesülése még többet is jelent. Jelenti azt, hogy mi ismét, mint egykoron, közös erővel, kö-

zős kitűréssel és buzgósággal azon törekvendünk, hogy Magyarország nagy és boldog legyen, népe hatalmas és dicsővé váljék.

Ez legyen első és legszebb gyümölcse három százados elszakadásunk utáni testvéri egyesülésünknek.

Mi elválva is egyek valánk. A tetteges egyesülést most meg-
szentesíté koronás királyunk fejedelmi szava. Nincs egyéb hátra,
minthogy Isten áldása koronázza meg e szövetséget, a mely minden
nyelvű és vallású népekre nézve a szabadság, egyenlőség és test-
vériség örökké szent elveit fogja hinni, vallani és alkalmazni. Buda-
Pest, június 14-kén, 1848.

G. Batthyány Lajos, m. k.

Deák Ferencz, m. k.

Szemere Bertalan, m. k.

Mészáros Lázár, m. k.

G. Széchenyi István, m. k.

Kossuth Lajos, m. k.

Klauzál Gábor, m. k.

B. Eötvös József, m. k.

XXIX.

Bellügyminiszteri leirat Erdély közigazgatása átvételekor.

Az erdélyi királyi kormányzéknek! A miután századokon keresztül epedénk, beteljesedett. Magyarország az egyesülés nagy szavát kimondván, kezét nyújtá; ti erdélyiek, mint testvéreink, elfogadtátok azt, és koronás királyunk magas hozzájárulásával megáldotta és végrehajtotta a szent frigyet.

A két haza tehát teljesen egygyé lön fejedelmében, törvényhozásában, kormányában; s bármi névvel nevezék magokat határai közt a különféle nyelvű és vallású népek, mindnyájan testvérek vagyunk, s jog és szabadság tekintetében nincs és nem lesz s nem lehet közöttünk különbség.

Ez egyesülésben szívünk legmelegebb vágyai teljesedtek. Ez egyesülés az elválásnak hazafiui bánatát szüntette meg keblünkben. Ez egyesülés által le van rakva azon talap, melyen a közös ország népei jóllétének és dicsőségének óriás szobra fog felemelkedni.

Történetünk új kiindulási ponton áll. A megszakadás korában sinlődtünk, az egyesülés után erőnk, hírünk, nevünk virágozni fog.

De kell, hogy a mely ország törvényhozására és a végrehajtó

hatalomra nézve egygyé lett, lélekben és szivben, irányban és akaratban is egy legyen.

Épen a szabadság hajnalába esik viszonyegységünk. Boldog jele az időnek. Szent elveinek utmutatása mellett haladjunk előre. Testvéreknek kell lennünk nem csak név szerint, de a jogokban is, s hatalmunk úgy, mint jogszerű érdekeink benn és künn tiszteletben fognak tartatni.

Üdvözlünk titeket testvéreink, — testvéreink minden nyelvés valláskülönbség nélkül ! Üdvözlünk úgy a nemzet, mint a magunk nevében !

Az unio napja reátok és reánk nézve is a boldogság, a dicsőség és a szerencse napja.

A két haza egy lett, határai közt nincs többé különbség.

A két nemzet egy lett, egymásnak minden jogaival és szabadságaival bir.

A nyelv és vallás sem ad, sem vesz el jogot. A törvény előtti egyenlőség elvére lesz alkotmányunk fektetve.

Igazság és méltány lesz jelszavunk.

Ily nézetekkel vesszük át Ő Felsége nevében Erdély kormányát. A hatalmat hozzá ti adátok ; a bizodalmat mi kérjük tőletek.

Szerencsésb időben az Unio nem történhetett. Épen most van egyesülésre a legnagyobb szükség. Tudjátok : a haza veszélyben van. Éljük a szabadság és veszély napjait egyetemben. A királyi szék állandósága és a haza épsége roskadoz. Tehát e kettőnek megmentése körül találkozunk elsőbben is. Most mindenekelőtt vivnunk és áldoznunk kell, hogy utóbb a szabadság jótéteményeit biztosságban élvezhessük.

Éljen az egyesült haza ! Védelem a királyi székeknek ! Testvéri egyenlőség az ország minden népei között ! Budapest, jun. 14. 1848.

Az összes miniszterek nevében
belügyminiszter

Szemere Bertalan m. k.

XXX.

Főhg István nádornak a II. t.ozikket megerősítő rendelete.

Királyi helytartói rendelet. Miután Ő Felsége, legkegyelmesebb koronás királyunk, az Erdélynek Magyarország-gali egyesítése iránt hozott tövényjavaslatot megerősítette volna; a végből, hogy a f. é. július 2-ra kitűzött magyarországi közös országgyűlésen követei által Erdély is megjelenhessen, s e végre a választások az illető törvényhatóságok által végbevitessenek, engemet felhatalmazott, azon tövényjavaslatokra nézve, melyeket Erdély hű Karai és Rendei a választás módjáról akotandnak, önbelátásom szerint a királyi szentesítést legmagasb nevében megadni; mely legkegyelmesh meghatalmazásnál fogva, a választásról alkotott tövényt, melyet Erdély Karai és Rendei f. év június 3-ról ő Felsége maga színe elébe fölterjesztének, ez ide mellékelt alakban ezennel megerősitem és megszenteseitem.

Egyszersmind megegyezvén abban, hogy Erdély hű Karainak és Rendeinek kijelentett kívánata szerint, a két haza egyesülése részleteinek meghatározása iránt kinevezett bizottmány tagjai közö Kolozsvár városának követe Gyergyai Ferencz is besoroztassék.

Mint hogy pedi, a két testvérhaza már tövény által szentesített frignél fogva is egyesült, és a megerősített választási tövény által Erdély népeinek a közös tövényhozásba való befolyás bizott-sittatott; minthogy továbbá az egyesülésnek király és nemzet közös akaratával lett kimondása után a tövényhozó hatalom csak az egyesült haza országgyűlésén gyakoroltathatik: ennél fogva Erdély hű Karai és Rendei minden egyéh tövényhozási kérdéseket e f. é. július 2-ra Pestre összehívott országgyűlésre halasztván, hazafiui lelkes igyekezetöket oda fordítsák, hogy a követválasztások azonnal rendeltessenek meg; követezőleg minden még függöben és tanácskozás alatt levő tárgyak az egyesült országgyűlésre átteendök, hol azok az örök igazság és méltány alapjain, testvéri szeretettel és az emberi s polgári jogok s érdekek teljes kimélésével fognak megfejtetni. Kelt Buda-Pesten, június 19-én, 1848.

ISTVÁN NÁDOR, m. k.
k. helytartó.

Belügyminiszter
Szemere Bertalan, m. k.

XXXI.

A szász nemzet követel a jun. 20-n tartott orsz. ülésben emlékiratban adják be az unio ellenőbeni igényeiket, pontjai a következők :

Az alólírttak mint képviselői a szász nemzetnek, a már elősorolt elvekből folyó, az unio melletti nyilatkozásuk alkalmával fenntartott jogaiknak, a Leopoldi oklevél 3-dik pontja és az 1791-beli 13-dik törvénycikk értelmében tekintik és igénybe veszik a következőket :

§. 1) A szászföld területe és kapcsa mostani alakjában, mely szerint 9 szék és két vidék, nem különben némely részint igazságügyi, részint igazgatási, részint pedig mind a két tekintetben oda tartozó helységekből áll — mint eddig, ugy ezután is egy elválaszthatlan egészet képez, s annak marad; a szász nemzet megegyezésén kívül semmi változtatás alá nem jöhetvén.

§. 2) A szász közönség vagy Universitás, mint a szász helyhatósági nemzeti kapocs külső képviselője, melynek korszerű átalakítása egy az alkotmányos magyar király megegyezésével rendezendő belső szász nemzeti ügy, a szász nemzeti gróf mint alkotmányosan éltehozáig a szász nemzet által választandó elnökének előlülése alatt továbbá is állandó :

a.) polgári perekre nézve egy felebbviteli ítélőszékből, mely szász földön büntető perekre nézve az esküdtszékek behozataláig eltörölendő (cassatio), addig azonban vizsgálati (revisio) bíróságot fog gyakorolni.

b) Egy szászföldi népképviselő rendes közgyűlésből, mely a nemzet közös vagyonát, mint sérthetetlen tulajdonát kezeli, és a köztörvények határain belül a szászföld belső ügyeire terjeszkedő szabályok alkotását, hová a nemzetőrségi, czéh és iparügyi rendezés és rendelkezés is tartozik, mint eddig, ugy ezután is háborítatlan gyakorlandja.

§. 3. A szászföld egyes törvényhatóságai, valamint egyes községei számára igazi alkotmányos szabadság lényegében gyökerező belső önkormányzás, ennek erejénél fogva pedig törvényhatóságok községbeli tisztviselőik és bíráik szabad választása, valamint törvény-

hatóság és községbeli vagyonuk kezelése felőli rendelkezése biztossittatik.

§. 4) A szász törvényhatóságok belső, valamint külső hivatalos ügyeiben a német nyelv, mint eddig, úgy ezután is hivatalos nyelvnek marad.

§. 5) Minden vallásnak, saját egyháza s ezzel elválhatlan összekapcsolt iskolai ügyeinek rendezése s igazgatása, mint egyházi s iskolai tőkének, jövedelmeinek szabad kezelése s a feletti rendelkezése, papjainak szabad választása, a közálladalom közönséges de még alkotmányosan meghatározandó felügyelési joga mellett biztossittatik; az ágostai e honbeli minden szász egyházi községekre és iskolákra vonatkozólag tisztán és szigoruan kimondatván, mikép hivatali és tanítói nyelvül a német nyelv fog ezután is használtatni.

XXXII.

Az urbériséget megszüntető t. czikket megerősítő királyi leirat.

Első Ferdinád, Isten kegyelméből Ausztriai Császár, Magyarország e néven Ötödik Apostoli Királya, ugy Lombardia, Velence, Galliczia, Lodomeria és Illyria Királya, Ausztria Főhercege, Erdély Nagyfejedelme és Székelyek Grófja stb. Méltóságos, Tisztelendő, Tekintetes, Nagyságos, Nemzetes, Tisztos és Vitézlő, Nemes, Okos, Értelmes, őszintén kedvelt Hiveink! Az urbériségeken feküdt uri szolgálat, dézma és pénzbeli fizetések kisajátításáról, és az urbéri kisajátított magán uri javadalmak státusadósággá változtatásáról szóló, folyó év junius hó 7-dik napjáról költ alázatos felirástokhoz mellékelt IV-dik és V-dik törvényjavaslatok a szokott módon Előnkbe terjesztetvén, azokat az ide mellékelt alakokban kegyelmesen megerősítettük.

Melyeket ezennel oly végre küldünk nektek, hű Karaink és Rendeink, vissza, hogy azokat a jelen hongyülésről általatok felterjesztett és Felsőgünk által már kegyelmesen megerősített törvényczikkokkal együtt legfelsőbb királyi szentesítésünk végett a szokott modorban Felsőgünk elébe terjeszteni siessetek. Kiknek

egyébíránt Császári Királyi kegyelmünk- és kegyelmességünkkel állandóan hajlandók maradunk.

Kelt Innsbruckban, június 22-én, 1848. esztendőben, kormányunknak pedig tizennegyedik évében.

FERDINÁND.

B. Apor Lázár,

Eö Császári Királyi Apostoli Felségének saját parancsára :
Szentgyörgyi Imre.

XXXIII.

**A robot jun. 18-ra határozott megszüntetését a főkormány-
szék következő rendeletekkel hirdette ki.**

I. Előleges értesítés.

Az erdélyi országgyűlésnek folyó hó 6-án hozott határozatában, az urbériségeken fekvő szolgálatnak, taksáknak, dézmáknak, s egyéb urbéri tartozásoknak megszüntetése kimondatott, s ezen megszüntetésnek határnapjául folyó évi Szentháromság vasárnapja, vagyis június 18-ka tüzetett ki. Ezen országgyűlési határozat törvéncikkbe foglaltatván, megerősítés végett legkegyelmesebb urunk királyunkhoz felküldetett; s miután ő felsége a hasontartalmu magyarországi törvéncikket már megerősítette, kétség kívül ezt fogja tenni hű erdélyi alattvalóira nézve is. Szent és mellözhetlen kötelessége azért minden eként felszabadult erdélyi volt jobbágnak és zsellérnek, most már szabad polgárnak, hogy méltányolván s há-
lás érzettel elismervén azon szép áldozatot, melyet Magyarország megelőző példáját követve, az erdélyi földesurak is tiszta hazafiui indulatból, s volt jobbágyaik iránti testvéries érzésből hozni nem késedelmeztek; annál készebbek s pontosabbak legyenek öök magok is minden egyéb tartozásaik hű teljesítésére, az uralkodó, a hon s egyes polgártársaik irányában; főként pedig ovakodjanak azon balhiedelemtől, hogy miután a nagy ajándékot már megnyer-
ték, joguk volna még többet, s jelesen azt, mi másé követelni, vagy épen erőszakosøn foglalni és eltulajdonítani. Az eddigi földesuraknak majorság-telkeik, földaik, erdeik, s egyéb törvényes haszonvételeik, ép oly szent és sérthetetlen tulajdonaik maradtak, a milyen biztos

tulajdona ezentul az uj szabad polgároknak a felszabadított urbériség. Azt, ki akármelyik nemű tulajdon ellen föltámadna, a másét, vagy a közhelyeket, legelőket elfoglalná, vagy háborítaná, ki ily tettleget erőszakra bujtogatni, vezérelni, vagy abban részt venni merészelné, valamint azokat is, kik a felsőségnek s a rendes tisztviselőknak ellenszegülnének, a törvény legkeményebb büntetése fogja rögtön és szigoruan sujtani, s a kir. kormányzéknek kötelessége s elhatározott szándéka, minden ilyes önfejű fellépéseket, bármely részről is induljanak is ki azok, hatályosan megzabolázni, s egyszersemind a megkárosítottaknak, a megkárosítók részéről, a teljes kárpótlást kiszolgáltatni.

Költ az erdélyi nagy fejedelemség királyi főkormányzékének Kolozsvártt 1848 Junius hava 7-én tartott üléséből.

Gr. Teleki József, t. k.

Kormányzó.

(P. H.)

Biró József, t. k.

Titoknok.

II. Érdemleges értesítés.

Ki van már hirdelve, hogy a robotot és dézmát az országgyűlés maga jószántából a haza és nép java tekintetéből örökre eltörölte.

Most már közhírré kívánja tenni az országgyűlés azokat, miket e tárgy iránt szükséges mindenkinek tudni.

Ennek következtében az országgyűlés kívánatára kegyelmes királyunk 5-ik Ferdinand ö cs. királyi felsége nevében kihirdettetik:

1-ör. Valamint e tavasz kezdetén Pozsonyban a magyarországi földesuraktól s nemességtől eredett s az országgyűlés által határozottatott el az, hogy egész Magyarországon a robotok és dézmák eltöröltessenek; s a király azután hagyta helyben, s erősítette meg ezen határozatot; ugy itt is az országgyűléstől jött s jö ezen engedmény; ugy itt sem kételkedhetünk arról, hogy urunk királyunk helybe fogja hagyni s meg fogja erősíteni az erről szóló törvényt, melyet az országgyűlés elkészítvén Ő Felségének már fel is küldött, s mely hogy azt kiki előre is tudhassa ezennel szélküldetik.

2-szor. Magyarországon az uri szolgálat és dézma elengedé-

sén kívül az eddigi jobbágyok és zsellérek javára s hasznára még több más hasznos törvényeket készített az ország s hagyott helybe a király. Törvény készült ugyanis ott arról, hogy ne csak azok fizessék az adót s tegyék a közmunkákat, kik eddig tették, hanem hogy szintugy fizessenek birtokukhoz képest az urak s nemesek is, s ők is járuljanak a közmunkákhoz s minden közterhek viseléséhez. Hogy a vármegyetszökeket s országgyűlési követeket ne csak a nemesek választsák, hanem az eddigi jobbágyoknak is legyen ahhoz szavok.

Az itteni országgyűlés is hozott törvényeket arról, hogy az országgyűlési követek választásában szavazatuk legyen a nem nemeseknek is; s a közelebről Pesten tartandó országgyűlésre a követek most már ily móddal választatnak. — Azt, hogy ezentul a közterheket nemes és nem nemes egyenlőn s aránylag viselje, hasonlóan kimondották itt az ország rendei, s erről is törvényjavaslatot küldöttek ő felségéhez megerősítés végett. — Ezeken kívül törvényjavaslatot terjesztettek urunk királyunk elébe az iránt is, hogy a só ára itt Erdélyben fel ne emeltessék, sőt kivált az apró só ára mihelyt lehet, leszállíttassék; a sós kútek használata pedig a helységeknek teljesen szabad legyen.

3-or. Szükséges mindenkinek tudni, hogy most az uri szolgálat, s dézma elengedésével az eddigi jobbágy vagy zsellér mit nyert, s mi az mit ő ajándékba kapott. Nyerte ő és ajándékba kapta a kezén levő urbéri vagy colonialis telket, s földeket, de csakis ezt kapta ajándékul s csak ez válik neki valódi tulajdonává, mert ha telke udvari (curialis) vagy földeti közt majorságiak (allodialisok) lennének, azok az eddigi földesur tulajdonai maradnak; s azoktól tartozni fog az, ki bírja s használja úgy mint eddig, taksát, napszámot vagy dézmát adni. Azonban minden oly telkek és földek felett, melyek iránt kérdés támadt, hogy majorság (allodialis)-e vagy urbéri (colonialis) ő felsége ministeriuma által nevezendő bizottságok fognak itélni; s mit azon bizottságok úgy találnak, hogy valakitől törvény ellenére vétetett el, annak, kitől elvétetett visszaadják; ha pedig úgy taláztatik, hogy a jobbágy vagy zsellér birtokában levő, de kérdés alá jött telkek vagy földek valóban curialis hely vagy majorságföldek: ezen esetben azokat a földesurnak itélik, oly móddal hogy ha ő azzal, ki azokat eddig használta, megegyezhetik: úgy

vagy az addigi mód szerint, vagy új szerződés mellett annak birtokában hagyja; ha pedig még nem egyezhetik, visszaveszi. — Ebből következik:

4-er. Hogy valamint a földesur majorsági szántó s kaszáló földeinek, erdeinek, legelőinek, szőlőinek, s gyümölcsöseinek tökéletes tulajdonosa: szintoly valóságos tulajdonosává vált az eddigi jobbágy és zsellér azon urbéri vagy colonialis minden nemű földeknek, melyeket most mint olyanokat bir, s a melyek az azok utáni szolgálat és dézma eltöröltetvén, neki ajándékoztatnak.

5-ör. Azon eddigi urbéres vagy colonialis, mostantól fogva pedig tulajdon földeit a jobbágy avagy zsellér használhatja úgy mint neki tetszik, s eladhatja a kinek tetszik. Annak használatában őt szintoly kevéssé háborgathatja bár ki is, mint az eddigi földesurat saját majorságföldei, erdei, legelői sat. birtokában, s azok használatában, — következőképen

6-or. Bárkinek is tulajdona szent és sérthetlen levén, sem a földesurnak tiszta majorság földje, az eddigi jobbágy, zsellér avagy bárki által is tőle el nem vétethetik; úgy ennek földjei sem vétethetnek el sem eddigi földesurak, sem senki más által. Ezen kívül az is következik a tulajdon és birtok sérthetlenségéből, hogy még azon földeket sem szabad mástól elfoglalni, a maga fejtől s birói ítélet nélkül, melyek kérdés alatt vannak, mert senki sem lehet magának bírása, s a kinek igazsága van, oly hamar fog a kinevezendő biróság által abba, mihez valódi joga van, visszahelyeztetni, mint a milyen tiszta az ahozi joga.

7-er. Ezeknél fogva kegyelmes urunk ő cs. kir. felsége s az ország nevében keményen tiltatik, minden önkényes és erőszakos foglalás. És ha akár eddigi jobbágy vagy zsellér földesurtól vagy bárki mástól, akár pedig földesur eddigi jobbágytól vagy zsellértől bármi szin vagy ürügy alatt önkényleg birói ítélet nélkül maga fejtől akármit is elfoglalni, vagy annak használatában azt, ki most birja, háborgatni merészelné, minden személyválogatás nélkül keményen fog büntettetni.

8-or. Ezeknek megmagyarázása után az országgyűlés és a királyi főkormányzók a nagy Istentől áldást kér mindazokra, kik a fennirtak szerint ezennel felszabadítottak s tulajdonnal ajándékoztatnak meg.

9-er. De ezen áldás csak úgy szállhat s fog szállani az új polgárookra, eddigi jobbagyokra és zsellérekre, hogy ha mindenekelelt azok iránt, kiktől e jótétemény jő, kik azt érzékeny áldozattal tették, t. i. eddigi földesuraik iránt, valamint kegyelmes királyunk V. Ferdinánd cs. kir. felsége iránt is, ki e jótéteményt helybenhagyja, s az arról szóló törvényt megerősíti, hálás érzettel s szives indulattal fognak viseltetni; mert ki haládatlan, az Isten meg nem áldja, s Isten és ember iránti háládatosság Isten előtt kedves.

10-er. Továbbá csak úgy remélhetik új polgártársaink új helyzetökben Isten áldását, ha jól megértik s félre nem magyarázzák azon szép dolgokat és szavakat, melyekről már darab idő óta annyit hallottak, melyeknek nevében lépteti őket az ország mostani új helyzetökbe, t. i. a szabadságot, egyenlőséget és testvériséget. Ezen szavakat minden ember emlegeti, de sokan félre értik vagy félremagyarázzák. Tudjátok meg tehát,

11-er. Hogy az, miszerint szabadokká lettetek, koránt sem azt teszi, hogy ezentul akármit is lehessen tennetek, és senkitől se kelljen függnök. Ha szabad lenne akárkinek akármit tenni, senki sem lenne sem személyében, sem vagyonában bátorságban, egyik ember a másikat verhetné s verné agyon, s venné el vagyonát s jószágát. Az igaz szabadság abban áll, hogy az ember bátorságban bírhasssa s szabadon használhasssa azt, mie van. Ez pedig csak úgy lehet, ha a törvény mások erőszakától oltalmazza. A törvény s a király iránt tehát, kinek nevében hajtatik végre a törvény, s a ki a törvény védlője és fenntartója, teljes engedelmességgel kell mindenkinek lenni, gazdagnak úgy, mint szegénynek, nagy urnak úgy, mint közönséges embernek. Csak ily törvény iránti tisztelet, engedelmesség s törvényes előjáróktól függés mellett lehet az ember valóban szabad, azaz senki önkényétől s erőszakától nem függő. Tudjátok meg továbbá, hogy a valódi szabadság áll továbbá abban:

12-er. Hogy kiki valamint birtoka s tulajdona felett szabadon rendelkezhetik, úgy rendelkezhessek ideje s testi úgy mint lelki tehetségei felett, hogy ezeknek mások kára nélküli mire fordítása saját akaratótól függjön, s azokból semmi egyes ember ne vonhasson s vehessen el semmit is erőtetve s önkényileg. Nem különben áll a szabadság abban, hogy senki előtt bár mi keresetmód is, mi becsületos, és törvény szerént szabad, valamint bármi hivatal is mire

alkalmas, elzárva ne legyen. És hogy magát tökéletesíteni, és sorsát tehetségéhez képest helyes úton javítani egynek úgy mint másnak szabadjon. És végre az igazi szabadságból foly az is, hogy a törvény által határozott polgári jogokat mindenki szabadon gyakorolhassa, így például vehessen szavazatával részt abban, hogy megyéje vagy széke részéről kik választassanak követeknek az országgyűlésre, hol a törvényeket alkotják; és hogy megyéje, városa, vagy helysége tisztjei s előljárói választásában is részt vegyen. Ezek szerint a szabad ember és polgár nincs és nem lehet bárki más erőszakának s önkényének alávetve, de igen is alá kell vetve lennie a törvénynek és törvényes előjárónak, s ki Isten vagy ország törvénye ellen vét, a törvényes előjárásnak nem engedelmeskedik, az annival nagyobb büntetést érdemel, minthogy a törvény őt szabadsággal ajándékozta meg, de melyet ő meg nem becsült, s melyet mások kárára visszaélt.

13-or. Az egyenlőséget is jól kell értenünk, mert azt is nagyon sokan félre értik. Az egyenlőség nem abban áll, hogy az embereknek birtokuk legyen egyenlő. Valamint az Isten nem egyenlő nagyságu, formájú s erejű testtel ruházta fel az embereket, úgy birtokot is egynek többet, másnak kevesebbet juttatott, mit pedig az Isten kinek kinek kegyelméből adott, vagy a mit kiki fáradsága vagy ügyessége által nem tilos módon szerzett az szent és sérthetlen tulajdona, ahoz másnak nyulnia nem szabad, azt sérteni s bántani vétek, mit Isten s törvény büntet. Egyenlő a tulajdon s birtok emberek közt azért sem lehet, hogy az emberek egymástól nagyon különbözök lévén, a gyenge keveset, az erős sokat tud dolgozni; a rest keveset, a szorgalmatos sokat fáradság : így az egyik keveset, a másik sokat szerez; s e szerzeményt a korhely elpusztítja, elvesztegeti, a jó gazda megtakarítja s szaporítja; ki többet tanul mint a másik, ki jobb mesterember társainál, s ki nagyobb szorgalommal, s több ügyességgel s nagyobb számítással folytatja mesterségét, kereskedését vagy gazdaságát, annak sokkal több vagyona lesz, mint az ügyetlen, s munkátlannak. Így ha például ma száz vagy ezer ember közt egyiknek sem volna több földje, marhája, pénze mint a másinak, már egy-két hónap, annival inkább egy pár év múlva egynek esze, szorgalma, vagy szerencséje után sokkal többje lenne, mint a másinak; s míg a könnyelmű korhely vagy hig eszű mindenéből ki-

pusztítná magát, addig a jó igyekezetű s okos sokra tenne szert. Így tehát nem abban áll az egyenlőség, hogy egyiknek annyia legyen mint a másiknak, mert ez lehetlen, s mert senkitől sem lehet elvenni mi az övé; hanem abban áll az egyenlőség: hogy egyenlő jogaik legyen az embereknek minden nyelv, vallás és születés különbség nélkül; másfelől, hogy egyenlően legyen mindenki köteles a törvénynek s törvényes előjáráságnak engedelmeskedni, erejéhez s tehetségéhez mért adót fizetni, s közmunkákat tenni, mert adó, s közmunka nélkül az ország nem állhat fenn; mivel az adóból telnek ki az ország költségei: ugmint tisztviselők fizetése, katonák zsoldja, és sok más egyebek; és a közmunkák által készülnek nagyobb részint az utak, mind ez pedig mulhatatlanul szükséges, s mind ez az egésznek hasznáért van. Igazság tehát, hogy az egész ország minden polgára egyenlően hordja ezen terheket, de természetesen erejéhez képest, a kinek többje van adjon többet, kinek kevesebbje kevesebbet. Egyenlőséghez tartozik továbbá, hogy egyenlő legyen mindenki a törvény előtt, hogy t. i. ugyanazon bűnért ugyanannyi büntetést szenvedjen a gazdag mint a szegény, és hogy ha valaki hivatalt vagy más jutalmat érdemel, egyenlően kapja el azt akár minő nemzetbeli s akár minő nemzetségből való legyen.

14-er. A szabadság s egyenlőségből foly a testvériség. E nélkül a más kettőnek nincsen becse, de fenn sem állhat; áll pedig a testvériség abban, hogy egymást mint testvérek szeressük, hiszen mindnyájan egy Isten gyermekei tehát rokonok vagyunk, s mi e honnak ugyan azon jogokkal, ugyan azon kötelelességek s tartozások alatt álló szabad polgárai levén, bármi nyelvet beszéljünk, s bármi vallásuak legyünk, testvérekül kell egymást tekintenünk. Ezen testvériségből következik tehát, hogy egymást szeressük, megbecsüljük, s egymást oltalmazzuk. Igenis magyarok, oláhok, székelyek, szászok s örmények, mind testvérek vagyunk, s édes anyánk a haza. Ezen édes anyánk az Erdélylyel egygyé vált nagy Magyarhaza s annak hatalmas királya V. F e r d i n á n d ő cs. kir. felsége, senkinek sem azért adott jogot és szabadságot, és senkire sem azért rótt kötelezéseket és tartozásokat, mert magyar, oláh, székely vagy szász; s így senki sem úgy birja a szabadságot s jogait, s úgy teljesíti tartozásait, mint ez, vagy amaz nyelvet beszélő, ez vagy amaz vérből származott, e vagy amaz valláshoz tartozó; hanem úgy bir szabad-

ságot és jogokat, mint ugyan azon haza szabad polgára, és ugyan azon király hiv alattvalója.

Mint ilyeneket áldjon meg mindnyájunkat az ég, s mint ilyenek fogjunk kezét s szeressük egymást.

Költ az erdélyi nagyfejedelemség királyi főkormányzékének Kolozsvártt 1848 junins hava 17-én tartott üléséből.

G. Teleki József, t. k.

Kormányzó.

(P. H.)

Biró József, t. k.

Titoknok.

XXXIV.

Felszólítás székely polgártársainkhoz.

Közös hazánknak jelen évi országgyűlései letették a szabadság, egyenlőség, és testvériség alapköveit.

Nemzeti nagyságunk biztosan fog ezeken emelkedhetni, s ha a hazafiak buzgalma vállat vállhoz vet, és lelkesedésük kitűréssel párosul, teljes diszben álland az épület, minek fedele alatt minden honpolgár nemes önérzettel élvezheti a polgárisodás és kifejtettebb jólét áldásait.

Azonban hazánkra a szabadság napja felhőkben jött fel, s a boruló láthatár zivatar közelgését hirdeti.

Vannak, kik irigy szemekkel nézik feldülésünket, s a dolgok gyorsabb változata által előidézett forrongásból magános érdekeiknek keresnek táplálatot.

Már láttuk, mint jött ingadozásba hazánk több vidékein a rend, mint gyöngült rosz akarat miatt a bizalom, s mint használtattak fel a különböző ajkuak és hitfelekezetbeliek eszközök gyanánt, hogy apróbb ütközetekben pazaroltassék el azon erő, mit egyedül közös kincsünknek, szabadságunk védelmére kellene forditanunk.

E vétkes czélzatok ellenében csak a honfiak józan értelme és összetartása szolgálhat óvó fegyverül. Ha tisztán felfogandja minden honpolgár, miként nemzetünk nem ugy vivta ki a szabadságot, hogy ahoz csak keveseknek, és csak kedvezés gyanánt lehessen jutniok, hanem felállítá azt mint sik mező közepében egy oltárt, a mi körül számtalan ezrek és szabadon gyülekezhetnek.

Ki így ért és így érez, az tudni fogja kötelességét; s a kötelességüket teljesítő hazafiak szilárd kőfalat képeznek, a min sem a fondorkodás tervei, sem erőszakos kísérletek nem törhetnek által.

E hazafiak sorából legyetek általam szívesen üdvözölve, székellyföldi magyar és oláh ajku polgárok!

Ti férfias hűséggel kapcsoljátok magatokat hazai családunk közös érdekéhez, midőn önként ajánljátok fel edzett erőtöket szabadságunk ügyében.

Ez által tiszteletet adtok őseitek emlékének, figyelemre ébresztitek az utókort, s a jelen nemzedék, a haza elismeri és tudja becsülni áldozati készségeket.

A szükség és veszedelem pillanataiban biztosan számítnak reátok testvéreitek, s elvárják, hogy az ígért segédelmet valamint gyorsan adni, úgy a most nálatok létező hadi szerkezetet épségben artva, erőtöket önkényes zászlóaljknak azonnali alakításával még továbbá is gyarapítani fogjátok.

Majd felvirul e hazára az állandó béke, és közremunkálástok által virul fel.

A nemzet nem fogja felejteni tartozását.

Ügyünk minden tekintetben közös, s kik egyesülve vagyunk viszontagos időben, nem lehetünk a jólétben külön szakadva.

A két hazának közlegő országgyűlés gondoskodni fog, hogy a székely és oláh népnek minden ügyeik, mik ő felségének kegyelmes kijelentése szerint csak itt intéztethetnek el, felvétessenek, s igazságos sérelmeik orvosoltassanak. Gondoskodni fog, hogy földjeiket tulajdonul bírassák, és legyen szabad földön szabad nép.

Emelkedétek és szabadságtok rendezve lesz, és tovább fejtetik a jogegyenlőség alapján. Óhajtástaikat illetleg előre tudatom, hogy miután hitelesen jelentetett, miként a tulnépesedett székely községeknak egy része kijelenté kívánságát Magyarországra áttelepedni, erre nézve a pénzügyi minister rendelkezett már a szükséges elölépések iránt, s azoknak, kik áttelepedni szándékoznak, minél hamarabb ajánlatok fognak tételni.

Lebegjen továbbá is a haza megmentése szemeitek előtt. Szabadságra méltó polgároknak nem juthat ennél nemesebb feladat. Budapest junius 28-án, 1848.

Az összes minissterium nevében,
Gróf Batthyány Lajos, m. k.

XXXV.

**A szász nemzet emlékirata a magyarhoni országgyűléshez,
az unio feltételei felett.**

Denkschrift der sächsischen Nation in Siebenbürgen über die Bedingungen ihrer Vereinigung mit dem Königreiche Ungarn.

(Zur Vorlage an den ungarischen Reichstag.)

Im letzten Siebenbürger Landtage haben die sächsischen Abgeordneten unter beengenden Einflüssen mehr ihren Privatansichten und Gefühlen, als den erteilten Instruktionen vertrauend, zu einer engeren Verbindung Siebenbürgens mit Ungarn die Hand geboten, bevor noch das Wesen und die Form dieser Verbindung der sächsischen Nation anschaulich dargethan worden war. Die sächsische Nation war aber sowohl nach den Beschlüssen des 1842 und 1847-ger Landtages und den 1848-ger k. Vorlagen, als auch nach den natürlichen Grundsätzen der Freiheit selbstständiger Nationen, eine Vorverhandlung um so mehr zu erwarten berechtigt, als sie weder jemals die Ungarländer Gesetze offiziell erhalten hatte, noch überhaupt sich mit den Ungarländer Zuständen und Reformen bekannt zu machen, verpflichtet war. Hiezu kommt, dass der eilfte siebenbürger Gesetzartikel von 1791 die Versicherung enthält, das die bestehende Regierungs- und Staatsform, so wie die Unionsakte der drei Nationen als Grundgesetz des Landes gelte, und der dreizehnte siebenbürgische Gesetzartikel von 1791 der sächsischen Nation ausdrücklich den diplomatischen Stand verbürgt. Grundgesetze des Landes aber und feierlich verbürgte Gerechtsame können nur nach längerer, reiflicher Verachtung, und nicht mit einem Schlage, nicht in einer einzigen, fast debattenlosen Landtagssitzung verändert und aufgehoben werden.

Das Rechtsgefühl der sächsischen Bevölkerung, durch die angedeutete Ueberstürzung verletzt, und mehr zur Missbilligung des Geschehenen, als zu einem Vertrauen in die Union gestimmt, konnte nur dadurch beruhigt und zur Fortsetzung der weiteren Unterhandlung gewonnen werden, dass:

1. in Ungarn die verbundenen Theile sich nationaler Zugeständnisse bereits erfreuen, und somit das Princip absonderlicher

Nationalitäten mit einem Verbands-Vertrage Ungarns nicht unverträglich sei;

2. dass den sächsischen Landtags-Abgeordneten in den siebenbürgisch-ungarischen und Szekler Nationalversammlungen der Bestand der sächsischen Nationalität zugesichert worden;

3. dass zu erwarten steht, es werde auch die Regierung um so gewisser die sächsische Nation beschützen und bei den Reichstagsverhandlungen berücksichtigen, als Seine Majestät, der Kaiser, die unverletzlichkeit aller Nationalitäten und Municipal-Einrichtungen, als allgemeinen Grundsatz der Regierung, in der Constitutions-Urkunde vom 25. April 1848 offen ausgesprochen, und am 11. Juni l. J. den sächsischen Deputirten in Innsbruck mit seinem Fürstentum erklärt haben, dass Allerhöchst Dieselben „Ihre treuen Sachsen wie bisher, auch fernerhin in ihren Rechten und Freiheiten beschützen werden.“ Dass ferner

3. öffentliche Stimmen und Thatsachen bezeugen, dass das Königreich Ungarn, an Deutschland sich anlehnend, nur in der Verbindung mit Deutschland eine Zukunft haben könne; somit der Fortdauer des deutschen Elementes und deutscher Institutionen nicht abhold sein dürfe. Dass endlich

5. die Emporhaltung der sächsischen Nation und ihrer freisinnigen Verfassung dem geistigen materiellen Fortschritt Ungarns durchaus keinen Eintrag thut.

Werden diese Hoffnungen der sächsischen Nation nicht erfüllt, so kann sie als eine selbstständige Nation, welche nur unter der Gewissheit einer fortdauernden National-Existenz dem Rufe ungarischer Könige folgte, und diese unabhängige National-Existenz, Zeuge der Geschichte und der vielen hierüber vorhandenen Urkunden, durch sieben Jahrhunderte, sowohl unter den ungarischen Königen, während der früheren Vereinigung mit Ungarn, als auch unter den Nationalfürsten, und letztlich unter der Regierung des österreichischen Kaiserhauses, unverletzt bewahrte; auch nur in dieser Voraussetzung im Leopoldinischen Diplome, dem erneuerten Staatsgrundvertrage beipflichtete, welche in diesem Gefühle seit 700 Jahren erzogen ist, und unter allen Stürmen der Zeit die Existenz zu behaupten wusste, unmöglich das höchste und gewisse Gut zum Opfer problematischer Reformen bringen.

Sie muss entweder Alles an ihre Erhaltung setzen, oder wenn sie keine Hoffnung zu einem glücklichen Erfolge hätte, nothgedrungen an diejenige Parthei sich anschliessen, welche dem Principe der Emporhaltung der Nationalitäten huldigt. Sie wird — vornhinein in eine der wahren Union feindliche Stellung versetzt — selbst bei einer gewaltsam durchgeführten Verschmelzung niemals ein glückliches Glied der ungarischen Krone, und nie eine Stütze gemeinsamer Bestrebungen werden. Soll aber, wie die sächsische Nation zuversichtlich hofft, dieselbe auch im engeren Verbande mit Ungarn fortbestehen, so muss ihr folgerecht Alles dasjenige gesetzlich und unabänderlich zugesichert werden, was ihren Bestand und Fortschritt wesentlich bedingt. Die sächsische Nation hat ein Recht, dieses zu verlangen, weil:

1. der Unionsvertrag als ein freier Akt, und nicht als Unterjochung behandelt werden muss; denn einer Unterjochung muss ein erwiesenes Staatsvergehen oder ein Krieg vorausgehen.

2. Weil Ungarn zu seiner Erstarkung der allgemeinen Sympathie bedarf, und bereits die unseligen Folgen der Nationalunterdrückung gewährend, in den verbundenen Theilen zu einer Aenderung des bisherigen Verschmelzungs-Systems sich genöthigt sieht; somit auch in Absicht auf die sächsische Nation kein entgegengesetztes Princip aufstellen kann.

3. Weil die sächsische Nation, gerade des gemeinsamen Vortheils wegen, ihre geregelte Verfassung, ihre Bildungs- und Humanitäts-Anstalten keinen legislatorischen Experimenten, keinem Provisorium Preis geben, und eben so wenig — bis die übrigen Volksklassen Ungarns zu derselben Reife und Thätigkeit gelangen — sich zum Stillstande oder gar zum Rückschritte verurtheilen lassen kann. — Zu den, den Fortbestand und den zeitgemässen Fortschritt der sächsischen Nation wesentlich bedingenden Gerechtsamen rechnet sie:

I. Unveränderte Aufrechthaltung des sächsischen Territorialgebietes und dessen politischen Zusammenhanges in seiner jetzigen Gestalt, bestehend aus neun Stühlen und zwei Distrikten, sammt den, entweder in judicialer oder administrativer Hinsicht, dazu gehörigen Theilen.

II. Die sächsische Nations-Universität hat auch in Zukunft,

als Grundlage des sächsischen Nationalverbandes, unter dem auf Lebenszeit selbstgewählten sächsischen Nationsgrafen zu stehen.

Der Wirkungskreis derselben ist:

- a) Die Justiz als Appellations-Gericht;
- b) die Verwaltung des National-Vermögens;
- c) Entwerfung von Statuten in Absicht auf die inneren Verhältnisse.

III. Die freie Communal-Verwaltung und das Recht der freien Wahl der Kreis- und Communal-Beamten wird garantirt.

IV. In allen ämtlichen Verhandlungen und Correspondenzen im Innern sowohl, als nach Aussen soll die deutsche Sprache die Geschäftssprache sein. Die Landesgesetze sollen den sächsischen Kreisen in deutscher Sprache authentisch mitgetheilt werden.

V. Unabhängige freie Stellung der Kirchen und Schulen aller Glaubensgenossen; freie Verwaltung ihres Vermögens: die Synodal-Verfassung und geistliche Gerichtsbarkeit der A. C. Verwandten; freie Wahl der Geistlichen; das Recht der freien Einrichtung und Beaufsichtigung des öffentlichen Unterrichts; Lehr- und Lernfreiheit; der ungeschmälerte Gebrauch der Muttersprache in Kirchen und Schulen, und die Unterstellung aller, zu einem und demselben Glaubensbekenntnisse Gehörigen unter die Leitung und Aufsicht ihrer eigenen, höheren sowohl, als niederen Kirchen- und Schulbehörden; wobei das höchste Aufsichtsrecht über die Kirchen und Schulen der A. C. Verwandten in Siebenbürgen unmittelbar dem Könige zukommt.

VI. Beibehaltung der sächsischen Municipal-Gesetze (Statuten) mit Vorbehalt der Autonomie und der vermöge derselben vorzunehmenden, zeitgemässen Reformen in den verschiedenen Beziehungen des National-Lebens im Allgemeinen sowohl, als auch insbesondere in Bezug der Regelung der Gewerbs- und Zunftverhältnisse, und der Einrichtung und Vorwendung der National-Bürgerwehr.

VII. Die sächsische Geistlichkeit nimmt in Verbindung mit der gesammten Nation, -- da die Zehnten der sächsischen Geistlichkeit nach dem Vorgange auf dem Ungarländer Reichstag, auch durch die siebenbürgischen Landesstände durch Art. IV. und VI. 1848 schlechtweg als aufgehoben erklärt werden, -- eben auch

nach Analogie des Ablösungsvorschlags abgeschaffter adeliger Privilegialrechte, eine angemessene Entschädigung für die der sächsischen Geistlichkeit wegzunehmenden Zehenten in Anspruch; — weil nach allen denkbaren Rechtsprincipien nicht die eine, zumal vertragsmässig verpflichtete Volksklasse (wie dies urkundlich bei den Zehentgebern der sächsischen Geistlichkeit der Fall ist) auf Kosten der andern, rechtskräftig kontrahirenden Partei begünstigt werden darf.

VIII. Die sächsische Nation verlangt, dass wieder nach dem Vorgange in der Ablösungsangelegenheit bezüglich der abgeschafften Adelsprerogative der Staatsschatz die Entschädigung für die sächsischen geistlichen Zehenten in der Weise übernehme, dass von demselben der nach einer neunjährigen Durchschnittsberechnung der gesammten sächsischen reinen Zehenteinkünfte zu ermittelnde, jährliche Zehentbetrag, als jährliche Rente einer Kapital-Summe, als eine immerwährende nominelle Staatsschuld anerkannt werden und fortbestehen soll.

IX. Die sächsische Nation glaubt sich berechtigt, weiter zu verlangen, dass die von den Sachsen erhobene, und in die öffentlichen sächsischen Perceptorats-Kassen eingeflossene Kontribution, unter den anderweitigen Staatseinkünften, namentlich als derjenige Fond bestimmt werde, woraus die in Rentenbezüge verwandelten, bisherigen Naturalzehenteinkünfte der sächsischen Geistlichkeit präferenter an die Superintendentur A. C. auszuzahlen sind, weil es ganz billig und folgerichtig ist, dass die aus der Mitte der sächsischen Nation fließenden Staatseinkünfte zunächst zur Erfüllung der für die Nation stipulirten Staatsobligationen verwendet werden; wozu hauptsächlich die Bezahlung der geistlichen Renten, inmitten der sächsischen Nation, ohne Zweifel gehört.

X. Die sächsische Nation fordert endlich — in sofern die bisherigen Zehenteinkünfte der sächsischen Geistlichkeit durch die festesten, unantastbaren Verträge mit ihren Zehentpflichtigen über alle willkürliche Beeinträchtigung, Seitens dieser, gestellt waren, — dass auch für die Zukunft für ihre zu beziehenden gesetzlichen Einkünfte, so wie für die stipulirten Adelsentschädigungen, — die stärksten Garantien und respektive Hypotheken aufgestellt werden mögen; indem vom Verfall der geistlichen Einkünfte, woran alle

Bildungs- und kirchlichen Anstalten der sächsischen Nation mehr oder weniger geknüpft sind, der Verfall der sächsischen Nation selbst, ganz und gar abhängig ist.

Diese Garantien findet die sächsische Nation, ausser den vom siebenbürgischen Landtag im Allgemeinen für die Bonification der Zehenten verpfändeten Kameralgütern und Proventen, vorzugsweise in der gesammten, vom Sachsenboden eingehenden Steuer, so dass die Geistlichkeit den unmittelbaren Regress an den Steuerfond der Sachsen habe.

XI. Bezüglich der an sächsische Kommunen zu gemeinnützigen Zwecken verliehenen Zehenten, sollen dieselben Grundsätze festgehalten werden, wie bei den geistlichen Zehenten.

Die Verhältnisse und Beziehungen, in welchen die sächsische Nation mit garantirter eigener Municipal-Verfassung, Nationalität und Autonomie zum Königreich Ungarn, zu dessen allgemeiner Verwaltung und zu den Mitnationen zu stehen hat, stellen sich in Folgendem dar:

a) rücksichtlich der allgemeinen Landesgesetzgebung. Allgemeine, jeden Staatsbürger verbindende Gesetze werden auch die sächsische Nation verpflichtet; während die Entwerfung der, bloss ihre eigenthümlichen, inneren Verhältnisse betreffenden Gesetze der sächsischen Nation, als zum Municipium gehörig vorbehalten ist;

b) rücksichtlich ihrer Vertretung im Reichstag. Im Ganzen wird sich die sächsische Nation dem allgemeinen Landesgesetze fügen, und verlangt nur, dass:

1. Der Nationsgraf Sitz und Stimme in der Magnatentafel erhalte;

2. dass die sächsische Kreise nie mit andern Wahlkreisen vermischt werden;

3. dass, wenn die landtägliche Repräsentation nach der Volkszahl eingeleitet werden sollte, keiner der sächsischen Kreise weniger als einen Deputirten zum Reichstag sende;

4. dass nach dormalen bestehenden Eintheilung der Kreise, Vorort, (Städte, Märkte) von den übrigen zum Kreise gehörigen Ortschaften nicht getrennt werde.

c) rücksichtlich der Bethheiligung an der Steuer,

den Landeslasten und den entsprechenden Vortheilen. Allgemeine, nach der aus dem Grundsatz der Gleichberechtigung fließenden gleichmässigen Verpflichtungen hervorgehenden Steuern und öffentliche Lasten, wird die sächsische Nation in dem sie treffenden Verhältnisse tragen, nur behält sie sich die Eintreibung und Administrirung der Steuer, so wie die Vertheilung der Lasten durch ihre eigenen Beamten vor; in gleichem Verhältnisse hat sie auch die, aus diesen Steuern und Lasten entspringenden Vortheile, so wie den gleichmässigen Antheil an den Landeseinkünften anzusprechen.

Die Regulirung, Einhebung und Verwendung der Domestikal- und Lokal-Abgaben und Lasten wird die Nation selbstständig bestimmen; auch sofort sie die Vergütung des der Nation seit 1762 vorenthaltenen Antheils des sogenannten 13 Kreuzer-Fonds für die einzelnen sächsischen Kreise, nach den diesfalls zu entwerfenden Berechnungen.

d) Rücksichtlich der Wehrpflicht. Nach dem Grundsatz der Gleichberechtigung wird auch die sächsische Nation sich der verhältnissmässigen Theilnahme an der allgemeinen Wehrpflicht nicht entziehen.

c) Rücksichtlich des höchsten Centrums in der politischen Verwaltung und Justizpflege. Das höchste Centrum ist der constitutionelle König mit seinem verantwortlichen Ministerium. Im Ministerium ist jedoch für die sächsischen Angelegenheiten eine eigene Sektion aus einer hinlänglichen Anzahl von Sachsen zu bilden. Zwischen der Nations-Universität und dem König hat keine Mittelstelle zu bestehen.

Ohne diese Bedingungen, deren Erfüllung allein die Fortdauer der sächsischen Nation gewährleistet, kann die sächsische Nation in eine engere Verbindung Siebenbürgens mit dem Königreiche Ungarn nicht eingehen.

Hermannstadt, den 3. Juli, 1848.

**Die Universitaet der saechsischen Nation
in Siebenbürgen.**

**Franz Salmen m. p.,
Graf der saechsischen Nation.**

**Carl Sigerus m. p.,
subst. Notar.**

XXXVI.

Az országgyűlés berekesztését elrendelő kir. leirat.

Első Ferdinánd, Isten kegyelméből Ausztriai Császár, Magyar- és Csehország e néven Ötödik Apostoli Királya, ugy Lombardia, Velence, Galiczia, Lodomér és Illyria Királya, Ausztria Főhercege, Erdély Nagy-Fejedelme és Székelyek Grófja sat.

Méltóságos, Tisztelendő, Tekintetes, Nagyságos, Nemzetes, Tisztos és Vitézlő, Nemes és Okos, Értelmes, őszintén kedvelt Hivveink! Minekutána hiv népeinket minden időben tehetségünk szerint boldogítani kívánó atyai gondoskodásunktól vezéreltetve, a mostani általános forradalmak kitörései által komolylyá vált idő körülményeihez képesti czélarányos iutézetek megfontolására és korszerű törvények alkotására, a jelen országgyűlést sürgetőleg egybehívni kegyelmesen meghatároztuk, — Ti pedig hiv Karaink és Rendeink, eddigi tauácskozások üdvös eredményei által a körülmények sürgető voltaához képest, a fontos feladatnak erőteljesen megfelelni igyekeztetek volna: minthogy egyfelől kedvelt Erdély Nagy-Fejedelemségünknek Magyarországunkkal jövendő egyesüléséről alkotott, és általunk kegyelmesen helybenhagyott törvénycikket szokott modorban legfelsőbb aláírásunkkal már szentesítettük, másfelől pedig kedvelt Magyarországunknak közgyűlését, hol ezután Erdély képviselői is részt fognak venni, megrendeltük, annakokáért kedvelt erdélyi Nagy-Fejedelemségünk jelen országgyűlését, mihelyt a fennérdekelt kegyelmes szentesítésünk által törvénynyé vált, Erdély- és Magyarországunk egybecsatolását megalapító törvénycikk körében kihirdettetett, azonnal és rögtön megszüntetni, eloszlatni kegyelmesen határoztuk.

Midőn ezen legfelsőbb királyi akaratunkat Nektek, hű Karaink és Rendeink, illő Méltánylás és pontos megtartás végett ezennel nyilvánítjuk, egyszersmind Császári Királyi Kegyelmeink- és Kegyelmeiségünkkel állandóan hajlandók maradtunk. Kőt Innsbruckban, Julius hava tizenegyedik napján, az Urnak ezer nyolczszáz negyvennyolczadik országlásunknak pedig tizenegyedik évében.

FERDINÁND.

B. Apor Lázár,

Ő Császári Királyi Apostoli Felségének saját parancsára:

Czák Károly,

XXXVII.

Egy pár unio melletti hírlapi nyilatkozat, a román nemzet fiai részéről.

I.

Nincs eszme, mely az újabb időben Erdély miveltebb lakosainak kedélyét annyira fölingerelte volna, mint e szócska „unio.“ Nagyszerű remények, aggodalmak és még nagyobb szerű értetlenségek környezik azt. S miután az oláh, már most román, nemzet fiai között eddigelő többen nyilatkoztak, még pedig részint oly irányban, mely a román nemzet becsületét, sőt jövődjét is igen veszélyezi, alóírtak szükségesnek tartjuk unio iránti nézeteinket nyilvánítani.

Mi a román nemzetnek hű fiai vagyunk, áldjuk a mindenhatót, hogy még magunk megérhettük azon időt, melyben nemzetiségünk, phoenixként hamvaiból új életre föltamadott. Ez iránti örömünk annál tisztább, annál szeplőlenebb, mivel ez ujjaszületést polgárvér nem mocskolta be. Az idő szelleme megérlelte az egyenlőség eszméjét; békés uton varázskint elenyésztetett minden közfalakat. Erdélynek eddigelő kiváltságos osztályai átértvén a kor kívánatát, baráti kezeket nyújtottak felénk. Nincs tehát egyéb hátra, mint hogy ez ajánlatot barátilag fogadjuk.

Az unio Erdélynek minden nemzeteire, így a románokra nézve is igen kívánatos. Nemzetiséget alkotmányos élet nélkül képzelni nem lehet; ennek jövőjét csak alkotmányosság biztosíthatja. Ha ez áll, mit józan ész kétségbe nem hozhat, úgy kétségtelen, hogy a román nemzetiség az unio által igen is megerősödik. Gondoljuk csak el, mi vár Erdélyre, mi az erdélyi román nemzetiségre, ha az unio létre nem jöhetne, mit azonban már most többé kétségbe vonni nem lehet. E szomorú esetben, Erdély visszaesnék régi apathiájába, sőt rosszabb helyzetben lenne mint valaha, mert a separatismus daemonia három nemzet helyett négy, és négy vallás helyett öt vallás közt üzné demoralizáló cselszövényeit. S ne reméljétek, román atyafiak, hogy e zavaros cselszövények közt ti legalább nyerni fogtok; korántsem: a román nép elnyomja a magyart, a magyar, székely és szász a román nemzetet, s egyszor csak azon

veszitek magatokat észre, hogy románokból újra oláhok lettetek! Ily sors vár egy izolált, számtalan pártokra szakadt kis provinciára. Ellenben ha a két testvérhon egyesül, a magyarországi józanabb politika, melynek jelszava: kibékülés, minden nemzetiségnek és vallásnak tiszteletben tartása, üdvös malasztját Erdély minden lakósaira is kiterjesztendi. Hogy a magyar politikának e jelen iránya nem üres hang, hanem valóság, mutatja testvérhazánk példája, hol a román nemzet fiai ez új rendszerhez a legnagyobb buzgalommal viseltetnek. Románok! ti eddig nem voltatok megelégedve, s méltán, az erdélyi politikával. Elöttetek áll egy szebb jövő. Láthatok, hogy Magyarhonban lakó boldogabb testvéreitek az új rendszerben találják föl nemzetiségök garantíáját. Vajjon helyes logika lenne mégis nem Magyarországon, nem ott lakó román testvéreitekben, hanem annyi füstbe ment remények és várakozások után újra és meg újra Erdélyben bizni! E logikátlanságot könnyű átértetni, az iskolákat hallgató s miveltebb románok közt nincs egy is, ki ha szívére teszi a kezét, unio ellen szavazna. Annál vétkesebb merény tehát, midőn valamely román fi, szónoklati tehetségét, politikai jártasságát, testvéreink vesztére fordítva, unio ellen agitál, csak azért, mert magános czivodásaiért ez uton remél boszút állhatni, csak azért, mert ez uton remél herostratusi dicsőségre vergődni. Annál vétkesebb az unio elleni agitatio jelenleg, midőn a kérdések elhatározása a mi körünkön már tulemelkedett, midőn annak el- vagy el nem fogadása kegyelmes uralkodónknak (kihez, legyen bár unio vagy ne legyen, tántorithatlan hűséggel viseltetünk) legfelsőbb akaratótól függ. Ki unio ellen agitált is ezelőtt, mielőtt az országnak rendei e kérdést elhatározták volna, nézetünk szerint tévuton járt, de ha az illendőség határán túl nem lépett, alkotmányellenesen nem cselekedett. Azonban miután az unio kérdése országosan elhatározott, még pedig legkisebb ellenmondás nélkül, ki most agitál az unio ellen, vétkezik, és egyéb czélt nem tűzhetett ki magának, mint zavart, békétlenséget és értetlenséget terjesztetni az országban, akkor, midőn minden polgárnak legszentebb kötelessége a békét s jóegyetértést előmozdítani.

Ismételjük, románok! mi az uniot Erdély minden nemzeteire, névszerint a románokra nézve is, igen üdvösnek tartjuk, mert alkotmányos életünket s ez által nemzetiségünket csakis az unio biz-

tosíthatja. — Molnár Constantin, gyulafejevári g. egyesült főesperes; Molnár Sándor, nagyenyedi esperes; Papp Ágoston, balázsfalvi kir. tanár; Pap Miklós, ns Alsófejmegye hit. assessora; k. s. Ladány János, m. bagai g. egyes. lelkész és papi kerületi főesperes.

II.

Miután Erdély országos rendei az uniót illető törvényjavaslatban nyíltan kifejezték, miszerint minden nemzetiségek jogai az egyenlőség alapján tiszteletben tartassanak, és miután ő felsége, a mi legkegyelmesebb urunk, e törvényczikket ily értelemben megerősíteni kegyeskedett: ez örvendetes eredmény által az erdélyi román nemzetnek minden aggodalmai megszűntek. Sőt alólírtak meg vagyunk győződve, hogy nemzetiségünknek jövőjét csak is az unio biztosíthatja, mert nemzetiség alkotmányos élet nélkül fonn nem állhat, alkotmányos élet pedig Erdély, mint elszigetelt kis provinciában, valamint eddig nem létezett, ugy ezután sem állhatna fenn.

Az erdélyi román nemzet eddigelé Erdélynek politikájával megelekedve nem volt s nem is lehetett, de jelenleg ránk nézve is egy uj aera nyílik föl. Magyarországnak, e testvérhonnak igen sokat köszönhetünk. Magyarország üdvös példája birta az erdélyi földesurakat arra, hogy a robottakat országosan eltöröljék. Magyarország erélyessége adhat biztosítást a románoknak a felől, hogy szabadsága és nemzetisége örökre fennmaradand. Ily körülmények közt a legfonákabb politika lenne nem az unioban, nem Magyarhonban, hanem annyi megcsalátások után újra az isolált erdélyi politikában bizni.

Miután tehát az unioban rejlik nemzetiségünk s szabadságunk garantiája; miután e törvényczikk a mi legkegyelmesebb urunk által megerősítettett: a legvétkesebb merénylet lenne még ezután is az unio ellen agitálni, s ki ezt tenné, elárulná bünös czélzatát, mely nem lenne más, mint értellenség, zavar s nyugtalanság magvait hinteni el oly időben, melynek jelszava kibékülés.

Éljenek az oly nagyszerű áldozatokra kész volt-földesurak! Éljen az ujjászületett román nemzet! Éljen az egyesült Magyarhon! Éljen a mi legkegyelmesebb királyunk, V. F e r d i n á n d! Kertész László, szebenvidéki egy. görög esperest; Aaron Joachim, bolyai

egy. görög lelkész; Vulkán János, isztinai görög egy. lelkész; Aaron Joachim, bolyai unitus dászkel; Lebb Pál, sáldorfi unitus lelkész; Rajku László, sáldorfi unitus dászkel; Lebb Pál, sáldorfi unitus kántor; Orosz Nicetás, o. ivánfalvi egy. cathol. pap; Kostandinovics Eremiás, o. ivánfalvi disunitus pap; Gregorovics János, felső-gezési és sz.-mártonfalvi romai hitű egy. lelkész; Gregorovics Dániel, ludimagister felső gezésiensis; Pop Juon, rovási lelkész; Zsurka Joann, dascai la Revesel; Gizesán Simon, lelkész; Dán Máté, longodári oláh lelkész; Kánts Dumitru, egyesült hitű kántor; Aaron Basilius, bolyaensis studiosus; Danu Joannes, iterum bolyaensis studiosus; Déák Miklós, hidegvizi unitus lelkész; Vintile Miklós, hidegvizi unitus lelkész; Sztaián János, Hidegvizen egy szegény unitus pap; Armie János, hidegvizi kántor; Fretzilo Juon, hidegvizi unitus dászkel; Tolts Dumitru, Hidegvizen egy öreg kántor; Popovits János, mihályfalvi g. e. lelkész; Popovits János, mihályfalvi görög e. dászkel; Popovics Demeter, mihályfalvi unitus kántor; Daróczi János, ingodályi unitus dászkel és kántor; Radu Pavel, isztinai unitus dászkel.

XXXVIII.

Az „önkéntesek“ felállítását tárgyazó rendelet.

Polgártársok! A magyar miniszterelnök ur idei aug. 13-ról 782. szám alatt e város közönségéhez a következő rendeletet intézte:

„Rendelet.“

Miután a tapasztalás a nemzetőrseregek összes kimozdítását célszerűtlennek mutatja, mert ez által nemcsak hogy sok munkás kéz elvonatik szokott foglalatosságaitól, de számos család fő, beteges gyenge egyén is jelen meg a csatatéren, kik részint viszonyaik, részint testalkotásuk miatt hosszabb háborui szolgálatra alkalmatlanok, s a gyakori felváltást épen akkor teszik szükségessé, mikor már a nagyobb rész a hosszabb táborozás által a hadi szolgálatra alkalmatos lett volna; ide járul még a tetemes költség, mely a felváltások véghezvitelére szükséges: elhatározta a ministerium,

hogy ezentül nem fogja a hatóságokból a nemzetőrsereget minden egyéni kivétel nélkül kimozdítani.

Tekintve azonban hazánk vészteljes helyzetét, nagy haderőt a lehető legrövidebb idő alatt kifejteni mulhatlanul szükséges.

Rendelem tehát ezennel, hogy minden megyék, városok, kerületek, egyszóval: minden törvényhatóságok mindjárt, a mint ezt veszik, vagy a „Közlöny“ vagy más hirlap útján olvassák, egy nemzetőrökből álló hadierőt teremtsenek, mely önkéntesen ajánlkozó, erős, egészséges egyénekből legyen alkotva, kik kötelezvék mindaddig, míg a harcz tart, vagy a haza szolgálatjokat igényleni fogja, a kormány rendelete alá helyezni magokat.

Az ajánlkozókat a hatóság, ott hol legcélszerűbbnek fogja tartani, szedje össze, ossza be századokba, fegyverezze fel legjobb fegyvereivel; ha másként nem lehetne, requisitio útján a hatóság körében vadász, kurtacs és más jó löfegyverek nyugtatvány mellett összeszedendők, — adjon tanításukra katona-szolgált egyéneket, gyakoroltassa a fegyverben, és jelentse számukat haladéktalanul a haditanácsnak, megnevezvén azon megyebeli őrnagyot, vagy más egyént, kinek vezérlete alatt leginkább szeret szolgálni a nép, hogy majd ezt parancsnokul tüstént ki lehessen nevezni.

Ha ez megtörtént, ezen önkéntes csapatoknak kiindulási napját és utbaigazítását tudtára fogja az illető hatóságnak adni a hadügyminiszter: mind a tiszttek, mind a vitézség szint oly fizetést fognak szedni kiindulási napuktól számítva hazajöttükig, mint a honvédsereg, melynek fegyelmi rendszabályai miglen hadiszolgálatuk tart, rájuk is alkalmazandók.

Minden egyéb, a nemzet őrseregek kimozdítására vonatkozó rendeletek ezennel megszüntetnek, kivévén azokat, a melyek a már kimozdított, vagy a hadügyminister rendelete folytán még e hónapban kiindulandó nemzetőrseregeket illetik: ezeknek — hogy valamikép az operatiók fonala meg ne szakadjon — az előbbi határozatokhoz kell magukat tartani, miglen az ujonan alakuló önkéntes harczosok által fel nem fognak váltatni.

Hazánkíiai buzgó honszeretete, ügyünk igazsága és szentsége biztosítanak, hogy az előljáróságok törekedni fognak e rendeletnek fényes sikert szerezni, és hogy számos polgártársunk kész

évröli számadás és a következő évi költségvetés iránti határozatnak meghozatala előtt be nem rekesztethetik sem az országgyűlés fel nem oszlattathatik; s mivel ezen határozatok még meg nem hozattak, az országgyűlést ő felsége még rendes miniszteri ellenjegyzés mellett sem oszlathatja el. És tekintetbe vévén:

3-or. Hogy az országot az ellenségnek kezébe martalékul adni az alkotmányt s minden alkotmányos biztosítékokat eltörölni s az országot oly hadi törvények alá rendelni, melyek szerint a senkit meg nem támadott s csak magát, a törvényt és az ország lételét kötelessége szerint védelmező nemzet minden tagjainak élete halála a fegyveres ellenség pártütő vezérének kezébe tétessék, a királynak joga semmi esetben nem lehet. És tekintetbe vévén:

4-er. Hogy Magyarországnak saját törvényei szerinti kormányzatát eltörölni, azt ő felsége többi tartományainak birodalmába bele olvasztani s hazánk törvényhozó hatalmát más idegen nemzetek képviselőiből is alakítandó valamely testületre ruházni a király koronázási esküjével s úgy az 1790: 10-ik mint a mult országgyűlésen alkotott sarkalatos törvényekkel merőben ellenkezik:

Mind ezeknél fogva a nemzet képviselői a nemzet halálát szentségtelen kezekkel alá nem irhatván, a felhívott állítólagos rendeletet, mind belső tartalmára mind alakjára s külső formájára nézve törvénytelennek, érvénytelennek és semmit érőnek nyilatkoztatják, törvényhozói kötelességöknek a törvény értelmében folytatását elhatározzák, — s ezen határozatuk jogszerűségére nézve az örökkévaló istenre, a nemzetre s az egész világ közvéleményére annál bátrabban, annál tisztább lélekkel hivatkoznak, mint lehetetlen binniök: hogy egy derék békes és hű nemzetnek ily hallatlanul irtózatos módon az élő nemzetek sorából kiirtását, s ez által saját lételüknek is erkölcsi bizonytalanságba tételét a világnak bármely mivel népei hallgatag elnézhetnék.

Mely határozatnak folytán a nemzet képviselői úgy Jellachich Józsefet magát, mint mindenkit a ki őt ez országban bármely hivatalos hatósággal bírónak elismerné, neki önkéntesen engedelmessékednék, vagy épen a nemzet alkotmányos szabadságának felforgatására intézett merényletben segély kezet nyújtani merészelne, hazaárulónak nyilatkoztatják, s a honnak minden becsületes polgárát, de különösen a vitéz magyar hadsereget s az országnak minden ha-

tóságait és tisztviselőit a honárulásbani részvét sulyának terhe alatt arra kötelezik — hogy ezekkel akként bánjanak, mint a törvények a honárulókkal banni rendelik.

Az ország minden hatóságainak pedig különösen is elengedhetlen köteleességükké teszik: hogy megyei, városi vagy kerületi gyűléseiket rendesen folytassák s a közigazgatás minden ágaiban törvényes köteleességük szerint folytonosan eljárjanak. A törvényes büntetés terhe alatt másként nem cselekedvén.

Végezetül, minthogy a nemzet képviselői az idézett vagy kóholt vagy alkotmányt felforgató iraton Récsey Ádámnak mint állítólagos miniszterelnöknek aláírását szemlélnék; és tekintetbe vévén azt, hogy ha magát ez írománynak miniszterelnökké törvényes formában lett kineveztetése nélkül irta alá, mint a miniszteri címnek bitorlója törvényes büntetés terhe alá esik, és tekintetbe vévén különösen, hogy a mult országgyűlésen alkotott III. t. cz. 32-dik §-a még a törvényesen kinevezett minisztereket is minden oly tettért vagy rendeletért feleletre vonandóknak parancsol, mely tett vagy rendelet az ország függetlenségét, az alkotmány biztosítékait, a fenn álló törvények rendeletét s az egyéni szabadságot sérti:

Ugyanazért a képviselőház Récsey Ádámnak törvényes kérését alá vonatását s e végett vád alá helyeztetését ezennel elhatározza.

Mind ezen határozataink részint hozzájárulás, részint pedig az 1848-diki III-ik t. cz. 34. §-a értelmébeni eljárás végett a felső házzal leendő közlésére, s egyszersmind az ország minden polgári és katonai hatóságaihoz, különösen pedig az ország vitéz hadseregeihez — melyeknek hazafiai hűségüktől s rettenthetetlen vitézségüktől várja nemzetünk ez elárult árva hazának megmentését, megküldésére — s általános közhírré tételére a ház elnökét utasítván.

Pázmándy Dénes, s. k.
Elnök

Ludwig János, s. k.
Jegyző.

XLV.

A honvédelmi bizottmány az oláh nemzethez.

Az oláh néphez!

A magyar nemzet testvéri módon megosztotta az oláhokkal minden szabadságait, és nem tartott meg magának, de csak egyet

sem kizárólag, nem hagyott fenn sajátjául semmi kiváltságot, mely az oláhok szabadságára megszorítólag hathatott volna.

És tevé ezt a magyar nemzet saját nemes ösztönéből, tevé önkényt és nem kényszerítette.

Az oláhok — igaz — sokat szenvedtenek már régi idők óta; szabadságuk majd mi sem volt, és mégis súlyos terheket viseltenek s még nevék is meg volt alázva az ország törvényeiben.

Ugy de kik miatt szenvedték mindezt? a királyt környezett tanácsosok miatt, kik azonban nemcsak az oláhok, de a magyarok felett is kiterjeszték a szolgaság pálcáját.

De az isten megsokallá a népek szenvedéseit és elhozá az igazság diadalának napját, és szabad lön a nép, oláh mint magyar, horvát mint rác, s a felszabadulás örömhangjai elűzék pillanatra a királynak rosz tanácsadóit.

A robot eltöröltetett a magyarokra és el az oláhokra nézve, az adó terheit egyenlően hordozza nemes és nem-nemes, magyar és oláh, s egyenlő joggal bír az ország dolgainak elintézésében, nincs kizárva semmi közhivatalból és nyitva áll a becsületes kenyérkeresetnek minden neme előttök épen mint a magyarok előtt.

És e szép és közös szabadság oly virító reményeknek vala szülője, miként Isten is gyönyörködne e szép ország boldog jövődjé felett.

De a gonoszság megirigylé a népnek boldogságát, s a király rosz tanácsosai lassanként ismét előkullogtak, mint éhes farkasok, ha egy elszalasztott prédának szaga üti meg felfújtt orrlyukaikat!

És tervet készítenek, mely szerint a népnek kivivott szabadságát ismét semmivé tenni lehessen, s minthogy a magyar nemzet volt az, mely a népnek szabadságát mindnyájunk s így az oláhok részére is kivívta és közvégyonná tette: a magyar nemzetet akará előbb kiirtani; mert hiszen ezt semmivé téve, könnyű leendett volna a többi felszabadultakat is a régi igába visszakényszeríteni.

És ármánya bizonyos pontig rettenetesen is sikerült, mert gyalázatos bujtogatói által felzúdítá a különfajú népeket a magyarok ellen, elcsábítván őket oly állítások által, mintha a magyar elnyomásaikon gondolkodnék, holott a magyar volt az, mely a közös szabadságot számukra is kivívta.

Igy lázítá fel a ráczokat, így a szászokat, így a horvátokat s így az oláhokat, hogy lennének saját jó magyar testvéreiknek gyilkosai.

De az igazság szent Istene nem adá segélyét azok munkájára és az árulás saját vermébe bukott bele.

A pártütő Jellasics csordájának egy része — 10,000 ember — Istentől megáldott fegyverű, vitéz harcosaink által elfogatott és lefegyvereztetett, más része fut és szalad pártütő vezérével, de derék és rettenthetlen seregeink mindenütt nyomában vannak, s kérlelhetetlen igazságbüntető boszujától maga a pokol sem fogja őt megmenteni, mert hiszen még utolsó reménye — a Bécsből várt segédsereg — is elveszett, a bécsi nép borzasztó ítéletet tartván hazánk elárulóinak egyik főczinkosa, Latour felett, ki a pártütő Jellasicsnak segédseretget akart küldeni.

Igy fog elveszni az árulás, így fog menthetetlenül semmivé tétetni a pártütőnek — még szét nem vert — tábora, mely a felkelt nép tömegétől körülfogva van, s mint közbe szorult vad fog lesujtatni a szabadulhatásnak reménye nélkül.

És e veszendő ellenség támogatására bujtogattak tégedet fel, oláh nép, hogy gyilkolnád te is a magyart, kitől szabadságodat nyerted.

Azért vigyázz, nehogy el hagyván magadat csábittatni, végveszélyt árássz fejedre.

A magyar nemzetnek honvédelmi bizottmányja az intésnek utolsó szép szavát intézi hozzátok, még most egyszer tanácslólag fordul felétek.

Az ország kormánya megparancsolja néktek, oláhok, egyenként és öszvesen, kik magatokat a bujtogatás által félrevezettetni engedétek, hogy nyolcz nap alatt mindenki a rend és törvényes engedelmességnek magát alája vesse, csendesen és jó polgárhoz méltólag viselje s a zavargásnak és zendülésnek bármely kis jelét adni ne merészeljen, mert különben — a mily igazán Isten az egekben van és az igazságot védi — a büntetés szigorúsága és kérlelhetetlensége fog szállani a bünösök fejére; és vitéz hadseregünk — mely csak most vert szét egy hazaáruló csordát — ellenetök fog indulni, és akkoron jaj leszen minden zendülőnek és háromszoros jaj minden bujtogatónak. Jobb lett volna akkorra nék-

tek nem születni, mert a kegyelemre és irgalomra senki a haza ellen pártütők közül nem számolhat. De eddig is meg leend hagyva a magyar és székely népnek, hogy keljen fel és — mint a vihar — seperjen el minden hálátlan gázt, ki hazájának szabadsága ellen feltámad s anya és testvér-gyilkossá lenni nem irtózik; hogy keljen fel a magyar és székely nép tömegestől és irtson ki minden hazaárulót és pártütőt, ki a jó szóra hallgatni nem akart.

Azért kinek élete és vagyona kedves, az hallja meg ez utolsó szavát a jóakaratu intésnek, mert ki ezt sem akarja megérteni, az lakolni fog. Földje elvételik és ki fog osztatni a haza hű fiai közt, maga pedig meg fog halni a bitónak és fegyvernek halálával.

Vigyázzatok azért oláh testvérek, hogy ne hívjátok magatokra a büntetés óráját.

Legyetek hű, csendes és békeszerető fiai e hazának, és szerető testvérei a magyarnak, ki véletek minden jótéteményeit a szabadságnak becsületesen megosztá.

Ne hagyjátok magatokat elcsábíttatni, de sőt fogjátok meg és adjátok fel azokat, kik bujtogatni, lázítani akarnak, mert ezek a ti legnagyobb ellenségeitek.

A szabadság, egyenlőség és testvériség szelleme járja át sziveiteket, hogy tiszteletben tartsátok a törvényt és szeressétek felebarátaitokat, és szeressétek a közös hazát, mely nektek közös szabadságot adott.

Béke veletek

Költ Pesten, october 10-én 1848.

Az ország védelmére megbizott országgyűlési választmány.

Idősb gr. Eszterházy Mihály s. k.
bizottmányi tag.

Kossuth Lajos s. k.
elnök.

XLV.

Az agyagfalvi székelygyűlés jegyzőkönyve.

Nemes anya Udvarhelyszékben keblezett Agyagfalvi téren az ugynevezett Foncsika-pataka mel-

lett őseink tanácskozó és törvényhozó helyén 1848. october 16-kán kezdődött és Hidvégi Mikó Imre kincstárnok általunk megválasztottsékely atyánkfia elnöksége alatt folytatott általános székely nemzeti gyűlés jegyzőkönyve.

1. Elnök Mikó Imre atyánkfia a gyűlést megnyitó lelkes beszédében felhívja a székely nemzetet a hon és királyi trón megtartására oly módon lépni föl, hogy a különböző fajú és nyelvű testvér nemzetiségek jogai és alkotmányos szabadsága oltalmazásával egyesek elnyomásai is hatályosan megvédessenek.

2. Előterjesztetik, miként Magyarhonban s az erdélyi részekben, a bécsi camarilla ármányos működése oda vitte a dolgokat, hogy e haza földét az összes Magyarhonban nyilvános pártütések és lázadások törtéztetik, az ország békés polgárait nemzetiség színe, ürügye alatt egymás ellen lázították, annyira, hogy az egymással századok folytán békében élt nemzetiségek, egymást fegyveres erővel megtámadni részint készülnek, részint meg is támadták, és nyílt háborút folytatnak, s minden törekvése oda van irányozva a bécsi camarillának, miként a magyar fajt, mint őrállóját, az ország szabadságának, minden áron nyomja el, s aztán elnyomván az ország minden népeit, a magyar legszabadabb alkotmányt, melynek áldásait egyenlően élvezik, ez ország minden fajú, nyelvű, és vallású lakói megsemmisítvén, szolgaság rabigájába sülyeszse, sőt nem átalják a magyar fajt azzal is gyanusítani, mintha hűtlen akarna lenni királyához, — ezek folytán indítványoztatik

a) Irassék meg a magyar független felelős ministeriumnak, adja tudtára a királynak, hogy a székely nép törvényes királyához tántoríthatlan hűséggel, és őseitől öröklött szent vallásossággal hona és királya védelmében elvérzeni kész; ellenben azok ellenségei a királynak, kik megingatják hű népeiben a királyság iránti pietást, hitet, és tényeken nyugvó meggyőződést.

b) Készíttessék egy proclamatio az ország minden fajú és vallású népeihez, és ez több ezer példányokban nyomassék ki, a nép között akként osztassék el, hogy ennek tartalma, tisztségek, és papság által megmagyaráztatván, ezen proclamatiorba fejeztessék ki, hogy a székely nép azért gyülekezett össze Agyagfalva terére, miszerint tanácskozzék ezen vészes időben, midőn a királyiszek szint-

ugy mint az ország bátorsága pártütők által támadtatott meg, midőn nemzetiségek ürügye alatt harcz folytatattik, a bécsi camarilla által, melynek Jellacsics egyik bérszolgája, s több mások is, miként lehessen testvériesen helyre állítani a békét, s ennek áldásaiba megvédeni a királyi széket, s az ország megtámadott belcsendét.

Fejeztessék ki továbbá, miként a székely nép a testvérieség karjaival kész magához csatolni minden faju és vallásu nemzetet, s ha bármelyiknek szabadsága megtámadatnék, utolsó csepp vérig oltalmazandja, a székely nemzet a kivívott új szabadságának, (mind a mellett is hogy részére semmit sem nyert) őszintén örvend s annak védelmére segéd kezeket nyújt; megvárja tehát ezen okokból, mind a szászoktól, mind a románoktól, a testvériség szent nevében, hogy keblükben minden törvényellenes bujtogatásokat megszüntetvén, a bujtogatókkal statarialiter bánjanak, a két magyar hazát egyesítő és a király által szentesített törvény előtt meghajoljanak, a király által megerősített felelős független magyar ministeri kormánynak engedelmeskedjenek; az országot katonával és pénzzel segítsék, mert maga a király mondá, hogy vészben van a haza; pénzt tehát és katonát mentől előbb, ha hivei a királynak, és az általa szentesített törvényeknek hódolni; kik megszegnék a törvényeket, azokkal mint hazaárulókkal, s az ilyenek megfenyítésére fegyveres erővel is készen állani, a király és törvények nevében kötelesek.

c) Minthogy a hon és királyiszek ellenségei megtorlására mentől számosabb katonaság szükséges, ezennel mondassék ki határozatilag, miként a székely nemzetre általánosan minden kivétel nélkül, ideértve a jelenleg katonáskodó székeleket is, alkalmaztassék az 1848-ik évi XXII-ik törvényezikk, ennek nyomán, mind az öt székel székekben a 19—25 évesekből, rögtön alakittassanak honvédek.

Mind a nemzetőrök, mind a honvédek saját tisztjeikkel lésznek ellátandók, mindenik magyar vezényleti szavakat, lobogót és ruhát használand, s függésök leend egyenesen a magyar ministeriumtól.

A ministerium kéressék meg, hogy az ekép alakítandó székel hadaknak egy magyar főparancsnokot haladéktalanül rendeljen, ki által a katonai ügyekben kormányoztassanak.

A N. Szebenben még jelenleg fennálló katonai főparancsnok-

ságtól rendeleteket a tiszteknek úgy szintén a közwitéknek is elfogadni tilos. Végre

d) Vay Miklós királyi biztos kéressék meg, miként miután törvényeink tiltják, hogy az ország erősségei, várai, idegen ajku parancsnokok által őriztessenek, úgy rendelkezék, hogy a dévai, gyula-fejérvári, m.-vásárhelyi, fogarasi s más várainkból az idegen parancsnokok kiköltöztessenek, őrizetekre magyar katonaság alkalmaztassék, nehogy veszélyeztessenek továbbra is az ország bátorságára szolgáló várak, és rendelkezék arra nézve is, hogy az ország mindennemű jövedelmei egyedül a kolozsvári tartományi fiok pénztárba szállíttassanak, az azt nem teljesítőket honárulóknak tekintetvén.

e) Haladóktalanul munkáljon arra, hogy a lázzadó és lázzaszoló szélbéli oláh alezredes Urbán ezen hivatalából rögtön elmozdításék bujtogatásaiért, s az ország törvénye pártos megtapodásáért mint honáruló megbüntettessék, valamint arra is, hogy a hadügyminister ur által a székelek számára kiadatni rendelt ágyú útegek elszállítását Gyulafejérvárról mulhatlanul eszközölje.

Az elősorolt indítványokat az öszves székelly nemzet magáévá tévén, miután az ezekben foglalt intézkedések a hon és királyiszék, a személy és vagyonbátorság fenntartására irányozvák, a legnagyobb készséggel elhatározta, s ezeknek végrehajtását, a székelly nemzet kebelébe minden személykülönbség nélkül, a jog és kötelezettségbéli egyenlőség alapján életbe léptetni, az alább megnevezendő biztosok által megrendelte.

3. A képviselőháznak hazánk vészteljes körülményei közt kitüntetett hazafi éber eljárásáért és férfias kitarlásáért köszönet szavaztatni indítványoztatván.

Az indítvány osztatlan többséggel elfogadtatván, a képviselőháznak megiratni határoztatott.

4. Előterjesztetik az öszves székellynemzetnek, úgy a fegyveres katonaságnak is azon ohajtása, mely szerint a magyar alkotmányra hitét letenni kívánná, a gyűlés színén intéztessék el.

Az indítvány kitörő örömmel fogadtatván, a nép előtt felolvastatik az alábbi eskü forma :

Én N. N. esküszöm az élő Istenre, miszerint törvényes királyom ötödik Ferdinándnak, édes hazámnak, a magyar alkotmány-

nak és a független felelős magyar miniszteriumnak lántorithatatlan hive leszek : esküszöm, hogy egyedül a magyar felelős független miniszteriumtól függök, és hogy az erdélyi General commandótól semmi rendeletet el nem fogadok. Isten engem úgy segítjen, úgy adja lelkem üdvességét.

Ezen felolvasott esküformára a teljes nemzeti gyűlés hitét azonnal letenni kitörő készséggel nyilatkozván, az eskü egyszer a tömeges gyűlés által letéttetik, mit követőleg részletes eskü letételek vitettek véghez külön helyeken Berzenczei László, ifj. Bethlen János, Keller János, Berde Mózsa, Mikó Mihály és Demeter József atyánkfiai jelenlétkben; a székely gyalog ezredek tisztikara is egész testületével — hasonlóan a lovas ezred tisztikara is egész testületével. — Valamint meghatározott az is, hogy mindazok, kik ezen gyűlésen jelen nem lehetnek, az illető kormány biztosok előtt haladék nélkül hasonló esküt tegyenek le.

5. A nagyszebeni ugynevezett főhadi kormánynak a székely nemzetre nézve minden intézkedései, már megszűntnek levén ki-mondva és nyilatkozatva : indítványoztatik, hogy a hon vészes perczeiben a székely földön levő egész erő a magyar miniszteriumtól függendvén, a nemzet kebelébe kiküldött Keller János, Mikó Mihály Berde Mózsa, Demeter József, ifj. Bethlen János és Zeyk József kormány biztos atyánkfiai, illető hatósági körükben erélyesen működve, fővezérül lovas ezredes Sombori Sándor atyánkfia az összes nemzet által neveztetnék ki, ki is a miniszteriumtöli közvetlen függéssel a nemzet levéltára és pecsétje helyéről Sz.-Udvarhelyről a nemzeti magyarosítandó pecsét alatt és a kormánybiztosok egyike ellenjegyzése mellett, székely földi erővel a hon és királység nyugalmát akként intézendik, hogy a hol a hazába már kiűtött, vagy ezután kiűtendő lázadások által nemzetiségünk féltő kincsei, polgártársaink, s különösen magyar testvéreink, személy és vagyon bátorság védelmet és biztosítást kívánnak, oda sietve elegendő erőt rendelni, s mindennemű ellenjegyzett rendeleteinek, ki a székel földön él, fővesztés terhe alatt engedelmeskedni köteles legyen.

Ezen indítvány közegyetértéssel elfogadtatik, s meghatároztatik, hogy a törvényhatóságok és ezredek utjáni köriratok által hirdettessék ki.

6. M.-Vásárhelynek veszélyvel fenyegetett állása terjesztetvén elő, ennek épségben leendő megtartása rögtönös intézkedést kíván.

Küldessék futár, ki a körülmények állásának végire járva azonnal a bizottmány kellő erő iránt rendelkezend.

7. A székely nemzetnek szükséghez képesti rögtönös egybehívását az alkotmány és királyszek épségben tartása egyformán igényelvén, a nemzeti gyűlés erre nézve egy értelmüleg elhatározta:

Miként kormánybiztos atyánkfiai egybehívató körlevelére a székelyföld minden lakója fővesztés alatt megjelenni köteles legyen.

8. A lovas és gyalog ezredek magok és egész tisztikarok nevében a gyűlés színén előterjesztik, miként eddig is őszinte óhajlásuk volt a magyar ministeriumtól függeni, mire magokat az alkotmányra már letett esküjük után teljesen köteleseknek is érzik, felhívjuk azonban a nemzeti gyűlést, miután a n.-szebeni főhadvezérségnek minden rendelkezését érvényteleneknek és a székely ezredeknek nem kötelezhetőeknek nyilvánították, sietve eszközölnék ki, hogy a magyar hadügy-ministerium a székel ezredek közvetlen rendelkezése alá vevén, haladék nélkül intézkedjék.

Ugyan a székely ezredekbeli tisztikar részéről előterjesztetik a n.-szebeni főhadvezérségnek azon körintézkedése, melynél fogva a serezezekből a honvédszászlóaljokhoz áttallopott tisztiek becsület-szegőknek nyilatkoztattak, s a serezezekbeli tisztikar az olyanokkal társalkodástól, mint a kik azon főhadvezérség kifejezése szerint rosz szelleműek, eltiltatott, felhivatik a nemzeti gyűlés erre nézve is intézkedni.

Az indítvány első ágát illetőleg szorgosan és czélszerűen intézkedni kormány-biztos atyánkfiai teendője; a mi az előterjesztés második ág t illeti, e nemzeti gyűlés kimondja, miként mindazon tisztiek és közvitczek, kik a hon-szavát megértve, ennek és a királyi trónnak épségben megtartását mint honvédek eszközölték, s honvédi zászlók alatt teljesítik honunk iránti kötelességöket, az egész hon s a székel nemzet közbecsülésére érdemesítették magokat, és e közbecsülés alapján a haza valamint tetteket méltányolni, úgy érde-meik szerint jutalmazni is fogja.

9. Brassó vidékéről az ott kebelezett magyar helységek jelenen Apácza, Ujfalu, Krizba, Csernátfalu, Hosszufalu, Türkös, Bácsufalu, Purkerecz, Zajzon, Tatrang

képviselői megbízó leveleiket beadva, küldöik azon kívánatát terjeszték elő, miként mint egyébaránt is magyarajkuak, a székely nemzet honvédelmi rendelkezései alá ajánlj k föl magokat, s e nemzet törvényes akaratának egyesített erőveli támogatására készek.

A székely nemzet, melynek erős elhatározása, minden nemzetiségrei tekintet nélkül, védelmezni azokat, kik jogaikba megsértettek, és a c a m a r i l l a fölhasznált vakeszközei dühének kitétettek, a képviselt közönségek kifejezett kívánatát teljes méltánylattal vette, és honvédelem érdekében teendő rendelkezéseit ide kiterjeszteni elhatározta, a magyar alkotmányra, a képviselt közönségek küldöttei hiteket le is tették, e tekintetben Brassó városával a kiegyenlítést megtenni, valamint a székely nemzetteli szoros egyetértést szilárd akaratra fektetni, háromszéki főkirálybíró Horvát Albert atyánkfia megbizatik.

1848-ban october 17-én az előbbi elnökség alatt és helyen a nemzeti gyűlés folytattatik.

10. A tegnapi gyűlésről szerkesztett jegyzőkönyv felolvastatik, minek felolvasása után előterjesztetik, miként Felső-Fehérmegyének honvédelmi szempontból tegnapi napon kifejezett azon kívánata, melynél fogva erre nézve merőben a székely nemzet intézkedő rendelkezésére ajánlotta fel magát, elfogadva levén, tétetnék jegyzőkönyvbe.

A nemzetgyűlés Felső-Fejérmegye ajánlatát méltánylással fogadván, intézkedéseit kiterjeszteni elhatározta.

11. Az erdélyi részekbeli királyi kormányzéknek, mint felelősség nélküli testületnek intézkedéseit a nemzeti gyűlés zsbibasztóknak találván, ennek további rendelkezéseit magára nézve minden kötelező erőnélkülieknek mondá ki, és egyértelműleg elhatározá :

Miként a magyar miniszterium erről sürgönyileg értesitessék, addig is a nemzet kormánya királyi biztos b. Vay Miklós és a miniszterium által kiküldött illető kormánybiztosok vezetése alatt marad.

12. Tordamegye felső kerülete küldöttei, ugy Kolozsvár várossa, Kolos, és Torda mezővárosa, nem különben Csanád, Ilye, Jára képviselői megbizatások szerint kifejezik, miként a harczias

székely nemzet testvéri segélyére számitanak, s az iránt kéri fel a nemzeti gyűlést, miként a magyar népfaj igen nagy részit, egyfelől a fellázított románajkuak, másfelől a lázadó Urbán zászlója alá esküdtö magyarok is vértfagylalólag gyilkolván, megmentésekre tétetnék intézkedés:

Kellö intézkedések tétetvék.

13. Kossuth Lajosnak az alkotmányos magyar szabadság nagy első bajnokának, valamint a bécsi aulának, mely nemcsak az osztrák nép kivivott szabadságát, hanem Magyarországnak királyi szentesítés által megerősített alkotmányát is a bécsi camarilla ármányával szemben, mint megdönthetlen védbástya oltalmazta, a székely nemzet méltányos köszönete nyilvánittatni indítványoztatott:

Mind Kossuth Lajosnak, mind a bécsi aulának megiratni egyértelmüleg elhatározatott.

14. Nyujtödi közpolgár Német János földesura Könczei Károly által eddigi birtokából szándékolt kitétetésit panaszolván —

Illetö kormánybiztos Berde Mózsa atyánkfiahoz utasittatik.

15. A magyar-péterlaki örsereg saját erejét a nemzet rendelkezésére ajánlja föl, s egyszersmind helységükben a románajkuak gyilkolását panaszolja :

Védelmi állásra nézve kellö intézkedések tétetvék.

16. Több magyar testvéreink azon kérelmükre, melyek rendin életüknek és javaiknak a románajkuak között kellö bátorságosítása iránt felhivás tételik —

A nemzeti gyűlés a kormánybiztosok intézkedése alá bizza.

17. Püncösti Pál, nyugdíjazott lovas százados, önerejét, s több évek alatt sajátított katonai képességét följajnlja —

A nemzeti gyűlés saját fiai ezen kötelesség teljesítését méltányolja, s egyszersmind főparancsnok atyánkfia figyelmébe ajánlja.

18. A székely nemzet ámbár támadó háborut sem kezdeni, sem folytatni férfiasan meghatározta, azonban mivel a védelmi állás nemzetiségünk ismert harciassága mellett is kellö nyomatékkal ugy birand, ha jelesen néhány ágyuüteg urai leendettünk —

Ezeknek beszerzésit a nemzeti gyűlés a harangok e czélrai följajnlásával is elősegíteni meghatározta, minek következtében Bölon közönsége harangjait elsőbben föl is ajánlotta.

19. Kápolnás- és Szentegyház-as-oláhfalvak eddigi ezen elnevezésüket kérik Székelyvárosra által változtatni :

A **kérés elfogadásával**, jövődöben Kápolnás és Szentegyház-as Oláhfalvak Székelyvárosnak neveztetnek, mi körözetetni határozatott.

20. A jelen perczben érkezett alapos tudósítások szerint, az erdélyi részekben fölbujtogatott románajkuak, több helyütt a magyar nemzetiség ellen már tetteleges kitörésekre, magyar testvéreink öldöklésére vetemültek, és a törvénytöli függést felmondották. — Ámbár a székely nemzet nyelv, vallás és nemzetiségei tekintet nélkül, mindenkit alkotmányos jogaiban védelmezni elhatározott szándékkal van, ezen elhatározottsága mellett magyar testvéreink védetlen gyilkolását legkevésbé türhetség, első teendőinknek az élet és vagyon bátorságosítását, valamint az általuk felbontott törvényes rend siető helyreállítását mulhatalanul eszközlendönek látva, a körülmények sürgetőségéhez képest a 4-dik pont alatti végzés anyibani változtatásával elhatározta :

A 19-től 40 évesig mindenki személyválogatás nélkül táborba szállani ezennel köteles, az e szerint kiállítandó székely tábor már kinevezett fővezére, Sombori Sándor atyánkfia mellé, nemzeti biztosul, Berzenczei László atyánkfia neveztetett ki, teljes hatalom adatván nevezett fővezér atyánkfiának a székely nemzet harczmezön levő hadiereje felett az igazságtalanul megtámadottak, s az alkotmány védelmére úgy rendelkezni, hogy a törvényesség terén maradv a hon és királyi trón fennmaradása biztosittassék; a megállított koruakból szükséges szám szerinti tábori alakítani a fővezér atyánkfia teendője lészen.

Ennek következésében a tábor siető alakítása kezdödvén munkába vétetni, a tanácskozás tovább folytatása megszünt.

Kelt nemes Anya-Udvarhelyszékben az agyagfalvi téren 1848-ban, octob 17-kén.

Mikó Imre,
elnök.

(P. H.) *

Kovács Elek,
tollvivő jegyző.

XLVI.

A román pacificaló comité a magyar és székely nemzethez.**Polgártársak!**

Századok óta békés egységben lakjuk veletek együtt ugyanazon hazát.

Kevés hasznunk vala ez egyesülésben.

De nem akarunk a multról vitatkozni.

Mi Császárunk kegyétől reméltünk mindig csendesen és nyugodtan egy szebb jövőt.

Reményünk nem csalt.

Alig ígéré jó császárunk minden népeinek azon nagy és magasztos ajándékát, a szabadságot és egyenlőséget, felemelkedék a koronáért, az egész austriai monarchiáért, mint közös nagy honunkért és minden azon nemzetek szabadságaért és egyenlőségeért, melyek azt lakják.

Azonban egy vad ármány a szép jövővel, a nagyszerű ajándékkal hálátlanul, ármányos tervei kivitele végett visszaélt, hogy kegyes fejedelmünket népei koronájától megfoszssa, hogy egyetemes honunkat felolvassza, a hadi erőt, mely császárt és hazát véd, lassanként megsemmisítse, és a szabadság, egyenlőség helyébe önkényt, kényuralmat, nemzeti kiváltságokat és több nemzetek nemzetiségektől megfosztását helyezze.

Hiuság, nagyravágyás és uralomvágy jellemzői azon ármánynak, mely minden belátást, igazságszeretetet és emberiséget száműzött.

A legelvetemültebb módokkal, legszentebb nevekkal visszaélve, gunyosan olferditve az igazságot és jogot, megsemmisítve minden törvényt, azon ármány lábra kapott, sőt törvényesség színét is kivivta.

Köztünk, s ezen ármány között nem lehet egység, nem állhat béke, legyőzni akarjuk szóval, le ha nem lehet másképp vérrel is, utolsó lehelletünkig, míg legyőzzük, megsemmisítjük, vagy magunk leszünk áldozatai.

Azonban ezen ármányt nem cseréljük és nem zavarjuk nemzetetekkel egybe; sőt hiszszük, hogy nemzetetek jobb része egy oly

nemzetnek, mely oly gyakran hiven osászára és királyaért vértett, mely oly hosszan saját szabadságát védette, most nem hagyandja el fejedelmét hűtlenül és ő ellene harcolni nem fog, hogy jobb része, egy ily nemzetnek, őszinte lelkesedéssel birand a közös szabadság és egyenlőség érdekében.

Ezen reménynyel hívunk fel titeket, egyesüljetek velünk császár, haza, törvény és szabadságért.

Tekintsétek meg tényeit azon ármánynak, mert immár világosak, le a lepellet és homálylyal, mellyel csábító szavak ép elméteket megzavarák, fontoljátok meg mit akarunk mi és mit akar azon ármány.

Jelszavaink, melyekkel hívunk, oly rossz hangzatuak-e, hogy ti velünk nem egyesülhettek? azt hiszitek, félelem szól hozzátok? hiszen mi hallgatánk, mikor nyomasztó vala sorsunk, és most nyujtunk testvéri kezet, bár számunk jóval nagyobb a tieteknél, egyesült a katonai erő, és kezet fogott a szász nemzet is.

Azt vélték, meg akarunk csinálni, hogy szép szavaink palástja alatt rossz a szándékunk? ne engedjétek magatokat megcsalattatni. Tehetünk-e mi románok Ausztria összes nemzetei és összes harczosai ellen valamit? nem lenne-e minden, ki most rokonszenvvel viseltetik irántunk, akkor saját ellenünk, ha rossz irányunk volna?

Eszméljétek és nyugodtan fontoljátok meg, akartok-e velünk szövetkezni, velünk császár, haza, törvény és szabadságért; ha igen, ugy testvéri jobbaikkal fogadunk, a mult feledve legyen és szétszakithatlan kötelék övezend körül, elérendők egy szebb jövőt, utolsó csepp vérünkig szentelve legyen mindenünk javaitok, szabadságtok védelmére, ugy mint a miénkre.

Még egyszer fölszólítunk, ne hagyjátok a béke és testvériség egyesülete nagy perczét ok nélkül elhaladni, ki tudja mikor jövend újra, még senki sem győzetett meg, mindenik fél tisztelettel adhatja jobbját ezen egyesüléshez.

Vagy ezen egyesülést nem találjátok kivihetőnek? jó, ugy tűzzük ki a harc lobogóját, kezdjük el a véres csatát, mi sem rettegünk tőle, minden erőnkől folytatandjuk minden eszközeinkkel mindaddig, mig vagy győzve, vagy veszítve bevégezzük.

Minek előtte azonban e harczok véres mámore érzékeinket

elnémitaná, minekelőtte kifejlődött szenvedélyei minden megfontolást lehetlenné tennének, halljuk az emberiség még egy szavát.

Valamint ti, úgy mi is mindent elkövetünk erőnk gyarapítására, ellenünk gyengítésére, a győzelem kivivására, — kinek győzelem kell, az nem retteg a harcz kellemetlenségeitől; — különböztesük meg azonban a szükséges 10sz oldalát a háborunak, a kegyetlenségek és emberellenes tényektől, melyek nem használnak, sőt azok szegényére válnak, kik azt elkövetik.

Kiirtása azon ellenségnek, ki árthat, kegyelem annak, és nagylelkű eljárás azzal, kinek kiirtása senki hasznára nem válik és kegyelmezése senkinek nem árt: kegyelem a legyőzetteknek, foglyoknak, nőknek, gyermekeknek, öregeknek.

Ha harczba szállunk, saját emberi érzetinket ne száműzzük keblünkéből, kiméljük hirnevünket, és emberiséghez illő tettekhez tegyük a békét lehetővé.

Czél nélküli pusztításokat mellőzzünk, mindegyikünk tán jövőben is lakója akar lenni e honnak, s tán nem akarunk lakásu] kietlen pusztát.

Az emberiség ez értelmében hívjuk fel sorsosink, szövetséges testvéreinket. Tegyetek hasonlót, minden emberi tett, minden nagylelkűség, melyet ti elkövettetek, testvéreteknek, kik kezünkbe eshetnek, javukra leend.

Ha politikai jog és szabadság iránti eszméink nem egyek, úgy legalább az emberiség elvét kölcsönösen ismerjük el.

Polgártársaink! még egyet — utolsó szavunk — ki kell mondanunk, bár nehezen esik, nem fenyegetni, csak figyelmeztetni kívánunk.

Szólánk hozzátok nyilván, szeretet, őszinteség és emberiség hangján. De nem akarunk nevetséges nagylelkű jelenetekkel azon ügynek, melynek minden erőnket szentelők, ártani. Pártolói vagyunk az emberiségnek saját magáért, erre szólítjuk fel testvéreinket, erre titeket. De ha pártunk emberei iránt kegyetlenek leendetek, kénytelenek leszünk hasonlót tenni, felhivatva látandjuk magunkat visszatörölés jogánál fogva pártunk védelme tekintetéből, hasonlót tenni, és így véget vetni kegyetlenkedéseknek; vérző szívvel teendjük, de tennünk kell, mert felhivatva leszünk a nagy cél és az emberiség tekintetéből. Kerüljétek hát a czél nélküli kegyetlen-

kedéseket, ha nem egyéb indokból, magatok és tulajdon testvéreitek iránti vonzalomból, hogy legyenek megmentve olly nemü bánásmódtól.

Fontoljátok meg, és határozzátok el magatokat; minden változásait a jelenlegi állásunknak kimutatjuk, válasszatok; a következők titeket és minket is érendnek, készek vagyunk azokkal szembe szállani. Nagy-Szeben 7/19 october 1848.

A román kibékülési bizottmány:

A. Treb. Láuriani,
Barnutiú Simon.
Balacescu Miklós.
Cipariú Timot.
Mikes Florián.
Brán János.

XLVII.

B. Puchner rendelete, mely által Erdélyt ostromállapotba helyezé.

Fölszólítás Erdély özves hatóságai és lakosaihoz. Miután Magyarország nádora és az ottani miniszterium hivatalaikról lemondottak, s azóta egy ármányos párt az általa fölkénytetett szomorú események közt egy új miniszterium alakulását folyvást akadályozva tartja: ma tettelesen s tulajdonképen nincsen már Magyarországnak törvényes kormánya.

A buda-pesti képviselőház mind Magyar- mind Erdélyhonra V. Ferdinánd király szentséges nevét álnokul fölhasználva, Kossuth Lajos elnöksége alatt, állítólag királyi biztosok, úgy érvénytelen manifestumok s határozatok útján oly rémkormányt idézett elő s terjesztett ki ezen nagyfejedelemségre is, mely az ígért szabadság s egyenlőség helyébe, egy erőszakolt és valóságos terrorismusi rendszert léptetett életbe.

Ő Felsőge idei october 3-ik és 4-ről kelt manifestumai által ezen erőszakosan elfoglalt hatalmat és törvényellenes kormányzást megsemmisítvén: azt törvényesnek ismerni vagy tekinteni már nem lehet, nem szabad.

Mindamellett az utóbb érintett álkormány nem szünik meg igazgatósági lépteit ijjesztgetésekkel s fenyegetődzésekkel sőt véres kivégzésekkel is megjelölni, s erőszakos merényei folytatása közt illeten terrorismusát még az öszves császári királyi hadseregére is, melynek hivatása csakis egy törvényszerü kormány védelmében s előmozdításában állhat, alkalmazni, s Ő Felsége vitéz katonáit, ugy a hadi parancsnokságot és minden más katonai hivatalokat a császár és király iránt tartozó hivség megszegésére késztetni s kényszeríteni.

Ugyanezen pártkormány s követői hirlapok által szorgalmason terjesztik azon álhirt, mintha a népek szabadsága s alkotmányos volta veszélyeztetve volna, nevezetszerint a honi román nemzet által a magyar és székely népfaj elnyomása irányoztatnék holott mind ez merőben alaptalan, de sőt Ő Felsége minden népeinek egyenlő jog és szabadság alkotmányos testvériességbeni élvezhetését eszközölni törekvő atyai szándokával homlok egyenest ellenkező koholmány.

Az ez által előidézett fölbomlásnak, de kivált az ezen Nagyfejedelemségbeli nemzetiségeknek már is élire fölfacsart ingerültségnek véget vetendő, miután aziránt is mindenfelől tökéletesen meggyőződtem, miszerint Erdély lakosainak nagy többsége ezen buda-pesti törvénytelen rémkormányt kifejezetten megutálta, s fejedelméhez hű ragaszkodásában e hont minden olyatén kormánybitorlásoktól s az által a polgári háborútól is elhatározottan meg akarja menteni, Ő Felsége idei october 3-ról kibocsátott azon manifestuma következtében, mely Magyarországot mellék-tartományival együtt hadi törvény alá rendeli, hadihatóságra átruházva a főhatalmat: jelen fölszólításommal fenséges császárunk s királyunk szenteséges nevében, mig e veszély napjai tartandanak, és egy törvényszerü állapot Ő Felsége legkegyelmesebb megszentése mellett e honra, remélhetőleg rövid időn, föl nem derül, ez ország kormányát kezembe venni elhatároztam, oly nyilvánítással, hogy minden, hatásom körében álló eszközök, s erőmódok fölhasználásával a közcsend, rend és bátorság e vészteljes időbeni fentartásában munkás lenni, oly jogszerü mint lelkiismeretes kötelességemnek tekintem.

Ez ország felséges fejedelme nevében innepélyesen fölszólítatnak tehát ezennel minden tartományi, kincstári s általánosán

szertartás különbsége nélkül egyházi hatóságok, úgy az ezek alá rendelt igazgatási hivatal-ágazatok is, melyek az egy köz haditörvényes állapot kivételével, magok hivatali körökben egyetemben s minnyájan megmaradnak, miszerint ezen rendeletemnek pontosan s minden ellenszegülés nélkül engedelmeskedni, s vélem együtt a közrend és bátorság felett e honban örködni, jelenleg főkötelességeknek ismerjék.

Midőn e végre minden bár mi névvel nevezett önkénytesek testületei, s azok toborzásai s ujoncz szerzéseit mától fogva megszüntetnek, s a honi nemzetőrök, ezen tartomány császári királyi hadi kormányá parancsai alá rendeltetnek, továbbá egyszersmind felfüggesztetik s bezáratik mái naptól fogva ama törvénytelen budapesti kormánytól e tartományba beküldött ugynevezett biztosok egész működőre, kik ha e jelen rendeletnek vagy nyilván ellenszegülnének, vagy működésüket bár mi részben folytatni merészelnék, minden más ily nemű zavart okozni akaró kémküldöttek elítélési mintájára elfogattatni és a legközelebbi császári királyi katonai parancsnokságnak, hadi törvényszerű elítélés végett, törvényes uton átadatni rendeltetnek.

Mi pedig benneteket illet, ezen nagyfejedelemség nemzetei s lakosai! kik őstől örökölt fejedelmekhez az ausztriai ház felséges császári családjához, minden álszintől távol, rendületlen hűséggel ragaszkodtok, im hozzátok e szavam: éltetek egy főnevezetességgű pillanatja most jelent meg, melyben hűségtek s hű ragaszkodástokat legkegyesebb földi uratok iránt, kinek, mint épen egy szerető atyának szívének fekszik, minden népeinek jóléte s boldogsága, szóval s tettel tanúsíthatjátok, ha „minden nemzetnek szabadságát s egyenlőségét“ egyaránt védelmezve, a buda-pesti erőszakos kormány terrorizmussá vált kényuralma irányában, annak fellegeit szíjjel oszlatni, viharjaival szembe szállani s megküzdeni erősek lesztek.

Számosan és erőteljesek vagytok! — Talpra tehát egytől fogva utolsóig, egy minnyájokért és minnyájon egyért helyt állva. Véletek harczol segédül a szent igazság, mely az ítélet mérlegét kezén tartó Nemesis, és oltalmazó gondviselés védpaizsa alatt soha sem enyészhet el.

Egyesüljetek minnyájon a császári királyi hű s vitéz seregekkel, fogadjátok őket vezérekül, kik sorsotokban szintén osztoz-

nak; ezt követve, parancsaimra figyelmezve, és a törvényes hatóságok rendelkezéseinek híven s élénken engedelmeskedvé, e közös egyetértésben erőt, ebben pedig biztos védelmeteket fölhalmozván, s csak is ez egyedül vezethet benneteket azon szabadság birtokába, melyet Isten segedelmével minnyájunknak kivívni akarunk.

Bizodalommal számítok az igazság és hon minden egyenes lelkű barátaira, kiket ezennel felséges császáruk s királyunk nevében ünnepélyesen fel is hívok, miszerént a jelenkori ügyek ügyét forró kebellet fölfogva s átkarolva, nékem szent czélzatomban: e hon csendessége s rendje fönntartásában, ugy az alkotmányos szabadság és minden nemzetek egyenlősége biztosításában segédkezeteket nyujtsanak.

Éljen alkotmányos császáruk és királyunk Ferdinánd! éljenek az ausztriai összes monarchiának testvériességet s békeséget akaró hiv népei!

N.-Szeben, 1848. october 18-kán.

Báró Puchner Antal,

Császári királyi tábornoki helytartó és főhadiparancsnok.

XLVIII.

B. Vay körirata, melyben az ostromállapot hirdetése ellen fellépett.

Hirdetmény. Ő cs. k. Fenségének, mint az összes Magyarhon akkori nádorának és kir. helytartójának István főherczegnek, és az ő Felsége, legkegyelmesebb királyunk által megerősített miniszteriumnak rendelkezésénél fogva, folyó év junius 19-dik napján, a Királyhágón inneni részek kormányzására mint teljhatalmu királyi biztos kineveztetvén, ezen törvényes állásomban azon idő óta tartom kezembem ezen részek kormányzását. Ezen királyi rendelet által rendelkezésem alá adódtak a haza ezen részeinek minden polgári és katonai törvényhatóságai, kiknek segedelme által voltam képes, sok akadályok és nehézségek daczára is, annyiban fenntartani itt a rendet és csendességet, a mennyiben tetteleges kitörési esetek mindaddig nem fordultak elő, míg az utóbbi időben a bujtogatók

ilyeseket nem idéztek gonosz szándékkal elő. Annál váratlanabb volt tehát reám nézve főhadi parancsnok b. Puchner Antal urnak egy e hónap 18-kán kelt és semmi részére szóló legfelsőbb felhatalmazást elő nem mutató felszólítása a néphez, melynek rendén nem tekintve törvényes, eddigelé maga által is elismert állásomat, nékem legkisebet is tudomra nem juttatva, kinyilatkoztatja, hogy az erdélyi részeknek kormányzását átvette, s minden polgári és katonai törvényhatóságot az önmagátóli engedelmességre felszólit. A dolog ily állásában, sajnálva ugyan, hogy a kinek kötelessége lesz vala velem egyetértve munkálni a csend fennállásán, magát elkülönözött törvénytelen állásba tette, kénytelenítette érzem magamat kinyilatkoztatni, hogy királyi biztosi kötelességem folytatásában, valamint engem, ugy az ide kiküldött kormánybiztosokat, kik miniszterelnök gr. Battyány Lajos ur által vannak kinevezve, reájok bizott működéseikben, bárkinek is törvényellenes beavatkozása gátolni nem fognak, részemről tehát, mint felséges királyom s hazám törvényes s egyszersmind hiv. tisztviselője felszólítok minden illető polgári és katonai előljárátságokat és vitézeket, hogy valamint eddig, ugy ezután is rendelkezésemtől függjenek, s velem egyetértőleg igyekezzenek a megzavart rendet és csendeséget helyreállítani.

Ezen törvényes királyi biztosi állásomból kifolyólag szólítok fel tovább minden nemzeteket a függésre, engedelemességre, a béke és csend fenntartására, s mindazoknak egyszersmind tudtára kívánom adni azt is, hogy felséges urunknak szentséges és soha vissza nem vont akaratja és szándéka az levén, hogy én királyi biztosi állásomban a hon javára tovább is működjem, valamint eddig, ugy ezután is kész vagyok mindenkinek igazságos panaszát kihallgatni, igazságát kiszolgáltatni, de másfelől kinyilatkoztatom, hogy minden rendetlenséget megszüntetni, a rendbontók, zavargók és bujtogatók ellen erőteljesen fellépni elhatározott szándékom, és akaratom. Minek következtében ezennel szorosán betiltok minden törvénytelen gyűléseket, felszólítva a népet, hogy bárki által is szólíttatva fel ellenkezőre, csak is a törvényes előljárátságoktól függjön, a bujtogatók által kezébe adott fegyvereket tüstént letegye; felszólítom azon rendzavarókat is, kik magokat törvényellenesen megyei tisztviselőkké emelték, hogy többé semmi hivatalos eljárást tenni ne me-

részjeljenek. Fájdalmason ugyan, de bizonyos tudomásomra esvén, hogy a népek egy része már tettekre vetemedett, ölt, gyilkolt, békés polgárokat saját lakjokból fogságra hurczolt, komolyan intem, hogy mindezekről megszűnjön, elhitetvén azt mindenki magával, hogy bűnös tette példás büntetés nélkül nem maradhat, — maradni nem fog. — Tudtul kívánom végül adni azt is ez erdélyi kerület minden lakosainak: hogy a nemes székely nemzet, tudomásomra juttatta azon közelebbi napokban Agyagfalván felsőbb engedelemmel megtartott gyűlésén hozott határozatát, miszerint e haza minden népeinek barátságos kezet nyújtani kész ugyan, azonban a megbomlott rend helyre állítására készségét kimondván, fegyveres vitézeit rendelkezésem alá ajánlotta. Ily barátságos kéznyújtásra és a csendesség felzavarói elleni közmunkálásra, részemről is e hazának több nemzeteit is ezennel ünnepélyesen felhivom!

Kelt Kolozsvártt, october 21-én, 1848.

B. Vay Miklós,
királyi biztos.

XLIX.

Közbocsánat, melyben a megtérő os. katonáknak három hónapot tűznek ki.

Közbocsánat. Ő cs. kir. Felsege I. Ferdinánd, Ausztria alkotmányos császára, Magyar- és Csehország ily nevű ő ödik, valamint Lombárdia és Velence királya, sat. folyó évi september 8-án költ legfelsőbb határozatánál fogva minden a cs. k. hadseregből őrmesteren alól megszökött katonáknak, melyeket az elszökésen kívül valami más büntét nem terhel és jelen hirdetmény napjától számítva három hónap alatt magokat jelentendik, közbocsánatot legkegyelmesebben engedményezni méltóztatott.

Ennélfogva minden őrmesteren alól való egyéneknek, kik zászlójokat esküszegőleg elhagyták és a megszökésen kívül más büntéttel terhelve nincsenek, ha három hónap alatt, azaz: 1849-ik évi januárus 21-dik napjáig (ezen utóbbi napot is beszámítva) a közelebb fekvő katonai parancsnokságnál magokat jelentendik, vagy

haditestületeikhez önkénytesen visszatérnek, teljes büntetlenség ígértetik.

Ellenben mindazon egyének, kik esküszegésökben megmaradnak, és jelen közbocsánat ideje alatt magokat nem jelentedik, — a katonai törvény teljes szigora szerint fognak büntetlődni.

Az erdélyi császári királyi főhadvezérségtől.

Nagy-Szebenben, 1848-dik évi october 22-kén.

Béror Puchner Antal,
altábornagy és erdélyi főhadvezér.

L.

Hirdetmény, melyben b. Vay a magyarság részéről általános népfelkelést hirdet.

Hirdetmény. Hazánk felett a vész mindinkább tornyosul, — sőt egy alávaló eljárás, ármány és árulás azt végveszélylyel is fenyegetik. Ezelőtt pár hónapokkal Naszódon alezredes Urbán kezdte meg tervét azon ürügy alatt, hogy a hozzá önkényt folyamodott népet az uralkodó felség hűségére esketvén fel, békére s engedelmességre inté a hozzá ezrenként tóduló falvak lakóseit. Én és a királyi kormányzék sejtve a czélzatot, nem egyszer szólottunk hathatósan fel ez eljárása ellen Urbán alezredesnek a szebeni főhadvezérség előtt, ki mindannyiszor megígérte, hogy ötet rendre utasítandja, s e mellett innepélyesen is ismételve fogadta, hogy a hazában a rendet és csendet minden áron fenn fogja tartani. — Innepélyes ígérését be nem váltotta, mert előbb is már tekintetbe nem véve többszöri fölszólításaimat, rendeleteimet, megfosztva a magyar földet csaknem minden katonaságtól, minden nagyobb szerű oltalomtól, alattomban maga gyulasztotta a polgárháborút. Majd főhadparancsnok b. Puchner Antal, ki hivatalos átírásánál fogva folyó hó 9-én azt nyilatkoztatta ki, hogy gyengélkedő egészsége miatt a kormányt nem vihetvén, azt letette, folyó hó 18-án magát minden törvények fölébe emelve, az ő felsége nevében (melyre felhatalmazást előmutatni nem képes) az én és a kir. kormányzék hathatós óvakodásaink és ellenmondásaink daczára, a polgári és katonai hatalom átvételét megkísértvén, erőszakos igazgatását azzal kezdette

meg, hogy békés polgárokat csendes lakhelyökből Urbán alezredeshez és Belázsfalvára rabságra hurczoltatni, többeket legyilkoltatni és Fejérvár városát a várban levő katonaság szeme láttára felgyujtatni megengedte, — s hogy vészfenyegető ebeli eljárását sikeresebben folytathassa, idegen országban tanyázott katonaságot kíván felhasználni az élet s vagyon feldulására, a magyar nemzetség letiprására, ezt máig is a legvészesb helyeken fosztván meg, gyakran utolsó segítségétől. — Ily megcsalattott és szomorító állásban e hazának, mint felsőges fejedelmem ez erdélyi részekben ki nevezett királyi biztos, ez k oltalmára s megmentésére a kegyelmesen reám ruházott hatalomnál s kötelességnél fogva ezennel általános népfelkelést hirdetek. — Keljen fel mindenki; vének és ifjak, ragadjanak fegyvert és seregeljének töstént össze a haza védelmére, minden hatóság gyűjtse elönti fegyveres erejét az általa meghatározandó helyre késedelem nélkül egybe, hogy egyesülvén azon negyven ezer vitéz székely atyfiakkal, kik már a haza oltalmára M.-Vásárhelyről kiindulandók, — legyőzhessük azon ellenséget, ki szép ígéreteit csalással váltotta be, s kinek nincsen más czélja, mint összerombolni életünket, vagyonunkat, nemzetiségünket és dicső alkotmányunkat, idegen földde tenni a századokon át fennálló virágzó Magyarhont. — A vitéz székely nemzet tömegestől feláll a haza oltalmára, a Királyhágón tul lakó magyarság testvéreinek védelmére sietni fog. — Tudtul adom végtére, hogy mindaz, ki a haza ellen felkél és lázang, ki ellenségeinkkel kezét fog, mint arra érdemetlen, el fogja veszteni újonan nyert szabadságát, el azon szabad földet, melyet egy nagylelkű áldozat következtében ingyen kapott, s azon föld jutalmul fog szolgálni azoknak, kik a haza megmentésére sikeres kezeket nyújtottak.

Mindezekre mint királyi biztos felsőges királyom V-dik Ferdinánd és szeretett hazám nevében szólitom fel az erdélyi részek minden lakosait.

Kolozsvártt, october 23-kán, 1848.

E. Vay Miklós,
királyi biztos.

LI.

A háromszéki kormánybírók az agyagfalvi határozatokat hírvil adják.

Három- és egyesült Miklósvár-székek minden népeihez.

Az agyagfalvi téren tartatott székely nemzeti gyűlés határozata folytán — mely felmerült a törvényhozás rendelkezése alapján — kimondatott az: hogy jogban és kötelességben székely földnek, tehát székünknek is, minden polgára egyenlő s ezek folytán elhatároztatott az is, hogy az eddig fenállott katonáskodási rendszer s ebből felmerült sérclmes viszonyok eltöröltettek.

A n.-szcebeni főhadi parancsnokság megszüntetett parancsolni és nemzeti főhadi parancsnokául elválasztatott 'Sombori Sándor ezredes.

Nemzetör e székek minden polgára 18 évtől 50 éves koráig minden különbség nélkül a haza és királyi szék védelmére! Kivételnek a szegődtségszerű szolgák, polgári tiszték, megyés papok, iskola-tanítók, mesterek, a szék szolgálatjában levő egyének.

Az ekkép alakítandó összes fegyveres erőnek Három és Miklósvár-széki főparancsnokává al-ezredes Nagy Imre ur választatott el, ki e felett rendelkezik, a S.-Sz.-Györgyön működő központi kormánynyal.

Minden polgár személy és vagyon kérdésében ezután törvényes bíró a szék polgári hatalma. Innen minden katonatiszt eltiltatik szigoruan a bíraskodástól.

Nemzetöri fegyelmi kérdésekben bíraskodnak az illető nemzetöri tiszték, kiknek irányában rend és engedelmesség parancsolatik. — S.-Sz.-György, october 30-án, 1848.

Herváth Albert s. k.
Főkirálybíró.

Berde Móza s. k.
kormányi bíró.

Demeter József s. k.
kormányi bíró.

LII.

M. Vay a románokhoz békítő kibocsátványt intéz.

Romaniler! Pe voi in Dieta cse mai de aproape classa cse privilegiata nobilimea pe linge milosztiva invoire a prea Inaltiatului nostru Kraju, in ioate drepturile vau facut partasi, kare insusi le sztepineste, si cu mosii vau tsinstit intru aceja nedezsde, kumka zsertfa atsasta o veti pretui, buni si folositori csetetzeni a Patrii veti fi. Da in nedezsdea atsasta szau inselat Inaltalul nostru Kraju, sau inselat toata Patria, voi vati lasat ka primezsdiosi atzitzetori intralta parte szeva povetzujaszka, voi frumoasa voasztre szlobozenie, szpre neinfriate neveliri oati folloszit, ne begind insama sfatul si orinduelile ekismuirii tieri acestia, a Tiszturilor de Varmegyie, si insusi a mai marilor vostri Preoti, amagitorilor din neamul vostru skulati Tiszturilor Katanesti kari ku prepus reu prevoi ku sfaturile lor in primezsdie vau resturnat mai tare ati krezut dekit la atsija akerora dreptul szfirsit acela au fost, ka voi sze fiti fericii, si inliniste se kusztati frumoasa szlobozenie akum de kurind dobindita. — Szfatul si orinduiala mea inuitza mea de face la Blasu katra voi tzintite, hainka o si amelinczarea kare pentru excessurile voastre oati rebdat inka nau foszt ku putintza pei voi inderept la rindu seve indrepteze. Akuma faptele voastre csele neleguite au adjuns pone la cse mai inalta masura. Voi omoritz, utsidetzi, aprindeti si pusztii, — voi pe patsnitsi tsetetzeni din lakasurile sale kinzuindui la prinsoare aitirei nu ve ingroziti. Voi intrarmati va adunati la Tabera Oberstlaintantului Urbán si ati vesztit rezboju fiilor insusi a patrii voastre ungurilor, kerora putetzi multzemi szlobozenia voastra akuma dekurind kapatata, si mosiile. Szokotitatzi ka kind pusztii Patria si pevoi insusi veadutseti in perire, si dake vetzi pusztii bukatele voi si kopii vosztri vor muri mai intije de foame.

Stiti voi marimea faptelor voastre cselor pecatoase, stiti voi ka in pacatul vinzeri Patrii, si a vetemeri Inaltile sale vati kufundat akeruja pedeapsa este moarte, si perderea mosiilor. Eu ka a Inaltzaului Kraju ku intreaga putere Comissariu ve dau de stire kumke nalia ungureaszka si szekujeneaszka szpre zdrobirea orbestilor voasztre fapte spre restatornicirea rindului si a linisti, in urmarea

orindueli mele szta in arme. Ve dau destire ka pe fiestekare in-
vrezebitoriu exemplara pedapsa ku bunasama il va adjunge, precum
se stiti maiincolo si aceja, kumke kare si de atsi innainte va ramine
inorbeaszka sa fapta mosia acuma dekurind kapatate ova perde. Asa
dare Parintzeste ve dozsenezsku, ka indate szeve intoartsetzi la ka-
sile voastre, armele szele punetzi zsos, ka de almintrelea toata ne
norotzirea kare va veni peste voi voa szevio inputatzi. Klusiu , oct.
25/13. 1848.

M. Vay Miklós,
Comissariu Regescu.

LIII.

**A szobeni oltalmi bizottmány eirendeli, hogy Szeben falak
közé csak katonai utlevéllel ellátott menekvők beosztás-
sának be.**

V e r o r d n u n g. Die gegenwärtigen Zeitverhältnisse bedin-
gen eine strenge Aufmerksamkeit auf alle Jene, welche sich in
diese Stadt flüchten und den ihnen gewährten Schutz möglicher-
weise mit Undank lohnen könnten.

Der Sicherheits-Ausschusz hat demnach vorerst beschlossen,
dass von Morgen, dem 29-ten october 1848 an bis auf Weiters
kein Flüchtling, der nicht mit einem Militär-Pass versehen ist, zu
den Thoren dieser Stadt hereingelassen werden dürfe.

Zur erhebung der Zahl hieher geflüchteter Fremden, wird al-
len Wirthen, Hausbesitzern und rücksichtlich Hausbesorgern ernst-
gemessen aufgetragen, längstens bis 1-ten November 1848 früh 8
Uhr die Anzeige, ob, wieviel und namentlich welche von fremden
Flüchtlingen bei ihnen im Quartier sind, mit genauer Angabe der
Personenzahl und des Geschlechts, so wie des frühern Wohnortes
beim Sicherheits-Ausschuss auf dem städtischen Rathhause einzu-
reichen.

Die nächsten Tage darauf werden strenge Hausuntersuchungen
gehalten, und diejenigen Wirthe, Hausbesitzer und Hausbesorger,
welche sich eine Säumniss hierin haben zu Schulden kommen lassen,
unnachsichtlich mit 5 fl. sage fünf gulden C. M. für jede verheim-

lichte oder nicht angezeigte Parthei bestraft werden. Hermannstadt
am 28. October. 1848.

Der Aufgestellte
Sicherheits Ausschuss.

LIV.

A főkörmányszék a general commandó vádjaira felel.

Erdélyrészi főhadivezér báró Puchner Antalnak, idei october 28-dik napjáról a királyi kormányzékhez intézett azon válaszára, melyben az Erdélyrészek kormányarai föllépése okául, többek között főleg „a polgári igazgatóságnak, az állítólagos rettentési rendszer szülte oláh lázadás lecsendesítésérei elégtelenségét“ hozza fel, s a czéltörli proclamatija közzé tételét ismételve szorgalmazza, — a királyi kormányzék által idef november 2-dik napjáról 11,807. 1848 szám alatt a következő felelet tétetett:

Jóllehet azon újabb okok, melyeket nagyméltóságod, ama önkényszülte föllépése támogatásául, mely szerint bizonyos, Urunk Ő Felsege neve alatt, törvénytelen Ministerelnök általi ellenjegyzés mellett, idei october 3-dik napján költ, a kir. kormánynyal hivatalosan soha nem közlött, manifestum alapján, az Erdély-részek kormányát átvenni, s azt hadi törvény alá vonni törekszik, a kir. kormányzéknek ez évi october 23-káról 11655 szám alatt feleletképen tett átiratára, idei october 28-dik napjáról 1517/q elnöki szám allatt e kir. kormányhoz intézett hosszadalmas nyilatkozata során felidézett, annyira nyomatéktalanok, hogy azok czáfolatába ereszkedni valóban szükség feletti munkának lenni látszik; — minthogy azonban azon nyilatkozat rendin, a kérdéselt föllépés szükségessége igazolásául tények hozatnak föl, melyek, — mint alább megmutatva leend, — egyenesen nagyméltóságodra, s illetőleg a főhadi tanácsra illenek, — e kir. kormányzék, a csend és rend fenntartásarai mindenkori buzgó készsége érzetében, önmegtágadása nélkül nem teheti azt: hogy az érintett nyilatkozat tartalmára vonatkozólag némü észrevételeket ne tegyen, a következőkben:

Nagyméltóságod ugyanis, idézett nyilatkozata során, kérdéselt föllépése okául a már fölemlített kir. manifestumon kívül, még azt

fölhozza, hogy mivel az Erdélyrészi oláhságnak ingerültségét és lázongását nem nagyméltóságod proclamatioja, hanem a polgári magyar tisztviselőknél, úgy a földesuraknak azok irányában már jóval ezelőtt elkövetett zsarnoksága, némely oláhoknak M.-Vásárhelyt és Kolozsvárt polgári uton lett kivégzése, a közönség védelmére föllálitott sorkatonaságnak Kolozsvárt s más vidékeken is a Felség iránti hívség megszegésére lett vezetése, sőt éppen elfogatása, úgy a székely nemzetnek fegyveres fölkelése idézte elő, — e rettentési rendszer által pedig a polgári kormány a királyi trón, és a Kossuth-párt működése által polgári háboru színhelyévé vált haza megmentésére elégtelenné vált, — továbbá királyi biztos báró Vay Miklós ő nagyméltósága, miután a nádor lemondott, a magyar ministerium Ő Felsege által, — mint hibásan állítani tetszik, — fölösztatott, ő maga pedig vissza hivatván, újabban meg nem bízott, többé királyi biztosnak nem tekinthető, — mint e hazánk Ő Felsege által kinevezett főhadi vezére, kötelelességének látta e fejedelemséget hadi törvény és kormány alá venni.

Mely föllépési ok czáfolatát megelőzőleg, e királyi kormányzók azt az észrevételt bocsátja előre: miként az Erdélyrészi oláhságnak ingerültsége koránt sem a nagyméltóságod által fölhozott körülmények által idéztetett elő; hanem egyenesen a Felség által megszentelt alkalmányos kormányrendszer megsemmisítésére törekvő párt eszközeül felvett alezredes Urbán és czinkosai hazugságai verték fel nyugalmából a népet, mely most, midőn szabadbá lett, magától bizony meg nem mozdult volna, s korbácsolták föl benne az indulatot állítólag megcsorbitott nemzetisége védelmére, melyről legnagyobb részének tulajdonképpen még fogalma sincsen; s e vész és nyomoruságot árasztó tettnek nagyméltóságod is részesevé vált az által, hogy alezredes Urbánnak, s N.-Szebenben comitévé alakult czinkosainak, úgy a balásfalvi törvénytelen oláhgyűlésnek lázítási működését, királyi biztos báró Vay Miklós ő nagyméltóságának többszörös, úgy e kir. kormánynak idei 10759, illetőleg pedig 18068. számok alatti, nem különben e kir. kormánynak idei 10759, illetőleg pedig 10768. számok alatti, nem különben e kir. főkormány elnökségének idei 2527. elnöki szám alatti fölszólításai ellenére, nem csak tűrte, de szembetűnőleg pártolta, s hivatalos leveleiben mentette is.

Jóllehet továbbá megesmérí e kir. főkörmány azt : hogy az oláh ingerültséget és lázzongást e honban nem a nméltóságod proclamatioja idézte elő, s nem annak kiadása óta kezdődik, de hogy azt nevelte, nem csak hiszi, sőt a közelebbi eseményeken okulva, erősíti is ; mert csak azóta történnek az oláhok általi nyílt megtámadások, azóta történt Gyula-Fejérvár fölégetése, földulása, Nagy-Enyed megtámadása, a zalathnai magyarok és kir. kamarai hivatalnokok meggyilkolása, a Szebenben lakozó magyarok lefegyverzése és letartóztatása, mióta nméltóságod idézett proclamatioja nyomán, élire tette magát az oláh mozgalomnak, a rendelkezése alatti sor-katonaságot a lázzangó nép közé soroztatni rendelte, tisztjeit pedig vezérül adta azon felbőszült csapatoknak, elnyomására e honnak, mely őket kenyerével táplálja.

Ha tehát idézett ezen körülmények között a polgári kormány elégtelenné vált a haza csendessége föntartására, a nem a polgári kormánynak hanem egyenesen nméltóságodnak, illetőleg pedig a főhadi vezérségnek tulajdonítandó, s ez okon e nméltóságod hivatali mellőzése, sőt éppen visszaélése által előidézett kormánytehetlenséget, helyes következetességgel okul legkevésbé sem használhatja föl nméltóságod az Erdélyrészi kormánynak átvételére, s a polgári kormány irányában fölemlített vádjait semmikép sem indokolhathatja ; abból ugyanis, hogy e rend e hazában, fájdalom ! igenis megbomlott, nem a következik, hogy nméltóságod kormányozzon a honban, hanem inkább az, mi kötelessége, mire e kir. kormányzék nméltóságodat oly sokszor és hathatósan felszólította, — hogy t. i. segedelmet adjon a polgári rendelkezések sikeres teljesítésére, mit azonban nméltóságod szántsándékosan mellőzött;— miután ugyanis kir. biztos ő nméltósága, valamint e kir. kormányzék is több versen, nevezetesen pedig idei 10165. 11222l 11224. 11227. és 11296. számok alatti átírataiban fölfedezte azt : hogy a vármegye-tisztek az egész országban az oláhok által letétettek, hogy a vármegyei földet az oláhok praefecturákra osztották, az ország lakosait önéletök és vagyonuk iránt a legméltóbb félelem foglalta el, s mindezen intézkedések meghusítására katonai erő rendeltetése kéretett, nem mondhatja nméltóságod sem azt, hogy ezeket maga idejében nem tudta volna, sem azt, hogy ezen rendetlenségeket né-mely oláh egyének kivégzése, vagy a székelyek kijövetele okozta ;

mert ezek amazoknál jóval későbbre történtek, a székelytábor sem érkezett volt még ki az oláh elem által kiirtással fenyegetett magyar nemzet védelmére, midőn Balázsfalvára és Urbán alezredeshez sok ártatlan magyarok már rabságra hurczoltattak, sokan legyilkoltak, s midőn Urbán már Szász-Régennél csatarendben állott, és a félország oláhát táborába gyűjtötte; de tett-e valamit nméltóságod vagy a főhadi vezérség ezeknek meggátlására? — adott-e katonát a rend és a tisztviselők hatalma helyreállítására? — semmit, és többszörös felszólításra még feleletet sem adott, sőt volt eset, midőn a kir. biztos b. Vay ő nméltósága által kirendelt katonai fedezetet is visszaparancsolta.

És itt el nem mellőzheti a kir. kormányzék, hogy sajnálkozását ki ne nyilatkoztassa, midőn tapasztalja, hogy nméltóságod a lázításért éppen tetten kaptott egyének törvényes uton végrehajtott kivégzése ellen felszólalni láttatik, és ezt is okául kívánja fölhasználni a jelen zavaroknak; ha ugyanis nméltóságod a Szebenben működő oláh comitét többszöri felszólítás következtében eloszlalni kívánja vala, ha a balásfalvi rendetlen és törvénytelen gyűléseket széjjeloszlattja, ha Urbán alezredesnek veszedelmes működéseit betiltotta és báró Vay Miklós és e kir. főkormányzék számtalan kéréseinek engedett volna, és a magyar földet meg nem meziteleníti a sorkatonaságtól, hanem elhivatása és kötelessége szerint, a polgári minden hatóságoknak segedelmet nyújt, ma egy oláh egyén sem lenne kivégezve, ma nem pusztították az ország, és a székelyek védelemre lett kimozdulása is, — melynek egyedüli oka a nméltóságod és főhadi vezérség kétséges magaviselete volt, — elmaradott volna. Valóban minden e házára háromlott veszedelemre nézve a felelősség sulya méltán nméltóságod és a főhadi vezérség vállaira nehezedik. Mindemellett nméltóságod vádlólag kíván fölállani az oláh nemzetet történt sérelemre nézve, mellőzve azt, hogy az ezelőtti kiváltságos osztály minő áldozatokat hozott az oláh nép javára, s a magyar az oláh nép irányában soha megtámadólag föl nem lépett, s ha igazat kell szólani, a végrehajtó hatalom is iránta eleitől fogva mindig sok engedményekkel volt; — nem bocsáttattak-e egyelőre a lecsendesedés reménye és föltétele alatt szabadon az elfogott bujtogatók? — nem szállott-e maga a kir. biztos ő nméltósága személyesen ki Balázsfalvára? nem atyailag kívánta-e az oláh népet csen-

desíteni? nem ismerte-e el maga nméltóságod kir. biztos ő nméltósága érdemeit, melyeket szelid és okos maga mérséklete által tett a hazának?

Egyébaránt nméltóságod ily móddali föllépése, s jelesen a fejérvári és dévai események azt is tanusítják, hogy politikai kérdéseket lázzadás utján, melynek már fejévé tette magát, kíván eldönteni, holott igen jól tudhatja azt, hogy ezen kérdések a Királyhágón inneni részekben el nem dönthetők, e kir. kormánysszék hatáságán kívül esnek, nméltóságod köréhez pedig éppen nem tartoznak, és minden csepp vér, mi azért foly, czél és ok nélküli; s bár mennyire is kíván nméltóságod más szint adni a dolgoknak, tisztábban áll ezen állítás, hogysem azt többé kétség alá lehessen hozni; ebből kimagyarázható az is, miért kívánja nméltóságod föllépésének okát a fejedelem iránti hívség megcsonkításában keresni, holott annak sehol az egész országban nyomára találni nem lehet. A mit nméltóságod erre vonatkozólag a katonaság megkísértett elcsábitásában előhoz, ezt nem lehet egyébre magyarázni, mint azon bizodalmatlanságra, melylyel a polgári rend a főhadivezérsség kétséges lépései iránt méltán viseltetik, mely önoltalmára hagyatva, sőt fenyegetve a katonai hatalom által is, egyelőre sejtett megtámadás ellen erőt és oltalmat kíván szerezni magának, s mely látva azt, hogy az oláhság még kiküldött katonatisztek által is lázítottatik, fegyverben gyakoroltatik, s a lázangók élin kenyerin táplált katonaság áll, semmit sem hiszen inkább, mint azt: hogy nméltóságod az alkotmányt és magyar nemzetiségct egyformán és egyszerre kívánja megsemmisíteni; s valóban, ha fontolóra vétetik az, hogy nméltóságod és a főhadivezérsség minden katonaságot a magyar földről elvont, s mert a magyar földön az oláh nép lázong, dul és öldököl, az ágyukat és katonákat a szász földre vitette, a magyar nemzeti örserget, mint Fejérvártt, Déván és Belső-Szolnokmegyében történt, lefegyverkezettette, ezekből nyilván kitünik: hogy a magyar földön az oláhlázadásnak szabad játékot kívánt engedni, midőn másfelől éppen ezen tette nméltóságodnak és a főhadivezérsségnek eléggé megczáfolja azon átíratá során előhozott gyanusítást is, mintha a magyar földön a fejedelem iránti hívség csonkulást szenvedett volna, mert ezen esetben éppen állásából kifolyó kötelessége lesz vala: a katonaságot azon vidéken tartani, hol ilyes merények kitörésétől féltetett volna.

Ily nyilvános ellenségeskedést tanúsító tettek után ugyan mi-
 ként is várhatja és kívánhatja nagyméltóságod azt, hogy a haza
 nméltóságod és a főhadikormány iránt bizodalommal viseltessék,
 midőn ez utolsó átiratában is, az oláh népnek a magyar nemzet ki-
 irtására tett lépéseit, minden hallatlan törvényteleniséggel elkövetett
 tetteit igazolni kívánja, s minden hibát a magyar ezelőtti kiváltsá-
 gos osztályra és megyei tisztviselőkre akar hárítani, s az oláh nép
 nevében számlálja elő a rajta állítólag elkövetett igazságtalanságo-
 kat, midőn maga is igen jól tudja: hogy az csendes s ujonnan nyert
 szabadsága érzetében boldog lesz vala, ha nméltóságod még nem
 szenvedí, hogy főrangu katonatisztek, a nméltóságod szemeláttára
 Szebenben egybegyűlt comité, s ezek által széthocsátott bujtogatók
 e népet föllármázzák; s ha nméltóságod a lázangás okát csakugyan
 a nemességben és a megyei tisztekben keresi, miért rohantott meg
 és gyújtatott föl Fejérvár városa, és Zalathna, miért öldököltettek le
 ottan az oláhok által számtalan ártatlan magyarok, midőn ezen hely-
 ségekben sem földesurak, sem megyei tisztek az oláh népen zsaro-
 lást el nem követhettek, minthogy ilyenek azokban nincsenek is?
 miként várhatja továbbá nméltóságod a bizodalmat, midőn a feje-
 vári, dévai, b. szolnokmegyei s más helységekbéli nemzeti őrsere-
 gek, melyeket ő felsége által szentesített törvényeknél fogva alakí-
 tottak, a nméltóságod rendelkezése alatti, e haza kenyeren táplált
 katonákkal fegyverkeztek le, s elvételett lölöek még a mód is, ön
 személyök, háznépök, s vagyonok oltalmazhatására, és nméltóságod
 legjobban tudja, mily szomorú és aggasztó állapotban vannak Sze-
 ben városában is a magyarok; a szász földön e kir. főkormányszék
 tudtával szásztól senkitől egy fegyver sem vétetett el, de az oláh-
 ságtól sem, ellenben a magyar nemzet az oláh lázongásnak nagy-
 méltóságod és a főhaditanács általi nyilvános pártfogása, sőt éppen
 vezérlete és támogatása miatt félti életét, vagy-nát, alkotmányát,
 nemzetiségét; mert fájdalom! igaz az, hogy alig maradtott egy ma-
 gyar azok közül életben, kik szaladással menekülni, és városokba
 vonulni elégtelenek voltak Tudta nméltóságod azt is, hogy a Ki-
 rályhágón inneni részek praefecturákra osztattak föl az oláhok által,
 s idegen földdé átváltoztatni intéztettek, smindezek nméltóságod át-
 irata szerint nem hibás, nem bűnös tettek! s ezekért a büntetés s
 magyarokat illeti!

De királyi biztos báró Vay Miklós ő nagyméltósága állítólagos visszahívását, s az Erdélyrészek ezáltal képzelt kormány nélkülségét sem hozhatja föl nmlgd kérdéselt föllépése okául, mert miután tisztelt ő nméltósága a miniszterelnöki tárczát, melyre ő felsége által fölszólíttatott, el nem vállalta, királyi biztos működési körébe visszamaradott, s e kört, minthogy visszahív. nincs is, s már miniszteri ellenjegyzés nélkül vissza sem hívható, ezután is törvényszerűleg töltheti és tölti is bé.

Vége: annál helytelenebb nméltóságodnak érintett föllépése, minthogy nméltóságod és az egész főhadivezéség az ő felsége által szentesített törvény értelmében, a magyar hadügyministerium alá van rendelve, ezen ministerium pedig ma is, — épen ellenkezőleg nmlgd állításával, — törvényes alakjában áll; mit ama körülmény is eléggé bizonyít; hogy maga ő felsége, folyó évi october 17-ről kiadott két rendbeli királyi válaszainál fogva, éppen a hadügyminiszter Mészáros Lázár fölterjesztése következtében, ennek ellenjegyzése mellett, nyugalmaz katonatisztet, s léptet felsőbb rangra többeket, a mint a Közlöny czimű hivatalos lap 141-dik számában olvasható; minő joggal teszi tehát nméltóságod magát felyül a törvényeken, és ragad magához oly hatalmat, melyet sem törvény meg nem adott, sem felség annak ellenére meg nem adhat? — állátni nem lehet.

Midőn tehát nméltóságodnak semmi helyes és törvényes ok alapján utja nem lehet magát az Erdélyrészek kormányára föltolni, e királyi kormányzék határozottan kinyilatkoztatja: hogy nméltóságod meg nem fontolt, elsietett, és e hazára csak vést hozó felszólítását közzé nem teszi, sőt inkább nméltóságodat fölszólítja: hogy annak hivatalosan és ünnepélyesen leendő azonnali visszavonásával, a már vezérlete alá vett oláh lázongást az illetők feletti tekintélyével csillapítsa le, és e haza csendessége visszaidézése tekintetéből a királyi biztossal, és a királyi kormányzékkel közremunkáljon, s ha nméltóságod a politikai kérdéseket, melyek különben is nem itt döntetnek el, a polgárháboru iszonyaitól külön választani, s az elsőt maga utján elhatározatni engedni, másodikát pedig megszüntetni akarja, akkor a közcsend azonnal helyre lesz állva; a királyi kormányzék is egész készségét ajánlván, minden hatalmában lévő módokat fölhasználni azon véstteljes polgárháboru elenyész-

tetésére, melyet maga elő nem hozott, melyet nem táplált, s melytől irtózáttal borzad vissza. Egyébaránt ezennel újabban is minden felelősséget nméltóságodra és a főhadivezérségre ruházván át, — a király, a haza, a törvények és emberiség szent nevében ismételve fölkeri nméltóságodat, hogy szüntesse meg ezen borzasztó állását hazánknak, mit ha akar, igen könnyen és hamar meg is tehet; mert mind az, a mi eddigelő a végveszélylyel fenyegetett magyarság, és ennek oltalmára kimozdult székelység részéről történt, csak önvédelem-szülte kénytelenség lévén, természetes, hogy a megtámadás megszüntével a védelem szüksége is meg szünni.

LV.

A háromszéki állandó bizottmány átirata b. Puchnerhez, s az arra kapott felelet.

**Katonai Főparancsnok altábornagy B. Puchner
Antal ur ő nagyméltóságának.**

Székünk kebelében nőttön nő az ingerültség azon minket körül szárnyaló hirre, mintha Erdővidékre és Háromszékre sorkatonaság, ennek kíséretében álló rendetlen csorda néppel betörni akarana, és megtámadandná polgáraink élet- és vagyonbátorságát. És azt beszélik, hogy Excellentiád rendeletéből!

Ellőtünk megfoghatatlan, ezt fel nem tehetjük, hogy illy rendelkezés Excellentiádtól jöhetett volna. — Egyáltalában nem, mert oknékül oly hazafi mint Excellentiád illy intézkedést nem tehet.

Igen mi hivei vagyunk a koronás királynak utolsó csepp vérig, hivei az általa megerősített törvényeknek, és a törvényesség teréről sehogy lelépni nem akarunk, nem fogunk. — És ha felejtjük törvénykönyveinket, megvizsgáljuk cselekményeinket, így állt, és nem másképen. — Legyen biránk Isten és világ, és Excellentiád mint pártatlan hazafi.—

Székünk kebelében tökéletes rend, a személy és vagyonbátorság védve, ernyedetlen engédelmesség polgári és katonai tisztégünk irányában, és elegendő erő megörizni mindezeket, s midőn Excellentiád maga is azt mondá, hogy az alkományos szabadság

és rend érdekében fog működni, üdvözljük mint ilyet, s világosan felhivtuk katonaságunk ezredeseit is, hogy a rend, az alkotmányos szabadság, az ország összes bátorsága érdekében fennálló törvényeink értelmében velünk s polgári tisztviselőinkkel egyetértve, mi ezt óhajtuk, hogy legyen rend, a haza és király nevében segédmezzék Excellentiádat.

Ok tehát egyáltalában nincs mi hozzánk, e békés Szék polgárai kebelébe sorkatonaságot, annyival kevésbbé oláh népességet küldeni. — És mert nincs ok, és ok nélkül logice semmi sem történhetik, hisszük lehetetlennek ama szállongó hirt. — Mivel azonban az érintett hír kedélylázítólag járta székünket, s ingerültséget okozott, ezen ingerültség lecsillapítására más utat nem látunk, mint tisztelettel felkérni Excellentiádat, méltóztatnék értesíteni minket igaz-e az, hogy sorkatonasággal és oláh néppességgel intéztetett székünk megtámadtatni, és ha igen, miért?

Bár mi történjék, miután székünk hive a koronás királynak, tisztelője az általa szentesített törvényeknek, őre a rendnek, imádója polgári és katonai kormányának, ha mégis megtámadtattnék, Isten és világ előtt felelőssé lesz a megtámadó a polgári háboru iszonyaiért. — Háromszék állandó bizottmányának S.-Sz.-Győrön, November 12-én, 1848. tartott üléséből.

Horváth Albert,
főkirálybíró.

Másolata azon cs. kir. főhadiparancsnoksági Rendeletnek, mely 1848-ki November 16-ról 1658. Q. elnöki szám alatt a brassai cs. kir. katonai, városi, határszéli, s várbeli parancsnoksághoz bocsáttatott.

A brassai császári királyi katonai parancsnokság folyó évi november 13-káról fölterjesztett jelentése s annak ide visszafoglalt záratékai tartalmaként, Háromszéknek öt küldöttjeiből álló azon követsége, mely az ottani székrendek nevében az ide szintén visszazárt írásbeli nyilatkozatot nekem személyesen átadandó Brassóba jött vala, ottan előlegesen vissza tartóztatott, mig eziránti utasításom oda érkezendett.

Az ezen Szék rendei által nekem eléterjesztett irat szorosabb áttekintése után, megbizandónak találtam a határszéli parancsnokságot, miszerint a nevezett követséget e végre külön maga elejébe idézve, annak a fennérintett záratékok visszaadása mellett, nevemben következő szószerénti választ adjon:

Háromszék, melynek nemessége régóta forradalmi cselszövegek gyűlhelye, s izgatási ármányok gyűkeble volt, közelebről, kivált mióta az úzoni események a székely fegyver becsületét elanyyira megbélyegezték, oly iránynak adta magát át, mely sem a király szándokával sem a józanon felfogott honjólétével össze nem férhető.

Épen ezen szék kebeléből, nevezet szerint az ottani nemesség, némely református papok és hamis lelkű jogászok útján indult s terjedett a többi székelységnek elvetemülése.

Nem szükséges amaz igen is közismeretű lázítókat névszerint kijelelni, kik hol nyilván, hol alattomosan, a lassanként előkészített gonosz czélzatok létrehozásában munkások valának. Különösen azon álfogások s alacsony eszközök előttem fedve éppen nincsenek, melyeket a z ottani nemesség, s a többi pártok a császári királyi határszéli intézet megrontására fölhasználtak, a határszéli fegyveres nép mesterségesen kiszámított elámitások s hamis előtükrödzések általi megvesztegetésére, izgató érdekeik mellé s csendzavaró irányaiukhozi eltorozására.

A budapesti törvénytelen rémkormány zsoldosai épen ezen szék kebelében találtak legmelegebb sympathiákra, s pártoló elfogadásra.

Midőn ama bujtogató Berzenczei, mint bizonyosan tudom, egyenesen a volt magyar miniszterium ellenére önkényéből s hatalmából, sőt, mi bünsúlyát igen nehezíti, a király szentséges nevében a székely nemzet fegyveres közgyűlését Agyagfalvára egybe csöditeni merészelle, Háromszék volt az, mely ezen törvénytelen a királyi jog gyakorlatát lényegesen érdeklő, és szentségtörő kézzel megferdítő gyülekezet létrejöhetését nem csak főleg pártolta, hanem különös és valóban jogszerűbb tárgyat igényelhető lelkesedéssel elő is mozdította, sőt e veszedelmes és rosz dolog kivitalére, mely Erdély jelen szomorú állapotát nagyobb részint eredményezte, min-

denféle erőszakos, fenyegető s rémitő eszközöket felhasználni nem kételkedett.

Épen Háromszék gyűlése főhelyén az ottani hatóságok szemei előtt történt az, hogy a székely határszéli katonasághoz közérdeküleg intézett, s jól szándékolt fölszólításom a postáról vakmerően elkoboztatott, csak hogy a forradalmi párt célul kitűzött tovább haladása atyai intésem által meg ne gátoltassék a székely józanabb értelmű határnép fölvilágosításában s oktatásában.

Ugy mindenek felett Háromszék tartozik azon párthoz, mely a király s e hon fejedelme által kinevezett, s rendelt főhadiparancsnokságot föl nem fogható vakmerőséggel s valódi eszme-fogyatkozottsággal Agyagfalván eltörültnek nyilvánítani merészelte, a székely határszéli fegyveres népet ezen cs. kir. főhadiparancsnoksággal minden viszonyból erőszakosan kiragadni, attól yéggképpen elszakasztani törekedvén; — mind oly tények, melyek nyilvánosan forradalmat, felforgatást, s tiszta felségsértést foglalnak magukban.

Ily tagadhatatlan tetteges előzmények után, meg nem foghatni, miként űzheti Háromszék remessége, előttem fekvő iratában szemtelenségét egész azon pontig, hogy még mindazon régóta lehasznált Kossuthféle modorban, melylyel ezen pártütőnek Magyarországon ámitásokat terjesztene csak ugyan elégszer sikerült, oly hangu biztosítékait nékem előtűkröztesse, mintha Háromszék a királynak hiven hódolni, az általa szentesült törvényeknek engedelmeskedni, s azok teréről eltávozni sehogy sem kívána, — miután minden a székely határszélen fenállott intézmények épen a király tudtán s helybehagyásán kívül összetépettek s leromboltattak.

Ugyan lehete valakit elannyira vaksággal megütöttnek képzelni, ki a fenidézett cselekedeteket olybá magyarázza, mint hiv alattvalóknak törvényes tetteit?!

Avagy talán több r o m á n f a l u k czélnélküli elpusztítása s megsemmisítése, és kiváltképen Szász-Régen, az iparműves mezőváros gyalázatos leégetése, ottan az agyagfalvi főleg Háromszékből fegyveresen kiállott székely csoportok által mind két nembeli fegyverzetlen lakosok gyáva leölése, mikor e helység magát önkéntesen megadva megkimélést annál méltóbban igényelhet vala, mivel épen akkor a fejedelem iránti igazi hivséget, s hódolatát tanusította, és ily vad boszút szomszédjai semmiképen;

sértése által maga ellen föl nem ingerelt vala : vajjon a székelység között fennálló törvényes rend jeleit, vagy a király iránt ottan diavatozó engedelmesség s hódolat jellemét viselőknök tekintesenek ?!

Igaz, hogy october f. é. 18-róli fölszólításomban ugy nyilatkoztam, hogy az alkotmányos szabadság és rend érdekében kívánok fellépni, s működni, de az alatt korántsem érthető azon rémrendszer, melynek szellemében a budapesti kényuralmas pártkormány a közjót kezeli, s melynek mintáját Háromszék kerülete fegyveres kézzel magáévá vallani mit sem állott.

Eltelt már az ideje a sok szép hízeltő álszavaknak, a [készi-
nőség s kétértelmőségnek — tiszta s világos cselekedetekre, való s igazságos tényekre vagy on most szükség annak bebizonyítására, ha vajjon hive e valaki a fejedelemnek, és az ő kormányának, vagy sem ?

Ugyanazért Háromszék rendeinek felettébb általános bizonytalan, sőt illetlen kitételekbe is foglalt f. é. november 12-róli azon előterjesztése, mely csak is fennebbi célzatom némi üdvözlésére s azon biztosításra szoritkozik, hogy az ottani katonaság ezredesei fölkértek legyen, miszerint a köz rend és az egész hon bátorsága érdekében a polgári tisztséggel egyetértve nékem segedelmezésül legyenek: engem teljességgel ki nem elégít, hanem világos és himzetlen nyilatkozatot várok beküldendőt az iránt, hogy Háromszék közönsége, nemessége, s egyéb járuléka f. é. october 18-róli fölszólításomat feltétlenül elfogadja-e, s annak magát alája veti-e vagy sem ?

Ily határozottan s őszintén veendő nyilatkozat hiányában, azon pártnak, mely eddig elé az ország csendje s rendje, ugy ő felsége parancsainak ellenére működött és személyemben a császári s királyi felség által beiktatott tartományi főhadiparancsnokot elismerni nem akarta, sem semminemü küldöttségét el nem fogadhatom, sem pedig azon rendszabályoknak, melyek a császári királyi hadsereg és Szász-Régen mező városa a székelyek által elsöbben s forradalmilag merényelt megtámadásával következett fölhívására a császári királyi katonaságnak, általam a fegyvert ragadott lázadás elnyomására és az ország békitésére szükségeseknek találtattak, más irányt nem adhatok.

A bűn sulya csak azokat érdekelheti, s fogja érdekelni, kik az ily forradalmat földéizve, annyi pusztításokat már is okoztak, és a törvényes rend s engedelmesség ösvényén járni máig is vonakodnak.

Mi az ottani katonaságot, s annak parancsnokait illeti, azokkal mindaddig míg rendeleteimnek magokat feltétlenül alá nem vették, s kötelességeikhez vissza nem térendettek, semmi tekintetbeni közlekedésbe nem léphetek, nem a Szék tisztsége, hanem a császári királyi főhadiparancsnokság lévén azon hatóság, melytől rendeléseiket vehetik.

Csak ezen föltételek utolsó pontig való teljesítése után létszen a további közlekedés eszközölhető.

Végtére el nem titkolhatom azon sajnós érzést, mely keblemet a határszéli székely nép iránt eltölti, midőn látom, hogy nemcsak az ország pusztulására, hanem tulajdon romlására is elcsábított, egy ármányos forradalmi párt által az igazság s törvényesség ösvényéről eltérített, fejedelmének valóságos parancsai ellen fellázított; mert a közveszedelem, mely alatt ezen nagyfejedelemség jelenleg nyög, minden pusztításaival s irtózataival együtt csak is azon erőszakosan s rémitő eszközök által egybe csődített agyagfalvi fegyveres székely gyűlésnek tulajdonítható, mely egyenesen a király — általam igen is jól ismert — szándoka s akarata ellenére, csak is ezen kárhuzatos fölforgatási ármány érdekében tartatott, s melynek elmaradásával az oly igen kívánatos közbéke, és azelőtti csend és rend e honban minden bizonynyal fenntartható lesz vala.

LXVI

K. Windischgraetz kiáltványa, melyben Magyarhon és Erdély fegyveres megtámadását tudtul adja.

Bewohner Ungarns und Siebenbürgens!

Die wenige Monate dauernde Gewaltherrschaft einiger verrätherischer Aufrührer hat das friedliche Ungarn zum blutigen Kampfplatze eines verhängnissvollen Bürgerkrieges gemacht. Die Aufrührer haben es gewagt, gegen die Rechte und das Ansehen ihres

gekrönten Königs sich aufzulehen. Die Freiheit der Person ist unterdrückt, die Sicherheit des Eigenthums gefährdet, und der friedliche Landmann, seiner nützlichen Beschäftigung entrissen, wird gezwungen, die Waffen gegen seinen rechtmässigen gekrönten König zu ergreifen.

Diesem unheilvollen, die Wohlfart und Sicherheit Seiner Reiche gefährdenden Zustande ein Ende zu machen, ist unseres Monarchen Pflicht, Befehl, mithin meine strengste Aufgabe.

Auf den allerhöchsten Befehl Seiner Majestät, der Euer König und Grossfürst ist, werde ich mit einer tapfern und treuen Armee Euer Land betreten, — nicht mit feindseligen Absichten, sondern um den Aufruhr zubewältigen, und Eurem von Parteien zerrissenen Land den Frieden wiederzugeben. Meine Truppen werden strenge Mannszucht halten, aber Jeden, der gegen sie die Waffen führt, ergreift, oder Andere dazu zwingt oder verleitet, als Feind Seiner Majestät, als Aufrührer behandeln.

Bewohner Ungarns und Siebenbürgens! die Ihr wahre Patrioten und Eurem Könige treu seid, von Eurer Ritterlichkeit, Eurem durch Jahrhunderte bewährten Edelmuth erwarte ich, das Ihr mir hilfreiche Hand bieten werdet, den Willen unseres Kaisers und Königs auf friedlichem Wege vollziehen zu können! Ihr, durch böswillige Aufrührer Verlockten! der letzte Augenblick ist gekommen zur Treue an Eurem König zurückzukehren, dann könnet Ihr auf unseres Monarchen Gnade und auf meinen Schutz und Fürsprache vertrauen. Aber Jene, welche dieses unglückliche Land ihrer Herrschsucht und strafwürdigen Eitelkeit geopfert, sollen in mir ihnen strengen Richter finden, denn Schutz dem Getreuen, Verzeihung dem Bereuenden und Verderben den Aufrührern — ist mein Wahlspruch! Hauptquartier Schönbrunn, den 13 November 1848.

Fürst zu Windischgrätz. m. p.

k. k. Feldmarschall.

LXVII.

Az egyezmény, mely mellett Kolosvár B. Wardener sergének capitulált.

Übereinkommen zwischen der Bewohnern der königlicher Freistadt Klausenburg, und der mobiler kaiserlich-königlicher Truppen im Norden Siebenbürgens, welches in Folge der Aufforderung von Seite der Kommandanten der Letzteren ddo A p a h i d a am 16-ten November 1848 Nachmittags zwei Uhr und der Gegen-Erklärung ddo 17-ten November 1848 Morgens vier Uhr statt gefunden hat.

1-tens. Die Nationalgarde legt vor der Hand ihre Waffen ab, und liefert solche den k. k. Truppen zur einstweiligen Aufbewahrung ein, behält sich jedoch im Sinne des Gesetzes vor, bei eintretender Ruhe und Ordnung, (die bisher von Seite der Nationalgarde nicht gefährdet worden ist) sich neu zu organisiren, und so die Waffen zurückzuhalten.

2-tens. Von der Kriegs-Kontribution wird hier keine Rede sein, weil selbe ganz von dem Ermessen Seiner Excellenc des Landeskommandierenden Herrn Generals, Feldmarschalleitnants Baron P u c h n e r abhängt.

3-tens. Die Verpflegung der in die Stadt gezogenen k. k. Truppen wird, wie bisher, auf die vorgeschriebene gesetzliche Art statt finden.

4-tens. Die desarmirten zurückgehaltenen k. k. Truppen sollen bereits in Freiheit gesetzt sein, und wäre dieses nicht der Fall, so wird es unverzüglich stattfinden. Diese, so wie die noch mit Waffen versehenen k. k. Truppen kommen dem Corps bei S z a m o s f a l v a entgegen, und ziehen mit diesem zugleich in die Stadt ein.

5-tens. Für Ordnung und Sicherheit des Eigenthumes und der Person haften die Unterzeichneten Militärs, und werden gegen jeden Versuch einer Plünderung mit Militär einschreiten, und die Betrettenen dem Gesetze aus liefern.

6-tens. Ausser den k. k. Truppen werden keine anderen, wie immer genannten Truppen in der Stadt und dem Weichbilde derselben geduldet, und wo sie getroffen werden, als Feinde angesehen und behandelt.

7-tens In die Stadt und dessen Gebiet werden nurk. k. Truppen einziehen. — Urkund dessen unsere beiderseitige eigenhändige Unterschrift unter Ausfertigung zwei gleichmässiger Parien. Válaszut, am 17-ten November 1848.

Emerich gr. Mikó m. p.	Aug. B. Wardener m. p.
Gustáv Grois m. p.	Urban m. p.
Stadt-Richter zu Klausenburg.	Oberstleutnant und Kommandant der 2-ten Romanen Regiment.

L VIII.

B. Puchner rendeleto b. Wardener tábornokhoz, hogy Kolozsvárt bevénén, mily eljárást kövessen.

An den k. k. Herrn General Major und Truppen Brigadier baron Wardener Hochwohlgeborn! Hermannstadt am 17-ten november 1848.

Euer Hochwohlgeborn Bericht vom 29-n v. Mts aus Gurahumora habe ich wegen den unterbrochenen Communicationen erst gestern erhalten.

Ich freue mich mit den brawen galizischen Truppen unter der Leitung eines mir durch den Kunst bekannten ausgezeichneten erfahrenen Soldaten für die eben so dringende als heilige Sache mehr wirken zu können, als ich nach frühere Umständen zu hoffen berechtigt war. Jetzt schon verdanke ich Euer Hochwohlgeborn wichtige Erfolge, und noch weit mehr werden Hochdieselben in Kurzen, im Vereine mit dem sehr thätigen umsichtigen Oberstlieutenant Urban zu wirken im Stande sein.

Mangel an richtigen Zeitberechnung, endlich ein unvermutheter Einfall der Ungarn ins Zarándor Comitát, haben ein Abziehen des Süd-Corps von seiner eigentlichen Operations-Linien, — somit eine Verspätung des Marsches nach Klausenburg zur Folge gehabt. — Nunmehr aber ist dieses Corps zur gröszten Eile dahin angewiesen worden.

Sollte Herr Feldmarschall-Lieutenant Gndeon durch seine eingetretene Krankheit verhindert sein das Süd-Corps selbst nach Klausenburg zu führen — so wollen Euer Hochwohlgeborn das

Commando aller vereinigten Truppen übernehmen und nach eigenem weisen Ermessen handeln.

Kommt es zur Capitulation — so ist die vollkommene Allgemeine Entwafnung (mit Einschluss der Nationalgarde) klar und feyerlichst — schriftlich und mündlich ausgesprochene Unterwerfung des Guberniums unter Sr Majestät und meine Befehlen, Auflegung einer hinlänglichen Kriegssteuer, welche aber nicht nur auf Klausenburg, sondern hauptsächlich auf den vom Lande dahin geflüchteten revolutionairen Adel zu repartiren ist. — Auslieferung aller notorischen Aufwiegler, jedenfalls aber den Zeitungs Redacteure des Kolosvári Hiradó (Ocsvay Ferencz), besonders aber denjenigen des Ellenör (Kövári László) unnachsichtlich zu verlangen.

Báron Baldacci und Lieutenant Truskolavsky von den Chevaux Legers ist zu arretiren und unter Escort hieher zu schicken, diese Massregel aber bis zum Momente der Ausführung geheim zu halten.

Die aus abgenommenen Rüstungen, Armaturen, Monturen, dann Pferde einer ganzen Chev. Leg. Escadron — sind zurückzustellen — jedes Chev. Leg. Pferd, da es gerittene Pferde waren, im Nichtrückstellungsfalle mit 300 fl Conv. Münze ausser der Kriegssteuer zu vergüten.

Alles dieses wolle möglichst schnell effectuirt werden, damit Euer Hochwohlgeborn, nach den in Klausenburg eine entsprechende Besetzung zurückgeblieben seyn wird, mit Hochdenn Brigade eine derartige Stellung am linken Maros Ufer einnehmen können, um ein erforderlichen Falle sowohl für Klausenburg, Maros-Vásárhely, als auch für Hermannstadt a porté zu seyn.

Aus dem im Abschrift mitfolgenden Befehl an das Süd-Corps werden Hochdieselben ersehen — wie sehr wichtig es ist, dem Banate schnell zu Hilfe eilen zu können. Ist daher in Klausenburg Alles geordnet, so wollen Hochdieselben das Süd-Corps so schnell wie möglich auf der Haupttroute gegen Déva abrücken lassen. Von denen in Klausenburg vorfindigen zu eroberenden Geschützen — soll eine Batterie Obersleutenant Urban, die zweite aber Euer Hochwohlgeborn bei Ihren Truppen behalten.

Die in Klausenburg vorhanden seyn müssenden bedeutenden Waffenworräthe sind alsogleich nach Carlsburg abzuführen.

Fuchner, m. p. fml.

LXIX.

A főkormányzók klerószakolt rendelete, melyben a lefegyverzést elrendeli.

Ő Császári s Apostoli Királyi Felsége legkegyelmesebb Urunk nevében! Mélyen keserű fájdalommal értesülvén ezen királyi főkormány arról, hogy mennyi kebellázító isszonyatosságokat hozott létre a darab időtől fogva e hazában dühösködő polgárháboru, mely vérfagyaláló nyomorak idéztettek már is elő annak folytán, elhivatásából folyó kötelességének tartotta mai napról Erdély minden nemzetbeli lakosait, mind a polgári, mind az egyházi előljáróságok által lelkiismeretesen és hathatósan arra felszólítani, hogy általértvén és szivekre vévén ezen mindenkire ros, inséges, keserves, s általában káros törvényellenes állapotot, melyben eddig csendes édes hazánk sülyedett, ebből erélyes akarattal és lelkiesméretes készséggel menekülni törekedjenek, tisztjeik s törvényes előljáróik iránti engedelmességre ezennel visszatérjenek, ennek bébizonyításául és annak jeléül, hogy az ohajtott közcsend és béke helyreállására magok részéről egyen egyen készek közremunkálni, mindenémü kezeknél levő fegyvereket az illető hatóságok által kinevezendő bizottmánynak beszolgáltatassa, biztosítva levén a királyi főkormányzók a felől, miszerint a császári királyi katonaság azon esetre, ha a törvényes rend visszaálland, teljes erővel fog fellépni a békének bármiféle háborítói ellen is, hogy a személy és vagyonbátorságát az erdélyi népnek, nemzetiségi különbség nélkül, fenntartsa, Ehhez képest meghagyotik ezennel, miszerint azon törvényhatóságban ezen felszólítást pontosan megtevén, azonnal egy egy bizottmányt is nevezzen ki a végre, hogy a beszolgáltatandó bárminemü fegyvereket átvevén, azokról egy pontos feljegyzést készítsen, mely feljegyzés mellett azután azon fegyverek, oda, hová rendeltetni fog elszállítassanak, az illető tisztviselők által minden rangu és nemzetbeli lakosnak tudomására juttassa, miszerint ezen királyi főkormányzók-tól vett rendelet következtében mindenki köteles akármi névvel neveztető öldöklő fegyvereit az e végre kinevezett bizottmány elébe beszolgáltatni, s a ki ezt tenni vonakodnék, ezáltal nyiltan elárulná,

hogy a béke helyreállítását nem ohajtja, s következőleg a hazának ellensége.

Mely fegyverek miután beszolgáltatva lecdnek, a felől ide jelentést tenni el ne mulasztják, hogy a további intézkedések innét e tárgyban megtétethessenek. Fel levén ugyan mai napról szólittatva minden vallásbeli püspökök is, hogy a megyéikbeli papsághoz körrendeletet bocsássanak ki, ebben köteleességökké teendők a lelkészeknek, miszerint a szószékekről is a lelki pásztorságok alatti népet a legnagyobb vallásos buzgósággal arra intsék, hogy fegyvereket a világi hatósághoz, a rendelés értelmében, beszolgáltatván, a törvényes rendre térjenek vissza. — Az erdélyi királyi főkormány-széknek Kolozsvártt 1848. november 25-én tartott üléséből.

LXX.

B. Puchner rendelete, hogy a hadi foglyok 3 krt és kenyeret kapjanak.

Von demjenigen was man unter Einem bezüglich der Aufrechnung an Verpflegungsgebühr für die in die Militärspitäler als krank abgegeben werdenden aufgegriffenen Individuen der feindlichen Parthei und wegen Hereinbringung des diesfälligen Umkosten-Ersatzes, an das hiesige Militärspital verfügt, wird zur Wissenschaft und gleichmässigen Nachachtung in vorkommenden Fällen. mit der abschriftlichen Anlage die Verständigung gemacht.

Zugleich wird zur nöthigen Wissenschaft erinnert, dass für die in den Arresten befindlichen Gefangenen der feindlichen Parthei gleichfalls nur drei Kreuzer an Löhnung und eine Brodportion täglich in Aufrechnung gebracht werden dürfen.

Aber auch die Hereinbringung dieser Auslagen wird seiner Zeit auf ähnliche Weise statt zu finden haben.

Hermannstadt am 30. November 1848.

Anton Freiherr v. Puchner,
Feldmarschall-Lieutenant und commandir

LXXI.

A honvédelmi bizottmány nyílt rendelete, melyben tudtul adja, hogy Bemet beindítá.

Erdély s az Erdélylyel határos megyék, kerületek, városok hatóságaihoz, s azokban működő akár rendes, akár nemzetörségi seregek parancsnokaihoz, és minden kormánybiztosokhoz. —

Erdély fővárosával Kolozsvárral a pártütésnek esvén áldozatul, s a pártütő ellenség pillanatnyi szerencséjében elbizakodva, a szomszédj magyar törvényhatóságok bátortelét is fenyegetni mérészelvén: az ország kormánya kötelességének ismeré, ezen pártütésnek megbün tetéséről, az ország azon részeinek bátorteléről, s Erdélynek a pártütő ellenség kezei közül kiszabadításáról kettőztetett erélylyel intézkedni.

Azért midőn egy részről a szükséges hadi erőnek összehuzásáról gondoskodik, egyszersmind első szükségnek ismeri, a kitett czélra működendő minden fegyveres erők élére egy oly fővezért állítani, ki a szabadság ügye iránt lelkesülve, hadvezéri képessége által a győzelemnek biztos záloga legyen.

Annálfogva ezennel közhirül tétetik, hogy a fent kitett czélra működő, s minden ahhoz csatolandó hadseregek fővezéreül, a vitézségéről, s hadvezéri tehetségéről historiaiilag ismeretes B e m tábornok ur neveztetvén ki:

Ezennel meghagyatik, minden azon tájakon együtt vagy különválva táborozó seregek parancsnokainak, minden illető hatóságoknak s kormánybiztosoknak, hogy Bem tábornok urat az ezennel „f e l s ő e r d é l y i h a d s e r e g” név alatt egyesített minden hadierő fővezérének ismerve és tekintve, iránta mindazon tisztelettel, s engedelmisséggel viseltessenek, melylyel háboru idején egy fővezér iránt viseltetni kell; a törvényes hadi büntetés terhe alatt.

Melyvégre Bem tábornok ur a fővezérséghez tartozó minden hatósággal ezennel felruháztatik.

Budapesten, 1848-ki december 1-ső napján.

A honvédelmi bizottmány :
Kossuth Lajos, s. k.
 elnök.

LXXII.

A felső erdélyi hadsereg fővezére, Bem első szózata.

Az erdélyi főhadseregnek korlátlan teljeshatalommal kormányzatára meghivatván, első kötelességemnek tartom Erdély és a körülfekvő vármegyék lakosainak a kormány eltökélt szándékát tudtára adni.

Minden lakosok, nemzetiség, vallás- és rangkülönbség nélkül egyenlők, és minden hivatalok viselésére ugyan azon jogaik vannak, ha az álladalomnak becsületesen és hűségesen szolgálnak, és a szükséges képességgel bírnak.

Azok, kik az álladalom függetlensége és jogaik védelmezésére hivatva vannak, születésük különbsége nélkül legfőbb hivatali polczokra juthatnak, ha vitézségök és szükséges ismereteiknek bizonyosságait adandják. Azokról, kik a szolgálatban egészségököt veszítik, az álladalom éltek fogytáig gondoskodik, a harcz mezején elhaltaknak özvegyei és gyermekei pedig az ország oltalma alá vétetnek, és azokról az álladalom gondoskodik.

Jóllehet a magyar nyelv az országgyűlés nyelvének vétetett fel, minden más népségek nemzetiségöket megtartják, és magok belső ügyeikben a magyar nyelv mellett tulajdon nyelvökkel élhetnek.

Minden valláskülönbség nélkül a kormány által ugyanazon oltalomban részesülnek.

Ha talán valaki ezen, az ország kormányától biztosított jogokban megsértetnék, azonnal forduljon hozzám, és rögtön igazságot fog nyerni.

Erdélynek és a körülfekvő vármegyéknek minden lelkészei ezen hirdetményt templomjaikban több napokon át felolvasni tartoznak.

Nagyvárad december 6-án 1848.

Bem, m. k.

Bem első napi parancsa a hadsereghez.

Egy hadsereg mozgóvá tételére, mind a hadra szükséges dolgokat véghez vinni és oly kevéssé, mennyire lehetséges, az országot kimeríteni, általában három tárgyra van szükség:

1-ör. Hogy a seregnél mindenkor két napra való élelemszer és lótáp (fourage) legyen.

2-or. Hogy szekerek a seregnél a lehető legcsekélyebb számmal legyenek, szekér álladalmi lovakkal ellátva.

3-or. Hogy a sereg a favágásra, hidak, utak rontására és kiigazítására, s árkokat készítésére megkívántató műszereket magával hordja.

Ez okoknál fogva mostantól a felső erdélyi hadsereg elrendezésében következők parancsoltatnak: minden katonánál tarisznyában két napra való élelemszer legyen, ez álljon négy font kenyérből, egy font szalonnából, egy font főtt vagy nyers húsból, két vörös hagymából, két részlet borból és két részlet pálinkából.

Minden ló legyen két részlet zabot és két részlet szénát. — Az ehez megkívántató zsákokat, lótáp-zsákokat és köteleket az álladalom fogja adni. — Az állomásra megérkezvén, felhasználtatik a magokkal hozott élelemszerek és lótáp egy része, mely tüstént újból kipótoltatik. Ily móddal azoknak szállítására szekerek nem szükségesek, mivel mindazáltal minden testületnek (corps) szüksége van szállító szekerekre, a tisztak málhái szállítására, ugyszinte utközben megbetegedettek vagy sebesültek felvétele, és új élelemszerek hozatala végett; azért mostantól fogva rendeltetik, hogy minden századnál egy, és minden zászlóaljnál két előfogat legyen. Egy tiszt málhájának negyven fontnál többet nyomni nem szabad. Az alezredek, ezredek és tábornokok egyenként tarthatnak egy szekeret.

Minden századnál csak két markotányosnő lehet, mindenkinek közülök lehet egy könnyű, saját két jó lovával fogott szekere.

Minden szekérre a fő táborig kartól egy czimlap (plaque) fog kiadatni, melynek mindig a szekeren kell függeni. Minden czimlappal el nem látott szekerek öszvetőretnek, elégettetnek és a lovak az államszekerészethez fognak adatni.

A mi a harczhoz szükséges műszereket illeti, minden gyalog és tüzér katonának kardja helyett baltája legyen.

Minden lovas katonának egy balta, ásó és kapa a jobb oldalra legyen akasztva.

A tüzérségnél minden szekeren két ásó és egy csákány, ezen kívül minden tartalékszekeren 50 ásó és 25 csákány legyen.

E rendelet végrehajtása minden század és űteg parancsnokainak, valamint minden törzstiszteknek legszigorubban parancsoltatik. Azok czikkeket végeztek, melyek náluk hibáznának, tüstént beadványt küldjenek a főhadiszállásra Szilágy-Somlyóra.

Bem s. k.

LXXIV.

Bem, a multa bocsánatot ígér.

Erdély lakosaihoz. A magyar hadsereg jó, hogy kiszabadítson titeket a reactio rabigájától a katonai zsarnokság alól.

A magyar álladalom alkotmánya által biztosított szabadság ismét életbe lép.

Mindennemű politikai vétkekért általános bocsánat biztosittatik az egész országra nézve.

Am de midőn a multakra fátyol vettetik, midőn az eltévedt lakosoknak kegyelmes bűnbocsánat adatik, figyelmeztetnek egyzersmind az ország minden lakosai, hogy az alkotmányszerű kormány ellen elkövetendő minden újabb politikai vétkek haditörvényileg fognak büntettetni.

Azon lakosok, kik kezeikben fegyverrel fogatnak el, ugyszintén, kik magyar hadseregeink belépte után rögtön mindennemű tüzfegyvereiket át nem adják, halállal büntettetnek.

Felhivatnak azért e hon minden lakosi, hogy náluk létező mindennemű hadi tüzfegyvereket a legközelebb eső katonai hatóságnak azonnal adják be.

Minden a hadsereg élelmezésére tartozó kellékek és megrendelt szállítások a tisztek által nyugtatványoztatni s a kormánybiztosok által ki fog fizettetni.

Kelt Kolozsvártt főhadiszálláson dec. 27-kén 1848.

Bem,
tábornok.

LXV.

A dec. 28-kán Szegeden tartott román nemzeti gyűlés jegyzőkönyve.

Die aus ungefähr 200 Mitgliedern, Erzpriestern, Geistlichen, Notabeln und andern Intelligenzen der Nation bestehende Versammlung wurde vom unterfertigten Bischof und Vorsitzter Andreas Schaguna um 9 $\frac{1}{2}$ Uhr Vormittag mit einer den ernsten Umständen angemessenen Rede in Gegenwart der löbl. Militärkommission, bestehend aus Sr. Excellenz dem Feldmarschall-Lieutenant Pfersmann, Kriegssekretär Florian Glanz und Obristlieutenant Klima, eröffnet. Während der Rede des Präsidenten ward auch die Verordnung Sr. Exc. des commandirenden Generalen Anton Freiherrn von Puchner vom 9. December 1848 Nr. 4866, sowohl im deutschen Original, als auch romanisch verlesen; worauf der Vorsitzter seine Rede fortsetzte, worin er den ganzen dermaligen Stand unseres Vaterlandes beschrieb, zwischen wahren und falschem Patriotismus und Nationalitätsunterschied, den Terrorismus des Feindes mit dem wir kämpfen, schilderte, die Mittel berührte, welche angewendet worden, um den Krieg auf die möglichst menschliche Art zu führen, und nachdem er der Versammlung empfohlen hatte, auf Mittel zum Frieden und zur Verhütung von Gräueln zu denken, machte er dieselbe zum Schluss mit der Abdankung Sr. Majestät des Kaisers und Königs Ferdinand und der Thronbesteigung seines erhabenen Neffen, Erzherzogs Franz Joseph bekannt. Die letztere Nachricht wurde von der ganzen Versammlung mit dreifachem Lebehochruf begrüßt. — Hierauf forderte der Vorsitzter die Mitglieder der Versammlung auf, ihre Ansichten frei und offen auszusprechen.

Ein Mitglied wünschte, es sollten die einen Frieden im Lande vorbereitenden Mittel, so auch jene, welche zur Abstellung der Ungesetzlichkeiten und Gräueln zu ergreifen seien, in augenblicklich zu fordernde und gleich zu erledigende, dann in andre, welche den Frieden sichern und alle Gefahr drohenden Umstände für alle Zukunft entfernen sollten, geschieden werden.

Ein andres Mitglied erklärte: die Versammlung müsse zuerst alle Vorkehrungen und Mittel, welche in dieser Hinsicht von roma-

nischen Pacificationsausschuss ergriffen worden, kennen lernen, um zu wissen, wo man zu beginnen habe.

Ein Mitglied des berührten Ausschusses gab weitläufige, documentirte Rechenschaft über alle Geschäfte, welche derselbe seit 2 $\frac{1}{2}$ Monaten besorgt: diese wurde beifällig aufgenommen und zugleich die unsäglichen Schwierigkeiten anerkannt, mit welchen der Ausschuss in dieser so kritischen Zeit zu kämpfen habe.

Hierauf schlugen einige geistliche und weltliche Sprecher verschiedene Massregeln zur Herstellung des Friedens vor. Die Versammlung vereinigte sich nach einer ernsten Berathung von 4 Stunden, und nach Anhörung vieler Beschwerden aus fast allen Theilen des Landes über folgende Punkte einer Nationalpetition:

1. Es mögen die Officiolate in allen Comitaten, Distrikten und Stühlen im Verhältniss, das aus einer besondern Zählung nach Nationalitäten hervorgeht, restaurirt und dieselben in ihren Aemtern bestätigt werden. Dies ist eine Massregel, welche die Anarchie mit der Wurzel ausrottet, weil einerseits das Volk Beamte erhält, denen es vertraut, gehorcht und sich allen Befehlen und Verwaltungs- so wie Friedensanordnungen fügt; andererseits hat die Landesregierung für den Fall der Nichterfüllung ihrer Verfügungen, wen sie zur strengen Rechenschaft ziehen soll. Es ist also die Restauration der Officiolate eine Bedingung, ohne welche kein Friede zu Stande kommen kann.

2. Es mögen im Sinne der Blasendorfer auch von Sr. Majestät dem Kaiser durch die allerhöchste Resolution aus Innsbruck vom 23. Juni l. J. ernannt werden, um alle Differenzen zwischen den gewesenen Frohnbauern und Grundherrschaften, zwischen Privaten, Communitäten und Nationen untersuchen sollen. Die unausweichliche Aufstellung solcher Commissionen erkannten auch die Aristokraten auf ihrem Landtage an. — Eine Menge von Colonikaturen, welche den Landleuten in allen Comitaten weggenommen und nachgrade zu den Allodiatoren geschlagen worden sind, besonders seit 1819 herwärts; die allmähliche Einnahme von Wiesen, Waldungen, Mühlen und anderer Gemeinderealiitäten durch die Grundherrschaften sind eben so viel Gegenstände von Ansprüchen, welche das Volk sehr beunruhigen, indem es mit Ungeduld die endliche Entscheidung dieser Differenzen erwartet.

3. Mann soll noch andre gemischte Commissionen verlangen, um alle von den Feinden durch Feuer und Plündern verursachten Schäden zu erörtern und zugleich die Entschädigung theils aus den christlichen Sammlungen, theils aber und mehr noch aus den Kriegscontributionen zu veranlassen, welche ohne Zweifel von den rebellischen Städten und Personen erhoben werden müssen. Wenn diese Commissionen nicht beschleunigt werden, ist eine grosze Zahl von Gemeinden, sind viele tausend Familien dem Verderben, ja der volligen Vernichtung ausgesetzt, wodurch für die Zukunft auch dem Staat ein namenloser Schaden zugeht.

4. Es mögen einer mobilen romanischen Garde von etwa 15000 Mann Feuergewehre mit Bajonetten verabfolgt werden, welche gut eingeübt und disciplinirt werden soll. Um Frieden zu erhalten, muss man endlich den Feind bezwingen, dies kann aber nur durch zweckentsprechende Waffen geschehn; ohne Waffen können selbst Helden nicht tapfer sein.

Man soll sich noch beiläufig 50,000 Flinten für das gesammte Volk auf Rechnung und Credit der Nation anschaffen.

6. Man soll Schulen eröffnen, und auch provisorische juristische Lehranstalten in Blasendorf und Hermannstadt errichten, bis man die vom Monarchen erbetene Universität einrichten kann, da es durchaus nothwendig ist, das die studierende Jugend so viel möglich an einem Ort und mit Nutzen für die Zukunft beschäftigt werde. Die romanische Jugend kann unter den gegenwärtigen Umständen den juridischen Kurs nicht mehr auf den Collegien machen, wo sie bisher studirte, weil diese dermalen nicht geöffnet sind, aber auch weil es nicht gerathen wäre, dass sie mit der magyarisen Jugend in Berührung käme, welche sich fast durchgängig in den rebellischen Lagern befindet.

7. Den Gemeinden soll Brennholz sowohl aus den Waldungen von Privaten, als auch des Fiscus gegeben werden, damit die Familien aus so vielen abgebrannten Ortschaften, als auch alle andern deren Männer seit Monaten im Lager sich befinden, nicht vor Kälte umkommen mögen. Die auszuhauenden Waldungen sollen abgeschätzt, das Werkholz aber geschont werden.

8. Die Angelegenheiten der Bergbewohner aus der Kempinener Herrschaft mit dem Fiscus bezüglich der Wälder wird mit allem Nachdruck empfohlen.

Die Massregeln und Bedingungen einer künftigen Pacification sind, dass

9. die Versammlung mit strenger Festhaltung aller Punkte der Blasendorfer Petitionen vom Mai und September l. J. neuerdings gegen die Vereinigung Siebenbürgens mit Ungarn protestirt, als gegen die Quelle aller über das Vaterland gekommener Drangsale; sie verlangt, dass das Grossfürstenthum Siebenbürgen in seiner Unabhängigkeit bleibe, und dass die Fundamentalgesetze der neuen österreichischen Constitution, welche auch die Romanische Nation annimmt, angepasst werden mögen.

10. Das Gubernium aus Klausenburg, welches sich so oft durch sein perfides Benehmen compromittirt hat, soll aufgehoben und die Decrete und Verordnungen, welche noch von ihm ausgehen werden, als solche, welche statt zu beschwichtigen, die Wirren nur noch vergrößern, für nichtig erklärt werden.

Es protestirt daher die Versammlung gegen alle Handlungen dieses Guberniums, genehmigt das Bittgesuch des romanischen Comités, was in dieser Beziehung im Wege des H. Generalcommando's Sr. Majestät unterbreitet worden ist, und bittet schlüsslich, es möge eine provisorische Landesregierung aufgestellt werden, welche öffentliches Vertrauen besitzt, unterm Vorsitz Sr. Excellenz des Hern. commandirenden Generalen Freihern Anton von Puchner, welche bis zum gänzlichen Frieden und Regelung aller Verhältnisse des Landes die Verwaltung führen möge.

11. Die Versammlung verlangt und wünscht, es möge Sr. Majestät das romanische Comité als permanent zu bestätigen geruhen, bis zur Zeit, bis sich die Nation organisiren kann und auch ihre internationalen Verhältnisse durchaus durch einen allgemeinen Landtag geregelt werden.

12. Es möge ein aus allen Nationalitäten des Landes, so weit es die Umstände zulassen, zusammengesetzter Landtag einberufen werden.

13. Die Nation behält sich auf Grundlage der Gleichheit der Rechte und Nationen das Recht vor, sich ein Nationaloberhaupt zu wählen, welches vom Sr. Majestät bestätigt werden soll, und sich zu einer Generalversammlung zu organisiren auf Grundlagen, wel-

che von dem constituirenden Reichstag der Monarchie für alle Nationen garantirt werden.

Während und nach Feststellung dieser Punkte wurden mehre Interpellationen bezüglich der sächsisch-romanischen Angelegenheit gemacht, und das Comité aufgefordert : ob es in dieser Beziehung irgend ein Gesuch eingereicht habe ? diese Versammlung erklärte, dass sie mit der Antwort der sächsischen Universität durchaus nicht zufrieden sei, wenn sie nicht faktisch irgend wie die Erfüllung dieser Versprechungen sehe und auch die Dorfscommunitäten sich nicht einmahl den Notar und die Geschwornen frei wählen könnten, und wenn nicht einmal ein romanischer Beamter angestellt werde, selbst in den zu Oberalba gehörigen Dörfern oder in Kockelburg. Zugleich protestirte sie gegen den Ausdruck „Sachsenboden“ statt Königsboden, indem die Romanen mit den Sachsen auf diesem Boden Eigen thum und Rechte nach den Gesetzen gleich hätten.

Gegen Ende der Sitzung erhoben sich einige bittere Klagen über einige sehr drückende und schmerzhaft Verdächtigungen, welche über die romanische Nation ausgestreut worden, um sie zu verschwärzen ; dergleichen sind : Die Romanen seien Reaktionäre. Dies heiße so viel, als ob die Romanen die Unterthanenschaft und alle übrigen Tyraneien wieder auf sich herabrufen wollten. Die Versammlung weist diese Verdächtigung mit aller Indignation von sich und erklärt zugleich, dass die romanische Nation einen constitutionellen Trohn und Monarchie wünscht und nicht den Despotismus. Die Romanen wünschten einen unabhängigen Staat mit Unterdrückung der andern Nationalitäten. Die Versammlung erklärt diese Verdächtigung als von einem solchen Egoismus ausgegangen, welcher der romanischen Nation gerne das Recht und die Gleichheit verweigern möchte. Die Ungarn wollen eine Trennung der Monarchie, die Romanen dagegen verspritzen eben jetzt ihr Blut für die Aufrechthaltung der ungetheilten österreichischen Monarchie. Die Versammlung ist überzeugt, dass die Zukunft und das Glück der romanischen Nation von dem Bestande der österreichischen Gesamtmonarchie bedient ist daher sie auch feierlich gegen jeden Verdacht einer Trennung der Monarchie protestirt.

Die Romanen seien Republikaner. Diese Verdächtigung ist durch die Treue der Romanen hinlänglich wiederlegt, welche sie für

den österreichischen Trohn zu jeder Zeit bewiesen hat und auch dormalen die romanischen Regimenter und die Legionen beweisen, welche ihr Blut für die Gesammtheit den Monarchie und die Allerhöchste österreichische Dynastie vergiesen. Uebrigens sind Republikaner und Reaktionäre einfältige Widersprüche, die sich gegenseitig aufheben. Die Versammlung protestirt nachdrücklichst gegen solche Verläumdungen; die romanische Nation will und verlangt eine wohlverstandene Freiheit, deren Garantie sie in der constitutionellen Monarchie sieht.

Die Romanen seien Communisten. — Die Versammlung erkennt auch hierin blos eine lächerliche Verleumdung, welche sie eben auch einmüthig zurückweist und mit gerechtem Unwillen dagegen protestirt. Die Romanen sind zum grösten Theil Landleute und Oeconomen, deren Sinn für ein abgesondertes Besitzthum, indem sie die Aufhebung der Roboten verlangte, grade eine Garantie des Besitzes wünscht. Die Romanen keunen weder communistische Ideen, noch den Stand der Proletarier. Es ist wahr, in den dermaligen Kriegeszeitengeschehen auch Ungesetzlichkeiten und Raub: die Versammlung, ohne sie im mindesten zu entschuldigen, führt sie auf ihr ursprünglichen Quellen zurück, welche eines theils die Differenzen sind, welche im 3. Punkt aufgezählt wurden, anderseits aber die Herausforderungen der Feinde durch ihre gränzenlosen in den romanischen Gemeinden verübten Räubereien, welche die Leute ihr Gleichgewicht verlieren machen.

Nachdem die Versammlung ihre Zustimmung zu oben erwähnten Punkten erklärt hatte, wurde sie vom vorsitzenden Bischof aufgelöst. Gegeben zu Hermannstadt aus der Sitzung der Nationalversammlung.

Pfersmann m. p.

Feldmarschallieutenant.

Florian Glanz m. p.

Kriegssekretær.

Kálina m. p.

Obristlieutenant.

Andreas Schaguna m. p.

Bischof und Vorsitzer.

Paul Dunka m. p.

Sekretær der Versammlung.

Georg Baritz m. p.

Sekretær der Versammlung.

J. Chanía m. p.

Erzprister, Sekretær der Versammlung.

LXVI.

B. Puchner kiáltványa a székelyekhez, melyben a Gleichberechtigung és Gesamtmonarchiával kecsegteti.

Aufruf an die Szekler-Nation! Als ich von Sr Majestät dem Kaiser und König zum commandirenden Generalen Siebenbürgens ernannt wurde, fühlte ich mich durch die allerhöchste Gnade umsomehr beehrt, als die edle Szeklernation, die mir aus den früheren Feldzügen so rühmlich bekannt ist, meinem Generalate angehörte; daher muszte mir die Wahrnehmung doppelt schmerzlich sein, dass dieses Volk, welches seine Treue an den Thron so oft bewährte, durch Verlockungen, Vorspiegelungen und Versprechungen jeder Art, und zwar meistens den Namen des rechtmässigen Königs missbrauchend, verleitet werden konnte, sich an eine Partei anzuschliessen, die sie ihrem augenscheinlichen Abgrunde zuführte, aber immer in dem Wahne zu erhalten wuzzte, dass ihre Handlungen ganz gesetzlich seien.

Nun aber, da dieses gute Volk, seinen Irrthum einsehend, zur Treue für den König und zur gesetzlichen Ordnung zurückgekehrt ist, so drücke ich meine Freide und meine Wohlwollen für selbes aus, nur finde ich mich — die dauernde Wohlfahrt der Szeklernation erwägen — zu der väterlichen Warnung veranlasst, die wiederbetretene Bahn der gesetzlichen Ordnung, unter gar keinen Verhältnissen zu verlassen, in der treue an den constitutionellen Kaiser und König fest zu beharren, und so in der Gleichberechtigung aller Nationen der Gesamtmonarchie, einer glücklichen Zukunft entgegen zu sehen: wornach ich sie jedes gerechten Schutzes versichere, und der Hoffnung Raum gebe, dass auf diesem Wege der freundschaftliche Verband, der in Siebenbürgen wohnenden Nationen, erneuert aufleben, — und die Sicherheit der Person und des Eigenthums zum Gedeihen der allgemeinen Wohlfahrt und gesetzlichen Freiheit auf eine dauernde Weise hergestellt werde.

Mediasch, am 6. Jänner 1849.

Anton Freiherr v. Puchner,
Feldmarschall-Lieutenant und commandirender General.

LXVII.

Főhivás Erdély minden lakosához vadászcsapatokba állásra.

A magyar hadsereg, mely másod izi bevonulása óta e hon területét dühöngve, pusztítva elterjedt ellenségtől szabadítani és így a törvények iránti tiszteletet, személy s vagyombeli bátorságot, mely több hónapok óta száműzve volt, helyreállítani a legvitézebb elzántsággal törekszik, biztos reményt nyújt: miszerint a nemes lörekvést eredménydús jövő fogja koronázni.

Jóllehet a tábor fővezérének erélyes ügyessége, a hadseregnek harcias elzántsága és vitézsége elegendő biztosítékot nyújt, miszerint e hon új veszélynek kitéve nem lesz, mind e mellett is számítsuk föladásaink közé, hadi erőnket minden módon szaporítani, hogy a véletlen esetekre egy tartalék seregbe is támaszkodhassunk,

Ha van egy vidék, melyen Kossuth-lapja 148-dik számában tervezett vadász csapatok hatályos eredményre számítva alakulhatnak, ügybizonyára Erdély az. — Ezen rendeletnek 5-dik §-a szerint: az ily mozgó csapatok legalább 4 hónapra kötelesek alakulni, és vállalkozni; akár lovasokból, akár pedig gyalog vadászokból, vagy bár mi nemű gyalog vagy szekeres hadak legyenek, azok minden egy legényre 5 p. fr. foglalót kapnak, fő és altisztei, úgy a legénység is ugyanazon zsoldot és dijt huzzák, melyben a rendes katonaság részesül.

A rendelet többi részeit mindenki Kolozsvár város tanácsházában, hol az aláírási iv is kitéve lesz, megtekintheti. Addig is tehát, míg szabályszerűleg a csapat vezérét kinevezhetném, ennek alakításával megbízom Keczei Istvánt, Csiki Lászlót, Bánfi Lászlót, Orbok Ferenczet. Erdélyre nézve még e csapatnak egy egész különös elrendeltetési osztályrész is jut, — és pedig: mihelyt 100 főre alakul, azonnal megkezdi a hadjáratát, céljául tűzvetvén ki, az oláhajku nép lefegyverzése, és az elrablott portékák a hol azok találhatóak, visszaszerzése, — s egyiknek úgy mint a másikkal Kolozsvárra leendő szállítása.

Ezen csapat a legkeményebb katonai fegyelem alatt fog állani, s ki rablást vagy bármely tulajdon elsajátítást, vagy gyujtogatást követne el, akár feljebbvalóinak parancsa iránt legkisebb engedetlen-

séget tanusitana, irgalom nélkül a rögtön-ítélőszék által veendi jutalmát.

Azért is eleve figyelmeztetek mindenkit, ki erkölcsé tisztaságában és becsületességében nem bizik, e sereghez be ne álljon; mert a magyar nemzet egyedüli feladata, bármí méltatlanságot és polgáriasság elleni tényt követkeklgyen is ellene, hasonló mértékkal vissza nem fizetni, — mert ezt sem historiai nevezetessége, sem világszerte ismeretes becsületes jelleme meg nem engedi. — Feladatásunk nem hódítás, — feladatásunk kibékítés, és meggyőzni mindenkit arról, hogy e honnak jövője és mindene az u n i o törvénynek szilárdításában rejlik. Kolozsvárt, jan. 6. 1849.

Beöthi Ödön

országos kormánybiztos.

LXVIII.

Rendelet, melyben Bem Dorschnertj ezredességében felfüggeszti.

Az agyagfalvi népgyűlésen, császári királyi ezredes és az első székely számu végvidék parancsnoka, Dorschner, a népgyűlésen a magyar alkotmányra a székely nemzet előtt felesküött, és annak megtartására ünnepélyesen ajánkozott. Ő esküjét megszegte, hivtelen lett, és az ellenséghez állott, a vezénylete alatt levő székely népet annyira fanátizálta, hogy testvéreik és az alkotmány ellen ellenséges indulattal viseltetnek.

Ezen császári királyi ezredes hazaáruló és csábitó vétke miatt, hivatalából letéttetik, és hadi törvény eleibe rendeltetik.

Főszállóhely Marosvásárhely, Januarius hó 14-én. 1849.

Bem,
tábornok.

LXIX

Rendelet, mely által az elfoglalt Marosszék hadikormány alá vettetik.

A honvédelmi bizottmány rendelete következtében, mind azon helyek, melyek a magyar hadi sereg által visszafoglaltatnak, ideig-

lenesen hadi kormány alá helyezettvén, a visszafoglalt nemes Marossszék és Marosvásárhely sz. k. város ideiglenes hadikormányzására, nagyméltóságu Bem tábornok ur által kinevezett kormányzó hadi bizottmány, ezennel minden a nevezett törvényhatóságokban az ellenséges hadi kormány által hivatalba helyezett egyéneket, hivatalos foglalkozásaiktól eltilt, s felszólítja mindazon tisztviselőket, kik az ellenséges hadi kormány által hivatalaikból elmozdítottak, hogy hivatalaikba rögtön visszalépvén, munkálkodásaikat azonnal kezdjék meg, kik iránt a nevezett törvényhatóságok minden lakói illő engedelmisséggel és függéssel lenni kötelesek, valamint azok iránt is, kik ezen bizottmány által az ürességbe levő hivatalokra helyettesítettnek fognak.

Mely rendelet nemes Tordamegye felső kerületére is kiterjesztetik. Költ a kormányzó hadibizottmányának M.-Vásárhelyt január 17-én 1849-ben tartott ülésében.

Gr. Teleki Elek, s. k.
Bizottmányi tag.

Biró Mihály, s. k.
Bizottmányi tag.

Forró, s. k. alezredes,
Elnök.

LXX.

B. Puchner kiáltványa a szász és román nemzethez, melyben támogatásokat kéri.

Proclamation. Aeusserungen von Besorgnissen und Kleinmuth haben sich hören lassen. Unsere Truppen sind stark und tapfer, vermehren sich mit jedem Tage — und werden in kürzester Zeit dem Feinde an Zahl überlegen sein, denn 2 Colonnen die uns gegen 16 Compagnien, 12 Geschütze und 4 Eskadronen Kavallerie noch zu führen — treffen heite und morgen hier ein. Se. Durchl. Feldmarschall Fürst Windischgrätz rückt mit einer siegreichen Armee vor, F. M. L Graf Schlick soll Grosswardein besetzt haben und nach Siebenbürgen einrücken.

Glaubwürdigen Nachrichten zufolge hat Obrist Urban sich aus der Bukowina zerstückt und zieht zur Hilfe herbei, — wo also ist Grund zur Besorgniss? —

Und Ihr getreuen Sachsen und Rumänen, die Ihr so freudig

und ohne Zaudern Eure Treue für Se. Majestät ausgesprochen habt — rechnet Ihr Euern Arm für Nichts? habt Ihr kein Vertrauen in Euch selbst? — die Ihr doch aus vielen Tausenden rüstigen Männern besteht?!

Also auf Ihr Sachsen! auf Ihr Rumänen! helft den treuen Truppen Sr. Majestät das freundliche Hermannstadt, den Sitz ächter Unterhanstreue gegen die Rebellen zu vertheidigen!

Jeder komme der da eine Waffe führen kann, und helfe redlich mit, und wo da Alles wacker zugreift, da kann der Erfolg nun und nimmermehr zweifelhaft sein! Also Muth gefasst Ihr treuen Sachsen und Rumänen, — am 18. October v. J. stand die heilige gerechte Sache 50 mal schlechter als sie heute steht, und Ihr waret Alle voll der festesten Zuversicht — und heute, — wo über das Gelingen kein Zweifel mehr obwalten kann, wo dieser unselige Bürgerkrieg rasch seinem nahen Ende zuschreitet, heute wollt Ihr weniger Zuversicht hegen?! Hermannstadt, am 19. Jän. 1849.

Freiherr v. Puchner
kommand. General.

LXXI.

Timoni, oláhoni osztrák consul levele, melyben b. Puchnert orosz segítség kapásról értesíti.

Nagyméltóságú báró ur! Lüders tábornok Kotzebue ur által előszóval közölteté velem, mikép tegnap Sz. Pétervárról futár érkezett, ki Lüders tábornoknak a brassói és szebeni polgárság által a székelyek elleni orosz beavatkozásért tett folyamodás iránti jelentésére következő utasítást hozott:

A Lüders tábornok által adott tagadó válasz tökéletes helyeslést nyert; de ha maga az erdélyi cs. kir. kormányhatalom kérne orosz katonai hatalomsegélyt, Brassó és Szeben megmentésére, Lüders tábornok föl van hatalmazva azt megadni, és ha a segély meg lesz adva, utasittatik azonnal visszavonulni Oláhországba.

Kotzebue ur megjegyzé még, mikép Lüders tábornok épen egy mozgó hadtestet rendelt összevonatni a határszéleken, miszerint segélykérés esetére készen álljon, még pedig annyival inkább,

mert épen hire jött a szebeni határszélekről, hogy a magyarok Erdélybe törtek, és egész Szebenig nyomultak elő.

Kötelességemnek tartom exczátat erről Lüders tábornok kívánságához képest értesíteni, és e fontos és kényes kérdést exczád magas belátására bizni, oly megjegyzéssel, mikép Fuad Effendi török biztos ezen a magas porta beleegyezése nélkül Sz. Pétervárról adott meghatalmazáson annál inkább csodálkozott, mert az orosz hadak ezen beavatkozása egy török tartományból történik, mi által a porta által fölvetett neutralitás elve sértetik. Fogadja exczád stb.

Bukurest, januar 22. 1849.

Timon i.

LXXII.

Lüders, orosz hadtestparancsnok levele b. Puchnerhez, melyben az első orosz segély adását tudtul adja.

Monsieur le Baron. Je viens de recevoir la lettre de Votre Excellence par laquelle Elle veut bien me faire part tant de la position critique des habitants de la Transylvanie que de la difficulté dans laquelle Elle se trouve pour demander une intervention directe des troupes qui se trouvent sous mes ordres.

Vous n'ignorez pas, monsieur le Baron, que la sympathie que mon Auguste Maître éprouve pour les braves et fidèles défenseurs du trône d'Autriche L'a poussé à acquiescer à la demande de secours que nous ont adressée les habitants de Hermanstadt et de Cronstadt, mais d'un autre côté des considérations politiques, qui ne peuvent pas échapper à l'attention de Votre Excellence, ont obligé Sa Majesté de me donner l'ordre de ne prêter ce secours que dans le cas de la plus pressante nécessité et à la demande expresse et formelle du Commandant Autrichien — D'après ce que Votre Excellence me dit dans Sa lettre je vois que le danger qui menace la population de la Transylvanie est éminent, et je ne demanderai pas mieux que de voler avec mes troupes à son secours, mais pour justifier cette démarche il me faut avant tout la demande expresse de Votre Excellence.

Il est vrai, comme Vous le remarquez, Monsieur le Baron, que l'intention de Sa Majesté l'Empereur de tendre la main aux malheureux, qui sont sur le point de succomber, ne peut-être mal interprétée en Europe, car ce n'est pas dans des vuet politiques, ni pour s'immiscer dans les affaires intérieures d'un état indépendant, mais uniquement dans un mouvement spontané d'humanité que Sa Ma esté a pris la résolution de faire marcher ses troupes pour protéger une population contre les cruautés des bandes armées, mais encore une fois cette démarche ne pourrait se faire que du consentement et même à la demande formelle de l'autorité militaire et légal du pays. Les ordres que j'ai reçus à ce sujet de Sa Majesté sont très positives, et ne me laissent aucune alternative d'en agir autrement.

Se ne puis donc d'aucune manière prendre sur moi la responsabilité de la moindre déviation d'une ligne de conduite, qui m'a été si explicitement tracée par Sa Majesté l'Empereur. — Toutefois je me tiens prêt à marcher avec mes troupes à la première demande de Votre Excellence, et dans ce but j'ai pris mes dispositions paour formez trois détachements, dont l'un, dans la direction de Hermanstadt, à Kineni et à Rymnik sur l'Olta, se trouvera composé de 4 bataillons d'infanterie, de 8 pièces de canon et de trois centaines de cosaques; le second, dans la direction de Cronstadt, dans les villes de Kimpoloung et de Piteschty, se trouvera composé de 3 bataillons d'infanterie, 4 escadrons, 3 centaines de cosaques et de 8 pièces de canon, le troisième détachement à Ployeschty, dans la même direction, sera composé de 4 bataillons, 4 escadrons, 2 centaines de cosaques et de 8 pièces de canon. — Les détachements arriveront aux lieux sus indiqués vers le $18/30$ de ce mois.

Dans la supposition que vos communications avec Cronstadt éprouvent beaucoup de difficultés, je crois devoir Vous transmettre ci-prés, Monsieur le Baron, une publication faite par la municipalité de Cronstadt, dans laquelle il a été notifié aux habitants qu'il ne sera fait par les Szeklers aucune atteinte ni aux personnes, ni aux propriétés. — Cette communication m'a été faite par le chef de la douane de Tömöss, qui nous informe actuellement que le 25 au le 26 du courant les rebelles se proposaient de marcher sur Cronstadt.

Je ne saurais terminer cette lettre sans témoigner à Votre

Excellence la vive satisfaction que j'ai éprouvè en apprenant le succès que Vous venez d'obtenir sur l'ennemi, ce brillant fait d'armes a couvert de gloire les braves troupes Impériales et leur éminent chef; veuillez en recevoir, Monsieur le Baron, mes félicitations empressées ainsi que l'assurance de la considération très distinguée avec laquelle j'ai l'honneur d'être de Votre Excellence.
Bucarest, le ¹⁴/₂₇ jan. 1849.

Le très humble et très obeissant
Serviteur **A. Lüders** m. p.

LXXIII.

Saguna A. püspök Olmützbén febr. 6-án nemzete nevében tartott hódolati beszéde a császárhoz, s a reá tett felelet.

Euer Majestät! Die plötzliche und überraschende Nachricht von der glorreichen Thronbesteigung Euer Majestät Franz Joseph I. erweckte auch in den Herzen der romanischen Nation in Siebenbürgen die heissesten Gefühle der unerschütterlichen Treue gegen ihren angestammten Landesfürsten, aber auch die frohe Hoffnung für eine blühende, glückliche Zukunft aller unter dem milden Scepter Euer Majestät hefindlichen Völker und Länder. Allein nicht weniger drang sich ihr die zuversichtliche Ueberzeugung auf, dass die den Bedürfnissen und Forderungen der Zeit Entsprechende Umgestaltung den Staats-Formen, zu welchen Se. Majestät Kaiser Ferdinand der Gütige der Grund legte, die vollkommene Ausführung derselben aber Euer Majestät übertragen hat, in kürzester Frist einer befriedigenden und gedeilichen Vollendung entgegengeführt werden dürfte. Es liegt ja über allen Zweifel erhaben, dass das keiserliche Thronbesteigungs-Manifest vom 2. Dec. v. J. die Herzen aller treugesinnten Oesterreicher, mit Freude erfüllt hat, denn Euer Majestät geruhten darin ihren Völkern die Versicherung zu ertheilen, dass Höchstdieselben das Bedürfniss und den hohen Werth freier und zeitgemässer Institutionen aus eigener Ueberzeugung erkennend, mit Zuversicht die Bahn betreten, welche zu einer heilbringenden Umgestaltung und Verjüngung der Gesamtmonarchie führen soll; denn auf den Grundlagen der wahren Freiheit, auf der Gleichberechtigung aller Völker des Reiches und der Gleichheit

aller Staatsbürger vor dem Gesetze, wird das Vaterland neu erstehen, in alter Grösse aber mit verjüngter Kraft, ein unerschütterlicher Bau in den Stürmen der Zeit, ein gereinigtes Wohnhaus für die Stämme verschiedener Zungen, welche unter dem Scepter der Väter Eu. Majestät ein brüderliches Band seit Jahrhunderten umfassen hält.

Die romanische Nation an den äussersten Gränzen Siebenbürgens hat daher die frohe Nachricht von der Thronbesteigung Eu. Majestät mit voller Heizensfreude begrüsst, und bringt jetzt mittelst meiner Person ihre Glückwünsche und unterthänigste Huldigung vor den Allerhöchsten Thron mit dem feierlichsten Gelübde: dass sie ihre den erhabenen Kaisern Oesterreichs und Grossfürsten Siebenbürgens, glorreichen Andenkens, unverbrüchlich und in allen den allerhöchsten Thron bedrohenden Gefahren thatsächlich bewiesene, unbefleckte Treue und Anhänglichkeit, auch gegen Eu. Majestät auf das heiligste zu beobachten nicht ermangeln wird!

Geruhen Eu. Majestät nicht bloss vertrauensvoll auf die auf richtige Mitwirkung dieser Nation durch ihre Vertreter zur Unterstützung des Allerhöchsten Thrones zu zählen, sondern auch auf den gesunden Sinn der stets getreuen romanischen Landbewohner in Siebenbürgen, auf die getreuen Staatsdiener von dieser Nation und auf die romanischen Linien- und Grenzgeregimenten, welche sich durch Tapferkeit, Treue und Ausdauer jederzeit ausgezeichnet haben.

Geruhen Eu. Majestät mit der den Herrschern aus dem Hause Habsburg angeborenen Huld und Güte, die Huldigung dieser, in der Gesamtmonarchie über 3 Millionen Seelen zählenden Nation entgegen zu nehmen, denn sie ist jene Nation, welche in der am 15. Mai v. J. in Blasendorf noch im Anbeginn der Wirren abgehaltenen Volksversammlung zur Freude aller Gutgesinnten und zum Aerger aller Treulosen, den Eid der Treue für das allerhöchste Kaiserhaus Oesterreich feierlichst abgelegt hat; allein wegen dieser dem angestammten Landesfürsten unverbrüchlich bewiesenen Treue, der barbarischen Wuth der magyarischen Rebellen ausgesetzt, bis jetzt mehrere hundert eingeäscherte Dörfer und viele Tausend ermordete Mitglieder, geistlichen und weltlichen Standes, als Opfer bringen musste,

Sie ist jene Nation, welche im Jahre 1847 gegen 5000, im verflossenen Herbst aber wieder 4000 Mann Rekruten zur Completirung der kais. gesinnten siebenbürgischen Linienregimenter, Erzherzog Carl Ferdinand, Graf Leiningen und von Begeisterung und Treue gegen Eu. Majestät erfüllt und beseelt, von Neuem bereit ist, die etwa noch zu benöthigende Mannschaft aus ihren Söhnen zu stellen,

Sie ist jene Nation, deren Söhne das 2. Roman. Regiment bilden, das sich weigerte dem Befehle des ungarischen Despotismus gegen die kais. gesinnten Serben und Croaten zu marschiren, zu gehorchen, so, dass man es nach Pest, Waizen und Komorn in Gefangenschaft brachte, und gegenwärtig als Strafe für seine Anhänglichkeit an den allerhöchsten Thron gezwungen hat die Erdarbeiten an der Theiss zu verrichten.

Sie ist auch jene Nation, welche seit dem Monat Juli v. J. unter der Anführung des tapfern Obristen Urban gegen die Rebellen in's Feld gezogen ist, und aus welcher ausser den siebenbürg. Linien-Regimentern noch andere zwei treugesinnte Grenzregimenter bestehen. Ferner ist sie jene Nation, die sich den Anordnungen der rebell. Regierung hinsichtlich der ungar. Banknoten und Recrutirung mit beispielloser Aufopferung mehrerer ihrer Mitglieder mit den Worten widersetzte: „Sei nur auf den allerhöchsten Befehl Sr. Majestät bereit, zur Unterstützung der Krone Recruten zu geben, und nöthigenfalls Klein und Gross in's Feld zu ziehen!“ Darum hat sie auch zu Folge der am 18. Oktober v. J. erlassenen Proclamation des einsichtsvollen Commandirenden Generals in Siebenbürgen, Baron v. Puchner, sich um die treuen k. k. Truppen geschaart, und diese als ihre Führer angenommen. Trotz allen Schwierigkeiten und des von Seite der Rebellen erlittenen, auf mehrere Millionen sich belaufenden Schadens und ihrer zahllosen, auf allen Strassen und Feldern umherliegenden Verstümmelten und Todten, erträgt sie doch die schwere Last des von den ungarischen Rebellen hervorgerufenen Bürgerkrieges unverzagt und mit männlicher Ausdauer in der festen Ueberzeugung, dass der wichtigste Augenblick ihres politischen Lebens erschienen ist, in welchem sie ihre alterprobte Anhänglichkeit und Treue für Eu. Majestät durch Wort und That glänzend beurkunden, und die constitutionelle Freiheit

und Gleichberechtigung aller Nationalitäten gegen die terroristische Zwangsherrschaft von Buda-Pesth erringen und erkaufen müsse.

Indem also die romanische Nation in der Feuerprobe der Treue für den allerhöchsten Thron Eu. Majestät Gut und Blut opfert, so erlaubt sie sich die allerunterthänigste Bitte anzubringen: „Eu. Majestät wollen allergnädigst geruhen dieser stets getreuen Nation die konstitutionelle Freiheit unter den Segnungen des Friedens, der Ordnung und der hieraus entspringenden Wohlfahrt, deren sich die anderen getreuen Nationen der Gesamtmonarchie zu erfreuen haben, huldreichst angeidehen zu lassen.“

Hierauf geruhen Se. Majestät huldreichst zu erwiedern: „Dass Allerhöchstdieselben mit Vergnügen die Versicherung der Treue der Romanen aus dem Munde eines Mannes empfangen, der für die gute Sache an ihrer Spitze gestanden, und gewiss werde ihnen dieselbe nationale Gleichberechtigung zu Theil werden, wie selbe die übrigen Völker der Monarchie genießen.“

LXXIV.

Engelhard orosz tábornok tudatja, hogy Brassót nem akarta fedezet nélkül hagyni.

An die Bürger von Kronstadt! Einige Schlechtgesinnte von der Kronstädter Bürgerschaft haben das falsche Gerücht verbreitet, ich hätte mich mit dem kais. kön. österreichischen Herrn Generalen v. Schurtter entzweit und hätte die Absicht mit meinen Truppen die Stadt zu verlassen!

Ich habe im Gegentheile in dem Herrn Generalen v. Schurtter einen braven Kameraden gefunden und werde Wohldenselben auch fortan als solchen schätzen und ehren.

Dass ich meine Packwägen in die Walachei zurück geschickt habe, ist einzig und allein im Interesse der hiesigen Bewohner geschehen, um ihnen eine Erleichterung zu verschaffen, weil es ihnen schwer werden dürfte, neben der Bespannung und der genannten Packwägen auch die Fourage für die heute angekommenen 700 Uhlanen zu liefern.

Der gesammte Inhalt der Packwägen, bestehend in Zwieback, bleibt in der Stadt zurück und es wurden nur die leeren Wägen abgefertigt.

Jenes falsche Gerücht ist also eine infame und thörichte Lüge; denn wenn ich mich selbst mit dem Herrn Generalen v. Schurttner nicht verständigt hätte, so würde ich dennoch hier bleiben zum Schutze dieser Stadt, wie es der Allerhöchste Wille meines Kaisers und Herrn ist. Kronstadt, den 10. Februar 1849.

Generalmajor v. Engelhard.

LXXV.

Schurttner tábornok újra felszólítást intéz a székelyekhez.

Szekler von der Csik, Gyergyó und Háromszék!

Ihr habt in der jüngsten Zeit in wenigen Tagen zweimal euern Eid der Treue gegen unsern Kaiser und König gebrochen.

Ihr, Szekler-Soldaten, habt, statt den euern Vorfahren von ihrem Monarchen verliehenen bisher mackellos gewesenen Fahnen treu zu bleiben, diese treulos verlassen, und seid dem schmällichen Rufe der Empörung gefolgt, um dadurch, nicht etwa dem Vaterlande zu dienen, sondern um es zu verderben, und den Gelüsten Euerer an König und Vaterland zu Hochverräthern gewordenen Anführer zu fröhnen.

Oder wäret ihr wirklich verblendet genug, um all dem tollen Unsinn, den diese euere Anführer euch vorschwatzen, ernstlichen Glauben zu schenken? Nein! ihr seid es nicht und daher um so sträflicher.

Oder soll man etwa glauben, dass diese eure Coriphäen euch durch Furcht und Schrecken zu ihren schändlichen Absichten benützen, und die Bahn des Hochverrathes und des Verbrechens betreten lassen? auch dies ist Unsinn; den Ihr, die Tausende, habt ihnen, den Wenigen, nicht sie euch Furcht und Schrecken einzujagen.

Doch nichts mehr hierüber!

In wenigen Wochen werden euere Thaten ihren strengen Richter finden, und so auch euere Verführer, wenn anders man nach

den bisherigen Vorgängen euch noch als Verführte betrachten kann, ihren so wohlverdienten Lohn ganz gewiss empfangen.

Was ich euch jetzt sagen will, ist Folgendes: höret es wohl, und richtet euch darnach.

Während die hier in Siebenbürgen befindliche k. k. Truppenmacht sich mit der Vernichtung der unter dem polnischen Rebellenhäuptling Bem und seinen Consorten eingedrungenen zügellosen Banden beschäftigt, und selbe auch beinahe schon vollendet hat, — ist mir von Sr. Excellenz dem commandirenden Herrn General die Aufgabe geworden, diesen Theil des Landes mit den mir zu Gebote stehenden Streitkräften und, wenn ich es für nöthig finde, auch mit Zuziehung von 50,000 walachischen und sächsischen Nationalgarden gegen alle feindlichen Uebergriffe zu schützen; diese Aufgabe will und werde ich lösen.

Indem ich euch auffordere, die von euch besetzten sächsischen Ortschaften augenblicklich zu räumen, erkläre ich euch annoch hiemit feierlichst bei meinem Worte, dass ich jeden bewaffneten und nur auf Raub Verwüstung ausgehenden Einfall in fremdes Gebiet auf eine für euch schmerzliche Weise rächen und — rechnet sicher darauf! — durch zehnfache Gegeneinfälle von allen Seiten in eure Heimath mehr als vollständig entgelten werde.

Trauet meinen Worten, die ich euch hiemit auf Befehl Seiner Excellenz des Commandirenden verkünde und lasst euch hiemit gewarnt sein. Kronstadt, am 10. Februar 1849.

Schurtter m. p.
Generalmajor.

LXXVI.

A román comité nyilatkozik a muszka behozás körüli eljárásról.

Erklärung! Das romänische Komité sieht sich in Betreff des Verfassers un Inhalts zweier angeblich von einem romänischen Briefschreiber herrührenden Korrespondenzen aus Hermannstadt in der Ost-Deutschen Post vom 15. Februar veranlasst, hiemit frei und öffentlich zu erklären, dass die fraglichen Briefe weder mit Vorwissen

11*

164 lap
1849

Az alig képzett sereg megtörte Ausztriának táborát szabadság és jog iránti lelkesültével, s elszorta a szabadság ős ellenségeit a segélyül hívott orosz csapatokat.

Vezetletében hős tábornoktoknak, ki életöken uj ragyogó bo-rostyánt füze dicsősége koszorujához, többet vivotok ki az elhal-hatalan emlékezetnek világtörténetében.

A nemzet szabadon választott képviselőinek egyhangu hatá-rozatában, hálás jutalmat nyujt diadalmas seregének oly vitéz mint bölcs vezére által, s igazságos kezeibe teszi le hősei számára a hű elismerés jeleit.

Magyarhon hősei! vegyétek hazátok hadügyministerétől a nemzet háláját! Debreczen, apr. 3-án 1849.

Mészáros László,
hadügyminister.

LXXXVI.

Osányi rendelete Szászország további szervezése végett.

Az ostrom állapotba helyezett szászországon kellő fentartására a rendnek, személy- és vagyonbeli bátorságnak biztosítása tekin-tetéből mult hó 23-dikán Szebenben kiadott rendeletemen kívül, következőképen intézkedtem :

1) Tekintetbe vévén, hogy kisebb városokban és falvakban, a hosszabb ideig tartott hadjárat következtében, a polgárok közötti viszonyok annyira fölzavartattak, hogy azokból kétségek és perek fölmerülését biztosan remélni lehet; azért a fönemlített rendeletem-ből látható rögtönítélő hadi és polgári bíróság és rendes büntető tör-vényszékeken kívül, a falvakban, népesség- és távolsághoz képest még három személyből, jegyzőből és irnokokból álló választmányok is alakittatnak, melyeknek kötelessége leend polgári perekben 24 forinton felül 300-ig itélni, a felebbvitel, birtokon kívül, Kolozs-vártt felállítandó felebbviteli polgári bírósághoz történik, 24 forin-tig pedig a falvak előljárai fognak itélni.

2) Brassó városában és kerületében, folyó hó 3-ikán hozott határozatnál fogva, ezen választmányok egyszersmind rendes bün-tető törvényszéket is képeznek.

Magyarország, 1849.

ágyukká. Isten úgy akarta, hogy a magyar ember ágyu menydörgesei között imádja és hívja segédül Istenét.

A hazának czinre is van szüksége. A tős-gyökeres magyar városok tele vannak még őseikről öröklött czinedényekkel, melyeknek ez időben vagy semmi, vagy kevés hasznát veszik. Fölhivok azért mindenkit, sziveskedjék azt, mit bir, a haza oltárára letenni. Ha a hon ily sulyos perceiben valöki ingyen nyújtja át, a hon kedvesen veszi, ellen esetben pénzen is bevásárolja.

Polgárok ! istentelenül megtámadott hazánk, alkotmányos szabadságunk megmentéséről, személy és vagyonbátorságunk megvédéséről van szó. Nyujtsátok sebesen a védelem eszközeit ide !

Kolozsvártt, martius 8-án 1849.

As egyesült Magyar és Erdélyország
teljhatalmu országos bistora
Csány László.

LXXVIII.

Bem Szeben bevétele után többek közt közboosánatot hirdet.

Szeben lakosai ! A magyar hadsereg azért jött, hogy megmutassa, mikép ti armánynak vagytok játszólapdjája. Mozgalmitok vezetöi és ferde hirlapjaitok a magyar hadsereget csupa népsöpredékböl álló föllázadt csoportnak nevezik, melynek nincs más célja, mint rabolni, égetni és gyilkolni. Szászrégent hozzák fel mindig például ; pedig Szászrégent nem a magyar hadsereg égette fel és rabolta ki. Azon szász városok, melyek a magyar hadseregnek fegyveresen ellent nem állottak, meg lönek kimélve ; így Besztercze, Medgyes, Segesvár és Szászváros.

A magyar hadsereg, fegyverrel kezében, tartós s a polgári szabadságon alapuló békét akar kivívni a magyar királyság határai között, miután a király által szentesített törvények, armánykodások következtében megsemmisítették és kigunyoltattak.

Magyarországban minden honpolgár, nemzet- és valláskülönbség nélkül egyenlő szabadságot kell hogy élvezzen ; ezért mondtott le a nemesség előjogairól s lett a paraszt, a hübéri tartozások eltörlése által szabad polgárrá emelve.

A magyar hadsereg az önkény, a katonai és tiszturalom el en harczol. Ezért a kényuralomhoz szítók, a császári katonaság és a hivatalnokok legesküdtebb ellenségei.

A magyar hadsereg a közös népszabadságért harczol, ezért küzdenek soraiban mindenféle népfaj ivadéki, mi által egyszersmind az európai népszabadság előharczosául lön fölszentelve.

A magyar hadsereg előtt szent a békés polgár személye és vagyona. Ha sergeim nem kényszerülnek az általatok emelt torlaszok megett orosz szuronyokon és ágyukon áttörni utat magoknak, ha nem kellett volna a várost rohammal bevenniök; ezt magatokon is tapasztalhattátok volna. De a győző harczfi elkeseredésének az első órákban nem lehetett gátot vetni. Mostantól fogva azonban a legszigorubb parancsokat adtam ki, hogy a tulajdon megkinéltessék.

Ti, orosz segítséget hívtatok. Ez reátok egész Európa előtt a szégyen, ügyünkre pedig a jogosság bélyegét ütötte. Ez nem lehetett az erdélyi összes szászoknak kívánata, kik kevéssel ezelőtt oly orosz gyűlölők valának. Ezen tett vádja alól csak annak nyilvános visszahuzása által tisztithjátok ki magatokat.

A magyar kormány, mely minden multa a feledés fátyolát veti, biztosítja hivatalnokaitok szabad választását. Válasszatok olyanokat, kik érdekeiteket jobban tudják védeni.

Egyetlen meneküléstök a Magyarországgali egyesülésnek elismerése és jóváhagyása. A választás nem lehet nehéz a polgári szabadság és kancsuka között, mert hogy mi célja az orosz pártfogásnak tapasztalni fogtátok volna. És azt is tudhatjátok már, mily jól ment volna dolgotok, ha nemzetiségűtök és politikai létezőtök, a magyar helyett mivel titeket elrettenteni kísértettek, az oláhokéban olvadt volna fel.

Én nem maradhatok itt; tovább kell folytatnom hadimunkálataimat. De valamint az általam kihirdetett közböcsánatot még a vandál oláhok irányában is megtartottam, ugy irányotokban is meg leend tartva ha valahára észretértek, s valamint a katonai befolyásról, mely kisajtol, ugy az orosz interventioról, mely e fölött rátok mint németekre szégyent hoz, lemondatok. Ez elhatározástokban egész erőmmel gyámolítani foglak s csak töletek függ, hogy barát vagy ellenségképen térjek-e vissza.

Ti oláhok is józanodjatok ki, üzzétek el csábítótokat, csatla-

kozatok a magyar kormányhoz és szabadelvű alkotmányhoz, mely nektek szabadságot és birtokot adott, minél többet senkitől sem kívánhattok, ellenben mindent, magát az életet is elveszthetitek.

Csak így eszközölhetünk békét, mely a polgárháború által egészen kisajtolta s a legborzasztóbb gyilkolások által Irózat színhelyévé süllyedt hazátoknak annyira szükséges.

Szeben, főhadi szállás, mart. 12. 1849.

Bem J.
fővezér.

LXXIX.

Bem felszólítja a hírlapok kiadóit, hogy lapjaikat folytassák.

Hir det m é n y. A magyar kormány nem akarja a szabadságot csak névvel ajkain pengetni; ne legyen az chimera, melylyel a népeket járókán szokták vezetni, hanem legyen valóság.

Első kellék alkotmányos szabadság megszilárdítására a sajtószabadság.

Azért felhívom az itteni lapok kiadóit, hogy lapjaik kiadását tovább folytassák. Én semmi korlátokat nem szabok nekik, nyomathatnak a mit tetszik s a miért felelősök lehetnek; csak hogy becsületes, értelmes embereket válasszanak szerkesztőiknek.

Mi a kormány irányában megtartandó politikai rendszabályokat illeti, ezek későbben fognak megállapítani.

Szeben főhadi szállás, mart. 14. 1849.

Bem J.
fővezér.

LXXX

Bem felszólítása erdély lakosaihoz, a muszkák kiverése után.

Végre oly sok inség után megjelent a szerencsés nagy nap, melyen nektek valódi örömmel hirdethetem, miszerént a közös ellenség: „a muszka és osztrák katonaság“ meggyőzetvén Oláhországba elszaladt, hogy a béke az egész országba kivívott.

Isten áldja meg ezen napot, én pedig parancsolom, hogy a legközelebbi vasárnapon, vagy pedig a távolabbi helyeken ezen felszólításom vétele után következő vasárnapon minden vallások szertartásai szerént oltár előtti, vagy pedig szószéki ünnepélyes hálaadások által ezen nap jelentősége hirdettessék.

A magyar igazgatás, mely az alkotmányos valódi szabadságot akarja, mely minden multakat béke kedvéért örömmel felejt, és a mely az elvakított néppel soha háborut nem folytatott azt óhajtja, hogy a különböző nemzetiségek az egyformaság élvezete által a testvériségben egyesüljenek, hogy minden állományi polgárok szokott foglalatosságok mellé vissza térjenek, hogy az ország rovid időn maga mély sebeiből a béke s polgári szabadság áldásai közt felüdülhessen.

A magyar kormány csak boldogítani, nem pedig elnyomni akar, mindent fog tenni, hogy ezen jónak elérését segíthesse. A magyar a külelenséget a határszélektől távol fogja tartani, vagy pedig az országból merőben kihajtani.

Erdély lakói! ébredjetek fel valahára érzésteket tántorító azon mámorotokból, mellyel benneteket a lelkiismeretlen ravaszság összeszorítva tartja, borzadjatok vissza a muszkák használatától, valamint attól egész Európa visszaborzad, és használjátok azon alkotmányos jótéményeket, melyeket nektek a minden igazgatások közt legszabadabb magyar igazgatás ajánl. Ti pedig megvakítottak, és megzavartak térjete vissza honotokba, a magyar igazgatás meg fog nektek bocsájtani, eléggé meg vagytok büntetve lelkiismeretetek mardosó férge által, mely benneteket késő éveken keresztül üldözni fog, midőn benneteket a kegyetlenségre fognak emlékeztetni, melyeket polgártársotokra árasztottatok, midőn benneteket a közvélemény megítélend.

Magyarok, szászok és oláhok, nyujtsatok egymásnak testvérileg kezét, távoztassatok minden nemzeti gyűlölséget, és boldogok lesztek. Brassó, mártius 21-én, 1849

Bem J.
tábornok

LXXXI.

Osányl hirdetése , a királyföld szervezése tárgyában.

Ármány és árulás az egyesült magyar hazát és a magyar nemzetet, szinte végveszélybe hozzák. Számos népfajok, melyeket Magyarhon keblében táplált és felnevelt s melyekkel a magyar hiven osztotta meg alkotmányos élte jótéteményeit, orgyilkosként támadának fel a haza ellen, s vad és vak eszközül a szabadságtipró zsarnokságnak. Fájdalommal kelle minden igaz honfinak tapasztalni, hogy a százok, kik, mint virágzó állapotuk tanusítja oly bőven részesültek az alkotmányos szabadság javaiban, a vésteljes órákban nemcsak segédkezet nem nyújtottak a magyar nemzetnek, hanem önmaguk lettek főtényezőjévé a hazán eláradott rozsoknak, s fővárosaikat tüzhelyeivé tevék azon lángnak, mely a hazát elborítá. S miután láták, hogy oly számos belellenségek, kikkel ők titkon és nyilván szövettek, sőt azoknak nagy részét maguk költék fel, sem képesek megtörni a magyar nemzetet, nem irtóztak az utolsó eszközt is megkísérteni, s orosz sergeket hívni be a haza szent földjére, s így elárulni önhazájokat s minden testvér nemzeteket. Azonban hideg vétkes számításokból kifeledék a leghatalmasb tényezőket, az igazságot pártoló mindenható Istent és a magyar nemzetnek haza s alkotmány melletti kiolthatlan lelkesedését. Mi által a vétkes számítás meghiusult. Bem tábornok, a hős és bölcs vezér, legyőzte hatalmas ellenségeinket — hála neked nagy bajnok, — s köszönet nektek hős magyar harcosok a haza nevében!

Az egyesült Magyarhon törvényes kormánya, ennyi elkövetett hálátlanság s bűn után is, nem annyira büntetőleg mint atyai kimélettel kíván eljárni, s a nemzet becsülete kezeskedik, hogy a béke és rend helyreálltával, a kivított szabadságban azon népfajok is, melyek annak legdühösb ellenségei voltak, egyaránt fognak részesülni; ha ezentul a törvények iránti tiszteletöknek, és az egyesült haza alkotmányhozi hő ragaszkodásuknak csalhatlan jeleit adják. —

Addig pedig, míg a békevesztett, feldult honban a béke viszatérend, a rend helyreállítása s a törvény ellen felkelt népek fékezése, a jelenben szigorú intézkedéseket teszen szükségessé. S miután azon magyar megyékben, hol vitéz hadsergünk átvonult

a rend és a sörvények iránti eugedelmesség jobbadán életbe léptetett, a királyföldöni hatóságokra nézve a következőket rendeltem.

1. Nagy-Szeben és az ugynevezett egész királyföld, a magyar állodalom törvényes kormányja további rendeletéig ostromállapotba tétetik.

2. Az ostromállapot ideje alatt, minden polgári pörök megszűnnek. Ellenben rögtön-ítélő és rendes büntető törvényszékek állítatnak fel. A rögtönítélő hadi törvényszékek N.-Szebenben, Segesvártt, Brassóban és Beszterczén fognak rendeztetni; s e részben Ujegyház-, Szerdahely-, Szászsebes- és Nagy-Sink-széket a nagy-szebeni, Megyes- és Köhalom-székek pedig a segesvári rögtönítélő bíróság alá rendeltetnek. Átalában minden nemcsak katonai de polgári egyének is a vétek fokozatához képest ezen bíróságok eleibe tartozván.

3. A rendes büntető törvényszékek Brassóban, Fogarastt, Nagy-Szebenben, Szászsebesben, Köhalmon, Segesvártt, Medgyesen és Beszterczén fognak rendeztetni; Ujegyház- és Nagy-Sink-székek a szebeni, Szeredahelyszék pedig e részben a szászsebesi bíróság alá rendeltetvén.

4. Mindezen törvényszékek eljárásukat a közelebbi országgyűlés határozata szerint intézendik.

5. Nagy-Szebenben Bem főtábornok ur rendelete következtében történt tisztválasztás, az ostromállapot idejéig meghagyatik, egyéb királyföldi városokban a választás rendezése a körülményektől fog függeni. A helységekben az eddigi előljárók megmaradnak de később ha a szászok törvény iránti hűségöknek s ragaszkodásuknak jelét adandják, a választás mindenhol a törvények értelmében, a polgárok képessége szerint fog megtörténni; s ez által a szegényebb néposztály is a törvények jótékonyágában részesülend.

6. Minden névvel nevezendő közpénztárak ideiglenesen az állodalom felügyelete alá rendeltetnek. A törvényes rend helyreálltával azonban a városok és helységek pénztárai a nép felügyelete alá fognak helyeztetni. Miből önként értetődik, hogy a szék és városi tisztviselőknak, az eddig ezen pénztárokra gyakorlott befolyása czennel megszűnt; valamint megszűntnek nyilvánítatik ezen tisztviselőknak a helységek kerületeire kiterjedt ugynevezett inspecto-ratusa is.

7. A kincstári hivatalok, a főposta hivatal, a tartományi főbiztosság, és a tartományi főpénztárhivatal, Kolozsvárra áttétetni rendeltetnek. A lotteria pedig, mint a legszegényebb néposztályt zsaroló és erkölcsrontó kártékony intézet ezennel mindenkorra megszüntetik. Egyedül a már történt betételek tekintetéből, még egy utolsó huzás engedtetvén meg.

Kelt N.-Szebenben, martius 23-kán, 1849.

Csányi László,
országos teljhatalmu főkörmánybiztos.

LXXXII.

A szebeni tanács nyilatkozik a muszka interventio ellen.

In Folge der unterm 12. März erflossenen Proklamation des Herrn Obergeneralen der ungarischen Arme, J. Bem, gibt die Hermannstädter Bürgerschaft die Erklärung: dasz sie sich den in der Proklamation enthaltenen Weisungen unterwerfe und denselben Folgen leisten werde, und legt,— nachdem Hermannstadt durch die Siegreichen ungarischen Truppen am 11. dieses eingenommen und der Stadt der hinreichende Schutz zugesichert worden ist,— gegen jedartige Intervention der russischen Macht förmliche und feierliche Protestation ein.

Hermannstadt, den 26. März 1849.

Der Magistrat und die Kommunitaet von Hermannstadt im Namen der Bürgerschaft.

Simon Schreiber m. p. prov. Bürgermeister.

Schelker m. p. Vice-Notaer.

Traugott Binder m. p. [prov. Orator.

LXXXIII.

Csányi nyilt rendelete, melyben a Bem által eszközölt tisztválasztásokat id. meghagyja.

Mely szerint mindazon tisztviselők, kik Bem altábornagy intézkedései folytán ezen város közigazgatására ideiglenesen megválasztattak, hivatalaikban ezennel megerősítettnek; meghagyatván

az illetőknek, miszerint azok irányában kellő engedelmességet tanúsítani mindaddig szigorú köteleességüknek ösmerjék, valaméddig az 1848-dik évi XXIII-ik törvényczikk 6-ik §-sa rendelkezéséhez képest a választás megtörténhetik.

Igyekezni fogok, hogy az új választást mielőbb életbe lehessen léptetni, mert ez által a törvény értelmébeni választási jogot a polgárok szegényebb összege is gyakorolandja, s épen e polgárok összes osztályára nézve adott engedélyben rejlik a törvény jótékonyága. Brassó, tavaszeli 30-ikán, 1849.

Csány László,
országos fő kormánybiztos.

LXXXIV.

Bem altábornagygyá neveztetése.

Az országgyűlés f. évi martius hó 23-án tartott ülése határozata alapján, Bem József tábornok ur, Nagy-Szeben bevétele, a verestoronyi diadal és az egyesült osztrák-orosz hadsereg szétvérese által a magyar nemzet körül kivivott halhatlan érdemeiért, mart. hó 15-kétől számítandó ranggal és illetményvel altábornagygyá kineveztetett.

Ugyanazon határozat folytán a hálás magyar nemzet Bem József altábornagy urat, főnnebb elősorolt érdemeinek elismerése jeléül, a katonai érdemjelek első osztályával feldiszesítette.

Kelt Debreczenben, april hó 3-án, 1849.

Mészáros László,
hadügyminiszter.

LXXXV.

A miniszteriumnak az erdélyi hadsereg iránti elismerése.

Diadal koszoruzá zászlóitokat — hűségtek, kitérésstek s vitézségtek jutalmául.

noch irgend einer Theilnahme des Komités fabrizirt und veröffentlicht worden sind. Im Gegentheile ist das romänische Komité mit den Ansichten der Verfasser durchaus nicht einverstanden, und würde niemals, besonders, was die Bemerkungen über die strategischen Operationen vor Hermannstadt anbelangt, sich für kompetent gehalten haben, irgend ein Urtheil darüber abzugeben. Eben so wenig begründet findet dasselbe die angebliche Anzahl Truppen und Kanonen bei dieser denkwürdigen und ruhmgekrönten Schlacht am 21. Jänner. Was aber die eigentliche Hauptsache, nämlich die Einberufung der russischen Truppen nach Hermannstadt und Kronstadt betrifft, so hat das romänische Komité zwar am 2. December v. J. wenn gleich ungerne, so doch durch die hilflose Lage und Noth unseres Vaterlandes gedrungen seine Unterschriften auf die diesfällige Vollmacht, wegen derartiger Rettung der romänischen so wie der sächsischen Nation freiwillig hergegeben, ohne jedoch bei den weitern Verhandlungen über diesen Gegenstand, und den späterhin über Beschluss des Hermannstädter Militär-Kriegsrathes wirklich erfolgten Einmarsch dieser kaiserlich russischen Schutztruppen mehr betheilligt worden zu sein.

Bei solchen Bewandnissen verwahrt es sich so nach gegen alle Kritiker Beschuldigungen und Privatansichten jeder Art, die in Zukunft selbst von einzelnen Mitgliedern der romänischen Nation oder vielleicht gar des romänischen Komités, selbst, aber ohne der Unterschrift des Komités, veröffentlicht werden.

Hermannstadt, am 4. März, 1849.

Das romaenische Pacifications-Komité.

Simeon Barnutus, Praesident.

LXXVII.

Osányi a harangokat ágyuknak kéri.

A menydörgés tisztítja a léget, az ágyuk menydörgése veri szét az ellenséget s öldöklő golyói semmitik meg, mentől több ágyuja van a hazának, annál biztosabb ez ármánykodó ellenség megtöredése. Ez a czél.

Le azért polgárok a harangokkal, változzanak át öldöklő

3) Fogarasvidéke megyévé alakítatik, és belé kebelezetnek a 2-ik határfőri oláh ezred helységei, melyekben hogy az árva-pénzek czélszerű kezelése rozabb karba ne jusson, árva-birói hivatal alakítatik, mennyire lehet volt jó viseletű értelmes altisztekből, árva-birói czimmel, és Magyarorszában divatozó fizetéssel.

4) Az egész szászföldön minden székben egy rendőri hivatal, s ha a szükség kívánná több is felállítatik. -- A rendőri hivatal felállítatik Fogarasvidékén is, ennek kötelessége a rendet föntartani, mi végre, ha az elnök szükségét látandja, alsóbb rendű egyéneket is használhat, illő napidij mellett. A rendőri hivatal eljárásához tartozik választmányokat kinevezni, lefoglalására azok ingó és ingatlan vagyonainak, kik mint czimborái az ellenségnek azzal eltávoztak, és az által hűtlenségi vétekbe estek, kik B e m altábornagy ur által a multa nézve kihirdetett bünbocsánatban nem részesülhetnek; — a lefoglalt javak, további rendelésig, zár alatt tartandók, és gazdasági cselédséggel és felügyelőkkel ellátandók. Részteljesb utasítást, tőlem, a rendőrség írásban veend.

Az ideiglenesen meghagyott hivatalokra nézve a törvény értelmébeni választás, valamint a képviselők választása is, mielőbb meg fog történni; mert szükséges, hogy a választásokban a nép összesége részesüljön, miben a törvény jótékonyága leginkább rejlik.

Ideiglenes intézkedésében, a szászföldön tapasztalendő szellem, s magyar törvények iránti tisztelet módosítást fog előidézni.

Az eddig B e m altábornagy ur által kivetett hadi adó, szintén ideiglenesnek tekintendő; ez érdemben a végső határozat az országgyűlését, vagy a törvényes kormányt, az országos honvédelmi bizottmányt illetvén.

Foglalatosságaim halmaza nem engedvén egy helybeni maradásomat, a szászföldre több kormánybiztosokat fogok kinevezni, azok iránt legpontosabb engedelmisséget követelek.

Kelt N.-Szebenben, tavasz hó 4-én, 1849.

Csány László,
teljhatalmu országos főköormánybiztos.

LXXXVII.

Bem rendelete a sereg rendben tartásáról.

Mint hogy a sergektől az utakban önkényüleg sokan visszamaradnak, a tisztek a rendre nem mindig ügyelnek, szükségesnek látom következő parancsot kiadni:

1. A csapatvezénylők, század parancsnokok felelősség terhe alatt kötelesek a marsrendszabályt pontosan kezelni, s semmi szín alatt nem engedni, hogy az utban czillingezők elmaradjanak, vagy a házakhoz bejárjanak; e végre az elő- és hátvéd (avant- und arier-garde) kötelességére minden indulás előtt megtanítandó. — Az elővéd parancsnok, midőn valamely helységbe ér, tegyen rendeletet, hogy az utczára ivó viz tétessék ki, hogy ne kellessék azért a főseregtől küldözni; a nyakasok, kik tilalom ellenére a seregtől eltávozni akarnak, az illető parancsnokok által a hadi törvényeknél fogva szigoruan büntetendők.

2. Minden állomáson térparancsnokság hagyatik, hova a századosok beteg embereiket s az olyanokat, kik jól menni nem tudnak megvizsgáltatás után hátrahagyják.

A térparancsnokok feladata: a ilyeneket ápoltatni, s meggyógyulásuk után századaikhoz ügyelet alatt utasítani. Fő kötelességük továbbá a térparancsnokoknak, a czillingező katonákra felügyeltetni, nem csak a térparancsnoki állomáson, hanem vidékben is; az eképen teendő foglyokat fegyverkeztessek le, egy kimutatással, hogy hová tartozik, mikor, és miért távoztak el, jelentsék be, s tartóztassák kenyér és víz mellett mindaddig őrizet alatt, míg büntetésük, csapatuk utáni küldetésük, vagy más egyéb teendők iránt rendelést kapnak; — meg kellek továbbá az ilyen czillingezőket befogatásukkal azonnal vizsgálni, s a netalán náluk találtató rablott portékák úgy öt pengő forinton felül levő pénzek is vétessenek el. Az ily elfoglalendő pénz az állomáson levő szolgálatot tevő katonák közt kiosztandó.

3. Észrevettem, hogy katonák magoknak minden engedelem élkül fuvert hajtanak fel. Ezt szigoruan betiltom, s most annyival inkább, mint hogy a mezei gazdaság beállott; — ha önfejtüleg, s

szükség nélkül embereket, s marhákat a szántóföldek mivélésétől eltartóztatnak, azzal szegényítettnek az illető gazdák, de igen az ország is, — a haza boldogságát pedig a katonának előmozdítani kötelessége. Nem szabad senkinek semmi szín alatt fuvar követelni, ha arra legalább is egy századostól írásbeli utalványa nincs, mi iránt a csapat parancsnokok felelősök. Továbbá megújítom azon rendeletet, melyben meghagytam volt, hogy egy századhoz (akár gyalog akár lovas) úgy egy ágyu üteghez is podgyászok vitelére egy fuvarnál több nem járul, s több fuvar felhasználni nem szabad. Azon parancsnok, ki az engedményen felül használ fuvar, arestommal büntettetik, e mellett a fuvarpénz, mely készpénzzel fizettetik, illetményéből első fizetés alkalmával le fog huzatni.

A polgári tisztviselők kötelesek az olyan katonákat, kik faluban czillingeznek, betegeskednek, vagy magukat rosszul viselik, feltartóztatni, és a közelebbi térparancsnoksághoz átadni.

Ezen rendeletem mind a katonai mind a polgári tisztviselők által késedelem nélkül kihirdetendő, s a helységekben szembetűnő helyeken falra ragasztandó. Szászsebes, apr. 4. 1849.

Bem,
altábornagy.

LXXXVIII.

Bem rendelete, mely mellett a sereg érdemjelekbe részesült.

A képviselőház azon küldöttsége, mely által nekem Debreczenből az első rendű érdemjel megküldetett, felhatalmazott arra, miszerint a vezényletem alatt levő hadseregben azon vitézeket, kik magokat a csatateren kitüntették, érdemjellel jutalmazzam, s megengedjem, hogy azt a hadügyministeriumtól adandó oklevél megérkezéig is hordozhassák. Örömmel érzem magam felhiva, azon tiszteteket és honvédeket, kiknek jó vezényletök és harctiasságok által kitüntetett hazafi-érdemök előttem ösmeretes, megnevezni, és őket 3-ad rendű érdemjellel diszesíteni — nem lévén kezemnél más rendű érdemjel. Neveik következők: ezredesek: Czetz János, gr. Bethlen Gergely, br. Kemény Farkas, br. Bánfy János, gr. Teleki Sándor, Tóth Ágoston, Kiss Sándor, Gáll Sándor; alezredesek:

Forró Elek, br. Messena N., Peretzi Péter, Károlyi Miksa, Ihász Dániel, Beke József, Szabó Ferdinánd, Inczédi Samu; őrnagyok: Papp Wilmos, Klement — 12-ik zászl. gr. Bethlen Olivér, Dobay József, Müller József — tüzér, Kabos — 1. székely zászl., Horváth Ignác, Makrai László, Juhász Albert, Keller, Jeszenszky, Kálnoki Sándor, Kiss Ist. Trángus, Simonyi Sim. Zarzycki Dén. tőrsorvos: Gesztesi L. Századosok: Jékei Lajos Máté. husz., Székely Lajos, Szalbek György, Petőfi Sándor: főhadnagyok: Lukenics József, Zeyk Domokos, Nagy István, 10 husz. ezr; alhadnagyok: Egyed József, Eszterházi Kálmán; Kabos székely zászlóaljában: káplárok: Simon András, Bege Mihály, Koncz Elek; alkáplárok: Mincsor Antal, Páll Gergely, Szalánczi Domokos, Gáll Albert; köztvézek: Budai Mihály, Kiss Barabás, Koncz Antal, Czimbalmos Máté, Veres István.

Azon zászlóaljakra és századokhoz, melyek az útközetekben részt véve magokat kitüntették, az alább következő jegyzésben megírt szám szerint találom az érdemjel kiosztást; mire nézve meghagyom, hogy minden zászlóalj és lovas csapatnál egy bizottmány, melyben minden századtól egy fő- egy altiszt és egy köztvész részt vegyen, állíttassék össze, mely a csatákban kitüntetett egyéneket feljegyezze, s meghatározza az érdemesebbeket; kik ily módon az illető szám szerint felajánlatnak, azoknak azonnal az érdem díszjel hordozását megengedem, s érdemjeleket küldök számokra.

Érdemjelre ajánlhatni: 4-dik honvédszászlóaljtól 6 tisztet és 15 közhonvédet, 11-től 8 t. 22 kh., 12-től 6 t. és 15 kh., 24-től 3 t. 8 kh., 27-től 4 t. 10 kh., 31-től 8 t. 22 kh., 50-től 4 t. 10 kh., 55-től 6 t. 15 kh., Máriásiaktól 6 t. 15 kh. erdélyi önkéntesektől 5 t. 15 kh., Kabos 1-ső székely 3-ik zászlóalj 4 tisztet és 13 közhonvédet, ezek már megnevezve vannak, Szabó 2-ik székely zászlóalj 4 t. és 10 kh., marosszéki székelyzászl. 4 t. 10 kh., Szatmári székelyzászl. 4 t. 10 kh., Coburg huszároktól 2 t. 6 kh., Wilmos huszároktól 4 t. 10 kh., Würtemberg h. 4 t. 10 kh., Kress lovasságtól 2 t. 5 kh., Mátyás h. 1-ső osztály 3 t. 8 kh., 2-dik osztály 3 t. 8 kh., Véber 1-ső székely 2-ik zászlóalj 3 t. 8 kh., Vadászcsapat — veres torony 2 t, 4 kh., összesen 96 tisztet és 249 közhonvédet.

Minthogy nem juthatnak most minden jeles egyének eszámbe, s lehetnek olyanok az útközetekben magokat érdemesített egyének,

kik külön helyzetbe vannak, azért felszólítom a parancsnokokat, az ilyen érdemjelt igényelhetőket rendesen bejelenteni.

Főhadiszállás Szászsebes, április 8-án, 1849.

Bem,
altábornagy.

LXXXIX.

Csányi szervező rendelete a törvényhatóságok főtisztjeihez.

Miután azon egymást erő terhes viharok, melyek hazánk, törvényes alkotmányunk, és a magyar nemzetiség fölött föltornyosulva valának, s mindezeket végveszélyek fenyegeték, az igazságos ég segédelmével, s vitéz hadsergünk és dicső fővezére nagyszerű győzelmei után lassanként csilapulni kezdenek, s hazánk erdélyhoni részének állapotja már már azon ponton kezd állani, hogy a közigazgatásnak folyamatba jönnie, a belbékének s jó rendnek czél-szerű rendelkezések által helyreállíttatnia nem csak lehet, de szükségkép kellek is, — e czélból rendelem a következőket:

1-ször. Minthogy az eddig királyi adó czímmel nevezett hadi adónak gyorsan és mentől nagyobb mennyiségben behajtását nem csak a katonaság kiállítására kívántató roppant költségek, hanem a megcsökkent, sőt nagyrészen meg is szűnt bányászat nem folytathatásából eredő jövedelmi szükség fedezhetőse is, mulhatlanul megkívánják és az arrolai gondoskodást az álladalom nyilvános kára nélkül tovább nem halaszthatni; — ez okból, minden magyar, székelly és szász törvényhatóságokban, a hol még meg nem történt volna, a hadi adó, melynek az ujonan alkotott törvények szerinti kivetését a körülmények még most gátolják, — az eddig fennállott rendszer szerént, lehető szigorral vetessék ki a folyó katonai évre is, és valamint a mult évekrőli adóbeli hátralék, úgy a jelen évi adó is szorgalmatosan, az illető tisztviselők szoros felelete terhe alatt, felhajtván, az illető adótárnok keze alá, ide az álladalmi pénztárba leendő beszolgáltatás végett, pontosan fizetessék be.

2-or. A Magyarhonban és Erdélyben közelebbi időkben alkotott törvények által elvül kimondva lévén az: hogy a hatóságok, magok kebli szükségjeiket, hová tartoznak a köz tisztviselők, bíró-

ságok, orvosok, mérnökök, közszolgák, cselédek fizetése, börtön rabok, középületek fentartása, szóval minden kebli szükségek fedezése, házi adójokból fedezendik, a törvény e rendszabálya, minden törvényhatóságban léptessék életbe, — következőleg a hatóságok munkáljanak oda, hogy házi pénztárjok, az egyenes igazság korlátai közt leendő kivetés útján mentől előbb föllálistassék, és oly állapotba tétessék, hogy abból minden kebli szükségeket, a hadi pénztár befolyása nélkül időről időre fennakadás nélkül hordozni lehessen.

3-or. A most érintett törvények csupán csak az urbériségek elvesztével megkárosodott birtokosok irányában függesztvén fel az adósságos követelésekkeli fölléphetés jogát, — a közelebbi szerencsétlen körülmények által merő pangásba jutott, s csaknem egészen fennakadt ipar, belkereskedelem, s egyeseké úgy, mint kőzjó, a hitelnek az urbériségekben nem károsodottak irányábani felszabadítását igénylik; e tekintetből, mostantól kezdve, mindazon hitelezők, kiknek az urbériségeket nem vesztettek ellen törvényes, és igazságos követeléseik lennének, azok felvehetésére, s e részbeni lépéseiknek az eddigi törvények, és törvényes szokás értelmébeni megtehetésére följogosittatnak; az illető tisztviselők és törvényszékek pedig kötelesek lesznek az illetőknek ilyenén ügyeik folytatásában segedelemmel lenni, azokat ellátni, elégtételbe venni, az igazság és törvények szerint.

4-szer. Hogy a törvényhozó testület által arra nézve tett biztosítás, miszerint az álmány által felbőszített szász és oláh rablók által okozott károk megtérítetni fognak, — pusztá hanggá ne válják, azonban az állodalom is vagy a kártalanításak merőben általa lenndő hordozásával, vagy ha ez az egyenes igazság kívánata szerint azok által, kik valósággal okozták, fognának is megtérítetni, — az e felett felmerülő ügyek és kérdések tárgyalásával felettéb terhelve ne legyen, — minden törvényhatóságban rögtön állitassanak fel b é k e b i r ó s á g o k , melyek teendője légyen a károsodottak és kárttevők közti egyenetlenségeket kibékítés útján a lehetőségig elenyésztetni, — és minden erkölcsi eszközöket arra felhasználni: hogy a károsodottak, igazságos követeléseikhez perlekedés nélkül, hozzá juthassanak, mely a helyett, hogy a károsodottak és kárttevők közti bizodalmas viszony helyreállítását eszközölné,— újabb anya-

got szolgáltatna, egymásiránti gyűlölségre s még mélyebb gyökereket verne bennök az ellenséges indulatoknak; — ha pedig a kibékítés nem sikerülne, a követelt kárt törvényesítse (legitimálja), eljárásáról hiteles jegyzőkönyvet vezessen, és további intézkedésig nyujtsa be a törvényhatóság főtisztjének.

5. A megtámadott hazának katona kell. — Katona védi a magyarnak személy és vagyonbátorságát és alkotmányos szabadságát, melyet a katonaság — fellázított népcsordával szövetkezve — a polgári és emberi törvények vakmerő megtagadásával támadott meg.

Háromszék, Csik-, Udvarhely- és Maros-székek versenyezve emelkedtek fel a haza védelmére, és ezceket állított a szabadság zászlója alá, és már ellenség vérevel megpecsételt okleveleket is bírnak harcias bátorságuk felől, — e felett nemzetőrskéget is alakítottak, és akkép, hogy a hazának lényeges szolgálatot tehetnek, — jelesen Csik és Háromszék, mely a határszéleket is éjjel nappal védelmezi.

Áldja meg a magyarok istene! — de a magyar haza is háládatos lesz és megjutalmazza.

De az erdélyi részek más törvényhatóságai nem teljesíthették kötelességüket, és sem ujonczokat ki nem állították, sem nemzetőrskéget meg nem alakították.

Ez okból a haza nevében rendelem mint következik:

1) Minden törvényhatóság a maga kebeléből az egyenlőség alapján, 18 évtől 30-ig mindenkit sorozzon be az ujonczok közé.

Kivételnek ezen kötelezettség alól:

a) A testileg- erkölcsileg alkalmatlanok.

b) Az egy fiu, vagy azon családátya, kinek keze munkájától függ családja élete, úgy mindazonáltal, hogy maguk helyett mást állítani kötelesek.

Egyébiránt a 18. 22. évesekig bezárólag négy évre, 22—30 évig állók győzelemig soroztatnak be.

2) Katonásíttatnia kell a népnek a nemzetőri intézmény által is, mert csak fegyveres nép lehet erős és így szabad. Ezekből 18—50 évesig az ujonczok közé besorozottakon kívül rögtön nemzetőrskébe sorozandók, — századokra — zászlóaljakra osztandók, tisztek elválasztandók, és pedig a legjobb jellemű, s ha lehet katona

viselt emberekből, kik felett, ha kérdés támadna, a törvényhatóság főtisztjeinek vagy kormánybiztosának feladata, és kötelessége azt megoldani. A századok, a fő és altiszteken kívül, kétszáz főt számítandának, és ha egy helységből így egy század ki nem telik, több helységekbe kiegészítendők és minden katonai mozgalmakba begyakorlandók.

Kivétetnek:

- a) Minden egyházak rendes szolgálói.
- b) Testileg erkölcsileg alkalmatlanok.
- c) Az ország és törvényhatóságok rendes tisztjei — bírái. —
- d) Belső vagy külső gazdasághoz alkalmazott és kézzel működő szegődményesek.

A nemzetőrség a hadügyminiszterium által a nemzetőrségre vonatkozó törvények alá rendeltetik, és annak megtartására pontosan elköteleztetik. —

3) A ruhát olcsósága, tartóssága és kényelmessége ajánlja leginkább, — de nem lehet, hogy a védegyelet elve is tiszteletben ne tartassék a hol lehet, miáltal nemzeti kereskedésünknek legnagyobb szolgálatot tehetünk: — ez okból, valamint a rendes katonákká válandó ujonczok, úgy a nemzetőrök is felruházandók, ezen elvek szerint, és mivel a törvényhatóságok sokkal könnyebben megtehetik, sőt a magányosak is, mint az áradalom, ezért felkerem a haza nevében, igyekezzenek ujonczkaikat felruházni leggazdaságosabban. A haza visszatéríti magánosnak, úgy mint a törvényhatóságnak a ruha értékét. Szilárd elhatározott akarati kell csak és ezen rendelkezésnek minden betűje testté valand. En számítok valamint a tiszték, úgy a nép patriotismusára. Nyíltan kijelentem, csak siker fog kielégíteni.

6) Az urbéres viszonyok eltörlésekor, sőt némely felszabadult polgárok már az előtt is az általok bírató majorság belső és külső földek bérében teljesíteni kötelezett pénz vagy munkabeli tartozást megtagadták, az írott, vagy szóbeli szerződések és egyezkedések megtapodásával; minthogy pedig senki vagyonát igazságtalannak és sajátjának nem szabad, ennélfogva meg nem engedhetem hogy a sajátjog szentsége bár ki által is megbántassék, és a szerződések, legyenek azok írottak, vagy szóbeliek felforgatásának, vagy erejökbe kivételkessének, mert a felek közötti szerződés

törvény. Ez okból rendelem : miként a törvényhatóságok szigoruan ügyeljenek fel, hogy a bérlők pénz vagy munka fejében kézen tartott belső és külső majorság javakat tulajdonosaiktól el ne sajátíthassák, sőt inkább a szerződéseket, irottakat, vagy szóbelieket, valamint a múltra, ugy a jövőre nézve szigoruan megtartsák, és ha a kötelezett pénz vagy munkabeli tartozást, a bérlők önként nem teljesítenék, rögtön polgári uton megítélni, törvényesíteni és felhajtani, valamint a múltra, ugy a jövőre nézve is tartsák szigoru kötelességöknek.

Ezen rendeletem teljesítéséért felelőssé teszem a törvényhatóságok tisztii karát. Kelt Kolozsvárt, apr. 10. 1849.

Csány László,
országos teljhatalmu biztos.

XC.

Csány körrendelete, hogy a sereg a fuvar pénzt fizesse.

Hogy a szünteleni fuvarozás által a földmivelő nép a gazdaság folytatásától el ne vonassék egyfelől, másfelől pedig az okvetlen tenni kellett fuvarozásokért rögtön kárpótlást nyerjen : ezennél rendelem, mikép ezután előfogat csak is az illető tér- és katonai-parancsnokságok és polgári hatóságok utalványaikra szolgáltatassék ki, az a kijelelt állomáson tul nem kényszeritethetvén, — az előfogat bére állomásokként egy marhától 15 pkr, előre kész pénzüi kifizetessék, — egyedül a katonai élelemszerek, s egyéb kellékek nagy mennyiségbeni tovább költöztetése mentesítettvén kész fizetés alól. Kolozsvárt, aprilis 18-án, 1849.

orsz. teljh. biztos,
Csány László.

XCI.

Csány körrendelete, mely által a kincstári hivatalt szabályozta.

Az Erdély-kerületi kincstári s általán minden közjvedelmű ügyek, s az e téreni ügyvezetés további állandó rendezéseig, s ad -

dig is, mi? a most ideiglenes rendezés alá nem vétethetett közjöveldelmi ágakra nézve is ideiglenesen rendelkezhetném, a hivatali működés káros megakadásának elkerülése tekintetéből, s a szeretett hon érdekében rendelem és határozom a mint következők:

1) Az eddigi kincstár tanács megszűnik.

2) A kincstár tanács helyébe a só, harminczad és álladalmi uradalmi ügyek vezetésére ideiglenesen megannyi, egyenesen a pénzügy ministeriumtól, s illetőleg tőlem, mint teljhatalmu fő országos biztostól függendő s illő segéd személyzettel és szükséges számu számolókkal ellátandó igazgatók állítatnak fel.

A sóügyigazgatást eddigi sóügyigazgatósági segéd Gyujtó Lajosra, a harminczadügyit, eddigi harminczadi felügyelőségi segéd Sala Farkasra, az álladalmi uradalmi eddigi kincstári titoknok Gyergyai Samura bizom a melléjük rendelt személyzettel ideiglenesen, némi kivételekkel ngyan azon hatósággal, melyet eddig a kincstár tanács gyakorlott.

3) Ezen igazgatók székhelye további rendezésig Kolozsvár leend.

4) Tapasztalván, hogy némely kormánybiztosok és hadi parancsnokságok az ezen igazgatók körébe vágó rendelkezésekkel sőt kinevezésekkel is foglalkoztak, ezen beavatkozás ezutánra megszünnend.

5) A kincstár tanács irat- és fiscalis oklevél tárák Szebenből Kolozsvárra rendeltetnek.

6) A többi Szebenben volt kincstári hivatal osztályok a rendezés bekövetkeztéig, Éder Károly kincstári tanácsnok főfelügyelése alatt Szebenben maradnak, és a nevezett kincstári tanácsnok utján tőlem lesznek hivatalos függéssel.

7) Azon kincstári hivatalnokok és szolgák, kik Szebennek a győzedelmes magyar sereg általi bevétele alkalmával az ellenséges sereggel, vagy azt előzőleg Oláhországba vonultak, és hivatali helyüket hűtlen elhagyták, vagy a lázadó oláhság közt hivataloskodtak, vagy most hivataloskodnak, ugy azok is, kik az igazságos ügy diadalával e honnak szent földéről kikergetett osztrák császári katonai hatóságtól másnemű hivatalokat elvállaltak volt, hivatalaik és fizetéseiktől felfüggesztetnek, s minden ezekkel hivatals közlekedés honárulás büntetése alatt tiltatik.

8) Kik a kincstári személyzetből az általános amnestia kihirdetését megelőző időkre nézve a hon elleni lázadásban részesek voltak, az amnestia jóvoltát csupán az ily lázadásbani részesedéssel érdemelt bünfenyítékre nézve élvezendik, de sem álladalmi hivatalban nem maradhatnak, sem álladalmi fizetést nem élvezendhetnek.

Ezen rendeletem és határozatom lehető legnagyobb nyilvánosságra hozandó.

Kolozsvártt, aprilis 20-án, 1849.

Országos teljhatalmu kormánybiztos,
Csány László.

XCII.

Kossuth rendelete a székelyek ügyében Csányihoz, melyben könnyítéseket ígér.

Az ország kormányzó elnöke Csányi László országos biztosnak.

A vitéz és lelkes székely népnek az osztrák uralkodás idejében a közös hazának általános sebein kívül két fő keserves sérelme volt.

Egyik az, hogy polgári életéből jobbadán kivetkezve, katonai uralom alatt tartatott.

Másik: az örökös határőr-katonáskodási kötelezettség. Igen természetesnek találom, ha ez fáj a székely népnek, s természetesnek, ha azon lelkes részvétben, melyet nemzeti szabadságunk kivívásánál tanusít a haza szeretetén kívül ösztönül szolgált azon remény is, hogy hazánk szabadsága kivívásával egyetemben e méltán fájlalt súlyos sérelmeik is elenyésznek.

Még a vész nem vonult el egészen hazánk egéről, s ha derűnek indult felettünk a szabadság hajnala, ennek csak ösztönül kell szolgálni újabb meg újabb erőfeszítésre, hogy a mit a nemzet oly dicsően megkezdett, isten dicsőségével szerencsésen bevégezze; mert legkeservesebb érzet volna eltikkadás, elhanyagolás miatt akkor látni elszáradni a szabadság fáját, midőn gyümölcsei már érni keztek. Azért a még folyvást tartó rendkívüli körülmények rendkívüli buzgalmat, rendkívüli áldozat készséget, erőmegtérsítést igényelnek.

És én sokkal inkább becsülöm a hazaszeretettől lángoló vitéz magyar székely fajt, hogysen meg ne lennék győződve, miként megvan benne önkénytes hazafiui indulatból ez áldozatkészség, melyre a körülmények sulya, s édes anyánknak, a közös hazának, kérése minden becsületes polgárt kell hogy ösztönözzön.

De míg én a nemzet nevében a székelyek ezen áldozatkészségére s csüggedetlen hazaszeretetére számítok, másrésztől nyíltan bevallom, isten s világ előtt, miként hálátlan volnék, sőt kötelességemet mulasztanám, ha székely hazámfiái sérelmeinek orvoslását s a közös szabadság alapján boldogságuk előmozdítását főgondjaim közé nem számítanám.

De én ezt főbb gondjaim közé számítom, azon gondok közé, melyeket híven teljesíteni nemcsak a kötelesség parancsolja, hanem szívemnek is örömet okoz.

Mindent tudó nem vagyok, mindenütt magam jelen nem lehetek, mindent magam nem végezhetek, tudnom kell a panaszt, hogy azt orvosolni képes lehessen; de arra szavamot adom, hogy a megtudott panasz nem maradand orvosolatlanul.

Értésemre esett pedig, hogy székely hazámfiainak még most is a szabadság napjaiban okuk van azon fentemlitett két főszélem felett panaszkodni, melyet a múltban annyira s oly méltán fájlaltak.

Mondatik nekem, hogy polgári hatóságaik törvényes hatásköreik mellőzésével katonai parancsnokságok rendelkeznek velök, s egymást keresztül vágó parancsaik által növelik a magában is súlyos sérelmet; — mondatik: hogy a 4 éves kötelezettségű, vagy a háboru végéig szolgálendő haderőnek kiállításán kívül, mit a mint szives elismeréssel s köszönettel hallom, a derék székelyek egész készséggel teljesítenek, még bizonyos évszakig minden fegyverfogható székely állandó határőri szolgálatra köteleztetik.

Ha ezen panaszok valók, ugy nyíltan bevallom, hogy ezek oly sérelmek, miknek megszüntetésével sietni a kormánynak szoros kötelessége.

Hajdan kiváltságok adtak egyeseknek szabadalmakat mások felett, most a szabadalmak ideje megszűnt, s a közös szabadság állott helyébe, s e szabadság természetéhez tartozik, hogy a polgári jogok mindenkire nézve sérthetetlenek maradjanak, és senki mások felett igaztalanul ne terheltessek.

A székelység katonai szerkezetének meg kell szűnni, s helyébe a polgári jogoknak s polgári hatóságnak kell lépni.

Az örökös határőri katonáskodás sérelmes terhének el kell enyészni s helyébe az ország többi lakosaival egyenlő honvédi és nemzetőri köteletségnek kell lépni.

A katonai parancsnokoknak a majdan vármegyékké alakítandó székely székek közigazgatásába nem szabad avatkozni, hanem azon székek törvényhatósági jogaiknak, melyekhez az egész polgári közigazgatás tartozik, épségben és sértetlenül fel kell tartatni, mely épséghez tartozik, hogy a polgári hatóságok csak a kormánytól vagy a kit kormány biztosa gyanánt erre különösen megbiz, vehetnek parancsokat és rendeleteket.

Ha katona-állításról van szó, ezt a kormány rendelete nyomán a törvényhatóságoknak kell illető polgári tisztviselőik által eszközölsébe venni.

Ha a határszélek őrzése végett a nemzetőrségnek mozgóváltételére vagy felváltására van szükség, ennek ismét csak a kormány rendelkezése folytán a polgári törvényhatóság útján kell eszközöltetni.

A katonai parancsnokságoknak rendelkezhetési hatalma és hatásköre csak azon percznél kezdődik, midőn a kiállított vitézljő sereg a hatóság által nekik tartozó köteletség szerint átadatik, vagy a mozgóra tett nemzetőrség hadi munkálatra alkalmaztatik, de a törvényhatóság s annak közege önállósága katonai parancsnokságoknak alávetve nincs és nem lehet.

Van tehát és kell lenni a székely földről kiállított fegyveres erő katonai parancsnokságának, de a székely földnek és székely népnek katonai parancsnoka nincs és nem lehet!

Én a nemzet által reám ruházott hatóságnál fogva szükségesnek láttam elrendelni és el is rendeltem, hogy azon törv. hatóságok, melyek a haza ellen fegyveresen felláza d n i nem iszonyodtak, polgári hatóságaiknak a majdan elkövetkezendő reconstitutióig polgári hatóságokban felfüggesztve, hadi törvény alá állíttassanak, ilyenek például a szász székek; de a hazához nem csak hű maradt, hanem azt lelkesen is védelmező székely törvényhatóságoknak polgári önállásukból nem csak nem szabad kivetkeztetni; sőt a multak sérelmei orvoslásával azoknak

teljes épségükben vissza kell helyezettetni, a mint ezt teszem, és tétetem, az ország minden vármegyéinél, a mint az ellenség foglalása alól a nemzet birtokába egymás után visszakerülnek, nyomban első gondom az levén, hogy azoknak polgári közigazgatását reorganizálva, a törvényes és alkotmányos kerékvágásba visszavezessem.

Kinyilatkoztatom továbbá, hogy a székelyeknek örökös határőri katonáskodási kötelezettségük megszűnt, s hogy ezt a nemzetőri köteletség teljesítésének s e végett a nemzetőrség idő s körülmény szerinti mobilisatiójának kell pótolni addig, míg a rendes határvédelem újabban megalakítandó rendszere egyes vidéknek különös terhelhetése nélkül általános országos szempontból megállapítható.

Mely ebbeli törvényes rendeleteimet azon utasítással adom országos biztos urnak tudtára, hogy azokat minden székely hatóságokhoz megküldve, közhírré téve, és a székely népet minden sérelmeik orvoslás iránti készségemről s legszívesb hajlandóságomról biztosítva, ezen rendeleteimnek ugy a katonai parancsnokságok, mint a polgári törv. hatóságok körében sikeres végrehajtással fogantatot szerezzen s a székely polgári hatóságok törvényes önállását teljes mértékben feltartassa.

De mivel e képen a hatósági tisztviselők hivataloskodása teljes fontosságát visszanyeri, s annak az ország védelmére intézett rendeletek teljesítése körüli buzgó eljárása mulhatlan szükséggé válik, orsz. biztos ur intézkedni fog, hogy minden tisztviselő hivatása körében köteleességét buzgón és pontosan teljesítse, s minden mulasztásért vagy visszaélésért, kérlelhetlenül feleletre vonassék, — a hol pedig a körülmények ugy javasolják, tisztujtó székek tartásának, vagy a hiányzó, mint szinte a hiányosan vitt hivatali helyek czélszerűen kipótoltassanak, mire nézve a székelység közvéleményével gondolom találkozni, midőn kijelentem, hogy a székely t. hatóságoknak jövendőben főispáni névvel nevezendő főtisztjei a vármegyei főispánok példájára az ország kormánya fogja nevezni, ellenben a t. hatóság egész tisztviselői kara szintugy, mikép ez a magyarországi megyékben történik, vallás különbségre való ügyelet s megerősítés végett felsőbb helyrei fölterjesztés nélkül, választás utján fog betöltetni.

Adja országos biztos ur székely hazánkfainak tudtára, hogy valamint bizton hiszem rólok, hogy a reájok eső honvédsereg kiállítására készségében senki más által magukat fölül nem mulatni dicőségöknek tartandják, úgy én viszont, a tudtomra hozandó minden igazságos sérelmeiknek gyors és gyökeres orvoslását s szabadságuk megőrzését és boldogságuk gyarapítását legkedvesebb kötelességeim közé számítom.

Kelt Debreczenben, aprilis 27-én, 1849.

Az ország kormányzó elnöke,
Kossuth Lajos.

XCVIII.

Dobozy kormánybiztos szózata a székelyekhez.

Polgártársaim székelyek! Hivatalra soha sem vágytam, jelenleg is harczias pálya volt feladatom, s büszke vagyok vele, hogy csekély egyéniségemhez képest, ha csak porszemnyi segédet is nyújték az előttem, fiatalságom óta kedves Erdélynek; büszke vagyok most azzal, hogy e nyugodtabb állásába, a hon előtt nagy Bem altábornagy által megszabadított Erdélynek, a hadi térről elvonva, polgári szolgálat tételét kötelességembe, e szék jelenlegi kormányzásával megbízatás által; büszke vagyok, de csak azért mert egy olyan nemzetnek kormányzásával tisztelttettem meg, mely polgári állásában értelmes, engedelmes, harczias állásában vitéz, s mindenkor kész hazája védelmére. Ennek tudása, s az öntudás által, hogy csak jót kívánok árasztani e már jelenleg marosszéki megyére, megjelentem köztetek kedves polgártársaim, idegen vagyok névre, idegen születésre, de minden más ivadéktól ment, tiszta magyar vér buzog creimben, mely soha elkorcsosodni nem fog.

Itt vagyok köztetek, nem zsarnokoskodni felettetek, hanem bizalmatokat megnyerve, veletek együtt közremunkálódni, s a testvérileg egyesült Erdélyt magyar alakba által önteni. Bizalom bizalmat követel. Ez iránt szólitalak én fel benneteket polgártársaim, e legyen jelszavunk, a bizalom azonban úgy létesülhet, ha e már minden idegen önkénytől független, de minden oldalról szorongatott hazának javát, boldogságát eszközölve, virágzására, s magunknak, majdan nyugodt napjainkban egy jobb létre törekszünk, ez áldozat

nélkül nem lehet, ez önmegtágadás nélkül nem eszközölhető, nekünk mindenkor fenn álló katonaságot, nekünk kormányzó tisztséget kell tartani, nekünk honunk boldogítására, virágzására kell törekednünk, külső hatalmasságokkal összeköttetésben — mi sok pénzbe kerül — kell lennünk, s a lehetőségig kielégíteni a rabló csordák által koldusbotra jutottak károsodását; ezekre ember, ezekre pénz kell, ne vonakodjunk tehát a harcz mezejétől, ne az adótól, mely bár sokakra nézve ujság, s tán nyomasztó is lesz, de egy szebb, egy boldogabb jövődöt ígér. Legyetek meggyőződve polgártársaim! hogy mit becsületesség, igazság, s jóakarattal eszközölhet sorsotok javítására, könnyítésére, mindent elkövetendek; így, csak így áldjon meg a mindenható; de engedelmességet is követelek, a magatok, a haza javáért, s ki a józanokosság, s felsőbb parancsoknak engedni nem akar, azt szigoruan is tudom és fogom büntetni, mert szelid és igazságos kormányzásnál pontosságnak, rendnek, egyetértésnek kell uralkodni.

Én tüzhelyeiteknél is meg foglak benneteket látogatni: a közjó iránti vélekedéseket, s netalán tán előadható méltó panaszaitokat meghallgatni, azokon ha tehetségemben áll segíteni, osztolni fogok veletek jóban és roszban. Addig azonban, nehogy éhenhalás ragadja el tőlünk azon kedveseinket, kiket a magyarok nagy Istene a gyilkos csordáktól megóvott, térjetekek mint békés polgárok munkáitokhoz, szántsátok földeteiket, segítsétek szántani a csaknem koldusbotra jutott birtokosok földet, kik nektek a szabadságot magok áldozatával eszközölték, az ő hasznok, a ti hasznatok, mert kevés földetek az egésznek kenyeret nem adhat; ébredjen fel bennetek a nemesszívűség szikrája önmegtágadástokkal is, kiknek egyszerű állástokhoz képest jelenleg többetek van mint azoknak, kik addig szálkák voltak szemeitekben, úgy, csak úgy áld meg benneteket a magyarok hatalmas Istene; ne vessétek meg a jó utra lért oláh atyafiakat, oktassátok és vezéreljétek azokat, tartsátok meg végtére engemet nemes székely szívességtekben, áldás reátok.

Maros-Vásárhelyen, április 28-án, 1849.

Dobozy István s. k

alezredes és marosmegyei kormánybiztos.

XCIV.

Gr. Lázár E. felszólítása, hogy kórodákat állítsanak.

Maros megye hölgyeihez! Folyó év és hó 27-éről a helybeli rendőri bizottmány által, s ezt követőleg, ugyane hó 28-ról megyénk kormánybiztosa Dobozy István ur által felszólítottam — április 14-kének emlékére egy betegápoló nőegyletet alakítani.

Midőn ezen nemes megbizással, magamat érdemem felett meg-tisztelve érzem, testvéreileg hivlak föl, városunk és megyénk minden ezen ügy aránt részvétet érző hölgyei! hogy az irt egylet élet-be léptetésére jövő hó május 5-én reggeli 10 óraker, édes atyám poklosutczai házánál személyesen megjelenni sziveskedjete.

Ezen tartandó gyűlésben megbizásaimat előtökbe terjesztve, az egylet-elnökválasztásról, valamint üdvös társulatunk alapszabályairól is tanácskozni — s alakulásunkról országos főápolónő özv, Meszlényi Rudolfnő szül. Kossuth Susánna asszonynak jelentést ten-ni — fogunk. Marosvásárhelytt, apr. 28-án 1849.

Szárhegyi gr. Lázár Eszter,

XCV.

Osányi a magyarhoni mezei rendőrségi törvényt behozza.

Rendelelet. A polgári lázadás és hadjárat a mult évi terményeket nagy részben fölemésztette; az előidézett zavarok miatt ősz és tavasz vetés a szokott mennyiségben nem tétethetett, az éhség bekövetkezte iránt nem alaptalan az aggodalom.

Ugyanazért, nehogy a kellő mezei rendőrség hiányában a határprédálások is még bizonyosabban előidézzék a nyomoruságot.—

Ezennel az 1840-ik évi pozsonyi országgyűlésnek a mezei rendőrség iránt alkotott IX. törvényczikke erejét Magyarhon erdélyi részére is kiterjesztem, oly felvilágosítással, hogy azon intézkedések, melyek azon törvényczikkben a megszűnt földesuri hatóságra, és urbéri viszonyokra vonatkoznak, a megváltozott viszonyok szerint értendők. — e tekintetben az 1848-ik évi pozsoni országgyűlés XI. törvényczikkelye 1-ső §-sa is figyelembe vétetvén — és továbbá:

Azon teendők, melyek a megyei és városi hivatalnokok kötelességül vannak az idézett törvénycikkekben kijelölve, az erdélyi törvényhatóságokban azon hivatalviselőknak válnak kötelességeiké, kik ha szintén különböző név alatt is, hasonló körben hasonló hatóságot és kötelességet gyakorolnak.

Ezen intézkedés mielőbbi életbe léptetése és alkalmazása a törvényhatóságoknak kötelességül tétetik. Kolozsvárt, majus 1-én, 1849.

Czány László s. k.
telyhatalmu országos biztos.

XCVI.

Szebenvidéki kor. biztos, Berde M. rendelete a rablók ellen.

R e n d e l e t. A kormányom alatti törvényhatóságokban, s jelenen N. Szeben városában, daczára a fennálló szigoru rendeleteknek, a rablásnak több esetei fordultak elő, s valamint az állodalom ugy a magánosak javai is ittott szentségtelen kezekkel megátadtattak és eloroztattak.

Továbbá oly egyének, kik fellázították a népet a magyar faj kiirtására, javai kizsákmányolására, építményei lerombolására és felégetésére, szóval : kik öltek, raboltak, zsákmányoltak, égettek, a városokban, helységeekben és ezeknek határaiban és erdőségeiben lappanganak fegyveres kézzel, s kerülik Isten és a törvény, az igazság büntető ostorát.

Lelkemen fekszik, s feladatul tűztem magamnak kérlelhetlenül, hogy a megingatott társadalmi és kormányzeti rendet helyreállítsam, következőleg minden gázságot, mely a törvényt, a jogosság érzelmét bántja, a törvények nevében megbüntessem.

Midőn tehát e végre segedelmemre felhivok minden polgári és katonai hatóságokat, sőt a magános jogos érzelmű embereket is, egyszersmind szigoru megtartás végett valamint a polgári, ugy a katonai hatóságoknak rendelem a mint következők :

I. §. Az utlevéllel el nem látott egyének a városokban és helységeekben szoros vizsgálat alá vonassanak, és ha bünösöknek, vagy kétes jelleműeknek találtatnának, azonnal a rendőrség vagy a ka-

tonai parancsnokság kezébe adassanak , a honnan átteendők a rendes büntető, vagy rögtön ítélő bíróság elébe.

II. §. Gyilkosok, erőszakos rablók, lázító, az állodalom részére elpecsételt javak pecsétjeit feltörők, továbbá a lopott javakat tudva megvásárlók, és használók, a Csány László, országos tehatalmu fő kormánybiztos ur f. é. április 16-án kiadott rendelete szerint rögtön ítélő bíróság elébe állítandók, és halállal büntetendők.

III. §. Minden magános, község, város, polgári és katonai hatóság a II-ik §. alatt előszámlált bűnösöket befogni és a rögtön ítélő bíróságnak kézbesíteni, vagy ha tenni nem bírja, bejelenteni és befogatását eszközölni ezennel elköteleztetik.

Ha ezen rendeletem daczára valamely város, helység, hatóság vagy magános az ily bűnösöket lappangtatná, vele társalkodna, vagy lappangását helységében, városában vagy ennek határaitban tudva elnézné, és be nem jelentené, annyival inkább elszökését segiténé, vagy tápszerekkel ellátná, azonnal rögtön ítélő bíróság eleibe állítandó, és halállal büntetendő, mint az említett sarkbűnösöknek czinkostársa és bűnfrigyese; városok és helységek a felett minden füst-ről felveendő 12 pft hadi adóval fognak megrovatni.

Ez okból a városok és faluk benn keblükben és künn hatáiraikban és erdősegekben a legéberebb őrködésre és a városok polgári és katonai czirkáltatásra (patrouille) utasítatnak.

IV. §. Akármily fokozatu bűnösök befogatnának, a legközelebbi hatóság köteles bűnvázlatot (facti species) készíteni, a használható tanuknak vallásait bevenni, és hitelesítve elküldeni a közbüntető törvényszéknek, vagy rögtönítélő bíróságnak a bűnossal együtt, hogy annál hamarább lehessen az ítéletet eszközölni.

Mely hatóság elmulasztaná: rovására fog a bíróság a vázlat és tanuvallatás elkészítése iránt rendelkezni.

V. §. Ezen rendeletem kihirdetendő minden vallások egyházaiban, az egyház szolgálói, a polgári és katonai hatóságok által, és értelmesen megmagyarázandó, hogy mindenkinek eljutván tudomására, magát alkalmazhassa. Kelt Nagy-Szeben városában, 1849. május hó 11-ik napján.

Kormánybiztos,
Berde Mózsza, s. k.

XCVII.

Lüders, orosz hadtestvezér kiáltványa, mely mellett a határt átlépte.

Erdélyország lakosai! Lázzadás uralkodik szép hazátokban, pártviszály, és anarchia dühöng népeitek között, kik századok óta nemes egyetértésben, véreket hazáért és fejedelemért feláldozni már őseiktől átvették.

Ezen állapot már továbbá nem tarthat, azért Uram Császárom szövetségétársa felszólítására sietett, a csend helyreállítására, hathatos segedelmét ajánlani.

Vitéz, harczias csapataimmal lépek hazátokba; üdvözlök minden honfit, ki a rend és törvényesség pályájára visszatérvén, mint ember, polgár kötelességét teljesíti. Ősmerjétek tehát bennem teljes bizalommal védőtököt, és legyetek meggyőződve, hogy vagyontok és családjaitok boldogsága katonáim előtt mindig szent lesz: mert igazság és engedelmesség jelszavok.

De a mint nekem szent kötelesség lesz, minden jó gondolkozásu polgárt oltalmazni, ugy azon vakmerő, ki ezen felszólításomat gunynyal visszatolná, rettegjen azon büntetéstől, mely kérlelhetlenül el fogja érni; nehogy a békekesség áldása a csendes polgártól továbbá is megtagadtasson. Prediál, junius $\frac{7}{19}$ -kán 1848.

Lüders,

a gyalogság tábornagya és a császári muszka hadiscreg 5-dik osztályának parancsnoka.

XCVIII.

Dorsehner ezredes, mint Lüders mellett os. biztos kiáltványa.

Erdélylakosai! A felséges császárunk és királyunkkal harátílag szövetkezett muszka hatalom seregei Erdélyország határára lépnek, ezen ország a pártütés terrorismusa alóli felmentése, és a csend s jó rend helyreállítása végett.

Ők védendik a csendes és fejedelméhez hiv polgárt, de a lázzadás bár hol is tűnjék fel, az a legkeményebben fog büntettetni.

Császáruk és királyunk ő felsége akaratja tehát, hogy szövetségeseink mindenütt barátilag fogadtassanak.

Részemről pedig mindenkit csend-, rend- és engedelmességre intek.

A szükséges élelmezésre gondoskodva lesz, ha pedig a körülmények kívánnák ezen élelmezést az országtól venni, azon esetben minden hatóságnak legszorosabb kötelességévé teszem, azt nyugtatvány mellett haladéktalanul kiszolgáltatni. Oláhország, jun. 18-kán, 1849.

Dorschner Ferencz,
ezredes és császári kir. biztos.

XCIX.

Szentiványi a jogegyenlőség elve mellett rendeletet bocsát.

A mint a mult 1848-dik évben Kolozsvártt tartatott országgyűlésnek 1-ső törvénycikkelye szerint „a magyar honban minden lakosokra nézve kimondott, és életbeléptetett jogegyenlőség Erdély minden lakosaira nemzet, nyelv és valláskülönbség nélkül örök és változhatatlan elvül elismertetett, és az ezzel ellenkező eddigi törvények azonnal etöröltetteknek nyilvánítottak.“ azon szembetünő különbségnek, mely eddigelé a kiváltságos, és nemkiváltságos néposztályok közt a büntető igazság kiszolgáltatásában is létezett, azonnal meg kellett szünnie, mi azonban a törvényhatóságok által a bűnvád ügyekről tett jelentések szerint meg nem történt, mert midőn a volt kiváltságosok a bűnvád ügyekben ellenök hozott ítéleteket fellebbezhetik, és botütések szenvedésére soha sem ítéltetnek, a kiváltság nélküli volt osztályuaknak a felebbezés csak bizonyos esetekben engedtetik meg, és ök a rabságon kívül botokra is ítéltetnek.

Ennélfogva minden büntető hatalmat gyakorló megyei-, széki-, vidéki- és városi törvényhatóságoknak, ugy egyes biráknak ezenel rendelem, hogy az alkotmányos törvény által biztosított polgári jogegyenlőség elve tiszteletben lévén tartandó, addig is mig a büntető igazság czélszerűbb kiszolgáltatása iránt, részletes törvények alkottatnának, a bűnperekbeni fellebbezhetés végrehajtás előtt, minden elítélt bűnösnek, ha ezzel élni kíván engedtség meg, bot, vagy

vesszőtéseket szenvedésére pedig senki se ítéltesse, annyival inkább, mert az ítéletileg bűnösnek szabadságtól megfosztását más oly érzéki büntetéssel is lehet súlyosítani, mely minden büntény miatt elmarasztolt polgárra egyformán alkalmazható; ugyan a feljebb említett oknál fogva, mivel a törvény mindjárt kihirdetése után kötelező erővel bír, e rendelet minden a múlt 1848 évi július 18-án mint a törvény kihirdetésének napja óta ellátott bűnvád perekre oly formán terjesztetik ki, hogy az ezekben hozott ítéletek se hajtassanak a botútekekre nézve végre, és hogy ha a szenvedő bűnös bűnperét fellebbezteni kéri, pere a feltörvényszékre küldessék fel. — Annak elhatározása, ha vajjon az eképpen fellebbezhető pernek a feltörvényszéktől megvizsgálás után visszaküldéséig a fogházban tartandó-e vagy biztos kezesség mellett kibocsátandó-e, az első folyamodású ítélő törvényszék belátásától függvén. Kolozsv. jul. 4. 1849.

Országos teljh. kormánybiztos,
Szentiványi Károly.

C.

Lüders, orosz tábornagy kiáltványa a székelyeknek.

Háromszék, Csik, Gyergyó és Kászón lakosai! Hozzatok intézett felszólításomnak hatása nem volt; nem adtatok hitelt ellenszegülétek szomorú következményeinek, és imé a büntetés elért. Ne kárhoztassatok senkit, mint azon gonosztevőket, kiknek bujtogatásai és gonosz lázszasztásaiknak ellent állni nem akartatok; és még most is sokan közülletek, távol lakhelyeiktől felfegyverkezve bolyongnak és csoportoznak. Nem rossz szándékunk akarom én ezt tulajdonítani, hanem inkább annak, hogy büntetteiteknek szomorú következményeitől tartotok. Megújítom tehát szavaimat, hogy azoknak, kik fegyvereikkel honukba csendesen visszatérnek, és azokat S. Sz. Györgyön az ottani törvényhatóságnak átadják, semmi nemű bántódásuk nem lesz; a ki pedig felszólításomra 14 nap alatt ezen biztosításom után nem tér haza, azoknak házuk és mindennemű felkelhetőik confiskáltatni fog; magok pedig előbb hátrább a legszigorubb büntetést elkerülni nem fogják. Ez utolsó szavam. Brassó, július 9-én, 1849.

Lüders,
tábornagy és a cs. orosz 5-ik hadseregnek vezére.

CI.

Dorschner, es. biztos hasontartalmu kiáltványa.

Csik, Gyergyó és Kászon lakosai! Még egyszer jntöleg szölok hozzátok Ferencz Jósef legkegyelmesebb császáruk és királyunk nevében.

És ezt csak azért teszem, hogy részint felvilágosítsalak, mi-kép ti gyalázatos tények eszközei vagytok, részint pedig, hogy megmutassam, miszerint erőhatalommal meghódításotok által rom-lástokra siettek. — Vegyetek példát, mire jutott Háromszék zsar-nok kormánya és hivtelen katonai vezérsége által. a mely vakme-rő ellentállásával a most közelebb mult napokban több száz elvaki-tott embernek életét feláldozá.

Be akarjátok ti is várni, hogy a Fejedelmekhezzi engedel-messég és hívségre hasonlólag erőszakoltassatok?

A mint mondám, ez utolsó felszólításom hozzátok, s azért hallgassátok intő szavamat.

Ha ezen borzasztó jövendőt el akarjátok magatoktól háritani, adjátok át a törvénynek mindazokat, kik hivatal és pénzvagyból síma szavakkal titeket ezen állapotba helyeztek, kik titeket törvé-nyes fejedelmekhez hűlenné lenni kéuyszeritettek, a legtörvény-telenobb kormány alá vetettek; tegyétek le és adjátok ki mindenne-mű fegyvereiteket, küldjetez minden helységből két két személyest e hó 19-ig S. Sz. Györgyre, hogy általok legkegyelmesebb császá-ri királyi Felségünk iránti hűségi esküteket megújítsátok; ezeket teljesitvén, életez és vagyonotok felől biztosítlak.

Jöjjetek valaha észre, fogadjatok jó tanácsot és kövessetek, minekelötte késő lenne. Brassó, jul. 9-én, 1849.

Dorschner Ferencz,
ezredes és cs. kir. biztos.

CII.

Szentiványi or. korm. biztos becsut mond Erdélynek.

Két hóval ezelött Országos biztosnak neveztettem ki, a Ki-rályhágón inneni részekben, most kérésemre a kormány az itteni működéstől felmentett, B o c z k ó D a n i e l képviselő urat országos

biztosnak kinevezte, egy férfit, ki erélyesség, elhatározottság, szorgalom s munkásság által sok hasznot tett már a hazának; az ő hősiei tettének köszönjük Arad város megtartását — ez által ő volt főtenyezője annak, hogy a nemzet Arad várát megkapta.

Én távozásommal köszönetet és áldást mondok.

Köszönetet Bem altábornagy urnak a haza hősiei védelméért, köszönetet vitéz hadsergünknek.

Köszönetet a megyék és városok előljáróinak.

Köszönetet különösen azoknak, kik itt a közép pontban velem fáradszatosan működtek; s köszönetet Kolosvár lakóinak, kiknek szivességök nehéz napjaimat enyhítette.

Áldást mondok Erdély lakóinak.

Az ébresztett sebeket engedje Isten behegedni, a zajt béke, a nyugtalanságot csendesség váltsa fe, tekintsük a szabadság iránti érzést vész elleni paizsnak, s legyenek meggyőződve, hogy ha ez érzéstől áthatva védeni fogják legdrágább kincsüket — nincs erő, mely árthasson. Isten áldja meg Erdély lakosait! Kolozsvárt, július 9-én, 1849.

Országos t. h. kormánybíró.
Szentiványi Mária,

CIII.

B. Wohlgemuth erdélyi polg. és kat. kormányzóvá nevezetése.

Kedves Bárá Wohlgemuth! Bizván belátására, és hivatalában tanusított buzgóságára, ezzel Önt Erdély-Nagyfejedelemségben polgári és katonai kormányzóvá kinevezem.

Jelenjek meg Ön késelelem nélkül udvaromnál, hol az új hatastöréhez tartozó utasításokat kezéhez veendi — Magyarországon seregeim főparancsnokságánál már tétetett rendelés, Önt eddigi parancsnokságától felmenteni.

A polgári ügyeket illetőleg Bukovina ideiglenes főnöke Bach Eduárd, leend Önnek segítségül.

Állása és hatástöré utasításában bővebben kifejtve foglaltatik, melyet is Önnel minister elnököm közlend.

Számolók közös czélunk teljesítésébe ri kölcsönös és erélyes egyetértésre. Kelt Schönbrunnban, július 11, 1849:

Ferencz József. s. k.

Schwarzenberg, s. k.

CIV.

Bach E. teljhatalmu cs. biztossá neveztetése.

Kedves kerületi kapitány Bach! Elhatároztam Önt, fentartván eddigi szolgálatait az Erdélyi Nagyfejedelemség polgári kormányára teljes hatalmu császári biztos minőségében oltani polgári, és katonai kormányzóm báró Wohlgemuth altábornagy mellé rendelni.

Ön ezen küldetését haladék nélkül elkezdendi, és abban azon utasítás szerint járand el, melyet Önhöz minister elnököm által fogok juttatni. Schönbrunn, július 11, 1849.

Ferencz József s. k.

Schwarzenberg t. k.

CV.

Kossuth levele Bemhez, melyben többek közt a moldvai expedítlót ajánlja.

Az ország kormányzója Bem altbn urhoz! Becses sürgönyét július 8 és 9-ről kaptam, s alázatos válaszzal sietek önt minde- nek fölött értesíteni, hogy Erdély, Nagy-Várad s Debreczen felől az oroszoktól mit sem tarthat.

A felsőmagyarországi hadtestet (IV) Perczel vezénylete alá rendelém, s dispositiója alá a 12,000 emberen kívül uj sergeket adék. Igy 25,000 emberrel Czeglédről Szolnokra vonult, a körülmények szerint vagy a Tiszán átmenendő, vagy az oroszokat a Tisza jobb partján fenyegetendő. A mellett Korponai ezredessel Szt.-Ágotánál, Kardszagtól nem messze, a derék kunokból tömeges népfölkelést gyűjteténk, valamint Nagy-Várad fedezetére 2 zászlóalj gyalogsággal 2 divisio huszársággal, 8 ágyuval, s részint népfölkeléssel (összesen 9609 emberrel) a püspöki tábort megerősítők. E

mozdulatok következtében az oroszok Debreczenből sietve visszavonultak, a Tiszavonalat megtisztítottuk, úgy hogy a Tiszántúli országrész az ellenségtől tiszta, s a Tisza jobb partjával hatalmunkban van.

Perczel tábornok ma a szolnoki s abonyi táborban van, azon rendelettel, hogy a Tisza jobb partját, s a Duna s Tisza közti földrészt Szegeddel (a kormány mostani székhelyével) fedezze, s a körülmények szerint az oroszok hátában, s oldala mellett operáljon, s a főerővel Hatvan és onnan Pest s Vác ellen nyomuljon.

11-én Ramberg ellenséges tábornok 6000 emberrel Budára ment, de hir szerint viszont elbagyá. Általán, miután Buda falait lerombolók, azt egyik fél sem tekintendi tartható helyzetnek, s birtokára az ellenséges fél sem adand sokat.

Mindamellett Pesten tarthattuk volna magunkat, de akkor vagy a tiszai, vagy a bácskai seregeket fel kellett volna koncentrálnom, de ezáltal oly vidékeket hagytam volna oda, melyekből még veszített csaták után is a földből teremthetek sereget, míg Pest reservet nem adhat.

Elvül tüstem ki, hogy a hadi operatiokat a kormány biztonságának nem rendelendem alá, hanem a kormány székhelyének választását a hadi operatiok kívánataihoz alkalmazandom.

Tudom, hogy jobb ekkép.

Ma Szegeden vagyunk, a jövő héten tán Aradon vagy Nagyváradon, (mit leginkább szeretnék).

Én személyesen faluról falura menni szándékoztam önkényteket gyűjteni, mert 30,000-nyi reservet akarok felállítani, s e tartalékeserget személyesen vezetni. Hiszem, hogy 30,000 emberem egy hó alatt megleend.

Vetter tábornok Jellachich elleni támadásait megkezdé. A bajnok Guyon Jellachichot megverte, ki Titelre szaladt. Guyon ma követé, míg Kmety tábornok hasonlólag ma Péterváradot felszabadítja; Bánffy ezeredes pedig az ocskai, lukácsfalvi, aradácsi colonneokat magához véve, gyors menettel Perlászra siet, s míg Jellachich Titelre érne, azt bévenni szándékszik; de ez alig sikerülend neki, s Titel ránk nézve kemény harapás lesz. Vederemo. A sereg és vezérek derekak.

A felső sereg (ah erről sok mondandom lesz) még mindig

Komáromnál ául. 12-kén nagy csatája volt következmény nélkül, a bésánczolt positiót megtartá, mindkét részről sok veszteség, főként az ellenség részéről lovasságból.

Önre, rám, s az egész országra nézve egyetlen körülmény igen nyomasztó s alkalmatlan.

Görgei tábornok Komáromból jul. 20-ról azt írta: a győri útközet elveszett, az ellenség Bicske felé tulszárnyalt, mert támpontomból 60,000 ember ellenében annyira nem terjeszkedhetém ki, az ellenség 48 óra alatt Budán lesz; gondoskodjék a kormány az élelemszerekről bankról sat.

Pesten nem volt erősségem, a bankgyárt tehát ellenséges támadás és elvételnek nem tehetém ki, azt tehát (legalább 6000 mázsa sajtó- s gyárszekerekkel) meg kelle szüntetnem s Szegedre áttétetnem, éppen akkor, midőn az ellenség közeledte miatt a debreczeni bankgyárt is megszüntetnem kelle.

A felállításra legalább 14 nap szükséges, 14 napig tehát egyetlen forintot sem csinálhatunk.

Azért nem kapott ön pénzt, a 125,000 forintot kivéve, melyet 9-én Szolnokról küldék.

Megteszem mit ember tehet, Isten nem vagyok, semmiből nem teremthetek.

Egy év óta semmi bevétel, üresen átvett pénztárak és had! Még e perczen is következő seregeket kell eltartanom. Erdély 40,000 ember, felső sereg s K. márom 45,000, Vetter (déli sereg) 36,000, tiszai sereg 26,000, Pétervárad 8,000, N.-Várad, Arad, Szeged, Baja, Zarándi határvonal s kisebb csapatok 10,000, összesen 165,000 ember.

Ezen kívül a 18 huszárezred reserve eskadrona, 7 felállítandó zászlóalj, 20,000 beteg, 60,000 népfelkelés, löpormalmok, öntészetek, fegyver- és kardgyár, szuronygyár, 24,000 fogoly, az egész civil administratio stb. stb.

Ez nem kicsinység, tábornok! S a bankgyár 14 nap óta nem dolgozik!

Tűrelmet kérek. Isten nem vagyok. Örömmel halhatok meg hazámért, de creatiot nem tehetek.

A bank három nap alatt rendben lesz, s így ön pénztárnokának hetenként 200,000 frtot küldendek.

Ön 800,000 frtot kér 30 és 15 krsokban , kérem felszámolni , hogy erre 9,600,000 nyomás szükségeltetik , e mellett emberi kezek által (gőz nem használható) , csak 20 sajtó dolgozván , egy perc alatt 10 nyomás történhetvén , éjet napot dolgozva , 35 nap nap kívántatik csak ez őszvegre !!

S ez őszveg havi kiadásainknak csak tizedrésze !

Ennyit a nehézségek felfejtésére. Mi embernek lehető megteszem. Többet nem tehetek.

Most igen fontos dologra altábornok ur.

Rolxes és Bolliak , oláhországi emigrans urak ajánlatot tettek oláh legiot alkotni.

Elfogadom az elvet , detaille-ök végett altábornagy urhoz utalám őket.

Ajánlom őket. A dolog igen fontos. Ha ön Oláhországba nyomulna , — mit igen szeretnék — e zászlóalj az avantgarde-ot képezhetné. A következmény felszámíthatlan volna.

Ha a dolog oláhthonbai bemenetelre kerül , kérem , ez urakat pár nappal az előtt tanácskozára hívni fel , hogy előre intézkedhesenek , mert óhajtható , hogy barátoknak tekintessenek. Igen szükségesnek vélem megmondani a proclamációban : mint a törökök és oláhok barátai jöväünk , felszabadítani őket az orosz nyomás alól.

A törökök kétes politikát követnek ; il faut les comprometre.

Olvasám a lapokból ön rendeletét , melynél fogva minden civil t. hatóságot felfüggeszt; e lépésnek felszámíthatlanok következményei, s megegyezésem nélkül csak úgy történhetik meg , ha megismerem a nemzeti gyűlés előtt , hogy nem vagyok kormányzó. Miatta a félország lángba van. Mért compromittál ön drága altbn. ur ?

Hidje el , van elég gondom. Ne neveljék barátaim. Ez annyit tesz , mint fölfüggeszteni az alkotmányt ; még a ministeriumnak is a nemzeti gyűlés megegyezése kívántatik — különben — vádállapotba helyeztethetik. Borzasztó crisis támadhat belőle. Nyujtson kezét elhárítani a zavar vészzeit.

Kérem rá , a nagyváradi beszélgetésre hivatkozva.

Különben remélem , legyőzzük elleneinket , ha egyezők leszünk.

Fájdalom , beteges vagyok !

Fogadja megkülömböztetett tiszteletem.

Kossuth L. s. k.
Kormányzó.

CVI.

Császári rendelet, mely Erdély kormányzója kineveztetését közzé teszi.

Mi I. Ferencz József, Isten kegyelméből Austriai Császár, Magyar, Cseh, Lombárdia, Velence, Dalmatia, Horváth, Slavonia, Galliczia, Lodomeria és Illyria országoknak Királya sat.

Mi jónak láttuk: titkos tanács és főtábornokunkat B. Wohl-gemuth Lajos t, az Erdélyi Nagy-Fejedelemségnek, a szász földet s a visszakapcsolt részeket u. m. Kraszna, Közép-Szolnok és Zaránd-megyéket, nem különben Kővár-vidékét és Zilah várossát oda érteve, polgári katonai főkormányzónak kinevezni; melléje pedig a polgári körhez tartozó tárgyak igazgatására, mint teljeshatalmu császári biztost a bukovinai herczegség igazgatóját Bach Eduardat rendelni.

Mely szerint parancsoljuk ezen ország köre alá tartozó minden előljárásgoknak, minden állomásu és koru lakosainak, hogy rendeleteit és parancsolatait a mi főtábornokunk b. Wohlgemuth Lajosnak, és teljeshatalmu biztosunk Bach Eduárdnak rögtön, pontosan és hiven teljesíteni szoros kötelelességöknek tertsák. Költ a mi fővárosunkban, Bécsben, július 19-én, 1849.

Ferencz József m. k.

Schwarzenberg m. k.

CVII.

Bem kiáltványa, mely mellett Moldva határait átlépte.

Moldova lakosai! Az oroszok minden hadizenet nélkül Magyarországra és Erdélybe újra berohantak.

Europa hallgat ezen nemzeti-jogsértéshez, de a magyarok elég erősek arra, hogy ellenségöket legyőzzék; — midőn az oroszokkal élet vagy halálra küzdeni kezdenek, ugy akarnak, hogy ezen viadal által a muszka járom alatt nyögő szomszéd országoknak is hasznot hajtsanak.

Ezen célból seregemnek egy része országotkba be is lépett. Moldovaiak! ha szabadok lenni és a Magas Porta oltalma alatt alkot-

mányos kormányzatnak előnyös hasznát élvezni akarjátok, keljete fel azon barbar csordák kiirtására, melyek honotokat pusztítják. Mindazok a kik fegyverhordozásra képesek, rohanjanak közös ellenségünkre, gátolják meg minden utjokat, akkor aztán nem lesz nehéz, a magyar hadsereg és a harczias oláh nemzet segítségével, mely utóbbi is egyszerre fellépend, az ellenség hadseregét legyőzni.

A Magas Porta nem fog segítségével késni; mert átlátandja, hogy Moldova és Oláhország kizárólag az ő oltalma alá akar lépni, az alatt állani, miat ez előtt hosszas ideig állott, s átfogja látni, hogy csak ezen két ország emancipatiója biztosíthatja egyedül politikai jövődjét, melyet az orosz czár naponta mindinkább rövidít. Az ojtózi szorosnál Erdélyben, július 22-én 1849.

Az erdélyi had fővezére
Bem, altábornagy.

CVIII.

Bem kiáltványa Oknáról, Moldvában,

Moldova lakosai! Azon felszólításomban, melyet hozzatok Ojtozból Moldovába való beléptem előtt intéztem, megmondtam, hogy elfogok jöni, benneteket a muszka járom alól megszabadítani, hogy a magas porta oltalma alatt minden idegen heavatkozása nélkül a valódi polgári alkotmányt élvezhessétek, mert a muszka, kit jelenleg kergetek, minden népszabadság ellensége, tehát épen oly ellenségtek, mint a miénk. — De nekünk, kik veletek a legszorosabb népbáratsági viszonyban akarunk élni, közösen kell fegyvert ragadnunk közös ellenségünk ellen, és a polgári szabaddá való lételben közösen kell egymást támogatni.

Miután meggyőződtem, hogy csupa előcsapatom is elegendő volt a határt elzárva tartó oroszok megverésére és Bákó felé való nagy veszteséggeli üzésre, magam jöttem el hozzátok.

Ha tehát igazán szabadok akartok lenni, azonnal jöjjetek mindnyájan, kik bármi nemű fegyvert foghattok, és gyűljetek egybe főhadi szállásomon, hogy azonnal rendeztethesetek. Ha fegyverrel vagy lóháton akartok jöni, annál jobb. — Jöjjetek és rövid

idő alatt az orosz járom nyakatukról le lesz rázva. Főhadiszállás Okna, július 24-én 1849.

Bem J. m. k.
Altábornagy.

CIX.

A különböző nemzetiségek megnyugtására, jul. 28-n, Szegeden hozott törvényozások.

I. Az országban levő különféle nyelvek s g. szertartásu egyházakra nézve, addig is, míg a kidolgozandó alkotmány szerkezetéhez képest részletes intézkedés történnék, részint a haza nem magyar ajku polgárainak bővebb megnyugtására, részint a kormánynak ideiglenes rendezési intézkedéseiben utasításul, határozatképpen kijelentetik :

1. A magyar birodalom területén lakó minden népiségek nemzeti szabad kifejlődése, következőkben ezennel biztosittatik:

2. Országlati, közigazgatási, törvénykezési, hadügyekben, mint diplomatikai nyelv a magyar használtatván, az országban divatozó minden más nyelvek használatára nézve kimondatik:

3. A községi tanácskozásokban mindenki akár magyar, akár anyanyelvén szólhat: a jegyzőkönyv pedig a községben divatozó nyelvek közül azon nyelven fog vezetettetni, mely szabad választás szerint megállittatik.

4. A törvényhatósági mindenféle ülések tanácskozásaiban mind az, ki szólásra feljogositva van, véleményét és szavát. akár magyar, akár anyanyelvén előadhatja.

Mely törvényhatóságban valamely népfaj az összes lakosság felét túlhaladja, ott a jegyzőkönyv — ha kívántatik — annak nyelvén is szerkesztendő.

De a levelezések a nemzetgyüléssel, kormánynyal és minden más t. hatóságokkal mindig magyarul vezetendő.

5. Ha az eskütszék vagy az első bíróságú törvényszékeknél a szóbeli eljárás behozatik, a 4. pont alatt kimondott elv ezen bíróságok előtti eljárásokra is kiterjesztetik.

6. A mely nyelv, községi nyelvvül meg van álapitva, azon

községekben, a nemzetörök ugyanazon nyelven fognak vezényeltetni.

7. Az elemi tanodákban tanítási nyelvül mindig a községi vagy illetőleg az azon egyházi nyelv fog használtatni.

8. Az egyház községnek anyakönyvei és egyházi ügyei, az egyházbeli község anyanyelvén fognak vezetettetni.

9. Folyamodványát mindenki anyanyelvén is bárhová benyujthatja.

10. A görög szertartásuak zsinata összehivatván, egyházi és tanodai ügyeikben, mint bármely más hitfelekezetbeliek, szabadon intézkedhetnek, püspökeiket szabadon választhatják, a román és szerb ajkuak egyházbeli egységének kérdése szinte e zsinatra bizatik.

11. A görög szertartásuak egyházi és tanodai mindazon kedvezményekben részesítettnek, melyek az állodalom által más vallásbelieknek megfognak adatni.

12. Tanodai és egyházi alapítványaikat a görög szertartásuak kizárólag magok kezelendik.

13. Számukra a budapesti egyetemnél külön hittankar fog felállittatni.

14. Hivatalra és tisztségekre alkalmazás, nyelv és vallás figyelembe vétele nélkül, általában az érdem és képesség szerint fog történni.

15. A kormány felhatalmaztatik és illetőleg kötelességébe tétetik, ezen elvek alapján foganatosítani illető rendeleteit és intézkedéseit.

16. A kormány felhatalmaztatik, különösen a románok és ráczok előadandó jogszerű kívánatainak eleget tenni, sérelmeiket orvosolni, rendelet vagy a nemzetgyűlésen hozandó törvény által.

17. A kormány felhatalmaztatik, mindazoknak, kik az általa kitűzendő idő alatt fegyvereiket letévén, megtérnek, és a függetlenségi esküt leteszik, a nemzet nevében megbocsátani.

II. Törvényjavaslat a zsidókról.

1. A hazának polgárai közt, vallásbeli különbség, jog és kötelesség tekintetében, különbséget nem tevé, ezen elv szerint kijelentetik, miként a magyar állodalom határain belül született vagy törvényesen megtelepedett Mózes-vallásu lakós, mindazon politikai

s polgári jogokkal bir, melyekkel annak bármily hitű lakószai birnak.

2. A törvényes telepedésnek föltételei, ideiglenes rendelet-nél fogva a kormány által fognak meghatározatni.

3. Keresztény és Mózsés vallásu közt kötendő házasság polgári következményeire nézve érvényesnek nyilvánittatik.

Az ily házasság polgári hatóság előtt köttetik, melynek módja, igeiglenesen, rendelet által fog meghatározatni.

4. Egyszersmind a belügyministernek meghagyatik :

a) A Mózsés-vallásuak papjaiból és népválasztottjaiból hívjon össze egy gyülekezetet, részint, hogy hitágazataikat nyilvánítsák s illetőleg reformálják, részint hogy jövőndő egyházi szervezetekre nézve a kor kívánataival megegyező javításokat tegyenek.

b) E törvény foganatosítása azon utasítással tételik kötelessé-gebe, hogy alkalmas szabályok által a Mózsés-vallásuak a kézi mes-teriségek és földmivelés gyakorlására vezéreltessenek.

CX.

Gr. Ciam Gallas osztr. altb. kláltványa a székelyekhez a a b. Puchner-főle visszajött sereg élén.

Ti hónapokig résztvevői és tanui voltatok véres és gyászos eseményeknek, egyes roszt indulatu lázszasztóknak boldogtalanul hitelt adatok, a szent és boldogító békét vakmerően megtagadtatok, minek kinaradhatlan következményei voltak a gyilkolás, égetés és pusztítás hazánk szép vidékein.

Roszt lekiismeretetek felett füstölnek még a faluk; gőzöl meg a vére, e közhazának meg öletett fiainak, vakmerő sziveitek felett. Felszolitlak titeket, a tulajdon szerencsétetek, vagyonotok s minden boldogságotok szent nevére: térjetek vissza elcsábított s elkábult tetteitektől, térjetek csendesesen lakóházaitokhoz vissza, s maradjatok nyugottan azon szörnyű események mellett, melyeket sok idegen nemzeteknek e vidékre szoritott földönfutó söpredéke előidézett, midőn nem valátok elég erős féfiak azoknak ellent állani.

Székelyek! eltántorodottságból eredett boldogtalanúságotokat tekintve és sajnálva, intézem ezen szavaimat: Legyen elfeledve

minden gonosz tetteitek, ha engedelmeskedtek; de ha még tovább is reményem ellenére meg maradtok ezen vakmerőségben, ha még mérészelnétek fegyveresen ellent állani, ha ti hazátokban fegyvert jöport és egyéb akár minemű hadieszközöket eldugtok vagy eltitkoltak, ha ti egyes portyázóknak ellent állatok, katonáimat megtámadjátok, és a futarakat csak a legkissebben akadályoztatjátok, akkor minden további kegyelmeket félre téve, a legkeményebben fogok veletek bánni, és azon helységeket porrá tétetni, melyek csak a legkisebb ellenkezésben találhatnának. Kelt a főtábori szálláson Csik-Szeredán, Augusztus 4-ikén, 1849.

Gróf Ciam Gallas.

Cs. k. altábornagy.

CXI.

Bevezető a magy. kormány intézkedéseihez képest az iparszabadságot elrendeli.

Körrendelet. Két ok tette a czéhek rendszerét nemcsak gyűlöletessé, hanem a jelen körülmények között veszélyessé is.

Egyik: a szabadságnak boszantó korlátozása. — Elrekeszti ugyanis a legképesebb iparosokat s kereskedőket betanult mesterségöknél üzhetésétől; meghatározott időhöz s tetemes költséget okozó formásokhoz köti a mesterség tanulását, az egyének tehetőségének s tehetőségének tekintetbe vétele nélkül; tiltja a munkabér feletti egyezkedhetést, a segédek tetszés szerinti választhatását, fogadhatását stb. stb.

Másik: az egyedárusság életbe léptetése. Mert ha a művek készítése s árulhatása csak az illető czéhek tagjainak áll szabadságában, hogy azok ára szabályozása is kényökre van tettelegesen bízva, azt eléggé bizonyítja jelenleg az élelmi szerek s termények és az iparczikkek ára közötti botránys aránytalanság.

Mindkét ok naponta szaporodó panaszokat idézett elő, mind az iparosok részéről, kik részint mesterségök üzhetésének gátoltatása miatt szükséget szenvednek; mind a közönség, főleg a földmivesek népesebb osztálya részéről, mely az iparczikkek szerfelett fel-

rugtatott ára miatt rövid időn kénytelen lesz nélkülözni még a legszükségesebbeket is.

Az iparosok s fogyasztók nagy tömegét részint már terhelő, részint fenyegető szükség által könnyen előidézhető békétlenség s megelégedetlenség veszélyeit, míg késő nem lenne, megelőzni kötelessége levén a kormánynak, addig is, míg törvényhozásunknak módja lehetne a czéhok rendszerét az ipar, iparosok s fogyasztók érdekével — az idő kívánatai szerint módosítandólag — szabályozni, rendelem:

1. Mindenki — legyen az honfi vagy magát kellőleg igazolt idegen — mesterségét, kereskedését akár magára, akár mások társaságában és segítségével akadályoztathatás nélkül gyakorolhatja; ipar- s mesterműveit héti s országos vásárokon kívül is mindenütt szabadon árulhatja, boltot nyithat s kereskedhetik mind saját készítményeivel, mind a nyereségre vásárlott árucikkkel.

2. Az ezen engedménnyel élni kívánó köteles magát az illető városi vagy községi előljárásnál jelenteni, szándékát nyilvánítani, lak- és tartózkodási helyét tudatni.

3. Az illető város vagy község előljáráságának kötelességében álland, a magukat ily módon jelentendő egyénekről jegyzőkönyvet vezetetni, s őket mesterségök vagy kereskedésök gyakorolhatására írásbeli engedelemmel minden akadály, ellenzés és halogatás nélkül ellátni.

4. Önként értetik, hogy a kormány ezen engedményét használandók a közterhekben is aránylagosan s igazságosan részt venni tartoznak; rendőri s minden egyéb tekintetekben, mint más polgárok, az illető városi vagy községi előljáró hatósága alá levén vetelve.

5. A fennálló czéhok tagjai közül egy sem gátoltathatik abban, hogy annyi segédet vehessen fel s tarthasson, a mennyire szüksége van, s azokat egyezménye szerénti mértékben díjazhassa is, — a czéhok munkabér szabályozásában eddigelő gyakorlott önkénye ezennel betiltatván.

6. Abban sem gátoltathatik senki, hogy tetszése szerint választhassa azon műiparost, a kinél választott mesterségét akár tanulni, akár gyakorolni kívánja.

7. Nemcsak a czéhok tagjai, hanem más bár ki is mestersé-

ge vagy kereskedése üzhetésére szükséges akár czéhbéli, akár azon kívüli segédeket tetszése szerint vehet fel és használhat.

8. A czéhon kívüli iparosok s kereskedők is felhatalmaztatnak arra, hogy segédeiknek az illető város vagy község előljárósága által hitelesített, érvényes bizonyítványokat adhassanak.

9. Ezen rendelet kihirdetése, életbe léptetése s fenntartása a hatóságok tisztviselőinek kötelességökké tétetik, hivataluk elvesztése és büntetésnek terhe alatt. Kolozsvárt, augusztus 7-én, 1849.

Országos biztos,
Bocskó Dániel.

CXII.

Az Ojtózon később jött Moller altb. rendelete a Székelyekhez.

Értésemre esvén bizonyos kutföből, hogy a pártütők táborából sokan fegyveresen házukhoz vissza tértek; reméllem és akarom hinni, hogy ezen lépésre őket legfőképp azon indok vezérelte, miszerint már valahára felvilágosodtak ezen szegény hazánkat a vég inségre juttató példátlan és gyalázatos pártütés felől és szánva s bánva eddigi eltántorodottságokat, legkegyelmesebb urunkhoz és királyunk első Ferencz József Ausztriai császár ő Felségéhez tartozó hivatásokhoz vissza térve, több magokat e piszkos forradalom gyalázatos eszközévé használtatni nem engedik. — E nemes nézettől vezéreltetve, legfelsőbb helyről nyert kegyelmes utasításomnál fogva ezennel rendelem és parancsolom;

1. Hogy mind azok, kiknél bárminémű lövő, vágó vagy szűrő fegyver, úgy lőszer is vagon, azokat az illető helybeli előljáróságához adván, az előljárók kötelesek szoros személyes felelet terhe alatt még pedig a peselneki járás és Kézdi-Szék legfeljebb 24, Orbai-Szék 36, Sepsí-Szék pedig e rendeletem láttamozása után 48 órák alatt, a beszedett fegyverek és löszereket specificatio mellett annyival bizonyosabban ide Kézdrvásárhelyre beküldeni, mivel a nem remélt ellenkező esetben, a kinél az irt időn túl fegyver vagy lőszer találatnék, mint vakmerő és nyilvános pártütő katonai rögtön ítélőszék által hozott ítéletnél fogva azonnal főbe lövetik.

2. Egész faluk, melyek e rendeletemet pontosan teljesíteni elmulatnák, mint megátalkodott párttűz fészkek kizsákmányoltatván, azonnal porrá tétetnek.

3. Az illető helységek előljárói személyesen, életökbe kerülhető felelet terhével, kötelesek e rendeletemet teljesedésbe venni. Kézdi-Vásárhely, Augustus 10-én, 1849.

Möller m. p.
Császári orosz altábornagy.

Daniel Imre m. p.
Hadsereg melletti cs. k. biztos.

CXIII.

Görgei levele, melyben az erdélyi sereget szintén fegyverletevére szólítja.

An den Herrn Obersten Baron Stein, Kommandanten der ungarischen Streitkräfte in Siebenbürgen.

Am 9-ten dieses kam ich mit 24,000 Mann von Komorn über Ober-Ungarn (Tokaj, Debreczin) bei Arad an, in der Absicht mich mit den südlichen Truppen, damals unter Dembinszky, zu vereinen.

Die Gesamtzahl dieser soll — nach Kossuth's Aussage — nahe an 50,000 gewesen sein.

Am selben Tage jedoch wurde diese nicht unbedeutende Macht erst unter Dembinszky, dann unter Bem, welcher während der Schlacht anlangend sogleich das Obercommando übernahm, von den Oesterreichern so bedeutend geschlagen, dasz nach einer spätern dienstlichen Meldung des Generalen Vécsey, kaum 6 — 7000 Mann beisammen blieben, die Uebrigen gróstentheils aus einander und bis Lugos zurückliefen. Dies geschah in der Nähe Temesvár's, und die Folge davon war eine rasche Vorrückung der Oesterreicher gegen Arad, während Feldmarschall Fürst Paskievitsch mit der russischen Hauptmacht von Debreczin über Grosswardein auf dasselbe Object losging. Die Meldung über unser Unglück bei Temesvár langte, von General Guyon geschrieben, erst am 11-ten in Arad an.

Kossuth und das Ministerium dankten sogleich ab, und legten die höchste Civil- und Militair-Gewalt officiel in meine Hände nieder, worauf ich, alle Schwindeleien von jeher verdammend, sogleich die Nothwendigkeit erkannte, meinem armen, vielbedrängten

Vaterlande um jeden Preis den Frieden zu geben, dessen nach längeres Entbehren es sicher binnen kurzer Zeit ganz zu Grunde richten würde.

Meine Truppen erkannten dies mit mir, und am 13-ten dieses legten wir freiwillig vor der Arme Seiner Majestät, des Kaisers von Russland die Waffe nieder, um fernerm unnützen Blutvergieszen ein schleiniges Ende zu machen.

Die Unterwerfung war eine unbedingte, dem ungeachtet erfahren wir von Seiten der kais. russischen Armee eine wahrhaft ritterliche Behandlung.

Sie — oder wer immer der Commandant der ungarischen Streitkräfte sein mag — müssen nun folgendes erkennen:

1. Daz ein ferneres Ankämpfen gegen eine so bedeutende Uebermecht, wie die der vereinten russischen und oesterreichischen Streitkräfte, erfolglos bleiben wird.

2. Daz ein Waffensterken unter derlei Verhältnissen keine feige Handlung sein kann, sonst würden es meine Truppen nicht gethan haben.

3. Daz es die Pflicht eines jedem Ehrenmannes, der für Ungarns gerechte Sache die Waffen ergriff, sein musz, dieselben freiwillig, wenn auch auf Gnade und Ungnade niederzulegen, sobald es klar geworden, daz ein fernerer Kampf Ungarn und seine Völker in nur noch tieferes Elend stürzen müsse, ohne auch nur die Chaneen für die Wiedergewinnung dessen, was bereits verloren ist, eröffnen zu können.

Ihr gesundes Urtheil wird Sie den rechten Pfad entdecken lassen, und Ihr Pflichtgefühl Ihnen die nöthige Selbstverläuzung verleihen, denselben mit männlicher Resignation zu betreten.

Grosswardein, am 16-ten Aug. 1849.

Arthur Görgei
ung. General.

XCIV.

Gr. Clam Marosszékhez , mielőtt Kolozsvár ellen indult volna.

Marosszéki székelyek! Kötelességem és feladásomnál fogva kerületeteket ezennel elhagyom , ne gondoljátok , hogy távozásom által hatásom rátok nézve legkevesebbé is csonkulna.

Ha nyilvánított visszatéréstek Felséges Császárukhoz I-ső Ferencz Jósefhez állandó léssen , — ha a táborom eltávózása után is az ezen érzéstek ellen küzködő bujtogatókat szigoruan visszaidé-zitek , letartóztatjátok , és Károly-Fejérvárra kísértetitek — ha vég-tére , még számosan tévelygő rokonaitokat töstént haza visszatórni s az idevaló előljároságnak fegyvereiket s hadi szereiket kiadni rábir-játok , higyjétek , hogy jutalmát megnyerenditek. Ellenben pedig , ha csak egy katonám is határaitokon akár ki által megtámadtatik , vagy akár minemü császári tábori-szer vagy anyag megkárosittatnék , azonnal hadi csapatomat ide visszaidézem , a melynek feladása lesz , minden vizsgálat nélkül rögtön az érdeklött helységet talpig eléget-ni és elpusztítani.

Ezen ígéreteimet , higyjétek el , szigoruan megfogom tartani.
Marosvásárhelytt , Augustus 17-én , 1849.

gr. Clam Gallas,
altábornagy.

T A R T A L O M.

	Lap.
I. Az ellenzék és conservatív párt szétküldött programja	3
II. Kolosvár felirata a főkörmányszékekhez országgyűlésért	4
III. Az erdélyi főkörmányszék egybehívó rendelete	6
IV. Az erdélyi országgyűlést egybehívó kir. leirat	7
V. Az erdélyi főhadai kormányzóság körirata	9
VI. A kolosvári nemzetörség tiltakozása	10
VII. Saguna András, görög-nem-egyesült püspök körlevele	„
VIII. Magyarország miniserelnöke a székely székekhez, ...	11
IX. Gr. Batthyáni Lajos, miniserelnök átírata b. Puchnerhez	12
X. Az erdélyi udvari kancellária személyzete tiltakozása	13
XI. Királyi értesítő kézirat	14
XII. Királyi leirat, erdélyi főkörmányszék gr. Teleky Józsefhez	15
XIII. Királyi rendelet, erdélyi főhadai parancsnok b. Puchnerhez	„
XIV. A magyarhoni 1847/8-i országgyűlés VII. törvényczikkje	16
XV. Az erdélyi román nemzet 1848-ik év május 15-én	17
Balásfalván tartott közgyűlésének jegyzőkönyve	17
XVI. Egy szász tekintély nyilatkozata az unio mellett	25
XVII. Az 1848 máj. 29-én Kolosvárt kezdődött s jul. 18-án végződött erdélyi országgyűlés törvényczikkelyei	„
XVIII. Az országgyűlés felirata ő felségéhez az unio mellett	29
XIX. Az országgyűlés felirata a nádor ő felségéhez	31
XX. A jul. 2-ki országos ülés törvényczikkelyei	32
XXI. A részek visszakapcsolása iránti kir. leirat	36
XXII. A jun. 6-ki országos ülés törvényczikkelyei	38
XXIII. Az unio törvényczikkeket illető kir. leirat	40
XXIV. Az erdélyi további törv. czikkeket illető leirat.	41
XXV. Némely szász és oláh nemzetbeli kérelmezőknek adott királyi szóbeli válasz az unio kérdésében	42
XXVI. Királyi szózat a határőrökhez	„
XXVII. A jun. 10-ki országos ülés törvényczikkelyei	44
XXVIII. A magyar miniseriumszerencsétlétő irata az erdélyi KK. és RR.-dekhez	47
XXIX. Belügyminiseri leirat Erdély közigazgatása átvételekor	48
XXX. Főhg István nádornak a II. t. czikket megerősítő rendelete	50
XXXI. A szász nemzet követelének igényei az unio ellenében	51
XXXII. Az urbériséget megszüntető királyi leirat	52

	Lap
XXXIII. A robot megszüntetésének kihirdetése	53
XXXIV. Felszólítás székely polgártársainkhoz	60
XXXV. A szászok emlékirata a magyarhoni országgyűléshez	62
XXXVI. Az országgyűlés berekesztését elrendelő kir. leirat	69
XXXVII. Egy pár unio melletti hírlapi nyilatkozat	70
XXXVIII. Az „önkéntesek“ felállítását tárgyaló rendelet.	73
XXXIX. A román nemzet jelenti, hogy fegyverkezik	76
XL. A Kossuth-huszárság szervezői felszólítása	77
XLI. A szervezendő honvéd-zászlóaljakra lépései felszólítás	78
XLII. Gr. Latour hadügyminister levele b. Puchnerhez	79
XLIII. B. Puchner felszólítása a székely nemzethez	80
XLIV. Az okmány, mely által ő flge ostromállapotot hirdet	82
XLV. A honvédelmi bizottmány az oláh nemzethez	88
XLV. Az agyagfalvi székelygyűlés jegyzőkönyve	91
XLVI. A román pacificáló comité a magyar és székely nemzethez	100
XLVII. B. Puchner Erdélyt ostromállapotba helyező rendelete	103
XLVIII. B. Vay ez elleni tiltakozása	106
XLIX. Közbocs nat a megtérő cs. katonáknak	108
L. Hirdetmény, melyben b. Vay magyar népfelkelést hirdet	109
LI. A háromszéki kormánybiztosok az agyagfalvi határozatokat hírvül adják	111
LII. B. Vay a románokhoz békitő kibocsátványt intéz	112
LIII. A szebeni oltalmi bizottmány rendelete	113
LIV. A főkormányzék a generál commando vádjaira felel	114
LV. A háromszéki állandó bizottmány átírata b. Puchnerhez	121
LXVI. H. Windischgrätz kiáltványa fegyveres fellépésről	126
LXVII. Kolozsvár egyezménye b. Wardenerrel	128
LVIII. B. Puchner rendelete b. Wardener tábornokhoz	129
LIX. A főkormányzék kierőszakolt rendelete	131
LXX. B. Puchner rendelete a hadi foglyok iránt	132
LXXI. A honvédelmi bizottmány Bemet Erdélybe rendeli	133
LXXII. Szózat a felső erdélyi hadsereg fővezérétről.	134
LXXIII. Bem első napi parancsa a hadsereghez	135
LXXIV. Bem a multra bocsánatot ígér	136
LXV. A dec. 28-án Szebenben tartott román nemzeti gyűlés jegyzőkönyve	137
LXVI. B. Puchner kiáltványa a székelyeknek	143
LXVII. Főlhívás Erdély lakosaihoz vadászcsapatokba állásra	144
LXVIII. Bem, Dorschnert ezredeiségében felfüggesztő rendelete	145
LXIX. Rendelet, mely által Marosszék hadikormány alá vették	146
LXX. B. Puchner kiáltványa a szász és román nemzethez, mely- ben támogatásukat kéri	146
LXXI. Timoni, oláhboni osztrák consul levele	147

	Lap.
LXXII. Lüders, orosz hadtestparancsnok levele b. Puchnerhez	148
LXXIII. Saguna püspök Olmützben tartott beszéde s reá tett felelet	150
LXXIV. Engelhardt orosz tábornok tudatja, hogy Brassót nem akarta fedeztetni nélkül hagyni	153
LXXV. Schurter tábornok új felszólítása a székelyekhez	154
LXXVI. A román comité nyilatkozik a muszka behozásról	155
LXXVII. Csány a harangokat ágyuknak kéri	156
LXXVIII. Bem Szében bevétele után közböcsánatot hirdet	157
LXXIX. Bem felszólítja a hirlapok kiadóit, hogy lapjaikat folytassák	159
LXXX. Bem felszólítása Erdélyhez , a muszák kiverése után	„
LXXXI. Csány hirdetése, a királyföld szervezése tárgyában	161
LXXXII. Szebeni tanács nyilatkozata a muszka interventio ellen	163
LXXXIII. Csány nyílt rendelete , melyben a Bem által eszközölt tisztválasztásokat id. meghagyja	„
LXXXIV. Bem altábornagygyá nevezetése	164
LXXXV. Ministerium elismerése az erdélyi hadsereg iránt	„
LXXXVI. Csány rendelete a Szászföld további szervezése végett	165
LXXXVII. Bem rendelete a sereg rendben tartásáról	167
LXXXVIII. Bemnek, a serget érdemjelekben részesítő rendelete	168
LXXXIX. Csány rendelete a törvényhatóságok főtiszteihöz	170
XC. Csány körrendelete, hogy a sereg a fuvarpénzt fizesse	174
XCI. Csány, a kincstári hivatal szabályzó körrendelete	„
XCII. Kossuth rendelete a székelyek ügyében Csányhoz	176
XCIII. Dobozy kormánybiztos szózata a székelyekhez	180
XCIV. Gr. Lázár felszólítása, hogy kórodákat állítsanak	182
XCV. Csány a magyarhoni mezei rendőrségi törvényt behozza	„
XCVI. Szebenvidéki kor. bizt. Berde M. rendelete a rablók ellen	183
XCVII. Lüders, orosz hadtestvezér kiáltványa	185
XCVIII. Dorschner ezredes kiáltványa	„
XCIX. Szentiványi a jogegyenlőség elve mellett rendeletet bocsat	186
C. Lüders , orosz tábornagy kiáltványa a székelyekhez	187
CI. Dorschner , cs. biztos hasontartalmu kiáltványa	188
CII. Szentiványi or. kor. biztos búcsut mond Erdélynek	„
CIII. B. Wohlgemuth erd. polg. s kat. kormányzóvá nevezetése	189
CIV. Bach E. teljhatalmu cs. biztossá nevezetése	190
CV. Kossuth levele Bemhez	„
CVI. Császári rendelet, mely Erdély kormányzója kinevezetetését közé teszi	194
CVII. Bem kiáltványa, mely mellett Moldva határit átlépte	„
CVIII. Bem kiáltványa Oknáról, Moldvában	195
CIX. A különböző nemzetiségek megnyugtatására , jul. 26-án Szegeden hozott törvényczékek	196
CX. Gr. Clam Gallas osztr. altb. kiáltványa a székelyekhez	198

	Lap.
CXI. Boczkó a magy. kormány intézkedésihez képest az ipar- szabadságot elrendeli	199
CXII. Az Ojtózon később jött Moller orosz altb. rendelete a székelyekhez . . . , ...	201
CXIII. Görgei levele, melyben az erdélyi serget szintén fegy- verletezésre szólítja, , ...	202
CXIV. Gr. Clam Marosszékhez, mielőtt Kolozsvár ellen indulna .	204

1857/

50. /

5/60

200

56 195/3

200

32.50

